

2012

DÜNYA HAK İHLALLERİ RAPORU
WORLD REPORT ON VIOLATION OF RIGHTS

2012 DÜNYA HAK İHLALLERİ RAPORU
2012 WORLD REPORT ON VIOLATION OF RIGHTS

YAYINA HAZIRLAYANLAR

Uzm. Dr. A. Cüneyt HOCAGİL

Uzm. Dr. Hilal HOCAGİL

Hüseyin TÜRKAN

Ufuk COŞKUN

Zümrüt SÖNMEZ

HUKUK DANIŞMANI

Av. Mustafa DEMİRAL

Av. Metin KUTLUBAY

BASKI Ocak 2013

HAZIRLIK Mustafa Ediz ALTINDİŞ

KAPAK TASARIMI Fahrettin TAŞDELEN

BASKI/CİLT

ULUSLARARASI HAK İHLALLERİ İZLEME MERKEZİ (UHİM)

Selman-i Pak Cd. Şeyh Yokuşu Sk.

No: 6/3 Üsküdar / İstanbul

Tel: 0 216 341 15 88

Faks: 0 216 495 29 63

web: www.uhim.org

e-mail: info@uhim.org

2012

DÜNYA HAK İHLALLERİ RAPORU
WORLD REPORT ON VIOLATION OF RIGHTS

İçindekiler

SUNUŞ... 9

SİYASET-HUKUK

1. AFRİKA KITASINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İHLALLER	11
2. ASYA KITASINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İHLALLER	15
3. NEFRET, İSLAMOFOBİ ve İRKÇILIK	19
4. ULUSLARARASI KURUM ve KURULUŞLAR	26
5. ORTADOĞU ve 'ARAP BAHARI'	29

EKOLOJİ

1. CANLI TÜRLERİNİN MARUZ KALDIĞI ACIMASIZ UYGULAMALAR	33
2. ÇEVRE SORUNLARI	34
3. KÜRESEL ŞİRKETLERİN ve DEVLETLERİN UYGULAMALARI	38
4. TARIM ve GIDA SEKTÖRÜNDE GERÇEKLEŞEN UYGULAMALAR	40

SAĞLIK

GİRİŞ	47
1. HASTALIKLAR	49
2. ANTİBİYOTİK DİRENCİ ve DİRENÇLİ MİKROORGANİZMALAR SORUNU	52
3. ÇEVRE SORUNLARI	54
4. ENDÜSTRİYEL, TEKNOLOJİK TEHDİTLER	56
5. KATI ve SIVI ATIKLARIN ZARARSIZLANDIRILMASI	58
6. YETERLİ ve GÜVENLİ GIDAYA ULAŞMA HAKKI	59
7. YETERLİ ve TEMİZ SUYA ULAŞMA HAKKI	61
8. BARINMA HAKKI	62

9. TÛTÛN ve ALKOL	63
10. ANA-ÇOCUK SAĞLIĞI	65
11. SONUÇ	67

KÛLTÛR-SANAT

1. KÛLTÛREL MİRASIN YOK EDİLMESİ	71
2. TÛRKİYE'DEKİ KÛLTÛR OLİGARŞİSİ	74
3. ULUSLARARASI KÛLTÛR-SANAT KURUMLARI	77

EKONOMİ

1. BANKALARIN HUKUKDİŐİ UYGULAMALARI	83
2. YOKSULLUK ve SOSYAL ADALET	86
3. FİNANS SEKTÖRÜ ve ULUSLARARASI KURUMLAR	89

MEDYA

GİRİŞ	95
1. MEDYA ve NEFRET SÖYLEMİ	96
2. MEDYA ve MANİPÛLASYON	98

EĞİTİM

1. MEVCUT ANAYASADAKİ SORUNLAR	105
2. DERS KİTAPLARINDA YER ALAN SORUNLAR	111
3. YÖNETMELİK ve UYGULAMALARDA YAŞANAN SORUNLAR	113
4. EĞİTİM SİSTEMİ İLE İLGİLİ SORUNLAR	119

TARİH-TOPLUM

1. TARİHİ MİRASA ve ŞEHİRLERE YANLIŞ MÛDAHALELER	125
2. MEDYA ve TV'NİN DEJENERASYONA ETKİSİ	129
3. TOPLUMU BİRARADA TUTAN DİNAMİKLERE ve AHLAKİ YAPIYA OLUMSUZ MÛDAHALELER	131
4. STATÛKOCU ZİHNİYETİN UYGULAMALARI	133
5. 'KADIN'IN İSTİSMARI	135

SUNUŞ

Canlı yaşamının her alanına sirayet eden ihallerle dolu bir yılı daha geride bıraktık.

Siyaset ve hukuk alanında yaşanan gelişmelere baktığımızda; Ortadoğu coğrafyasında yaşananların bu coğrafyada yaşayan yüz milyonlarca insan için kazanıma dönüştüğünü söylemek oldukça iyimser bir yaklaşım olacaktır. Öte yandan 'Arap Baharı' sürecindeki gelişmelerle hareketlenen çevre bölgeler büyük bir ateşin içine çekilirken, bu ülkelerden Mali, 2012 yılında özellikle Fransa'nın başını çektiği bir kampanyayla dış müdahaleye açık hale getirildi ve geçtiğimiz günlerde belki de yıllarca sürecek olan Mali Operasyonu başlatıldı.

21. yüzyılın Asya yüzyılı olacağı söylenedursun, başta ABD olmak üzere Batılı güçler Asya kıtasındaki stratejik bölgelerde söz sahibi olabilmek için kıyasıya bir mücadele içine çoktan girdiler bile. Küresel aktörlerin bölge üzerindeki çıkar çatışmaları büyük felaketlerin yaşanmasına sebebiyet verirken, başta İsrail politikaları altında yarım yüzyılı aşkın bir süredir ezilen Filistin olmak üzere, Patani'den Arakan'a, Keşmir'den Doğu Türkistan'a kadar pek çok bölgede zulüm devam ediyor.

Son yıllarda Avrupa'da tırmanışa geçen ayrımcı politikalar ve bu bağlamda artan ırkçılık ve İslamofobi, 2012 yılında da başta Müslümanlar olmak üzere, Avrupa'da bulunan farklı dil, din, ırk ve etnik kökene mensup milyonlarca insan için hayatın her alanında büyük mağduriyetlere sebep olmaya devam etti. Düşünme, düşündüğünü ifade etme, eğitim imkanlarından yararlanma, inancının gereklerini yerine getirme, siyasi alanda temsil edilme, seyahat etme, örgütlenme ve daha pek çok alandaki ayrımcı ve İslamofobik uygulamalar, uygarlığın temsilcisi ve özgürlüklerin koruyucusu olduğu iddiasındaki Avrupa'nın, iddialarının gerçekliği noktasında önemli şüpheler doğuruyor.

Ekolojik denge insanoğlunun acımasız ve hesapsız uygulamalarıyla altüst oluyor. Hayvan türleri eğlence sektöründe, sirklerde ve petshoplarda son derece sağlıksız şartlarda tutuluyor ve işkenceye maruz kalıyor. Benzer şekilde kozmetik sektörünün yaptığı vahşi deneylerde de her yıl milyonlarca hayvan öldürülüyor. Öte yandan aşırı tüketim dolayısıyla dünya üzerindeki doğal kaynaklar hızla tükeniyor. Küresel şirketlerin uygulamaları, bilinçsiz kullanım ve hukuki tedbirlerin yetersiz oluşu gibi sebeplerle çevre kirliliği hızla artıyor, su kaynakları kuruyor ve dünya felakete sürükleniyor.

Sağlık alanında da pek çok ihlal yaşanmaya devam ediyor. Bu alanda yaşanan ihallere kısaca değinmek gerekirse; özellikle Afrika'da birincil önleme tedbirleri alınmadığı için her yıl milyonlarca insan hayatını kaybederken, bunun en önemli nedenini sınır ötesi kaynaklardan gelen çevre kirliliği teşkil ediyor. Dünya Sağlık Örgütü tahminlerine göre tüm ilaçların yarısından fazlası uygunsuz şekilde reçete ediliyor, dağıtılıyor ve satılıyor. Gelişmiş ülkeler zamanla çevrelerine duyarsız hale gelirken sanayilerini kendi ülkeleri dışında kurma yoluna giderek bir anlamda kirlilik ihraç ediyorlar. ABD ve AB ülkeleri özellikle Afrika ülkelerine toksik atıklarını para karşılığında ihraç ediyorlar. Öte yandan gıda israfı da bu ülkelerde dünyanın geri kalan kısmına göre çok daha yüksek sayılabilecek 280-300 kg'a ulaşmış bulunuyor. BM Gıda ve Tarım Örgütü'ne göre, insanların tüketeyeceği gıdaların yaklaşık 1/3'ü israf ediliyor. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre çoğu Afrika ve Ortadoğu'da 780 milyon insan yeterli suya ulaşamazken, 2.5 milyar insan da temiz su kaynaklarından yoksun. Yılda 5 milyondan fazla kişinin sigara içimi, 600 bin insanın da sigara dumanına maruz kaldığı için hayatını kaybettiği dünyamızda, alkol kullanımının da her türlü suçla doğrudan ilişkili olduğu yapılan araştırmalarla ortaya konuyor. Ancak küresel pazarlama stratejileri yeni tütün ve alkol bağımlıları üretmek için 14 yaşından küçük çocukları hedef alıyor.

Kültür-Sanat alanında yaşanan gelişmelere

bakıldığında, özellikle uluslararası kurumların, küresel aktörlerin dünya üzerindeki politikalarını meşrulaştırıcı bir misyon üstlendiği açıkça görülecektir. Nobel'den Oscar'a, Altın Küre'den Grammy'ye kadar dünya üzerinde büyük ilgiyle takip edilen festival ve ödüllerin de benzer bir amaca hizmet ettiği söylenebilir. Nitekim 2012 Nobel Barış Ödülü Avrupa Birliği'ne, Altın Küre ödülleri ise İslamofobik yapımlara verildi.

Öte yandan başta ABD olmak üzere küresel aktörlerin dünya üzerinde sürdürdüğü işgaller özellikle İslam medeniyetinin binlerce yıllık kültür mirasını yok ediyor. Afganistan'dan Filistin'e, Irak'tan Suriye'ye, Mali'den Sudan'a kadar dünyanın dört bir yanında sürdürülen işgal ve operasyonlarda ibadethaneler, okullar, kütüphaneler, müzeler, tarihi yapılar ve en önemlisi medeniyetlerin kalbi konumundaki şehirler yerle bir ediliyor.

Ekonomi alanında özellikle bankaların ve küresel finans kurumlarının ihlalleri devam ediyor. Gerek Türkiye'de, gerekse dünyanın diğer ülkelerinde AVM'lerin hızla artması, bankaların akıl almaz oyunları, kredi kartlarının yaygınlaşması ve aşırı tüketimi teşvik eden reklamların özendirici etkisiyle, gelir düzeylerinin ve harcama kapasitelerinin hiçe sayılarak hesapsızca tüketildiği görülüyor. Bu da yüzmilyonlarca insanı bankalara ve büyük finans kurumlarına bağımlı hale getiriyor. Yapılan araştırmalar bugün dünyanın en önemli sorunlarından olan açlık ve yoksulluğun en önemli sebeplerinden birinin de aşırı tüketim ve israf olduğunu ortaya koyuyor. Öte yandan küresel hegemonik sistemin finans sektöründe gerçekleştirdiği trilyonlarca Dolar'lık manipülasyonlar devam ediyor. Özellikle ABD menşeli uluslararası kredi derecelendirme kuruluşlarının desteğini arkasına alan ve Türkiye'de de varlığını güçlü bir şekilde hissettiren faiz lobileri, yersiz korkular ve endişeler üreterek ülkelerin kaynaklarını sömürüyorlar.

Medya; ayrımcılığı, şiddeti ve nefreti körükleyen söylemini sürdürüyor. Özellikle ABD ve Avrupa medyası, kendi ülkelerinin dünya üzerinde

sürdürdükleri işgallere sürekli karartma uygularken, ülkeleri işgale uğrayan milyonlarca sivil terörist olarak lanse etmekten çekinmiyor. Geçtiğimiz yıl özellikle Suriye ve Mali'de yaşanan gelişmeler uluslar arası medya organları tarafından manipüle edilerek dünya kamuoyuna küresel aktörlerin istediği biçimde yansıtıldı.

Eğitim sahasında yaşanan ihlaller gelecek nesillerin sağlıklı bir şekilde yetişmesinin önünü tıkıyor. Türkiye'de gerek mevcut anayasa ve yönetmeliklerde yer alan yasal düzenlemeler, gerekse okullarda kronikleşmiş statükocu, tektipçi ve baskıcı uygulamalar devam ederken, eğitim sistemi, sınavlar ve okul hayatı ile ilgili sürekli değişen düzenlemeler de bu alandaki çözüm arayışlarının istenen neticeyi vermediğini gösteriyor. Öte yandan ticari bir sektör haline gelen eğitim dünyanın dört bir yanında bu mantaliteyle sürdürülürken, sömürgeci zihniyetin özellikle Asya ve Afrika'daki uygulamaları bu bölgelerdeki egemenliklerini sürdürme kaygısıyla şekilleniyor.

Tarih ve toplum alanında geçtiğimiz yıl yaşanan olaylar tam bir dejenerasyona tekabül ediyor. Yönetimlerin tarihi mirasa ve toplumun değerlerine karşı giriştiği yanlış müdahaleler ve popülist uygulamalar, medyanın toplum üzerindeki etkileri ve küreselleşmenin yıkıcı etkileri bu bağlamda zikredilebilir. Özellikle son yıllarda hızla artan AVM'ler çarşı kültürünü, gökdelenlerse mahalle ve komşuluk kültürünü yok ediyor.

Hak ihlali tanımlamasını, ihlallerin yalnızca özgürlük alanlarına yapılan müdahalelerden ve savaş alanlarında yaşanan hukuksuzluklardan ibaret olduğu algısını değiştirmek ve canlı yaşamını ilgilendiren bütün alanlarda bir hesap sorma bilinci oluşmasına katkı sağlamak amacıyla her yıl hazırladığımız 'Dünya Hak İhlalleri Raporu'nu ihlallerin yaşanmadığı, daha adil, daha huzurlu bir dünya temennisiyle dikkatinize sunuyoruz.

Ayhan KÜÇÜK / Başkan
İstanbul 2013

siyaset-hukuk

---

1. AFRIKA KITASINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İHLALLER

Küresel Aktörlerin Afrika'ya Bıraktığı Miras: Askerî Darbeler!

İkinci Dünya Savaşı sonrası bağımsızlıklarını ilan eden Afrika ülkeleri, emperyalist güçlerin hâkimiyetinden kurtulamadı. Yapılan bağlayıcı antlaşmalar ve ülke yönetiminin kukla idarecilere bırakılması, Afrika coğrafyasının sömürülmeye devam etmesine yol açtı. 1960'lı yılların başından bu yana geçen yarım yüzyıllık süreçte Afrika, çoğu emperyal güçlerin senaryoları çerçevesinde gerçekleşen 100'e yakın darbeye ve çok daha fazla darbe girişimine sahne oldu. Kongo'dan Benin'e, Fildişi Sahilleri'nden Uganda'ya, Nijerya'dan Madagaskar'a kadar, Afrika'da darbenin gerçekleşmediği neredeyse hiçbir ülke kalmadı.

Askerî darbeler Afrika'nın siyasî açıdan bir türlü istikrara kavuşamamasına, ekonomilerin Batılı devletlere bağımlı hale gelmesine, silah ve uyuşturucu ticaretinin ana güzergahlarının Afrika ülkeleri olmasına, etnik-dinî çatışmaların nesiller boyunca devam etmesine, fakirliğin, yoksulluğun, işsizliğin, salgın hastalıkların kıtayı kasıp kavurmasına yol açtılar. Öte yandan askerî darbeye

işbaşına gelen yönetimler, küresel aktörlerin çıkarları doğrultusunda hareket ederek, ülke kaynaklarının sömürülmesine göz yumdular.

Öte yandan darbeler Afrika'da sivil bir yapının oluşmasına da engel oluyor, hak ve özgürlükler alabildiğine kısıtlanıyor. Darbe yönetimleri, Afrika ülkelerinde medya ve sivil toplum alanlarını kontrolü altında bulundurduğundan, darbelere karşı durabilecek bir mekanizma da oluşmuyor. Afrika Birliği, Batı Afrika Ekonomik Topluluğu gibi kuruluşların da darbelere karşı bir duruş sergilemesi mümkün gözüküyor; zira bu kuruluşların yönetiminde bulunan isimler de darbe ile işbaşına gelmiş bulunuyor.

Afrika ülkelerinde alışkanlık haline gelen bu darbeleri engelleyecek hukukî düzenlemeler de bulunmuyor. Afrika'daki ülkelerin pek çoğunda anayasalar darbe yönetimleri tarafından yapıldığı, yargı organları bağımsız olmadığı ve darbe yapanlar yargılanmadığı için, benzer müdahaleler bugün de aynı hızla devam ediyor.¹

Fransa Afrika'daki Emperyal Uygulamalarından Vazgeçmiyor!

Fransa, Afrika üzerinde yüzyıllardır sürdürdüğü sömürgeci-emperyal yaklaşımdan vazgeçmiyor. Hükümetler, yöneticiler ya da partiler değişse de Fransa'nın Afrika politikası değişmiyor. Geçtiğimiz yıl yapılan seçimlerin ardından ülke yönetiminin başına geçen François Hollande'ın farklı bir politika uygulayacağına dair bir hava estirilmiş ve Sarkozy dönemindeki politikardan vazgeçileceği izlenimi oluşturulmuştu. Nitekim Hollande da yaptığı açıklamalarla böyle bir imaj çizmişti. Örneğin, seçim sürecinde Le Figaro gazetesine verdiği demecinde Fransa'nın Afrika'daki istikrarsızlıklarına katkı yapmak yerine Afrika'nın ekonomik kalkınmasından yana tutum için-

---

1 Afrika'da Neden Askeri Darbeler Oluyor? / İbrahim Tıgılı
<http://dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=205012&q=ibrahim+t%C4%B1%C4%9F1%C4%B1>

de olacaklarını, siyasî sorunların askerî yollarla değil diplomasi dilini kullanarak çözeceklerini, çünkü askerî yöntemlerin yeni krizleri beraberinde getirdiğini ifade etmişti.²

Ancak yıl içerisinde Mali'de gerçekleşen olaylar gerekçe gösterilerek askerî bir operasyon için düğmeye basıldı. Hollande da bu süreçte yaptığı açıklamalarla Fransa'nın Afrika üzerindeki oyunlarının devam ettiğini bir kez daha göstermiş oldu. Hollande, 24 France TV'ye yaptığı açıklamada Mali'deki sorunun diyalogla değil ancak askerî müdahale ile çözüleceğini belirtmişti.

Takip eden haftalar boyunca Fransa, başta ABD olmak üzere BMGK temsilcilerini çözümün askerî yöntemden geçtiğine ikna etmeye çalıştı. Siyaset ve medya organları ile bütün dünyanın dikkati Mali'ye çevrildi. Daha önce pek çok benzerine şahit olduğumuz gibi, uluslararası kuruluşlar küresel aktörlerin bu planını uygulamaya koymalarını kolaylaştıracak kararlar aldılar. Bugün dünyanın pek çok bölgesinde her gün yüzlerce insan suçsuz yere katledilirken ve İslam medeniyetine ait kültürel miras talan edilirken göz yuman Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin, Mali'de gerçekleşen (ve asla tasvip edilmesi mümkün olmayan) hadiseleri savaş suçu sayan kararları anında alması oldukça manidar görünüyor.

Fransa ve ABD'nin girişimleriyle Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Mali'ye yapılması planlanan dış müdahaleyi onaylamasıyla birlikte operasyon için düğmeye basıldı. Fransa, Afrika ve Körfez ülkelerinin de desteğiyle 2013'ün ilk günlerinde Mali operasyonunu başlattı. Operasyonun daha ilk günlerinde masum siviller hayatını kaybetmeye, hava bombardımanları Mali topraklarını hesapsızca bombalamaya başladı. Fransa'nın Afrika'daki sömürgeci geleneğinin bir devamı niteliğindeki bu operasyonun başta Mali halkı olmak üzere, Afrika ve İnsanlık için nelere malolacağı

önümüzdeki aylarda operasyonun seyriyle daha net bir şekilde görülecek.

ABD Afrika'daki Askerî Gücünü Her Geçen Gün Artırıyor!

ABD Afrika'daki siyasî hakimiyetini askerî güçleriyle de perçinliyor. Son yıllarda ABD'nin Afrika'daki askeri birliği AFRICOM, sürekli yeni üsler açıyor ve bölgeye asker sevkiyatı yapıyor. Resmî rakamlar ABD'nin Afrika'da 3-5 bin civarında askerî olduğunu söylese de, gerçekte bu rakamın 50 bin civarında olduğu tahmin ediliyor. ABD'nin Afrika'da üssü ve askeri bulunan ülkeler arasında Kenya, Cibuti, Etiyopya, Uganda, Orta Afrika Cumhuriyeti, Güney Sudan, Cezayir, Nijer, Moritanya, Çad, Mali, Burkina Faso, Nijerya, Fildişi Sahili, Liberya ve Senegal sayılabilir. 2012'de Mali'de yaşanan süreç ve 2013'ün ilk günlerinde başlatılan dış müdahale özellikle Fransa ve ABD'nin Afrika'da yeni arayışlar içerisinde olduğunu gösteriyor. Özellikle Kaddafi sonrası süreçte bölgede doğan boşluğu doldurmak isteyen Fransa ve ABD, bölgeyi kontrol altında tutmayı hedefliyor. Nitekim bölge Güney Amerika'dan gelen ve Cezayir üzerinden Avrupa'ya ulaşan uyuşturucu ticaretinde ve Afrika'daki çatışma bölgelerine gönderilen silah ticaretinde önemli bir konumda bulunuyorlar.³

Öte yandan ABD, Afrika'da terörü gerekçe göstererek casusluk ağını genişletiyor. Afrika'da kurulan gözetim ağına küçük, silahsız 'turboprop' uçaklarla toplanan bilgiler Pentagon'a iletiliyor. Uçaklar, video kaydı tutuyor, radyo ve cep telefonu sinyallerini topluyor, kızılötesi ısıları takip edebiliyor. Binlerce kilometre uçuş kapasitesine sahip uçaklar, 2007 yılından bu yana Afrika'da kurulmaya başlanan hava üslerinde konuşlandırılıyor.⁴

2 Fransa'nın Yeni Afrika Politikası / İbrahim Tığlı
<http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=230958>

3 Mali Krizi ve AFRICOM / İbrahim Tığlı
<http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=222776>

4 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=214161>

Bütün bu askerî operasyonlar, ABD'yi Afrika'da baskın bir güç haline getiriyor. Bu devasa askerî güç sayesinde ABD, Afrika kıtasının her noktasında at oynatabiliyor. Geçtiğimiz yıl Uganda'daki 'Tanrının Direnişi Ordusu' ile mücadele edeceği ileri sürülerek Uganda'ya asker sevkiyatı yapılması, bunun tipik örneklerinden biri olarak gözüktü. Ancak olayın perde arkasında ABD'nin Somali'yi hedef aldığı iddia ediliyor. Bu konuda İbrahim Tıgılı şunları söylüyor:

*"Aslında ABD'nin Uganda'daki Tanrının Direniş Ordusu ile ciddi bir sorununun olduğunu göremiyoruz. Bu gerilla örgütünün ABD ve Batılılara karşı hiçbir eylemi yok. Eylemlerini daha çok Müslüman gruplara karşı gerçekleştirmekte ve yerli sivil halka yönelik öldürme, çocuk kaçırma, tecavüz gibi suçlar işlemektedir. ABD'nin, Tanrının Direniş Ordusu'nu bahane göstererek Uganda'ya askerlerinin konuşlandırılmasının öncelikli hedefinin Somali olduğunu söyleyebiliriz. Bilindiği gibi ABD'nin 1993'ten beri Somali'de askeri bir operasyonu bulunmuyor. Yalnız, İslami Mahkemeler Birliğinin Somali'de iktidarı devralması ile Etiyopya'nın işgalinin arkasında ABD'nin olduğu biliniyordu. Çünkü Etiyopya Başbakanı Males Zenavi, Bush yönetiminin isteklerini gerçekleştirmek için Somali'yi işgal ettiklerini birkaç kez Etiyopya devlet televizyonunda belirtmişti."*⁵

Başta ABD olmak üzere küresel aktörlerin Somali üzerindeki bu politikaları uzun yıllardır devam ediyor. 'Terörle mücadele' söylemi üzerinden Somali'nin tüm varlıklarına göz diken emperyal güçler, bölge ülkelerini de Somali'ye karşı kışkırtıyor. Serhat Orakçı bu konuda şunları söylüyor:

"Özellikle Amerika bu bölgede global terörle mücadele söylemiyle hareket ederken Cibuti'deki askeri üstünden, Uganda'ya yolladığı özel birlik-

lerden yararlanmakta. Parasal yönden destek verdiği Etiyopya ve Kenya askerleri Somali içinde askeri operasyonlar yürütmekte. 1993 yılında bölgeye 'Umut Operasyonu' kapsamında kanalize ettiği birliklerin uğradığı kayıplar ve Bakara pazarda düşen iki Black Hawk helikopter Amerikan halkının hafızasında tazeliğini korumakta. Aradan geçen süreçte Amerika askerlerini Somali'den çekerken operasyonlarını çevre ülkeler üzerinden noktasal hedefler seçerek sürdürmeye devam etmekte. En son rehin alınan iki yardım çalışanın kurtarılmasında benzer bir operasyon gerçekleştirilen Amerika insansız hava araçlarını da zaman zaman kullanmakta.

Somali'de önemli bir aktör olması beklenen Birleşmiş Milletler ise Somali sahnesinde oldukça etkisiz. Mogadişu'da göstermelik bir ofisi bulunan BM'nin asıl yapılanması Kenya'da. Somali adına aktarılan fonlar Kenya'ya giderken durumun farkında olan Somali halkı bu duruma çok kızgın. Yirmi yılda Somali'nin hakkı olan 20 milyar doların Kenya'ya gitmesinden şikayetçiler ve durumu 'Nairobi Mafyası' olarak nitelendiriyorlar.

BM destekli Somali'deki geçici hükümet ise etkisiz ve boğazına kadar yolsuzluğa saplanmış durumda. Gelir elde etmek için Sivil Toplum Kuruluşlarını dahi hık boğaz etmeyi caiz sayan bu yapı Somali'nin gelişmesinin ve istikrara kavuşmasının önündeki en büyük engel. Ülkeye giden yardımları dışarı çıkartmadan sadece Mogadişu'da tutmaya çalışan ve kendi iktidar çevresini bu yardımlar ile beslemeye çalışan zihniyet Kenya ve Etiyopya'nın da ülkeye girerek askeri operasyon yapmasında bir beis görmüyor."⁶

2011 yılında yaşanan kuraklığın arkasında yatan sebepleri araştırmak için bölgeye giden UHİM heyeti de, görüşme ve gözlemlerinde, kuraklığın bölgenin doğal şartlarından kaynaklanmadığını, yıllardır uygulanan politikaların bir

5 ABD Niçin Uganda'ya Asker Gönderiyor? / İbrahim Tıgılı <http://dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=180608&q=ibrahim+t%C4%B1%C4%9Fl%C4%B1>

6 Somali'nin Geleceği ve 2015 Hedefleri / Serhat Orakçı <http://dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=2116>
27

neticesi olduğunu ortaya koymuştu. Afrika'nın okyanusa en uzun sınırı olan ülkesi konumundaki Somali, bugün balıkçılık ve denizcilik faaliyetleri gerçekleştiriyor. Benzer şekilde, dünyada tarım ve hayvancılığa en uygun topraklarına sahip ülkede bu faaliyetler de durmuş durumda. Açlık ve yoksullukla boğuşan halk mülteci kamplarına mahkum edilirken, uzun yıllardır süren ve bitmesine izin verilmeyen içsavaş sebebiyle ülkede istikrar sağlanamıyor. Sahip olduğu genç ve dinamik nüfusa rağmen eğitim imkanlarının yok edilmesi sebebiyle bu potansiyelini de kullanamayan Somali'de, başta BM ve IMF olmak üzere uluslararası kuruluşlar da bu olumsuz tabloya katkı sunan uygulamalara imza atıyor. Ancak Türkiye'nin son yıllardaki yapıcı girişimleri Somali'nin geleceği açısından büyük önem taşıyor. Başta TİKA olmak üzere resmî kanallar ve sivil toplum örgütlerinin uzun vadeli projeleri ile, Somali'de kronikleşen sorunların çözümüne dair önemli adımlar atılıyor.⁷

---

7 Konu ile ilgili olarak UHİM tarafından hazırlanan 'Somali'deki Açlık: Kader mi, Sömürge mi?' başlıklı rapor incelenebilir.
http://uhim.org/raporlar_uhim_detay.php?rid=11&cid=

---

2. ASYA KITASINDA GERÇEKLEŞTİRİLEN İHLALLER

Arakan'da Vahşet Sürüyor; ABD ve Çin'in Myanmar İsrarı, Soykırımı Gölge Düşürüyor!

Önce İngiliz sömürgesi altında ezilen, ardından Budist cunta rejiminin soykırım politikalarına maruz kalan Arakan için 2012 yılı büyük acılara sahne oldu. Barışın ve adaletin teminatı olduğu iddiasındaki küresel aktörler ve uluslararası kuruluşlara yaşananları ya görmezden gelmeyi ya da yaptıkları açıklamalarla son yılların en büyük soykırım hareketlerinden biri olan bu vahşeti önemsizleştirmeyi denediler.

21. yüzyılın Asya yüzyılı olacağı son yıllarda sıklıkla dile getiriliyor. Bu perspektifte özellikle Doğu ve Güneydoğu Asya önplana çıkıyor. ABD'nin yüzyılın başlarında temkinli durduğu bu söylemi son birkaç yıldır benimsediği, en üst düzey yetkililerin açıklama ve uygulamalarından belli oluyor. Nitekim ABD Başkanı Barack Obama'nın ikinci döneminin ilk ziyaretini bu bölgeye yapmış olması da bunu doğruluyor.

ABD'nin bölge ülkelerinden Myanmar'a da özel bir ilgisi bulunuyor. Mehmet Özay konuyla ilgili olarak Dünya Bülteni'nde yayımlanan 'Oba-

ma'nın Myanmar Ziyaretinin Anlamı' başlıklı makalesinde şunları söylüyor:

*"Amerika'nın Asya Açılımı'na dönerek son dönemdeki gelişmeleri irdelemekte fayda var. ABD'nin ASEAN ve Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) üzerinden bölgeye dair plânlamalarını, tekil bir girişim olarak Myanmar üzerinden girişimleri ucuz işgücü ve hammadde gibi klasik yatırım fonksiyonları ve 'henüz bakir bir pazar' niteliği taşıması bağlamında salt ekonomi alanı ile sınırlandırmak mümkün değil. Aynı şekilde, bu nüfuzun Hindistan ve Çin gibi iki önemli kültür havzasının etkisinde varlık sürmüş bölgenin, sömürgecilik dönemini paranteze alarak, uzun geçmişinde pek de görülmemiş önemli dönüşümlere ve değişimlere kapı aralayacağını da öngörebiliriz. Öncelikle bu unsurlardan ilkinde göz atalım. Amerika'nın her nereye giderse oraya tüm değerleri ve projeleriyle eğildiği bilindiğinden, Myanmar özelinde de aynı yönelimin hakim olacağını söylemek kehanet olmayacaktır. Bu çerçevede, bir yandan Myanmar demokrasisini yoluna koymada 'destek' olurken, bunun karşılığı olarak da ekonomik işbirliği, özellikle de yatırımlar noktasında Çin ve de şimdilik arka plânda yer alan Hindistan'a karşı güçlü bir açılım olacağına kuşku yok."*⁸

ABD'nin Myanmar üzerindeki bu emelleri dikkate alındığında, Arakan sorununa vicdanî ve insanî bir yaklaşımın sergilenmeyeceği açıkça gözüküyor. Nitekim Arakan'da yıllardır devam eden soykırım ve asimilasyon politikalarına ABD ve diğer Batılı devletlerin yaklaşımı daha önce de bundan farklı olmamıştı. Özay, bu gerçeği şöyle açıklıyor:

"1989'dan itibaren dönemin Myanmar hükümeti iç-göç programıyla Arakan Eyaleti'nde Rohingya Müslümanlarının çoğunlukta olduğu kuzey bölgelere Burma Budistlerini yerleştirme projesini 'başarıyla' yerine getirirken, yeni yerle-

---

8 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=235012>

şimlerin Müslümanlara ait evleri ve topraklarını gasp ederken ve nihayetinde zulmün doruğa vardığı 1991 yılında Myanmar ordusu marifetiyle 145.000 Rohingya Müslüman Bengaldeşe zorunlu göçe tabi tutulurken ve tıpkı bugün yapıldığı gibi Budist Myanmar yönetimi Rohingyalıların 'dışarlıklı göçmenler' olduklarını, bu nedenle mal-mülk sahibi olamayacakları gibi Myanmar'da yaşamaya da yasal olarak haklarının olmadığı (Charney 2009: 184-5) iddiaları karşısında, ABD öncülüğündeki Batılı kurum ve kuruluşlardan bir tepki gündeme gelmiyordu maalesef.”⁹

ABD Başkanı Obama'nın yeni döneme Tayland, Kamboçya ve Myanmar ziyaretleriyle başlamasını değerlendiren, Yeni Şafak gazetesi yazarı Akif Emre de 20 Kasım 2012 tarihli 'Strateji Değer Kurbanı: Filistin ve Arakan' başlıklı yazısında, ABD'nin bölge üzerindeki politikalarını şu cümlelerle dile getiriyor:

“Yeni dönemin ilk gezisini Tayland'dan başlatan Obama turu Burma ve Kamboçya ile tamamladı. Burma'ya ilk giden Amerikan Başkanı olmak gibi bir özelliği de var.

Amerika açısından bu ülkeler, Ortadoğu ağırlığında olmasa da, yeni dönemin stratejik yönelimlerinde anahtar ülke konumundalar. Özellikle Çin'in bölgesel ağırlığı ile Amerika'nın Çin ile başlayan küresel ve bölgesel rekabetinden bağımsız değil, bu ülkelerin anahtar konumu.

Çin nüfuzunu askeri ve ekonomik olarak kuşatmak, dengelemek için geliştirilen yeni stratejik konseptte uygun siyasal ve diplomatik alt yapı oluşturuluyor.

Burma'da muhalefete verilen destek ve bu ülkenin daha demokratikleşmesi yönündeki 'cesaretlendirici' açıklamalar, stratejik hedeflerden bağımsız değil. Tamamen aynı olmasa da, Arap Baharı öncesi yapılan açıklamalar ve Amerika'nın tutumu arasında stratejik bağ kurmadan bu durum değerlendirilemez. Tarihleri dikta yönetimlerle

dolu Uzak Doğu ülkelerinde, özgürlük vaadine karşılık Amerika'nın şefkatli elinin gezinmesi, birileri için çok duygulandırıcı gelebilir.”¹⁰

Arakan ve Patanili Müslümanların 'büyük oyunda şimdilik kullanışlı aktörler' olmadıklarını öne süren Akif Emre, bu bölgelerde yaşana dramın neden görmezden geldiğini ve önümüzdeki süreçte neler yaşanabileceğini şöyle özetliyor:

“Ama Obama'nın Tayland gezisinde Patanili Müslümanların sorunu hiç gündeme gelmedi. Çünkü büyük resme bakıyor Obama... Tayland'ın ekonomisi, stratejik konumu; bu tür küçük ayrıntıları ihmal etmeyi gerektiriyor.

Burma'da daha trajik bir çelişki yaşanıyor. Uzun yıllar dikta yönetimi altında yaşayan Burma yeni adıyla Myanmar'da, demokrasi ve özgürlük talebiyle yola çıkan muhalefet Amerika'dan destek aldı ve gücü ele geçirdi. Toplumsal talepler Burma'daki siyasal yapıyı zorladı. Amerika, oluşmuş beklentileri açısından ve yeni dönemin eşliğinde yeni bir Burma'nın müjdesini vermek için bu ülkeyi adeta kutsadı. İlk siyahî ve 'Müslüman kökenli' başkan olarak bu ülkeye ilk ziyaretini gerçekleştirdi.

Kendini Çin baskısında hisseden Burma, Amerika'nın siyasi ve ekonomik desteği ile Çin'i dengelemeyi düşünüyor. Amerika ise Burma'ya vereceği siyasi ve ekonomik destek karşılığında - tabii peşinden askeri ilişki gelecek- Çin'in Güneydoğu Asya'ya, enerji hatlarına açılacağı köprüyü tutmuş oluyor.

Amerika'nın "özgürleştirici misyonu" gereği bu ülke de kendine çeki düzen verip insan hakları, demokrasi gibi konularda Batılı normları yakalaması yönünde cesaretlendirilecek.

Ama daha geçen ay binlercesinin evleri yakılarak yurtlarından sürüldükleri, toplamda milyonlarcasının mülteci ve aç olduğu, binlercesinin katledildiği Arakan trajedisi büyük resim içinde yer

9 A.g.m.

10 <http://yenisafak.com.tr/yazarlar/AkifEmre/stratejik-deger-kurbani-filistin-ve-arakan/35041>

almayacaklar. Yani stratejik oyunun kurbanı olacaklar.

Arakanlı ve Patanili Müslümanlar büyük oyunda şimdilik kullanışlı aktörler değil. Maruz kaldıkları uygulamanın demokrasi ve insan haklarına aykırı olduğu yönünde cılız sesler yükselse de yasal baskıyı hak edecek stratejik değere sahip değiller.”¹¹

Arakan bölgesinde Myanmar devletinin ve Budist milislerin sistematik soykırım ve asimilasyon uygulamaları 2012 yılında devam etti. Evleri yakılıp yıkılan Arakanlılar, özellikle Bangladeş sınırları içerisinde kalan kaçak mülteci kamplarına gitmeye zorlandı. Tüm mal varlıklarına elkonulan, vatandaşlık hakkı verilmeyen, ticaret yapmaları yasaklanan, her türlü özgürlükleri kısıtlanan hatta tümüyle ortadan kaldırılan Arakan Müslümanları, dünyanın gözü önünde işlenen büyük bir kıyım maruz kalıyor. 2012 yılı bu vahşi uygulamaların turmandığı bir yıl oldu.¹² Uluslararası kurum ve kuruluşların sessiz kaldığı bu vahşete, Tibetli Budistlerin ruhani lideri Dalai Lama Tenzin Gyatso ve Myanmarlı muhalif siyasetçi ve aktivist, Nobel Barış Ödülü sahibi Aung San Suu Kyi de sessiz kaldılar. ABD'nin son dönemde öne çıkardı Suu Kyi, İngiltere ve ABD ziyaretlerinde en üst düzeyde kabul gördü. Beyaz Saray'da verilen akşam yemeğine davet edilmesi, New York Borsası'nın açılışını yapması, ABD Barış Enstitüsü, Asya Birliği ve Ulusal Demokrasi Vakfı gibi düşünce kuruluşlarında konuşma yapması, ABD Kongresi'ni ziyaret etmesi ve ABD'nin en önemli liyakat ödülü kabul edilen Amerikan Kongresi Altın Madalyası ile taltif edilmesi bu gerçeği kanıtlamaya yetiyor. Ancak muhalif kişiliği, barış ve demokrasi mücadelecisi olduğu şeklindeki imajı ve Myanmar'ın önümüzdeki süreçte dünyaya açılmasındaki ve

Batı ile iyi ilişkilerde kilit rol oynaması düşünülen Aung San Suu Kyi, ülkesinde Arakanlı Müslümanların gördüğü soykırım ve asimilasyon politikaları karşısında sessiz kalmayı tercih etti. Benzer şekilde Dalai Lama Tenzin Gyatso'dan da dindeşlerinin yakıp yıktığı Arakan'a dair herhangi bir uyarı ya da açıklama gelmedi.¹³

Patani'de Baskı ve Şiddet Sürüyor;

Batı ise Sorunu 'İslami Terör' Olarak Lanse Ediyor!

Tayland sınırları içerisinde yer alan ve Müslüman nüfusun yoğun olarak yaşadığı Patani bölgesi, uzun yıllardır Tayland yönetiminin baskı ve şiddet politikalarına maruz kalıyor. Uluslararası kurum ve kuruluşlara olanlar karşısında herhangi bir yaptırımda bulunmuyor. ABD ve Avrupa ülkelerinin Patani'ye yaklaşımı ise, özellikle 11 Eylül sonrası süreçte tedavüle sokulan 'radikal İslam', 'İslamî terör' söylemi üzerinden şekilleniyor. Patani bölgesinde Müslüman nüfusa karşı işlenen zulüm çoğu kez görmezden geliniyor. Gerek medya organları, gerek siyasî merciler, gerekse akademi çevreleri Patani sorununu yok saymayı tercih ediyor. Dünya üzerinde Müslümanları temsil etmesi beklenen kurum ve kuruluşların da bu konuda yetersiz kaldığı görülüyor.

Tayland'da ülke yönetiminin başındaki Yingluck Shinawatra'nın geçen yıl yapılan seçimler öncesinde özerklik vaadinde bulunması ve geçen zaman içerisinde bu konuda herhangi bir adım atılmaması ile ilgili olarak Mehmet Özyay şunları söylüyor:

“Tayland'da bugün Başbakanlık koltuğunda oturan Yingluck, yaklaşık bir yıl önce yapılan seçim arefesinde, Patani sorununa, "özerklik vaadi" söylemiyle kalıcı çözüm getireceğini meydanlarda kamuoyuyla paylaşmıştı. Aradan geçen sürede herhangi kayda değer bir girişim olmadığı gibi,

11 A.g.m.

12 Konu ile ilgili olarak UHİM tarafından hazırlanan 'Sömürgeci Soykırıma Arakan' başlıklı raporu inceleyebilirsiniz:
http://www.uhim.org/raporlar_uhim_detay.php?rid=17

13 <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=226451&q=myanmar+%C3%A7eli%C5%9Fkisi>

*kısa bir süre öncesinde ülkenin güneyindeki önemli bir şehirlerinde ve özellikle Hat Yai'deki patlamalar sorunu bir kez daha uluslararası gündeme taşımaya aracı olmuştu. Tabii bu vesile ile, Tay ve Batılı medya ve bunları model alanların "terör söylemi" ve bunun uluslararası İslamcı bağlantıları üzerinden yürütüldüğüne şaşırılmamak gerekiyor."*¹⁴

---

14 <http://dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=209183>

---

3. NEFRET, İSLAMOFOBİ ve İRKÇILIK

İslam'a ve Müslümanlara Karşı Her Türlü Hakaret 'İfade Özgürlüğü' Sayılıyor!

Başta Avrupa ülkeleri ve ABD olmak üzere, dünyanın dört bir yanında İslam'a ve Müslümanlara karşı kin, nefret, hakaret, küçümseme ve alay içeren her türlü eylem 'ifade özgürlüğü' kapsamında değerlendirilerek meşrulaştırılıyor. İşte son dönemlerde yaşanan örneklerden bazıları:

- İslam karşıtı Pamela Geller, ABD'nin New York eyaletinde, Müslümanları barbara benzeten ilanları metro duraklarına asmak için mahkeme kararı çıkarttı. "*Uygar insanlar ile barbarlar arasındaki savaşta uygarlardan taraf olun. İsrail'i destekleyin. Cihadı bozguna uğratın!*" yazılı ilanının 10 metro durağına asılması için mahkeme kararı çıktı. Amerikan Özgürlük Savunma Girişimi Yöneticisi ve 'Atlas Shrugs' adlı blogun sahibi olan Geller, ilanının New York'ta metro duraklarına asılmasına izin veren mahkeme kararını ABD Anayasası'nın ifade özgürlüğünü koruyan ilk maddesi için bir zafer olarak

niteledi. İlanın 'Müslümanların Masumiyeti' filminin yol açtığı protestolara benzer gösterilere neden olmasından endişe etmediğini belirten Geller, "*Film olmazsa karikatür, karikatür olmazsa bir oyuncak ayı. Ne yapacaksınız? İslami aşırılığı ödüllendirecek misiniz? Ben, barbarları gücendirmemek için özgürlüğümü feda etmeyeceğim*" dedi. New York Metropolitan Ulaşım Yönetimi, Geller'in ilanını 'küçük düşürücü' olduğu için asmayı reddetmişti. Yargıç Paul Engelmayer ise, Anayasa'nın ifade özgürlüğü ile ilgili maddesi çerçevesinde ilanın asılması gerektiğine hükmetti.¹⁵

- Fransa'da yönetim Charlie Hebdo dergisinin Hz. Muhammed karikatürünü yayımlamasını ifade özgürlüğü kapsamında savundu; ancak Müslümanların buna karşı gösteri yapma talebini ise 'güvenlik problemleri yaratabileceği' gerekçesiyle reddetti.¹⁶
- Belçika'nın aşırı sağcı Flaman Vlaams Belang partisinin 10 Nisan 2011 Pazar günü düzenlediği kongrede yabancı düşmanlığını körükleyen afişler kullanıldı. Afişte Türk ve Fas bayraklarını sembolize eden kırmızı bir koyunun, Avrupalıları temsil eden beyaz bir koyun tarafından Batı Avrupa ülkelerinin dışına tekmelendiği görüldü. Türkiye'nin Brüksel Büyükelçiliği'nden yapılan açıklamada, ırkçı nitelikli afişin yabancı düşmanlığı içerdiği ve Belçika yasalarına göre suç oluşturduğu vurgulandı.¹⁷
- Fransa'nın doğusundaki Strasbourg ken-

---

15 http://uhim.org/haberler_detay.php?hid=1583&cid=5

16 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1101357&CategoryID=77>

17 <http://haberpan.com/haber/belcikada-irkci-afisle-hakaret>

tinde Kur'an-ı Kerim kopyasını yakıp, alevlerin üzerine idrarını yaptıktan sonra bunları kişisel internet sitesinden yayınlayan Ernesto Rojas Abbate isimli zanlı, yargılandığı mahkemede berat etti. Mahkeme, 30 yaşlarında olduğu belirtilen ve 'dini duygulara hakaret' suçundan yargılanan Abbate'yi, 'ifade özgürlüğü' sınırlarını ihlal etmediği gerekçesiyle Mayıs 2011'de suçsuz buldu.¹⁸

- Vatikan Adalet ve Barış Kongregasyonu Başkanı Kardinal Peter Turkson, Ruhani Meclis Sinodo'da katılan din adamlarına 7 dakikalık İslam karşıtı bir video izleterek tartışma yarattı. Youtube'a 2009 yılında yüklenen videoda Türk bayrağı da kullanılıyor ve Müslümanların Avrupa'daki nüfusunun yükselişi anlatılıyor. Vatikan'da yaşayan Gana asıllı Kardinal, görüntüleri izleterek 2026 yılına kadar Avrupa'da Müslüman nüfusun Hristiyan nüfusu geçeceğini, İslam'ın kısa süre içinde dünyanın en büyük nüfusuna sahip dini olacağını öne sürdü.

Kardinal, İslam karşıtı duygularla hazırlanan videoyla, 39 yıl içinde Fransa'nın bir İslam ülkesi olacağını öne sürdü. Vatikan'da tartışmaya neden olan video Youtube'da üç yılda toplam 3 milyon kişi tarafından izlendi. Kardinal'in serbest tartışma bölümünde izlettiği video için Katolik Dünyası'nın ruhani lideri Papa 16'ncı Benedikt'ten izin alıp almadığı bilinmiyor. Ancak Fransız Le Figaro gazetesi, Turkson'un Papa'dan izin almadan böyle bir videoyu Vatikan'da din adamlarına izletemeyeceğini öne sürdü.¹⁹

Özellikle İslam dinini ve Müslümanları hedef

alan bu ve buna benzer pek çok olayda 'ifade özgürlüğü' bir zırh görevi görüyor. Ancak Yahudilere karşı en ufak bir eleştiri anti-semitizm kapsamında değerlendirilerek cezalandırılıyor, eşcinsellere hakaret de nefret suçu kapsamında değerlendiriliyor. Avrupa devletlerinde sıkça rastlanan bu çiftstandart, Batı'nın ikiyüzlü politikalarını gözler önüne seriyor.

Avrupa'da Irkçı ve İslamofobik Saldırıları Artıyor!

İrkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslamofobinin Avrupa'da tırmanışa geçmesine paralel olarak şiddet olaylarında da artış yaşanıyor. İşte son dönemde yaşanan ırkçı ve İslamofobik saldırılar:

- Fransa'da Ekim ayı içerisinde kendisine '732 Generation Identitaire' adını veren faşist grup, yapımı devam eden bir camiye işgal etti. 60 kadar gençten oluşan grubun, 732 yılında Müslüman ordularının durdurulmasına atfen kendilerine bu ismi verdiği ve bu ismi duyurmak için de bu eylemi düzenledikleri ifade edildi. Olayın aşırı sağcı Milliyetçi Cephe lideri Marine Le Pen'in sokakta başörtüsü ile dolaşmanın yasaklanmasını önermesinden bir hafta ve Fransa İçişleri Bakanlığı'nın Müslüman sayısının arttığına dair raporunun yayımlanmasından 2 gün sonra gerçekleşmesi, bu tip saldırıların siyasî merciler ve devlet kurumları tarafından yönlendirildiği iddiasının seslendirilmesine yol açtı.²⁰
- İngiltere'de 4'ü çocuk 5 Pakistanlı yanarak öldü. Müslüman ailenin evindeki yangının kundaklama sonucu çıktığından şüpheleniliyor. Olay, 15 Ekim'de Essex bölgesindeki Harlow şehrinde meydana geldi. Anne Sabah Usmani ve çocuklar Şuayb (13), Reyyan (6), Hira (11) olay yerinde; Munib (9) ise kaldırıldığı hastanede ya-

18 <http://www.habertime.net/islam/kuran-i-kerim-yakan-kisiye-beraat-36756.html>

19 <http://www.haberte.com/din-inanc/islam-karsiti-skandal-video-vatikani-karistirdi-h61628.html>

20 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=231898>

şamını yitirdi. Baba Abdülşekur ve 3 yaşındaki kız çocuğu Mehin ise yoğun bakıma alındı. Her ikisi de doktor olan anne ve babanın Suudi Arabistan'da bir süre pratisyen hekimlik yaptığı ve 3 yıl önce İngiltere'ye yerleşerek görevlerine burada devam ettikleri kaydedildi.²¹

- Belçika'da, Türk asıllı milletvekili Mahinur Özdemir'in milletvekili seçildiği 2009 yılında başörtülü olduğu gerekçesiyle mecliste yemin etmesine engel olmaya çalışan liberal görüşten Valon Milletvekili Denis Ducarme, bu kez katıldığı bir radyo programında ırkçı sözler sarf etti. Özdemir'i hedef gösteren Ducarme, devletin tarafsızlığı için mücadele ettiğini savunarak, “*Mecliste farklı camialardan çok sayıda milletvekili var. Merkez Hümanist Parti milletvekili (Özdemir) örneğinde görüldüğü gibi bunlar köktencilik, radikalizm ve toplumculuk kartını oynuyor.*” dedi. Brüksel Parlamentosu'nda Valon Sosyalistlerin önemli bir kısmı dâhil olmak üzere birçok milletvekilinin kendisi gibi düşündüğünü iddia eden Ducarme, ‘İslam'ın sancağı’ olarak nitelendirdiği başörtüsünün mecliste yasaklanması gerektiğini savundu.²²
- Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı'nın hazırladığı iki ayrı rapor, nefret suçunun Avrupa Birliği'nde gündelik bir realite olduğunu ortaya koydu. Raporlar, nefret suçu olarak ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve engelli insanlara kötü muamele gibi örnekleri ele alıyor. Raporlara göre; ankete katılan Afrika, Asya, Balkan ve Türk kökenli 23 bin 500 kişinin dörtte biri (%23) son bir yıl içinde en az bir kez ırkçı saldı-

rıların kurbanı olmuş. Üstelik bu tür saldırılara uğrayan kişilerin durumu yetkililere bildirmek konusunda isteksiz olduklarını göz önünde bulundurmak gerekiyor. Çünkü nefret suçlarına maruz kalan insanlar, yetkililerin kendilerine yardımcı olacağına veya ülkedeki adalet sisteminin sorunu çözmede yeterli olacağına inanmıyor. Diğer taraftan, raporlar, Avrupa'daki ırkçı saldırıların yalnızca aşırı sağ kanattan gelmediğini gösteriyor. Bu ise yabancı düşmanlığının Avrupa'da ne kadar yaygın ve normal kabul edildiğini ortaya koyuyor.²³

Avrupa Devletleri

İslam Karşıtı Uygulamalarda Sınır Tanımıyor!

Geçtiğimiz yıllarda İsviçre'de minare yasağı, Fransa'da burka yasağı, Yunanistan'da cami yasağı gibi İslam dinini ve Müslümanları hedef alan ve inanç hürriyetini kısıtlayıcı uygulamalar hız kesmeden devam ediyor. Son dönemde Avrupa'nın özgürlük, demokrasi, hoşgörü, çokkültürlülük vb. söylemleriyle bağdaşmayan pek çok uygulama gerçekleşti. İşte bu garip uygulamalardan bazıları:

- Almanya'da Köln Eyalet Mahkemesi erkek çocukların sünnet ettirilmesini yarama kapsamında görerek yasakladı. Yasaklama kararı şu şekilde gelişti. Köln'de Müslüman bir doktorun sünnet ettiği 4 yaşındaki çocukta iki gün sonra kanama görülmesi sonucu ailesi tarafından acil servise götürüldü. Acil servistekilerin Başsavcılığa haber vermesi üzerine, doktor hakkında idari mahkemede dava açıldı. Köln İdare Mahkemesi doktorun yaptığı operasyonu kanuna aykırı bulmadı. Ancak Başsavcılık bu karara itiraz ederek bir üst mahkemeye, yani Eyalet Yüksek Mahke-

21 <http://www.haber7.com/dunya/haber/940750-musulman-aileyi-canli-canli-yaktilar>

22 http://www.zaman.com.tr/newsDetail_getNewsById.action?haberno=1251251

23 <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&&ArticleID=236686&q=Avrupa+Birli%C4%9Fi>

mesi'ne başvurdu. Eyalet Mahkemesi de doktoru, 'ağır ve bir daha geri döndürülemez' bir şekilde bedene zarar vermekten suçlu buldu. Kuzey Ren-Westfalya Eyalet Mahkemesi kararı emsal teşkil edebilecek şekilde vermek suretiyle tüm Almanya'da bir yasak konulmasına yolaçmış oldu. Böylece ilk defa bir Alman mahkemesi dini bir geleneği 'cezayı gerektiren' bir eylem olarak değerlendirdi. Hukuk uzmanları bu karardan sonra Almanya'nın başka yerlerinde de benzer davaların açılacağını, dinî nedenlerle yapılan kesim işleminin cezayı gerektirip gerektirmediği konusundaki son ve bağlayıcı kararı Federal Anayasa Mahkemesi'nin vereceğini tahmin ediyor.²⁴

- Bazı Fransız havaalanlarında başörtülü kadınların örtüleri güvenlik gerekçesi ile açtırılmaya başlandı. Fransa İslamofobiyle Mücadele Kolektifi, Nantes Atlantique Havalimanı'nda başörtüsünün x-ray cihazından geçirilmesinin zorunlu olduğunu açıkladı. İki hafta önce yürürlüğe giren uygulamayla birlikte başörtülü kadınların özel bir odada kadın görevlilere saçlarını gösterme teklifi de "Uçağınızı kaçırmak istemiyorsanız, başörtüsünü x-ray cihazına koymak zorundasınız." uyarısıyla reddedildi. Havaalanının güvenliğinden sorumlu SGA şirketi, başörtüsünün altında tehlike arz eden eşyaların saklanabileceği gerekçesiyle ayrımcı uygulamayı savunuyor. Avrupa Birliği güvenlik kriterlerine göre, güvenlik görevlilerinin başı açtırma yetkisi bulunmuyor. Uygulamaya tepki gösteren kadınların saçlarını başka bir yerde açma teklifleri de kabul edilmiyor. Fransa'da yıllık izin döneminin başladığı dönemde hayata geçirilen uygulama ül-

kede yaşayan Müslümanların tepkisini çekti. Nantes-Atlantique Havalimanı'ndaki ayrımcı uygulamaya maruz kalan Narin Yüksel, "Ben 65 yaşındayım. 65 yaşında bir kadının başörtüsünün altında ne olabilir? Eğer başımı açmazsam uçağa binemeyeceğimi söylediler." Sözleriyle olaya tepki gösterdi. Zaman'a konuşan Yüksel, 30 yıldır Fransa'da yaşadığını belirterek, ilk kez böyle bir taleple karşılaştığını söyledi. Narin Yüksel'in kızı Hatice Yüksel de, "Annemin başörtüsünü omzuna almasına bile izin vermediler. X-ray cihazından geçmesi gerekiyormuş. Özel bir odada kontrol etmelerini rica ettik. Annemin başörtüsünü çıkarmaması halinde polis çağırmakla tehdit ettiler." dedi. CCIF, uygulamanın sadece Nantes-Atlantique Havalimanı'nda hayata geçirilmediğini, Bordeaux şehrindeki Merignac Havalimanı'nda da benzer şikayetler aldıklarını duyurdu.²⁵

- İsveç'te aşırı sağcı İsveç Demokratları Partisi (SD) Grup Lideri Pär Norling, İsveç'te İslâm'ın tamamen yasaklanmasını istedi. Neo-Nazi İsveç Direniş Hareketi'nin (Svenska Motståndsrörelsen) Bollnäs'teki yürüyüşünden sonra İsveç devlet televizyonu SVT'ye konuşan SD'nin Bollnäs Grup Lideri Norling, İslâm'ın ülkede kanunla yasaklanmasını istedi. İslâm'ın ülkelerinde yerinin olmadığını söyleyen Norling, "İnançlarında ısrar etmeleri halinde sınır dışı edilmeliler." dedi. Müslümanların ülkeye bir katkısının olmadığını ve ekonomiye yük olduklarını iddia eden Norling, çok kültürlülüğe de kesinlikle karşı olduğunu söyledi. Ülkedeki sorunların kaynağını göçmenler olarak gören İsveç Demokratları, sık sık benzeri açıkla-

24 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=215876>

25 http://www.zaman.com.tr/newsDetail_getNewsById.action?haberno=1310248&title=fransiz-havaalaninda-basortusu-skandalı

malarda bulunuyor. İsveç Demokratları Parti'sinden Sven-Erik Karlsson da Forserum kasabasında son günlerde Somalili ailelere yönelik yapılan baskı, şiddet ve ayrımcılık konusunda açıklamalarda bulunurken, İsveç belediyelerinin göçmenleri taciz edecek çetelerinin olması gerektiğini savunmuştu. Bu skandal açıklamasından sonra halkın tepkisine boyun eğen Karlsson, partisindeki görevinden istifa etmek zorunda kaldı. Neredeyse sadece göçmen karşı bir propaganda yürüten İsveç Demokratları Partisi, 2010 yılında yapılan seçimlerde %4 olan seçim barajını aşarak aldığı %5,7 oy oranı ile İsveç Parlamentosu'na girmeye hak kazanmıştı.²⁶

- Belçika'da 14 Ekim'de yapılan belediye seçimlerinde Aalst kentinde Flaman Sosyalistlerinin SP.A listesinde 8'inci sıradan aday gösterilen Fatmagül Bilge, başörtüsünü çıkarması yönündeki yoğun baskılar üzerine adaylıktan istifa etti. Bilge'nin seçilmesine kesin gözüyle bakılıyordu. İslam, biyoloji ve bilgisayar öğretmenliği yapan Fatmagül Bilge (26), kampanya öncesi başörtülü fotoğraf çekirtmiş ve seçim kampanyasında başörtülü fotoğrafını kullanmaya başlamıştı. Ancak Bilge'nin seçilirse belediye meclisinde de başörtüsü takmaya devam edeceğini söylemesi SP.A tarafından kabul görmedi. Partinin Alast şubesi başkanı Dirk De Pauw *"Bilge ile görüşmemizde düşüncelerinin parti görüşümüze uymadığını farkettik"* dedi.²⁷

Alman Bürokrattan Neo-Nazi Cinayetleri ile İlgili İtiraf: Devlette Önyargı Var!

Almanya Federal Meclisi'ndeki 'Nasyonal Sosyalist Yeraltı Örgütü Araştırma Komisyonu'

Başkanı Sebastian Edathy Ankara Büyükelçiliği'nde düzenlediği sohbet toplantısında, Almanya'daki Neonazi cinayetlerine ilişkin açıklamalarda bulundu.

Almanya'da aşırı sağ bir örgütün işlediği cinayetler konusunda devletin görevini yerine getiremediğini ifade eden Edathy, *"Biz bundan utanç duymaktayız. Bu yüzden araştırma komisyonu kuruldu. Bu komisyonun çıkardığı sonuçlardan ders alınmalı"* diye konuştu.

Polisin, cinayetler sonrasında ilk olarak ölenlerin yakınlarından şüphelendiğini anlatan Edathy, gerçeklerin ortaya çıkmasıyla ölenlerin yakınlarının 'iki defa cezalandırılmış' olduğunu dile getirdi ve itiraf niteliğindeki şu açıklamalarda bulundu:

"Biz şu anda çalışmalarımızı yarıldık, 2013'ün yazında sonuç raporunu açıklayacağız. Cinayetlerin ortaya çıkmasından sonra polis teşkilatının ne gibi çalışmalar yaptığını inceledik. Burada dikkatimizi çeken konu, cinayetlerin yabancı düşmanı ırkçı bir motifle işlendiğine dair şüphe son cinayete ortaya konuldu. O tarihe kadar failer, onların yakın çevrelerinde arandı. Gerçek şu ki yıllar boyunca aşırı sağ örgütlerin Almanya'da yarattığı tehlike uzun yıllar küçümsenmiş. Emniyet teşkilatında da büyük bir zihniyet sorunu var. Alman toplumunun bir kısmında azınlıklara karşı ön yargılar bulunuyor. Aşırı sağ eğilimi olan grupların şiddete başvurabileceğini erken aşamada anlamalıyız."

Almanya'da, devletin bazı kurumlarında bilgisizlik, tehlikenin küçümsenmesi ve ön yargı tespit ettiklerini ifade eden Edathy; *"Devletin elinde bazı bilgiler olduğu halde, grubun tutuklanmadığı, devletin bazı yetkililerince desteklediği yönünde delil yok. Özellikle bunu açıklığa kavuşturmalıyız. Amacımız bu soruyu cevaplamak"* diye konuştu.²⁸

Bilindiği gibi özellikle son birkaç yıldır ortaya çıkan bilgi ve belgeler, Almanya'da uzun yıllardır devam eden ve çoğu Türk olan yüzlerce failimeçhul cinayetin işlendiği bu sürecin Alman derin

26 <http://www.milligazete.com.tr/haber/isvec-te-isl%C3%A2m-yasaklansin-talebi-248345.htm>

27 http://uhim.org/haberler_detay.php?hid=1573&cid=5

28 <http://www.haberturk.com/dunya/haber/793870-aci-itaraf>

devletinin yönlendirdiği bir süreç olduğunu ortaya koymuştu. Cinayetlerin neo-nazi örgütlere ihale edilmiş olabileceği şüphesi, Almanya'daki pek çok resmi kurumun ve üst düzey bürokratin neo-nazi çeteleriyle bağlantılarının ortaya çıkmasıyla güçlenmişti.²⁹

Almanya'da İrkçilik Artıyor!

Son yıllarda Avrupa'da tırmanışa geçen ırkçı görüşler giderek tehlikeli bir boyut kazanıyor. Yapılan araştırmalar da bu gerçeği teyid eder nitelikte. Almanya'daki Sosyal Demokrat Parti'ye yakınlığıyla bilinen Friedrich-Ebert Vakfı tarafından yapılan 'Merkez'in Dönüşümü' başlıklı araştırmaya göre, aşırı sağcı görüşleri savunan Almanların oranı iki sene öncesine göre %8,2'den %9'a yükseldi.

Yabancı ve göçmen karşıtlığı, işsizliğin yüksek olduğu Almanya'nın doğu eyaletlerinde daha yaygın olarak görülüyor. İki yıl önce bu eyaletlerde aşırı sağcı görüşleri savunanların oranı %10,5 iken bu yıl bu oran %16'ya yükseldi.

Deutsche Welle'nin aktardığı araştırmaya göre, Alman kamuoyunun %36'sı, "Yabancılar, yalnızca sosyal devlet sistemimizi istismar etmek için buraya geliyorlar" düşüncesini onaylıyor. Bu görüşte olanların oranı doğu eyaletlerinde %53,9'u bulurken, Batı eyaletlerinde bu oran %31,4.

Araştırmayı yapan biliminsanları Elmar Brähler ve Oliver Decker, aşırı sağ tehlikesinin sadece Neonazi gruplarla sınırlı olmadığını, günlük yaşamın her alanında aşırı sağcı fikirlerin izlerinin görülebildiğini belirtirken, "Bu, toplumun merkezinin bir sorunudur" görüşünü kaydettiler. Uzmanlar, yabancı düşmanlığının eğitimsiz kişilerde daha yaygın olduğuna işaret ederken, aşırı sağla mücadelede eğitimin kilit rol oynadığı vurguladılar.³⁰

29 Konu ile ilgili olarak UHİM tarafından 'Neo-Nazi Cinayetleri mi, Almanya'nın Ergenekonu mu?' başlıklı bir basın açıklaması yapılmıştır (http://www.uhim.org/bildiri_uhim_detay.php?bid=76)

30 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=234714>

Bosna-Hersek'te Yapılacak Nüfus Sayımıyla

Müslümanlar Azınlık Durumuna Düşürülmek İsteniyor!

Bosna-Hersek'te 22 yıl aradan sonra ilk kez bir nüfus sayımı gerçekleştirilecek. 2013 yılında yapılacak sayım Boşnak Müslümanlar açısından büyük bir tehlike arz ediyor. Zira, sayım esnasında etnik-millî kimliği belirleyen seçenekler Boşnak Müslümanların kafasını karıştırarak cevapları bölmeyi ve Bosna-Hersekli Müslümanları kendi ülkelerinde azınlık durumuna düşürmeyi hedefliyor. Konu ile ilgili olarak Bosna-Hersek Oslobodjenje gazetesi Türkiye muhabiri Emine Şeceroviç Zaman gazetesine yazdığı makalede şunları söylüyor:

"Gelecek nüfus sayımının bugünlerde Bosna-Hersek'te tartışılıyor olması, sadece 22 yıl aradan sonra yapılmasından kaynaklanmıyor. Sayımda sorulacak sorulardan, üç sorunun cevaplarından doğabilecek sonuçlar bugünün tartışma konusudur. Bunlardan ikisi (etnik-millî ve din) isteğe bağlı olup, üçüncüsü (dil) ise zorunludur ve cevap verilmediği takdirde kişi 100 KM (lira) ceza ödemek zorunda kalacaktır. Sorunun en çok yaşandığı nokta ise etnik-millî sorusunun seçenekleridir ki, onlar da sırayla şöyledir: Boşnak, Hırvat, Sırp, Cevapsız ve Diğerleri. Sorunun millî ve etnik kimliği birleştiren şekli bile baştaki hatadır ve verilen cevap şıkları da hatanın devamıdır. Bosna-Hersek'te yaşayan Hırvatların ve Sırpaların cevap seçeneği açıktır, çoğu Boşnak'ın ise seçeneklerden kafası karışacak ve yanlış bilgilere sebep olacaktır. 1991 yılındaki sayımda çoğunlukla Ortodokslar Sırp seçeneğini, Katolikler Hırvat seçeneğini işaretlerken, ülkenin çoğunu oluşturan bugünün Boşnaklarına ise tek bir seçenek verilmişti, o da Müslüman'dı. Hiçbir zaman millî ve dinî kimlik bir değildi, olamaz da ama Bosna'da her şey mümkün olduğu gibi, o da oldu. 1991 yılında Müslümanlar ülkenin yüzde 43,47'sini oluşturuyorlardı.

Bugün ise 'Müslüman' seçeneğinin yerini 'Boşnak' seçeneği aldı. Sorun olan şu ki; birçok

insan kendini 'Müslüman', 'Bosnalı ve Hersekli' olarak tanımlayacaktır ve onu yaptığı anda "Diğerleri" kategorisine girmektedir. Maalesef, bunun sonucunda da Boşnakların gerçek sayısını azaltacak bir tabloyla karşı karşıya kalabiliriz, yani var olan Boşnaklar bile 'gözükmeyecekler'. Birçok kişi 'Boşnak' kimliğine alışkın değildir, Müslüman'dır ve kendini, dayatılmış olan, Bosnalı kimliğiyle tanıtmaktadır. Bu tanımı nüfus sayımında da yaptığı zaman Boşnaklara bilmeden zarar verecektir ve bu zarar oldukça tehlikelidir çünkü bir bölgede Boşnaklar yüzde 10'un altına düşerlerse, bu onları 'ulusal azınlığın' içine doğru itecektir. Saraybosna Tarih Enstitüsü Müdürü Prof. Dr. Husniya Kamberoviç, Balkan ülkelerinde yapılan nüfus sayımının diğer ülkelerden farklı olduğunu ve Balkanlar'da en önemli noktanın 'milli ve dini kimlik bilgileri' olduğunu söylemekte. İstatistik profesörü Dr. Hasan Zoliç ise yeni nüfus sayımında Hırvatların sayısında azalma olacağını söylemekte ve 'Bosna'da savaş olmasaydı bugün 5 milyon nüfuslu ülke olurdu' şeklinde konuşmaktadır. Boşnaklara hazırlanan bu oyunu anlatmaya yönelik yazılı, görsel ve sosyal medyada çalışmalar başlamış olsa da, onları görmeyecek veya duymayacak birçok insan vardır. Bosna-Hersek'te bazı STK'lar bu sorulara sertçe karşı çıkmakta ve 2013 nüfus sayımının, bu hatalı sorularla, yanlış nüfus bilgilerini ortaya koyacağına inanmaktadırlar. Ülkede başlatılan "Boşnak olmak önemlidir" kampanyasının açıklamasında şu ifadeler yer verilmektedir: "Bin yıllık tarihi Boşnak ismini koruma ve teşvik etme ihtiyacını vurgulayarak, Boşnak etnik kimliği olan tüm Bosna-Hersek vatandaşlarını, dinî ve bölgesel ayırımına izin vermemelerine çağırıyoruz. Kısacası bu oyun Boşnakların, Bosnalı-Hersekli ve Müslüman kimliklere bölünerek, 'diğerlerinden' sayılma ve yok görülme tehlikesini getirmektedir. Sonuçlar beklenmedik olabilir ve bunun önüne geçmek lazım."³¹

Uluslararası İnsan Hakları Kuruluşları Almanya'daki Failimeçhullere Karşı Neden Sessiz?

Dünyanın dört bir yanında yaşanan hukuksuzluklara karşı mücadele etme iddiasındaki uluslar arası insan hakları örgütleri, son yıllarda Avrupa'da giderek artan ayrımcı uygulamalara ve bunun doğal bir sonucu olarak yaygınlaşan yabancı düşmanlığına karşı nedense duyarsız kalıyorlar. Özellikle Almanya'da, başta Türkler olmak üzere yüzlerce insanın failimeçhul cinayete kurban gittiği bu sürece sırtını dönen sözkonusu kuruluşlar, bu yaklaşımlarıyla büyük bir çelişkiye düşmüş ve çiftstandart uygulamış oluyorlar. İnsan hakları konusunda dünyaya örnek olarak gösterilen Avrupa'daki STK'ların, kendi ülkelerindeki bu ayrımcı politikalara karşı da mücadele etmeleri gerektiği açıktır.

Benzer şekilde, Türkiye'de de bu alanda faaliyet gösteren STK'ların, Türkiye'de yaşanan hukuksuzluklar karşısında gösterdikleri mücadeleyi, Avrupa'da yaşayan yurttaşları için de göstermeleri, Avrupa'da yaşayan başta Türkler olmak üzere farklı dil, din, ırk ve etnik kökene sahip insanların maruz kaldığı ırkçı, ayrımcı ve İslamofobik uygulamalar karşısında harekete geçmeleri gerekmektedir.

31 <http://www.zaman.com.tr/yorum/yorum-emine-secerovic-bosna-hersekte-nufus-sayimi-oyunu/2009670.html>

4. ULUSLARARASI KURUM ve KURULUŞLAR

Birleşmiş Milletler Teşkilatı

5 Daimi Üyenin Çıkarlarına Hizmet Ediyor!

Dünya üzerinde barışın ve adaletin teminatı olduğu iddiasında olan Birleşmiş Milletler, kurulduğu günden bu yana Güvenlik Konseyi Daimi Temsilcisi 5 devletin çıkarları doğrultusunda hareket ediyor. 2. Dünya Savaşı sonrasında galip devletlerin istediği şekilde kurulan Birleşmiş Milletler, o günden bu yana bu 5 devletin dünya üzerindeki ihlallerini meşrulaştıran ve diğer dünya devletlerini baskı altına alan bir işlev görüyor. Geçen yarım asırlık süre içerisinde dünya, başta ABD olmak üzere, Rusya, Çin, İngiltere ve Fransa'nın sayısız işgal, katliam, soykırım ve ambargo uygulamasına maruz kalırken, varlık sebebi bu uygulamaların önüne geçmek olan BM, tam aksine bu uygulamaların zeminini hazırlıyor. Güney Amerika'dan Uzak Doğu'ya kadar dünya coğrafyasının dört bir tarafında gerçekleşen ve milyonlarca insanın hayatını kaybetmesine yol açan katliam ve soykırımlar, 'terörle mücadele' 'önleyici savaş', 'şer odaklarına karşı savaş', 'meşru müda-

faa' gibi klişe gerekçelerle BM tarafından meşrulaştırılıyor.³²

BM bu yapısıyla, Güvenlik Konseyi Daimi Temsilcisi 5 üyenin, bir de İsrail'in çıkarları doğrultusunda politika üretirken, yıllardır var olan bu düzen son yıllarda sorgulanmaya başlandı. Özellikle Türkiye, BM'nin adil olmayan bu yapısını en üst düzeyde sorgulayan ve dünya kamuoyunda tartışmaya açan ülke olarak son dönemde öne çıkıyor. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, çeşitli platformlarda yaptıkları açıklamalarla, BM'nin yapısının değişmesi gerektiğini dile getirdiler.

Başbakan Erdoğan, İstanbul'da düzenlenen Küresel Forumu'nda ve Endonezya'da düzenlenen 5. Bali Demokrasi Forumu'nda yaptığı konuşmalarda ve son olarak İsrail'in Kasım ayı içerisinde Gazze'ye karşı düzenlediği ve yüzlerce masum sivilin hayatını kaybettiği bombardıman sonrasında yaptığı açıklamalarda; BM'nin yapısının adil olmadığını, teşkilatın Güvenlik Konseyi'ndeki 5 devletin çıkarları doğrultusunda hareket ettiğini ve bu yapının bir an önce değişmesi gerektiğini ifade etti.³³

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu'da, Suriye'de yaşanan süreçle ilgili değerlendirmelerinde, BM'nin işlevini yitirdiğini ve Güvenlik Konseyi'ndeki 'Daimi Üye' tanımlamasının değişmesi gerektiğine dikkat çekti.³⁴

Daha önce de İran Cumhurbaşkanı Mahmud Ahmedinejad, BM'nin yapısının adil olmadığını ve dünya devletlerini, barışı, huzuru ve adaleti temsil etmekten uzak olduğunu dile getirmişti.

32 Konu ile ilgili olarak UHİM tarafından yayımlanan 'Yirminci Yüzyılda Birleşmiş Milletler Daimi Temsilcisi 5 Devletin İşlediği Soykırım ve Katliamlar' adlı çalışmaya bakılabilir.

33 <http://www.zaman.com.tr/dis-haberler/erdogandan-bmye-sert-elestiri-dunya-5-uyenin-iki-dudagi-arasina-birakilamaz/2013305.html>

34 <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&&ArticleID=229419&q=BM>

NATO Küresel Güçlerin Askeri Kanadı Gibi Çalışıyor!

Soğuk Savaş yıllarında Sovyetler Birliği ve 'komünizm' tehlikesine karşı kurulan NATO, Soğuk Savaş sonrası süreçte varlık nedenini yitirmiş ve küresel aktörler NATO'nun varlığının devamı için yeni gerekçe arayışına girişmişlerdi. 90'lı yıllarda Bosna-Hersek, Kosova, Somali gibi bölgelerdeki faaliyetleriyle yeni bir konsept arayışı içerisinde olduğu belli olan NATO, 11 Eylül sonrası süreçte ABD'nin yeni şer odağı olarak 'İslami terör'ü belirlemesinden sonra gerçekleşen pek çok işgalde ABD ve diğer küresel güçlerin askeri kanadı gibi çalışmaya başladı. Elinde bulundurduğu konvansiyonel ve nükleer silahlarla dünyaya korku salmaya devam eden NATO, başta Afganistan olmak üzere dünya üzerinde pek çok noktadaki varlığını sürdürüyor.

Son olarak 'Arap Baharı' sürecinde Libya'da 50 bini aşkın masum sivilin yaşamını kaybetmesine yol açan operasyonlarda yer alan NATO güçleri, geçtiğimiz yıl patlak veren Mali krizinde de Batılı güçlerin önemli bir kozu olarak düşünülüyor. Son olarak 'Arap Baharı' sürecinde Libya'da 50 bini aşkın masum sivilin yaşamını kaybetmesine yol açan operasyonlarda yer alan NATO güçleri, 2012'de patlak veren ve 2013'ün ilk günlerinde dış müdahaleye maruz kalan Mali krizinde de Batılı güçlerin önemli bir kozu olarak düşünülüyor.

Dünyaya Örnek Olarak Gösterilen Avrupa Birliği

Çıkar Savaşlarına Sahne Oluyor!

Geçtiğimiz yıl Nobel Barış Ödülü 'Avrupa Birliği'ne verildi. Başladığı günden bu yana, dünya üzerinde adı işgallerle, katliam ve soykırımlarla özdeşleşen isimlere 'Barış Ödülü' vermeyi gelenek haline getiren Nobel, bu yıl da ilginç bir karar alarak ödülü bir kuruma, Avrupa Birliği'ne vermeyi uygun gördü. Avrupa düşüncesinin bittiğinin her kesimden düşünür tarafından dile getirildiği bir dönemde verilen bu ödül, Avrupa Birliği'ne bir destek olarak yorumlanabilir. Ekonomik kriz sonrasında dünyaya örnek olarak gösterilen tablonun

yerini, ulusal çıkarları için birliğin diğer üyelerini hiçe sayan yaklaşımlar alırken, çıkar çatışmaları 2012 yılı sonlarında gerçekleşen ve 7 yılda bir yapılan bütçe görüşmelerinde sert bir hal almıştı.

Yeni Şafak gazetesi yazarı Akif Emre, 18 Ekim tarihli 'Avrupa Fikri Öldü Ödülü' başlıklı yazısında, Nobel Barış Ödülü'nün Avrupa Birliği'ne verilmesini 'bastırılmış bir korkunun açığa vurulması' olarak yorumluyor ve şunları söylüyor:

"Her şeyden önce 'Avrupa fikri' denilen ve Batı'nın evrensel değer olarak ilan ettiği ve bunu maddi başarılarıyla tahkim ederek adeta tartışılmaz hale getirdiği kıymet hükümlerinin insanlığa kaçma malolduğu sorusunun sorulmadığı bir düşünsel terör ortamındayız.

Şüphesiz Avrupa Birliği, Avrupa tarihinde belki de ilk kez savaşız, kan dökmeden gerçekleştirildiği birlik oluşumudur. Avrupa Birliği fikrinin ortak hafızası Roma'ya dayanır. Her Avrupa liderinin fatihlik iddiası Roma'yı yeniden kurma ideali ile meşrulaştırılır. Napolyon'dan Hitler'e kadar Avrupa'daki hegemonya savaşları Roma İmparatorluğu'nu yeniden kurma girişimidir. Bu girişimin en son bedeli 50 milyondan fazla insanın ölümüyle neticelenen Hitler'in fetih düşüdür. Avrupa fikri küresel çapta sömürgecilikle malül ve kendi coğrafyasında da Roma'yı yeniden kurma düşüne her çarpışında parçalanmış, bedelini de tüm dünya ödemiştir.

Avrupa Birliği fikrinin çekirdeğini oluşturan 'Kömür ve Çelik Birliği'nin çıkar esaslı bir savaş ihtimaline karşı birlik projesi olmasının, 'ana fikir' olarak üzerinde durulması gerekir. AB bir yanda iki dünya savaşına götüren ihtiraslarını dizginlemek diğer taraftan da kaybettiği hegemonik üstünlüğünü 'barışçıl yöntem'lerle sürdürmeye çalışırken Roma idealini yeniden gerçekleştirme denemesidir.

Ne var ki Avrupa Birliği fikrinin salt tarihsel olgular ve idealize edilmiş kriterleri hayata geçirmek gibi insani sayılabilecek niyetlerin sonucu olmadığı muhakkak. Avrupa Birliği tükenen kay-

naklarını ekonomik ve siyasal dayanışma ile telafi etmeyi denerken evrensel kriterler satarak küresel ölçekte hegemonik iddialarını da sürdürmeye çalışmaktadır.”³⁵

Avrupa Birliği'nin fikri temellerini bu cümlelerle açıklayan Akif Emre, 2012 yılında Avrupa Birliği'ne bu ödülün verilmesini de şöyle yorumluyor:

“Verilen bu ödülün, AB'nin Bosna trajedisinden göçmen politikalarına, olanca retoriğe rağmen İkinci Dünya Savaşı öncesi Yahudi avını hatırlatan İslamofobik uygulama ve eğilimlere bakıldığında sönen Avrupa ateşinin canlandırmaya yönelik bir soluk olduğu çok açık.

Avrupa Birliği'ne Nobel Barış Ödülü'nün verilmiş gerekçelerini açıklayan basın toplantısında gözden kaçan husus Türkiye ile ilgili olanıydı. Nobel Ödül Komitesi adına yapılan basın açıklamasında, 'Türkiye'de demokrasi ve insan hakları konusunda ilerlemenin sağlanması, Balkanlar'da uzlaşma sürecini güçlendirmesi' yönündeki katkıları barış ödülü verme gerekçesi arasında sayıldı.

Bir yanda ortak ekonomik çıkar etrafında birleşerek kurulan AB'nin yine ekonomik krizin doğurduğu çatlak sonucunda dağılma tehlikesine karşı verilen bu ödül Avrupalıların parçalanma korkusunun üstüne çekilmiş bir sünger işlevi gördü.”³⁶

Bu yorumları haklı çıkartacak ve somutlaştıracak en sıcak gelişmelerse Kasım ayı içerisinde başlayan Avrupa Birliği bütçe görüşmeler sırasında yaşandı. Önümüzdeki 7 yılın bütçesinin belirleneceği görüşmelerde, fona büyük miktarlarda para aktaran ve buna mukabil fondan düşük miktarda para alan devletler bütçenin kısıtlanmasını isterken, krizle mücadele eden devletler fona ödedikleri miktardan daha fazlasını kullanmaya devam etmek istiyor. Geçen yıllarda bütçenin da-

raltılmasını isteyen İngiltere'ye, bu yıl Almanya, Fransa, Danimarka, Hollanda, Avusturya, İsveç, Finlandiya gibi ülkeler de katıldı. Tam bir çıkar savaşına dönüşen bütçe görüşmeleri, dünyaya örnek olarak gösterilen birliğin hangi temeller üzerine kurulu olduğu ve üye devletlerin birliğe ve birliğin diğer ülkelerine bakışını gözler önüne serdi.

Konu ile ilgili olarak kaleme aldığı 'AB'de Ulusal Çıkar Kavgasına Devam' başlıklı makalesinde Fevzi Öztürk, Avrupa Birliği'nin yarım milyar insan için çözüm üretmediğini ve sorunların giderek derinleştiğini şu cümlelerle ifade ediyor:

“Burada üzerinde durulması gereken; ekonomik krizle birlikte AB içinde ulus devlet refleksinin ve ulusal çıkarların daha da güçlendiğinin bir kez daha görülmesidir. Ekonomik krizin etkilerinin AB'de hissedilmeye başlandığından bu yana düzenlenen önceki farklı konulu AB zirvelerinde de ulusal çıkarların öncelendiği benzer durumlar yaşanmıştı. Bu zirve ile ulusal çıkar kavgasının AB'de artarak devam ettiğini görmüş olduk.

Diğer taraftan ise, AB krizin başından bu yana yaptığı gibi eşgüdümlü davranıp sorunları çözemiyor ve yarım milyar vatandaşı için çözümler ortaya koyamıyor. Hatta birliğin sorunlarını çözmek bir yana mevcut sorunları daha da içinden çıkılmaz bir hale sokuyor.”³⁷

35 <http://yenisafak.com.tr/yazarlar/AkifEmre/avrupa-fikri-odu-odulu/34532>

36 A.y.

37 <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&&ArticleID=236593&q=Avrupa+Birli%C4%9Fi>

---

5. ORTADOĞU ve 'ARAP BAHARI'

'Arap Baharı' Sürecinin Ne Getireceğini

Zaman Gösterecek!

İkinci yılını dolduran 'Arap Baharı' süreci, Ortadoğu'da uzun yıllar devam eden diktatörlüklerin peş peşe devrilmesiyle birlikte yaşanan heyecan, yerini sürecin nasıl devam edeceği, Ortadoğu'da nelerin değişeceği ve küresel güçlerin bölgedeki stratejilerinin ne olacağı gibi soru işaretlerine bıraktı. Kaddafi sonrası Libya'da, halkın talepleriyle küresel aktörlerin ülke üzerindeki planları ve buna bağlı dayatmaları arasında sıkışan bir yönetim işbaşında bulunuyor. Kaddafi'yi yakalamak bahanesiyle Libya'ya giren, ülkeyi kısa sürede harabeye çeviren, altyapı sistemlerini imha eden, yerleşim birimlerini bombalayan, sivil masum insanları katleden BM ve NATO operasyonlarından sonra geriye yeniden inşa edilmesi gereken bir ülke ve küresel aktörlerin iştahını kabartan enerji havzaları kalmıştı. Özellikle Fransa, İngiltere ve ABD, Libya'daki 'Arap Baharı'nı takip eden günlerde bölgeyi abluka altına alarak milyarlarca Dolar'lık bağlayıcı antlaşmalar yaptılar. Arap Baharı sürecinin Libya için ne anlama gele-

ceği önümüzdeki süreçte daha net bir şekilde ortaya çıkacaktır.

Binlerce yıllık devlet geleneğine sahip Mısır ise, taşıdığı jeopolitik ve jeostratejik önem sebebiyle 'Arap Baharı' sürecinin en önemli aktörü haline gelmiş bulunuyor. Hüsnü Mübarek sonrası dönemde Müslüman Kardeşler içerisinden gelen Muhammed Mursi'nin devlet yönetiminin başına seçildiği Mısır, Türkiye'nin 28 Şubat sürecinde yaşadıklarıyla paralellik arz eden bir tabloyla karşı karşıya. Bürokrasi ve ordunun Mısır halkı üzerindeki tahakkümü devam ederken, yeni süreçte ABD ve Avrupa devletlerinin Mısır politikaları da revize ediliyor. Arap Baharı'nın başladığı yer Tunus'ta da Mısır'dakine benzer bir süreç yaşanıyor.

Arap Baharı'nın uğradığı ve uğramadığı diğer bölge ülkelerinde ise, temel hak ve özgürlükler, refah düzeyi, sosyal adalet gibi konularda kayda değer bir değişiklik yaşandığı söylenemez.

Arap Baharı'nın son durağı olarak görülen Suriye ise, küresel güçlerin çıkar çatışmalarına sahne olurken, oluşan kaos ortamında her gün onlarca insan yaşamını yitiriyor.

İsrail, Dünyanın Gözü Önünde Filistin'deki

Soykırım Uygulamalarına Devam Ediyor!

İşgal ettiği Filistin topraklarında kurduğu hukuksuz devletle, 20. yüzyılın ortasından bu yana başta Filistin halkı olma üzere Ortadoğu coğrafyasına kan kusturan İsrail, insanlık dışı uygulamalarına 2012 yılında da devam etti. Özellikle Kasım ayı içerisinde Gazze'ye karşı gerçekleştirilen operasyonda yüzlerce masum sivil yaşamını yitirdi. ABD yönetimi İsrail'in bu vahşi saldırısını 'meşru müdafaa' olarak görürken, başta BM olmak üzere dünyada barış ve adaletin koruyucusu olduğu iddiasındaki uluslararası kurumlardan da İsrail'e karşı bir yaptırım sözkonusu olmadı. İsrail, kendisine yöneltilen eleştiri ve uyarıları hiçe sayarak masum sivilleri katletmeye devam ederken, uzun yıllardır devam ettiği soykırım politikalarından

vazgeçmeyeceğini açıkça ifade etmekten de çekinmedi.

Öte yandan İsrail'in Gazze'ye uyguladığı ambargoya dikkat çekmek amacıyla dünyanın birçok ülkesinden aktivistin katılımıyla Türkiye'den yola çıkan Mavi Marmara gemisine, uluslararası sularda yapılan ve 9 sivilin yaşamını yitirmesiyle sonuçlanan saldırı sebebiyle İsrail, Türkiye mahkemelerinde yargılanmaya başlandı. Hukuki açıdan büyük önem taşıyan bu yargılama sürecinin uluslararası hukuk mercilerine de örnek olması ve İsrail'in uluslararası hukuku hiçe sayan bu uygulamasının hak ettiği cezayı alması gerekiyor. Bununla birlikte, uluslar arası hukuku hiçe saydığı ve pek çok farklı ülkenin vatandaşının mağdur edildiği bu olay sebebiyle İsrail'in gerek sözkonusu ülkeler, gerek uluslararası hukuk mercileri tarafından da yargılanması için gerekli adımların atılması gerekiyor.

ekoloji

---

1. CANLI TÜRLERİNİN MARUZ KALDIĞI ACIMASIZ UYGULAMALAR

Eğlence ve Tüketim Sektörü Hayvan Hayatını Hiçe Sayıyor!

Sirkten hayvanat bahçesine, terapi merkezlerinden petshoplara kadar pek çok alanda, hayvan yaşamı hiçe sayılıyor ve hayvanlar çeşitli eziyetlere maruz bırakılarak kullanılıyor. Bugün dünyanın hemen her ülkesinde insanları eğlendirmek için tasarlanmış ve içlerinde hayvanların kullanıldığı platformlar, aslında her yıl milyonlarca hayvanın acı çekerek ölmesine sebebiyet veren bir vahşet merkezi haline gelmiş durumda.

Sirklerde hayvanlar eziyet edilerek eğitilirken, hayvanat bahçelerinde de hayvanlar doğal yaşam alanlarından kopartılıyor ve hiç de memnun olmadığı bir hayatın ortasına bırakılıyorlar. Son yıllarda yaygınlaşan yunus terapi merkezlerinde ise balıklar bedenlerinin zor sığıdığı küvetlerde günboyu tutuluyor ve çok az yiyecek besleniyor. Özellikle üst gelir düzeyine mensup insanların evcil hayvan taleplerini karşılayan petshoplarda ise, hayvanlar son derece sağlıklı ortamlarda barındırılıyor. Öte yandan kısa sürede satılmayıp büyüyen köpekler ya ölüme terk ediliyor ya da sokağa bırakılıyor.

Tüketim sektörü de hayvan haklarını hiçe sayan bir anlayışı benimsiyor. Çok yüksek fiyatlara satılan ve büyük rağbet gören kürk, çanta, ayak-

kabı ve diğer giyim malzemeleri, kürkü ve derisi kıymetli hayvanların vahşice katledildiği avlar neticesinde üretilebiliyor. Bu durum biliniyor olmasına karşın sözkonusu ürünlerin büyük rağbet görüyor olması, bu konuda yeterli bir bilinç ve vicdanın oluşmadığını gösteriyor. Konu ile ilgili hukuki düzenlemelerin yetersizliği de bu vahşetin sürmesine zemin hazırlıyor.¹

İlaç ve Kozmetik Endüstrisinin Deneyleri Her Yıl Milyonlarca Hayvanın Ölümüne Sebep Oluyor!

İlaç ve kozmetik endüstrisi, piyasaya süreceği yeni ürünler için yaptığı ölümcül deneylerde hayvanları kullanıyor. Son derece acımasız uygulamaların hayvanlar üzerinde hayata geçirildiği bu testlerde her yıl milyonlarca hayvan hayatını kaybediyor, ya da vücutlarında kalıcı hasarlar oluşuyor. Özellikle tavşanların ve kemirgenlerin kullanıldığı deneylerde hayvanlar günlerce aç bırakılıyor, vücutlarına piyasaya sürülmesi planlanan ürün yoğun miktarda tatbik ediliyor ya da gözlerini kırpması engellenerek günlerce bekletiliyor. LD 50 (Lethal Dose 50) diye bilinen teste ise, teste tabi tutulan hayvanların yarısı ölüncüye kadar uygulama devam ediyor. Böylece ürünün kullanım dozajıyla ilgili eşik belirlenmiş oluyor.

Hayvanların bu ölümcül deneylerde kullanılmasını engelleyecek kanunî düzenlemeler henüz yeterli seviyede olmadığı için, bu vahşet devam ediyor. Gerek ilaç, gerek kozmetik endüstrisindeki dev şirketlerin neredeyse tamamı da, bu vahşete ortak oluyor.²

---

1 Hayvan Hakları Federasyonu HAYTAP'ın www.haytap.org adresinden konu ile ilgili detaylı bilgi ve belgeye ulaşılabilir.

2 Hayvan Hakları Federasyonu HAYTAP'ın www.haytap.org adresinden konu ile ilgili detaylı bilgi ve belgeye ulaşılabilir.

---

2. ÇEVRE SORUNLARI

Dünya Kuruyor!

Bugün dünya üzerinde yaşanan en büyük çevre sorunlarından biri, su kaynaklarının hızla tükeniyor olması. Yapılan araştırmalar; çevre kirliliği, nükleer ve kimyasal atıklar, küresel ısınma, yanlış uygulamalar gibi sebeplerle bozulan ve tükenen su kaynaklarının, önümüzdeki yıllarda insanlık için telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğuracağını ortaya koyuyor.

İşte bazı örnekler:

- 'Nature Geoscience' dergisinde yayımlanan bir araştırmaya göre 50 yıldır atmosferde kalan karbondioksit oranı %40'tan %45'e çıktı. Araştırma orman ve okyanusların eskisinden daha az karbondioksit emdiğini ortaya koyuyor.³
- Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Fatih Karaaslan, 'Uluslararası İklim Değişikliği, Orman ve Su Etkileşimleri' çalıştayında yaptığı konuşmada, 2050 yılında 9.3 milyar olacağı

tahmin edilen dünya nüfusunun 7 milyarının su kıtlığı yaşayacağını belirtti.⁴

- Ulusal Su Kalitesi Yönetimi Strateji Belgesi taslağında, su kaynakları konusunda bir önlem alınmadığı takdirde, 2030 yılında Türkiye'nin su kıtlığı yaşayan bir ülke durumuna gelmesinin muhtemel görüldüğü belirtildi.⁵

Aşağıdaki rakamlar da gelinen noktanın vahametini gözler önüne seriyor:

- Dünyada 20 saniyede bir çocuk su ile ilgili hastalıklar nedeniyle ölüyor. Her yıl 5 yaşın altında 1.8 milyon çocuğun su ile ilgili hastalıklar nedeni ile ölmesine sebep oluyor.
- Dünyada yılda 2 milyon ton katı atık dünya su kaynaklarına deşarj ediliyor.
- Gelişmekte olan ülkelerde atık suların tahmini olarak %90'ı arıtılmadan nehirlere, göllere ve okyanuslara boşaltılıyor.
- Şehirlerde yaşayan nüfusun yarısı etkili ve sürdürülebilir bir altyapı ve atıksu yönetiminde yoksun.
- 33 megakentten 21'i hassas ekosistemlerin risk altında olduğu kıyı şeridinde yer alıyor.
- Dünya'da gıda üretimi için ulaşılabilir içme suyunun %70-90'ı harcanıyor ve bu suyun büyük bir kısmı içinde kirleticilerle doğaya geri bırakılıyor.
- Dünya genelinde 900 milyon insan güvenli içme suyuna ulaşamıyor.
- Dünyada her yıl 2.2 milyon insan ishalden ölüyor.
- Kıyı sularındaki ve derin okyanuslardaki kirliliğin %80'inden fazlası karasal aktivitelere kaynaklanıyor.⁶

---

3 <http://www.hastahaklari.net/Ormanlar-Ve-Okyanuslar-Artik-Yetmiyor-54-haberi.aspx>

4 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25379233/>

5 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25343989/>

6 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25359052/>

Çevre Kirliliği, Nereye Kadar?

Modernleşme ile birlikte başlayan süreçte dünyayı hesapsız ve sorumsuz bir biçimde kullanmaya başlayan insanlığı, popüler kültürün dayattığı 'anı yaşama', 'sınırsızca eğlenme', 'aşırı tüketim', 'israf' ve 'bencilik' sebebiyle, dünyaya ve dolayısıyla kendisine, telafisi mümkün olmayan zararlar veriyor. Uzun yıllardır bir 'tehlike' olarak konuşulagelen çevre kirliliğinin acı sonuçlarıyla çoktan yüzleşmeye başladık bile.

Karadeniz sanayi atıkları ve evsel atıklar sebebiyle, bugün en riskli bölgelerden biri konumunda. Sinop Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi'nden Prof. Dr. Levent Bat'ın Karadeniz hakkındaki açıklamaları bunu doğruluyor: *"Karadeniz, kendisine kıyısı bulunan ülkeler önlem almadıkça yakın bir gelecekte çöp yığını haline gelecek!"* Bat, Karadeniz'deki kirlilik ve balık çeşitliliğinin azalmasına yönelik yapılan araştırmalarda evsel ve endüstriyel atıklar sebebiyle yakın gelecekte balık yaşamının sona ereceği sonucuna ulaşıldığını savundu.

Birleşmiş Milletler Çevre Örgütü tarafından hazırlanan rapora göre, kirliliğe bağlı olarak Karadeniz'de 30 yılda balık türü zenginliğinin bozulduğunu kaydeden Bat, Karadeniz'deki kirliliğin önemli boyutlara ulaştığını, bu durumdan Avrupa ülkelerinin de sorumlu olduğunu öne sürerek, şunları kaydetti:

"Karadeniz'de kıyısı olan ülkelerin kıyı kesimlerinde yaklaşık 10,5 milyon insanın yaşadığı belirlenmiş ve bu nüfusun oluşturduğu kanalizasyon atığının da yılda yaklaşık 571 milyon metreküp olduğu tespit edilmiştir. Kirlenmeyi sadece bu ülkeler değil, tüm Avrupa ülkeleri de sahiplenmelidir. Çünkü tüm Avrupa'yı dolaşarak gelen Tuna Nehri, Karadeniz'e boşalmakta. Bu su yaklaşık 2 milyar ton erozyonik maddeyi de beraberinde getirmekte. Bunun yanı sıra Karadeniz'e kıyısı olan ülkeler bir günde binlerce ton şehir çöpünü denize atmakta. Karadeniz Çevre Programı, 1996'da sunduğu raporunda, Kara-

*deniz'de çözülmüş halde bulunan nitrojenin %58'inin ve fosforun %66'sının Tuna Nehri'nden kaynaklandığını belirtmiştir."*⁷

Büyük denizlerde de benzer bir durum yaşanıyor. ABD'de Scripps Okyanusbilimi Enstitüsü tarafından yapılan bir araştırma, Kaliforniya sahilindeki kirliliğin çok yüksek seviyeye çıktığını ve plastik atık miktarının son 40 yılda tam 100 kat arttığını ortaya koyuyor. Dibe çökmeyip su yüzeyinde kalan, güneş ışığı ve dalgalar sebebiyle çok küçük parçalara ayrılan atıklar, balıklar tarafından sindiriliyor. Bu durum hem balıklar, hem diğer okyanus canlıları, hem de tüm ekosistem için büyük zararlar içeriyor.⁸

Rio de Janeiro'da gerçekleştirilen 2012 BM Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı öncesi yayımlanan 'Yaşayan Gezegen 2012' başlıklı raporda, dünya üzerindeki orman, deniz, nehir, göl ve topraklar üzerinde ciddi bir tahribat gerçekleştirildiği ifade edildi. Raporda dünyayı en fazla kirleten ülkeler, sırasıyla Katar, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri, Danimarka, Belçika, ABD, Avustralya, Kanada, Hollanda ve İrlanda olarak açıklandı.⁹ Ancak listede gerek nükleer ve kimyasal atıkları, gerek ülkelerinde bulunan küresel şirketlerin uygulamaları ve gerek toplumlarının aşırı tüketime dayanan atık üretimi ile çevre sorunlarının başmüebbibi konumunda olan ülkelere İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, Rusya, Çin ve Japonya gibi devletlerin isminin yer almaması, akıllarda soru işareti bıraktı.

Türkiye'nin de çevre kirliliği bakımından sorunlu ülkelere biri olduğu söylenebilir. İşte Türkiye'nin dört bir tarafından örnekler:

- Turistler ve dağcılar tarafından yoğun olarak ziyaret edilen ve tırmanılan Ağrı Dağı'nda, ziyaretçilerin bıraktığı çöpler ciddi bir kirliliğe sebebiyet veriyor. Her yıl

7 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25349303/>

8 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25347833/>

9 <http://hurarsiv.hurriyet.com.tr/goster/printnews.aspx?DocID=20562233>

binlerce insanın tırmandığı ve kamp kurduğu Ağrı Dağı, özellikle gününbirlik turistlerin kamp yerlerinde bıraktığı çöpler nedeniyle her geçen gün biraz daha kirleniyor.¹⁰

- Flamingoların Akdeniz havzası içerisindeki en önemli konaklama alanı olan ve her yıl binlerce flamingoya evsahipliği yapan Tuz Gölü ve çevresindeki göletler, çevredeki fabrikaların atık sularıyla kirleniyor. Kuş cenneti olması gereken bölge, tam aksine mevcut misafirlerini de kaybetmek üzere.¹¹
- Türkiye'nin önemli enerji havzalarından biri olma yolunda ilerleyen Artvin'deki Borçka Barajı'na sularını taşıyan Çoruh ve Harşit Nehirleri beraberinde ciddi bir kirliliği de getiriyor. Nehirler aracılığıyla gelen atıkların yanı sıra Borçka Belediyesi başta olmak üzere çok sayıda yerleşim alanının çöpleri de baraj gölü sahasına dökülüyor.¹²
- Bir zamanlar yüzlerce kuş türüne evsahipliği yapan Kars'taki Mişko Gölü, inşa edilen küçük göletler sebebiyle kurutulmuş. Göçmen kuşların uğramadığı gölde, bugün artık yalnızca büyükbaş hayvanlar serinliyor. Daha da kötüsü, Mişko Gölü yakınında bulunan Kuyucuk Gölü de benzer bir riskle karşı karşıya bulunuyor.¹³
- Konya'nın Karapınar ilçesinde bulunan ve görünümü itibariyle 'dünyanın nazar boncuğu' olarak nitelenen Meke Gölü, bugün neredeyse tamamen kurumuş bulunuyor.¹⁴

- Karadeniz'de 1985'te 850 bin ton civarında olan balık stoğunun 250 bin tona düştüğü ifade ediliyor. Yabancı tür istilası, zararlı atıklar, çevre kirliliği ve yanlış avlanma gibi nedenlerle hem kirlenen, hem de balık stoğu azalan Karadeniz'i bu durumdan kurtarmak için gerçekleştirilmesi gereken projenin maliyeti 35 milyon Avro'yu buluyor.¹⁵

İklim Değişiklikleri ve Sonuçları

Dünya son yıllarda giderek hızlanan iklim değişikliğinin yol açtığı çevre felaketleri ile karşı karşıya. Önümüzdeki yıllarda, özellikle buzulların erimesi ve deniz seviyesinin yükselmeye devam etmesi ile dünya nüfusunun büyük bir bölümünü direkt olarak etkileyecek süreçlerin yaşanacağı iddia ediliyor. Daha fazla kazanç ve güç elde etme gayesiyle devletlerin ve küresel şirketlerin okyanuslarda sürdürdükleri tehlikeli faaliyetler, bu süreci tetikleyen ana unsurlardan bir tanesi. Sanayi ülkelerinin sera gazı salınımı sebebiyle doğaya verdikleri zarar, son yıllarda ortalama sıcaklığın giderek artmasına, insanların ve diğer canlı türlerinin tehlike altına girmesine sebebiyet veriyor. Enerji havzalarında yapılan sondajlar ve uluslararası ticareti kolaylaştıracağı düşünülen yeni ulaşım güzergahları üretme çabaları da okyanusların geleceğini riske atıyor. Bunlara küresel aktörlerin okyanuslara bıraktığı atıklar ve askerî tatbikatlar da eklenince, denizlerde durumun neden bu kadar kötü olduğu daha net anlaşılıyor.

BM'de 193 ülkenin imzasıyla yürürlüğe konan ve sera gazı salınımlarını belirli bir seviyeye indirerek iklim değişikliklerinin olumsuz etkilerini azaltmayı hedefleyen Kyoto Protokolü'nün kabul edilmesinden bu yana 18 yıl geçti. Ancak geçen 18 yılda, sözleşmeye imza atan ülkelerin taahhütlerini yerine getirmedikleri ve sera gazının atmosfere

10 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25364550/>

11 <http://www.sabah.com.tr/YesilEkran/2012/06/26/fabrika-atiklari-kuslari-tehdit-ediyor>

12 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25363528/>

13 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25363511/>

14 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25370355/>

15 <http://derinmavidergisi.com/index.php/component/content/article/36-haber/62-karadenizde-balik-nesl-tuekenyor>

salınımı konusundaki hedeflerini yakalayamadıkları görüldü. ABD'nin ilk gündün bu yana imzalamadığı bu sözleşmenin herhangi bir işlevinin olmadığı ve yürütülen bu sürecin yalnızca bir göz boyamadan ibaret olduğu da neredeyse kesinleşti.

Bu durum canlı türlerine büyük zararlar vermeye devam ediyor. Yapılan araştırmalar bugün bitkilerin % 68'i, omurgasızların % 30'u, amfibililerin % 30'u, memelilerin % 22'si, kuşların % 21'i, sürüngenlerin % 21'i ve balıkların % 21'inin yok olma tehlikesi altında bulunduğunu ortaya koyuyor.¹⁶

Öte yandan ortalama sıcaklıkların yükselmesine sebebiyet veren bu faaliyetlerle birlikte, Kutup bölgelerinde her yıl gerçekleşen erime miktarı da hızla artıyor. Yakın bir gelecekte buzulların tamamen eriyeceği ifade ediliyor. Erime oranındaki korkutucu artış, başta okyanus ekosistemi olmak üzere tüm dünya için büyük bir risk anlamına geliyor. Uluslararası Yerel Çevre Girişimcileri Konseyi Başkanı David Cadman yüzyılın sonuna kadar 4 ila 6 derecelik bir ısınmanın sözkonusu olacağını belirtiyor. Dünya nüfusunun üçte ikisi su kenarında yaşadığı için, ısınma ile birlikte denizlerin su seviyesinde gerçekleşecek artış, milyarlarca insanın hayatını direkt olarak etkileyecek. Konsey'in Almanya'nın Bonn kentinde gerçekleşen dünya kongresinde, devletleri ve uluslararası politikaları bekleyecek zaman kalmadığı ve özellikle yerel yapılanmaların bu risklere karşı önlem almaya başlaması gerektiği fikri benimsendi. Nitekim Cadman'a göre 2020 yılından itibaren iklim değişikliğinin acı sonuçlarıyla çok daha net olarak yüzleşilecek ve doğa bir anlamda intikamını almaya başlayacak.¹⁷

---

16 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25360029/>

17 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25349561/>

---

3. KÜRESEL ŞİRKETLERİN ve DEVLETLERİN UYGULAMALARI

Batılı Devlet ve Şirketler,

Atıklarını Afrika'ya Gönderiyor!

Sınırsız bir tüketim anlayışıyla yaşayan ve dünyanın geri kalan kısmında da bu zihniyeti yerleştirmeye çalışan Avrupa devletleri, bu hızlı tüketime dayanan yaşam biçiminin doğal sonucu olan nükleer, kimyasal ve elektronik atıklarını kendi topraklarında tutmuyor ve başta Afrika olmak üzere, dünyanın çeşitli bölgelerine gönderiyor. Batılı devletler ve küresel şirketlerin, Somali gibi siyasî istikrarın ve denetimin olmadığı bölgeler olmak üzere, Afrika kıyılarına nükleer atıklarını bıraktıkları biliniyor.¹⁸ Kimyasal atıklar için de açık denizleri kullanan küresel şirketler ve Batı devletleri, elektronik atıklarını da özellikle Batı Afrika'ya gönderiyor.

Elektronik atıkların yalnızca üçte biri kullanıldıkları ülkelerde kalırken, geri kalan büyük kısmı ise başta Gana olmak üzere, Benin, Fildişi

---

18 Bu konu hakkında detaylı bilgi için; UHİM tarafından hazırlanan 'Somali'deki Açlık: Kader mi? Sömürge mi?' başlıklı rapor incelenebilir. ([http://www.uhim.org/ raporlar_uhim_detay.php?rid=11&cid=](http://www.uhim.org/raporlar_uhim_detay.php?rid=11&cid=))

Sahilleri, Liberya ve Nijerya gibi ülkelere gönderiliyor. BM verilerine göre 2009 yılında AB'den Batı Afrika'ya 220 bin ton elektronik atık sevkiyatı yapıldı.

Soğutucular ve bilgisayar ekranlarının atıklarından yayılan toksinler insanların yanısıra hava ve su kalitesi için de derin bir risk teşkil ediyor. Atıklar ciddi oranda kurşun, cıva ve endokrin bozucu maddeler içeriyor. Daha üzücü olansa, bu atıkların parçalanması ve tasnifinde çocukların çalıştırılıyor olması. İnsan hayatını her şeyin üstünde gördüğü ve dünyada medeniyetin ve hümanizmin temsilcisi olduğu iddiasındaki Batı'nın bu söyleminde ne kadar samimi olduğunu ortaya koyan bu süreç, uluslararası mercilerin gözü önünde hiçbir yaptırıma tabi tutulmaksızın devam ediyor.¹⁹

Enerji Savaşları Dünyayı Felakete Sürüklüyor!

Küresel şirketler ve devletler, giderek artan bir hırsla enerji havzalarını kontrol etme savaşını sürdürüyor. Büyük devletler ve dev şirketler, hareket planlarını ve temel politikalarını, ne pahasına olursa olsun enerjiye sahip olmak üzerine kurgularken, bu durum insanlığa, dünyaya ve ekosisteme telafisi mümkün olmayan zararlar veriyor.

Bugün 11 Eylül sonrasında başlatılan Afganistan ve Irak işgallerinin en önemli hedeflerinden birinin, dünyanın en önemli iki enerji havzası olan Orta Asya ve Ortadoğu'yu kontrol altına almak olduğu biliniyor. Benzer şekilde, dünyanın en önemli petrol ve doğalgaz üreticilerinden Libya da, 'Arap Baharı' süreci sonrasında Kaddafi'yi ele geçirmek bahanesiyle talan edilmiş ve bağlayıcı antlaşmalarla Libya'nın enerji stoğu Batılı devletlerin ve dev enerji şirketlerinin emrine verilmişti. Bugün başta Doğu Akdeniz olmak üzere, dünyanın pek çok bölgesinden benzer politikaların sürdüğünü görebiliyoruz.

Dünya üzerinde ekolojik dengenin bozulmasıyla ortaya çıkan bazı değişiklikler, yeni enerji

---

19 <http://dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=201527&q=fildi%C5%9Fi>

havzalarının açılmasına sebep oluyor. Bu durum, başta küresel aktörler olmak üzere, sözkonusu bölgedeki enerjiyi ele geçirmek için pek çok devlet ve şirketin iştahını kabartıyor. Bu konuda verilebilecek en önemli örnek Kutup bölgesi. Kuzey Kutbu'nda son yıllarda giderek artan erime, trilyonlarca Dolar değerinde yeni petrol ve doğalgaz yataklarının ortaya çıkmasına yol açtı. Bu gelişme, başta ABD, Rusya, Çin, Kanada, Norveç ve Danimarka olmak üzere, pek çok devleti ve enerji şirketini harekete geçirdi. Yıllardır karşılıklı restleşmelerle ve tehditlerle devam eden bu süreçten kimin galip ayrılacağı bilinmese de, bölgedeki yeni enerji kaynaklarını ele geçirmek ve yeni ulaşım kanalları oluşturmak için başlatılan girişimlerin bütün bir insanlığa ve ekosisteme büyük zararlar vereceği kesin.

Buzulların yanısıra, okyanuslarda sürdürülen sondaj çalışmaları da, açık denizlerde devam eden ekolojik dengeye ve canlı hayatına büyük zararlar veriyor. Her yıl milyarlarca Dolar'lık kârlar elde eden dev şirketlerin, bu faaliyetlerinde minimum tedbirle iş yapıyor olması, kâr hırsının vardığı korkunç boyutu gözler önüne seriyor. Bunun en çarpıcı örneğini 2010 yılında Meksika Körfezi'nde gerçekleşen ve milyonlarca varil ham petrolün okyanusa karıştığı dünya tarihinin bilinen en büyük doğa felaketinde yaşamıştık. Transocean şirketi tarafından British Petroleum (BP)'a kiralanan Deepwater Horizon adlı sondaj platformunda başlayan sızıntı, o dönemde uluslararası medya kuruluşları, ABD ve İngiltere gibi devletlerin karartma girişimleriyle dünya kamuoyunun gündeminden çıkartılmaya çalışılmıştı. Uzmanlar tarafından felaketin maddî zararının 70 milyar Dolar civarında olacağı tahmin edilmiş, felaketin insanlığa, okyanusa ve diğer canlılara vereceği asıl zararların ise önümüzdeki yıllarda görüleceği söylenmişti.

Bu öngörüler bugün karşılığını buluyor. ABD'de bulunan Louisiana Üniversitesi'nden Doktor Jim Cowan ile görüşen El-Cezire, bölgede gözü olmayan balıklar ve karidesler ile kısıkaçları

olmayan yengeçlerin görüldüğünü ortaya koydu. Milliyet gazetesinin haberine göre Cowan, "*Balıkçılar hayatları boyunca böyle bir şey görmemiş. Ben 20 yıldır deniz canlıları ile uğraşıyorum. Bugüne dek incelediğim 30 bin balık ve karideste benzer bir durum görmedim. Sorunlu canlılar 2010'da ortaya çıkmaya başladı*" dedi. Bölgedeki balıkçılardan Tracy Kuhns da yakaladığı karideslerin bir kısmının gözü olmadığını söyledi. Mutasyona uğramış olan canlılar arasında vücutlarında iltihaplı yaralar bulunan balıklar da var.²⁰

---

20 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25342032/>

---

4. TARIM ve GIDA SEKTÖRÜNDE GERÇEKLEŞEN UYGULAMALAR

Sömürgeci Tarım Politikaları Afrika'yı Kuraklığa Sürüklüyor!

Yüzyıllardır Afrika topraklarını sömüren Batılı güçler, Afrika coğrafyasının bütün zenginliklerini kurutmaya devam ediyor. 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren sistematik olarak sürdürülen tarım politikaları, Afrika tarımının tektipleşmesine, toprağın verimsizleşmesine, ormanların azalmasına ve kuraklığın her geçen yıl daha tehlikeli boyutlara ulaşmasına sebebiyet veriyor.

ABD ve Avrupa ülkeleri, kendi ihtiyaçları doğrultusunda her Afrika ülkesini belli bir ürünü ekmeye zorlamış ve böylece o ülke topraklarında diğer ürünlerin yetişme imkanlarını giderek azaltmıştı. Bu süreçte örneğin Nijerya pamuk, Uganda kahve ve Senegal yerfıstığı yetiştirmeye zorlanmış, çiftçilere bu konuda yaptırımlar uygulanmıştı. Böylece hem geleneksel tarım faaliyetlerini ortadan kaldıran, hem kendi ihtiyaçlarına endeksli bir tarımsal faaliyeti dikte eden sömürgeci güçler, bu uygulamalarıyla verimli Afrika topraklarının da giderek kuraklaşmasına neden oldular.²¹

Öte yandan kendi ülkelerinde yeterince tarımsal araziye sahip olmayan küresel güçler, özellikle Afrika kıtasında milyonlarca hektarlık arazileri kiralama veya satın alma yoluyla kendi ihtiyaçları için kullanmaya da devam ediyor.

Bugün dünya üzerinde 2.7 milyar hektarlık tarım arazisinin yalnızca 1.5 milyar hektarlık bölümünde tarım yapılıyor. Tarım yapılmayan alanların % 80'iye özellikle Afrika kıtasında bulunuyor. Bu durumu fırsat bilen küresel güçler tarım yapılmayan bu toprakları ucuz fiyata elde etme yoluna gidiyor.²²

Afrika kıtasındaki pek çok ormanlık arazi de, Batılı egemen devletlerin uygulamalarıyla yok edilmiş durumda. Örneğin geçtiğimiz yıl yaşanan kuraklık nedeniyle tarihinin en zor dönemlerinden birini geçiren Somali sınırları içerisindeki ormanlar, kömür yapımında kullanılmak üzere kesilmişti. Böylece giderek daha az yağmur almaya başlayan Somali topraklarındaki kuraklık sorunu daha da derinleşmişti.

Tohum Şirketleri Patent Yoluyla Çiftçileri Mağdur Ediyor!

Küresel şirketler her alanda olduğu gibi, tarımda da tekelleşmeyi hedefliyor. Devletlerin ve uluslararası kuruluşların yardımı tekelleşmenin zeminini hazırlayan süreci hızlandırıyor. Tarımda özellikle son 30 yılda yaşanan gelişmeler, bu alanda yeni bir ihlal sahası yaratıyor.

Tohum türleri çiftçilerden çeşitli yollarla alınıp küçük değişikliklerle patentleniyor ve çiftçiler binlerce yıldır insanlığın ortak kullanımında olan ve bizzat kendileri tarafından üretilen tohum türlerini, sözkonusu şirketlerden satın almak zorunda kalmak suretiyle ekonomik olarak bağımlı hale getiriliyorlar.

Tohum şirketleri aynı zamanda tarım ilaçları alanında, benzer uygulamalar sergiliyorlar. Özel-

---

21 <http://www.haber7.com/haber/20110808/Afrikada-oyunan-buyuk-oyun.php>

22 <http://www.adresbahane.com/?q=content/zengin-ulkeler-toprak-avinda>

likle kendi sattıkları tohum türleri için özel üretilen herbisitlerle bu alanda da bir tekel oluşturuyorlar.

Küçük ölçekli tohum şirketlerini satın almak suretiyle köylü tohumlarını tamamen ortadan kaldırmayı hedefleyen dev şirketler, bir taraftan da birtakım yasal düzenlemelerle sonuca gitmeye çalışıyor. Çıkarılan kanunlarla köylülerin tohum satması yasaklanırken, yasaların 'hastalıklardan korunmak' amacıyla çıkartıldığı söyleniyor.

Bu durumun en güçlü örneği ABD'nin Irak'ı işgalinde sergilendi. Irak işgal edildiğinde ülkenin telif hakları yasası, tohumu da içerecek şekilde değiştirilirken, Amerikalı uzmanlar yasayı önce İngilizce hazırlamış, ardından Arapçaya çevrilerek Irak'ın yasası haline getirilmiştir.²³

Öte yandan uluslararası tarım şirketleri dünya gıda ve tarım ekonomisi üzerindeki denetimlerini her geçen gün arttırıyor. Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ), Serbest Ticaret Anlaşmaları (FTA'lar) ve Ekonomik Partnerlik Anlaşmaları aracılığıyla hayata geçirilen uluslararası düzenlemeler tarım şirketlerinin ihtiyaç duyduğu hukukî zemini sağlarken, birçok ülkede gıda ve tarım politikalarında tarımsal ticareti öncelik olarak teşvik eden Dünya Bankası ve IMF programları da aynı amaca hizmet ediyor.²⁴

Dünya Sağlık Örgütü (WHO), genetik yapısında doğal yollarla oluşamayacak değişiklikler meydana gelmiş canlıları, genetiği değiştirilmiş organizmalar olarak tanımlıyor. Canlıların genetik yapısı çok çeşitli yollarla, insan eliyle değiştirilebiliyor. Canlının kendisinde var olmayan ve başka bir canlıdan alınan yeni genlerin eklenmesi söz konusu olduğu gibi, canlıda fonksiyonel olan genlerin çeşitli teknikler kullanılarak işlevsizleştirilmesi şeklinde de olabiliyor. Genetiği değiştirilmiş

hayvanlar yoğun olarak ilaç denemeleri ile genlerin fonksiyonlarını anlamak amacıyla, laboratuvar ortamlarında üretildiği ve bu ortamlarda test amaçlı kullanıldığından toplumsal tartışmanın sınırları dışında kalıyor.²⁵

GDO'lu Ürünler Yaygınlaşmaya Devam Ediyor

Dünya üzerinde GDO ekili alanların büyüklüğü her geçen yıl artıyor. 2008 yılı itibariyle toplam 25 ülkede 125 milyon hektar alanda GDO'lu ürün ekimi yapılmış bulunuyor. Bu rakam, 12 yıllık artış trendinin devamı anlamına geliyor. Ancak buna rağmen, dünyanın birçok ülkesi GDO'lu ürünlerden oluşan gıdalara karşı oldukça koruyucu tedbirler almaya ve yasal düzenlemeler getirmeye devam ediyor.²⁶

GDO'lu ürünlerin tarım ekonomisindeki payı, 1996 yılında 115 milyon Dolar iken, 2007 yılında yaklaşık 7 milyar Dolar'lık bir büyüklüğe ulaşmış bulunuyor. En yaygın ekilen dört GD ekini olan soya fasulyesi, mısır, pamuk ve kanola, GDO'lu ürün ekilen toplam arazinin %25'ini oluşturuyor. Ayrıca diğer temel besinlerden olan pirinç ve buğday üzerindeki yoğun testler de devam ediyor. GDO'lu ürün ekiminde ilk sırada ABD yer alıyor. ABD'yi sırasıyla Arjantin, Brezilya, Hindistan, Kanada ve Çin takip ediyor.²⁷

Dünya tarım ve ekonomisindeki bu hızlı yükselişine paralel olarak, GDO'lu ürünler ile ilgili tartışmalar da artarak sürüyor. GDO'lu ürünlerin gerekliliği, muhtemel zararları ve diğer pek çok konu, dünya kamuoyunda tartışılmaya devam ediyor. Türkiye'de son yıllarda GDO'lu ürünlerle ilgili yasal düzenlemelerin sık sık değiştiriliyor olması da, bu konudaki şüphe ve itirazların artmasına sebep oluyor. Yasa değişiklikleri, GDO'nun Türkiye'de de uygulanması için hazırlık olarak da değerlendiriliyor.

23 AB Köylülerin Tohumuna Göz Dikti, Prof. Dr. Tayfun Özkaya, <http://www.odatv.com/n.php?n=ab-koylulerin-tohumuna-goz-dikti-0101700200>

24 <http://www.karasaban.net/cok-uluslu-tarim-sirketleri-dunya-gida-krizini-yaratiyor-koyluler-haklarini-geri-istiyor/>

25 "Fırsatlar ve Korkular Arasında GDO'lar", Muhammet Şakiroğlu, Seta Analiz, Sayı:14, Ocak 2010, s.4-5

26 a.g.m., s.6

27 a.g.m., s.6-8

GDO'lu canlıların üç farklı kategoride çevresel sorun oluşturma potansiyeli bulunuyor. Bunlar yatay gen transfer riski, hedef dışı canlıların zarar görme olasılığı ve biyoçeşitliliğin ciddi oranda azalması riski olarak sıralanıyor. Yatay gen transferi tarımsal arazilere ekilen bitkilerin ekilen yerlere yakın mesafede yaşayan aynı türe ait yabancı bireyler ile tozlaşma sonucu yeni genin yabancı bireylere taşınması olarak özetleniyor. Hedef dışı canlıların zarar görme riski ise ancak bu bitkiler ekildikten sonra yoğun gözlemlerle tespit edilebiliyor. Modern tarımın en kronik yan etkilerinden olan biyoçeşitliliğin azalması ise özellikle son 30 yılda dev tohum şirketlerin aynı varyeteyi çok geniş sahalara ekilecek şekilde geliştirmesi ve satması ile zirveye çıkmış bulunuyor.²⁸

GDO içeren ürünlerinin tohumları çevreye karışarak doğal ürünleri etkileyip yapısını bozabileceği iddia ediliyor. GDO'lu ürünlerin doğal ortama yayılıp yaygınlaşması sonucunda böcek nüfusunun olumsuz etkilenmesi ve tüm ekosistemin çökme olasılığı da dile getirilen bir başka eleştiri. GDO'lu ürünlerin biyoçeşitliliği tehlikeye sokacağı ve biyolojik kirliliğe neden olacağı da yaygın endişeler arasında.

GDO'lu ürünlerin ekonomik boyutu da tartışılıyor. Bugün GDO'lu gıda üretimi birkaç şirketin tekeli altında bulunuyor. Geleneksel tarımda kullanılan bitkilerin tohumlarıyla bir sonraki yıl yeniden ürün alınabiliyor. GDO'lu tarımda ise üreticiler firmalardan her sene tohum alınmak zorunda kalıyor.

GDO'lu ürünlerin patentlerinin alınması da ayrı bir ihlal olarak tartışılıyor. GDO'lu bitkilerin patentinin neredeyse tamamı şirketlerin elinde bulunuyor. Tüm insanlığa ait olan bir materyal olan DNA'nın özelleştirilmesi gibi bir uygulama tüm dünyada tepki ile karşılanıyor.²⁹

GDO'lu ürünler sağlık açısından da pek çok zararı barındırdığı gerekçesiyle eleştiriliyor. Kan-

serden kısırlığa kadar pek çok zararının olduğu yapılan araştırmalarla ispatlanmaya çalışılan GDO'lu ürünler, bir taraftan sağladığı faydalar öne sürülerek meşrulaştırılmaya ve yaygınlaştırılmaya çalışılıyor.

Türkiye'deki düzenlemeler de GDO'lu ürünler için açık kapı bırakıyor. "GDO: Çağdaş Esaret" kitabının yazarı Prof. Dr. Kenan Demirkol, Türkiye'ye 12 yıldır GDO'lu ürünlerin girdiğini ifade ediyor. Sözkonusu durumu, gerekli yasal düzenlemelerin olmamasına bağlayan Demirkol, market raflarında bisküviden hazır çorbaya kadar ortalama 1000 çeşit ürünün GDO'lu olduğunu dile getiriyor.³⁰

Türkiye 2009'daki yönetmelik değişikliğinden sonra 2010 yılı içinde de yönetmelikte iki kez değişikliğe gitmişti. Genel itibarıyla GDO'lu ürünlerin üretimini yasaklayan, ancak öte yandan GDO'lu ürünlerin ülkeye girişine müsaade eden bir anlayışın hakim olduğu yönetmelikler, konu ile ilgili tezat uygulamaları da gözler önüne seriyor. Konu ile ilgili gelişmeleri konu alan eleştirel yazıları ve açıklamaları ile kamuoyunu bu konuda bilinçlendirmeye çalışan Gıda Hareketi Başkanı Kemal Özer, 10 Ağustos 2012 tarihli yazısında, Biyogüvenlik Kurulu'nun GDO'lu yağlara ilişkin aldığı karar hakkında şunları söylüyor:

"Biyogüven(siz)lik Kurulu'nun 13. toplantısında aldığı karar, GDO tartışmalarını yeniden alevlendirdi.

Kurul geçen ay yaptığı 13'üncü toplantısında yine tartışmalı bir karar aldı. Bu son kararda, ithal edilen 3 tür GDO'lu soyadan yağ elde edilmesine izin veriliyor. Karar aynen şöyle: "Bitkisel Yağ Sanayicileri Derneği'nin yem amaçlı izin verilen üç soya çeşidinden elde edilen yağın ihracatı ile ilgili talebi değerlendirilmiş; söz konusu ürüne Bakanlık tarafından belirlenecek izleme esasları dikkate alınarak ihracat amaçlı izin verilmesine karar verildi."

28 a.g.m., s.12

29 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25018394/>

30 <http://www.gidahareketi.org/Gdo--Cagdas-Esaret-791-haberi.aspx>

Görüleceği üzere Türkiye’de yağ üreten firmalar soya yağı üretebilmek için, yemlik soya maskesi altında GDO’lu soya ithal izni almış(dırmış)lar. Tüm yağ üreticileri de firma adları veya markalarının afişe olmasını engellemek için, Bitkisel Yağ Sanayicileri Derneği adlı derneklerini şirkete dönüştürerek ortak ithalat yapmış(dırmış)lar. Bu yağların iç piyasaya verilmediği imajını vermek içinde, “ihraç” koşulu maskesine sığınmışlar.

Yüzlerce kez yazdık ve söyledik, ama bir kez daha şunu belirtmeliyiz ki; Türkiye’de GDO’lu ürün ithal etmek, ihraç etmek asla yasak değildir. Hâlâ Ankara’dakilerin sözlerine güvenenler için, 5977 sayılı Biyogüven(siz)lik Kanunu’nun 1’inci ‘kapsam’ maddesini buraya alıntılatalım ki, belki şüpheler izale olur:

Madde 1/2-3: “Bu Kanun; genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ve ürünleri ile ilgili olarak araştırma, geliştirme, işleme, piyasaya sürme, izleme, kullanma, ithalat, ihracat, nakil, taşıma, saklama, paketleme, etiketleme, depolama ve benzeri faaliyetlere dair hükümleri kapsar. Veteriner tıbbî ürünler ile Sağlık Bakanlığınca ruhsat veya izin verilen beşeri tıbbî ürünler ve kozmetik ürünleri bu kanun kapsamı dışındadır.”

Kanun oldukça açık! Yasaya göre sağlık, tıbbi, veteriner ve kozmetik ürünler bu kanun kapsamı dışında ve GDO da bu alanlarda koşulsuz serbest. Kapsamda belirtildiği üzere diğer alanlarda GDO yasak değil, sadece izne tabi. Çünkü kanun açıkça ‘piyasaya sürme’ ifadesini kullanıyor. Özetle, ‘Türkiye’de GDO yasak’ diyenler, gözümüzün içine baka baka gerçek dışı beyanlarda bulunuyorlar. Her attıkları adım ve her söyledikleri cümleyle uygulamalarının tezatlığı bir bir ortaya çıkmakta.

GDO’lu yağlar konusuna dönersek, Mayıs ayında Deşifre programına konuk olan Mehdi Eker aynen şunları söylemişti: “Neredeyse dünyada üretilen ‘soya’nın tamamı genetiği değiştirilmiş soya. Dünyadaki yem hammaddesinin tamamı aynı şekilde GDO’ludur.” Bu kaçınılmaz itiraf

bile, Türkiye’de hayvan yemlerinin en azından ithal olanlarının tamamının ve başta soya olmak üzere, mısır ve kanola türlerinin GDO’lu olduğunun açık seçik itirafıdır. Dahası zaten Mehdi Eker aynı programda şunları da söylemişti: “GDO’lu soya ve mısırlardan elde edilen soya ve mısırözü yağına, GDO’nun geçtiğine dair bir bilgi yok.” İşte bu cümleler, hem GDO’lu yağların GDO’suz kabul edildiğinin itirafıydı, hem de bugünlerin habercisiydi.”³¹

31 <http://www.kemalozer.com/gdo-lu-yaglar-piyasada-mi-233h.html>

sağlık

GİRİŞ

Sağlık; bireyin bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hali olarak tanımlanmaktadır. Her insan ihtiyaç duyduğunda ve ihtiyacı kadar sağlık hizmeti alma hakkına sahiptir. Her insan, sağlık hizmetlerine ulaşabilme bakımından eşit şartlara sahip olmalıdır. Toplumların sağlığı fertlerin kişisel özelliklerinin dışında; ekonomi, barınılan yer, yaşanan çevre, verilen sağlık hizmetlerinin yapısı, şehircilik hizmetleri ve politik faktörlerle yakın ilişki içerisinde.

Dünya Sağlık Örgütü anayasasında (1947) *“Sağlık hakkı; Irk, din, dil, politik görüş, ekonomik ve soysal statü farkı gözetmeksizin doğuştan kazanılan temel bir haktır”* denilmektedir. İnsan hakları evrensel bildirgesinin 25. Maddesinde *“Her şahsın gerek kendisi gerekse ailesi için, yiyecek, giyim, mesken, tıbbi bakım, gerekli sosyal hizmetler dahil olmak üzere sağlığı ve refahını temin edecek uygun bir hayat seviyesine ve işsizlik, hastalık, sakatlık, dulluk, ihtiyarlık veya geçim imkanlarından iradesi dışında mahrum bırakacak diğer hallerde güvenliğe hakkı vardır”* denmektedir. Ancak 2012 yılında dünyada sağlıklı kişi ve

toplumun oluşmasındaki temel belirteçler olan; sağlığın korunması, sağlığın geliştirilmesi, hastalıkların ve sakatlıkların önlenmesi, hastalananların etkin tedavisi ile sakatlıkların rehabilitasyonu alanlarında süregelen ve yeni olan hak ihlallerinin gerçekleştiği bir yıl olmuştur.

Sağlık dünya üzerinde yaşayan herkesin birbirini etkileyebildiği, herkesi ilgilendiren ortak bir sorundur, bu nedenle işbirliği şarttır. İnsanların ve toplumların sağlık haklarının ihlalinin önlenmesi, öncelikle yaptırım gücü bulunan küresel uluslararası kuruluşların, sonrasında da ülke yönetimlerinin sorumluluğunda olan bir konudur. Dünya üzerinde faaliyette gösteren sivil toplum kuruluşlarının, halkların sağlık hakları konusuna en az diğer haklar kadar zaman ve enerji harcaması gerekmektedir.

Uluslararası temel sağlık konferansında 1978 yılında Alma Ata’da belirlenen Dünya üzerindeki yüz milyonlarca insanın sağlık koşullarının kabul edilemez düzeyde olması¹ durumunun aradan geçen on yıllar boyunca hala devam ettiğini görmekteyiz. Zenginleşen ve gelişen dünyada sağlık koşullarında bulunan eksiklikler; küresel veya yerel düzeydeki eşitsizlikler ile de açıklanabilir. Sağlıkta eşitsizlik; sağlığa etki eden sosyal etmenlerin ve/veya sağlık sistemindeki yetersizliklerin etkisiyle bireylerin ve/veya toplumun sağlığında önlenemez ve kabul edilemez bozulmaların oluşmasıdır. Sağlık eşitsizlikleri sağlık hizmetlerinde ve sosyal belirleyicilerde olmak üzere iki temel başlıkta görülmektedir.² Toplumların sosyoekonomik düzeyleri, eğitim seviyesi, sağlık hizmetlerinin varlığı, coğrafi-finansal-kültürel ulaşılabilirliği, kapsamı, kullanımı ve niteliği, ölüm hızları, ölüm nedeni, bebek ölümleri, sağ kalım, beklenen yaşam süresi, cinayet, intihar, sigara, alkolizm, madde

---

1 Dikmetaş E. Sağlıkta Eşitlik/eşitsizlik. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 2006; 1(2): 3-16.

2 Şimşek H, Kılıç B. Sağlıkta eşitsizlikler ile ilgili temel kavramlar. Türkiye Halk Sağlığı Dergisi, 2012; 10(2):116-127.

kullanımı, fizik aktivite yokluğu, beslenme alışkanlıkları, sağlıklı içme suyuna ulaşım, korunmasız cinsel ilişki gibi başlıklar eşitsizliklerin araştırılmasında sıklıkla kullanılmaktadır.²

Sağlık hakkının evrensel ahlak ilkeleri kapsamında kabul edilmiş bir hak olmasına rağmen, maalesef 2012 yılında İsrail gibi zengin bir ülkede fakir ve güvencesiz göçmenlerin sağlık haklarının olup olmadığı ile ilgili araştırma yapılabilmektedir.³

Bilim ve teknolojinin gelişmesine rağmen, başta bulaşıcı hastalıklar olmak üzere travmayla ilgili hastalıklar, kronik hastalıklar, kanserler, artan hastalık ve ölüm riski ile dünya nüfusu için ilerleyici bir tehdit oluşturmaktadır. Sağlıktaki eşitsizlikler ülkelerin kendi içerisinde ve ülkeler arasında farklı dağılım göstermektedir. Örneğin OECD ülkelerinde beklenen yaşam süresi, sahra altı Afrika ülkelerinde beklenenin 8 katı daha fazladır. Neoliberal politikalar ve güçteki global eşitsizlikler kamu mallarının sağlık yerine kalkınma maksadıyla kullanılmasını teşvik etmektedir. Ayrıca küreselleşme; devletlerin sağlık yatırımı ile ilgili sigorta ve kamusal harcamalarını özel sektöre devretmelerini sağlayarak yoksul vatandaş yanlısı devlet politikalarının gelişmesini engellemiştir. Ayrıca globalleşmeden kaynaklanan sağlık eşitsizlikleri ulusal başarısız politikalar ve yanlış kararlarla daha da artırılmaktadır. Halbuki küreselleşme aynı zamanda sağlık sistemlerinin iyileştirilmesi, uluslararası insan hakları normlarına yükseltilerek standardize edilmesi için fırsatlar da sunmaktadır. Sağlık sistemi başarısızlıkları global güçlerin ve ulusal eylemlerin kompleks etkileşiminden kaynaklanmaktadır.⁴ Düşük gelirli ülkelerle yüksek

gelirli ülkeler arasındaki ekonomik ve kültürel farklılıklar nedeni ile fakirlerle zenginler arasında sağlık haklarından faydalanmada eşitsizlik giderek artmaktadır.⁵

---

3. Willen S. How is health-related "deservingness" reckoned? Perspectives from unauthorized im / migrants in Tel Aviv, *Social Science & Medicine*, 2012; 74(6): 812-821.

4 London L, Schneider H. Globalisation and health inequalities: Can a human rights paradigm create space for civil society action? *Social Science & Medicine*, 2012; 74(1): 6-13.

---

5 Valsecchi M.G., Foucher E.S. Cancer registration in developing countries: luxury or necessity? *The Lancet Oncology*, 2008; 9(2):159-167.

---

1. HASTALIKLAR

---

a. Kanser

Dünya çapında ölümlerin yaklaşık %13'lük bir kısmının kanser hastalığından olduğu hesaplanmaktadır. Yaşlanan nüfus, tütün ve alkol kullanımında artma, olumsuz diyet ve obezite gibi değiştirilebilir nedenlerin artmaya devam etmesi kanserden ölüm oranının artacağını düşündürmektedir. Kanseri ölümlerinin %70'i çoğu Asya'da bulunan düşük ve orta gelirli ülkelerde gerçekleşmektedir.⁶ Afrika'da birincil önleme tedbirleri alınmadığı için 2008 yılı verilerine göre yıllık 718.000 yeni vaka ve yıllık 542.000 ölüm sayılarının 2030 yılına kadar ikiye katlanacağı tahmin edilmektedir. Bu artışın sorumlularından biri de sınır ötesi kaynaklardan gelen çevre kirliliğidir. Afrika nüfusunun karşı karşıya olduğu kanser riskinin önemli bir kısmı önlenemez nedenlerden kaynaklanmaktadır. AIDS'e karşı koruyucu önlemlerin alınması, serviks kanserine karşı HPV aşılması karaciğer kanserine karşı Hepatit B aşı-

laması, çevresel maruziyetlerin engellenmesi Afrika kanser yükünü azaltacaktır.⁷ Gelişmiş ülke vatandaşlarının hemen hemen tamamının ulaştığı bu haklara fakir toplumların ulaştırılmaması açık bir şekilde küresel boyutta sağlık hakkı ihlalidir.

Düşük ve orta gelirli ülkelerde kronik hastalıklar, fakirlikle ilgili hastalıklar, önlenemez enfeksiyonlar ve üretkenlikle ilgili sağlık problemlerinde artış mevcuttur. Orta ve düşük gelirli ülkelerde özellikle üretkenlik çağındaki kadınlar kanser riski ile karşı karşıyadır. Erken teşhis ve tedavi ile büyük oranda önlenemez kanserler fakir ülkelerdeki kadınlarda iki kat daha fazla görülmektedir. Fakir ülkelerde erken tanı ve tedaviye ulaşmada gecikmeler nedeni ile meme kanserine bağlı ölüm oranları yüksek gelirlilerde %20 iken düşük gelirlilerde %54 civarındadır.⁸ Amerika'da yapılmış bir çalışmada aşırı yoksullaşma ile paralel olarak çocuk ihmal ve suistimali, istenmeyen gebelik, şiddet suçları, obezite, hipertansiyon, diyabet, düşük doğum ağırlığı, kalp hastalıkları, kanser AIDS, depresyon ve intihar girişimleri artmaktadır.

Meme kanseri bakımı sağlık bakım sistemi performansının en iyi göstergelerindedir. Kadınlarda en sık görülen kanser tiplerinin nasıl seyredeceğini, erken tanı ve en uygun tedaviye zamanında ulaşması belirler.⁹

Kanser ekonomik olarak gelişmekte olan ve gelişmiş olan ülkelerin önde gelen ölüm nedenlerindedir. Meme kanseri tüm dünyadaki kadınlarda en sık ölüme neden olan ve en sık teşhis edi-

---

6 Payne S., Chan N., Davies A., Poon E., Connor S., Goh C. Supportive, palliative, and end-of-life care for patients with cancer in Asia: resource-stratified guidelines from the Asian Oncology Summit 2012 *The Lancet Oncology*, 2012; 13(11): e492-e500.

7 Mc Cormack V.A, Schüz J.. Africa's growing cancer burden: Environmental and occupational contributions. *Cancer Epidemiology*, 2012; 36(1): 1-7.

8 Knaul F.M., Bhadelia A., Gralow J., Ornelas H.A. Meeting the emerging challenge of breast and cervical cancer in low and middle-income countries *International Journal of Gynecology and Obstetrics*, 2012; 119 (1); 585-588.

9 Gorey K.M., Luginaah I.N., Hamm C., Fung K.Y., Eric J. Holowaty Breast cancer care in the Canada and the United States: Ecological Comparisons of extremely impoverished and affluent urban Neighborhoods *Health & Place*, 2010; 16(1): 156-163.

len kanserdir. Meme kanserlerinin yaklaşık yarısının ve ölümlerinin %60'ının gelişmekte olan ülkelerde meydana geldiği tahmin edilmektedir. Sanayileşme ve kentleşmenin artması ile meme kanserinde artış korelasyon göstermektedir. Hava kirliliği, iyonizan radyasyon, pestisitler, elektromanyetik alan, çeşitli kaynaklardan kirliliğe maruz kalma, uyku düzeni ve yeme alışkanlıkları, hormon maruziyeti meme kanseri gelişiminde etkili olabileceği düşünülen faktörlerdir.¹⁰

Dudak, gırtlak, akciğer, mesane gibi birçok kanserin etiyolojisinde yer alan sigara tüm dünyada yaygın olarak kullanılmaktadır.

b. Bulaşıcı Hastalıklar

HIV-AIDS: HIV mutlak bir tedavisi olmayan ,mevcut tedavilerle ancak yaşam süresinin uzatılabildiği bulaşıcı/salgın bir hastalıktır. Hastalığı önleme mevcut tedavilerden çok çok daha iyi ve daha etkilidir. HIV enfeksiyonu cinsel yol, kan yolu ve anneden çocuğa şeklinde bulaşmaktadır. Kimsenin enfeksiyondan korunması garanti edilemeyeceğinden dolayı risk altındaki insanlar ve enfekte insanlara HIV bulaşım tedbirlerinin ulaştırılması gerekmektedir. HIV ile enfekte olmayan insanlara bulaşmadan önleyici destekler verilmelidir. Enfekte insanlara da bulaştırıcılığı engelleme yolları öğretilip uygulatılmalıdır Özellikle ikinci alan yaşayan HIV'li sayısının tedaviler sonrası çok yüksek düzeylerde olduğu hatırlandığında çok önemli hale gelmiştir. HIV keşfedildiği 1981 yılından beri dünyada 35 milyondan fazla insanın ölümüne neden olan tarihteki en yıkıcı salgın olmuştur. Şu anda 33.4 milyon insan HIV ile enfektedir. Her yıl 3 milyon, günlük 7400, her saat 300 den fazla yeni bulaş söz konusudur. Yalnızca 2008 yılında 2 milyon ölümün %95'ten fazlası düşük ve orta gelirli ülkelerde gerçekleşmiştir.

10 Mourouti N., Papavagelis C., Psaltopoulou T. Aims, design and methods for the assessment of a case-control study of the role of dietary habits, eating Behaviors and environmental factors provides, on the development of breast cancer' Maturitas, 2013; 74(1): 31-36.

Sahra altı Afrika bölgesi tüm yeni HIV enfeksiyonunun %75'inden fazlasının gerçekleştiği yer olmuştur.

Özellikle Sahraaltı Afrika ülkelerinde olmak üzere geri kalmış ülkelerde 15-59 yaş arası ölümlerin önde gelen nedeni HIV enfeksiyonudur. Doğu ve güney Afrika'da hastanede tıbbi nedenlerle yatan yetişkinlerin %50-75'i HIV ile enfekte hastalardan oluşmaktadır.¹¹

HIV ve AIDS'in yayılımı özellikle Sahraaltı gelişmemiş ülkelerde giderek yayılımı artan önemli bir halk sağlığı problemidir. Yoksulluk ve fiziksel alt yapı eksikliği bu hastalığın yaygınlığının temel nedenleridir. 2002 yılından beri HIV ve AIDS salgını birçok ülkede yavaşlatılabilmiş iken Sahra altı Afrika ülkelerinde yaygınlığı %30 oranını bulmaktadır. HIV salgını olan bu ülkelerde enfekte yetişkinlerin %40'ı 15-24 yaş arası genç nüfusu kapsamaktadır. Hastalığın genç nüfus üzerindeki yaygınlığı bu ülkelerin ekonomik gelişimini olumsuz etkileyen önemli bir faktördür. Şöyle ki, bu üretken nüfusun hastalanmış olması eğitim ve üretim aksını bozar. Ayrıca hastalık için harcanan paralar ülkelerin kalkınma öncelikli yatırımlarına engel olmaktadır. HIV ve AIDS yaygınlığı ile kalkınma birbirini olumsuz etkileyen kısır bir döngü oluşturmaktadır. Kaynak zengini Afrika ülkeleri bu kısır döngünün varlığını net bir biçimde ortaya koymaktadır. Bu ülkelerde kamu kaynaklarının kötü yönetilmesi bu kısır döngünün kırılmamasındaki önemli bir faktör olabilir.¹²

Sıtma: Sıtma iklimsel, bölgesel, sosyoekonomik kalkınma ile bağlantılı olan dünya üzerinde 107 ülkede yaygın olarak bulunan bir hastalıktır.^{13,14} dünyada önemli bir sağlık sorunu olan

11 Peters P.J., Marston B.J., Weidle P.J., Brooks J.T. Human Immunodeficiency Virus Infection.Hunter's Tropical Medicine and Emerging Infectious Disease (Ninth Edition), 2013; 217-247.

12 de Soysa I., Gizelis T.I. The natural resource curse and the spread of HIV/AIDS, 1990-2008 Social Science & Medicine, 2013;77:90-96.

13 Githeko A.K., Ototo E.N., Guiyun Y. Progress towards understanding the ecology and epidemiology of malaria in

sıtma ile ilgili her yıl 500.000.000 vaka görülmekte ve bunlarında 1 milyonu ölümlle sonuçlanmaktadır.¹⁵ Dünyada en çok çocuk ölümüne yol açan parazitik hastalıktır.¹⁶

Ölümlle sonuçlanan vakaların büyük çoğunluğu (%91) özellikle Afrika ülkelerinde ve ağırlıklı olarak 5 yaş altındaki çocuklarda görülmektedir.¹⁷ Tüm sahra altı Afrika ülkelerinde her yıl 30 milyon gebe kadın sıtma ile enfekte olmakta ve yılda 10.000 anne ölümü ile 200.000 yeni doğan ölümü gerçekleşmektedir.¹⁶

Viral Hepatitler: Hepatit B ve C virüsleri dünyada sık görülen bulaşıcı hastalıktır. Akut ve kronik karaciğer hastalığı, siroz ve karaciğer kanserine ilerleyebilmektedirler. Daha çok kan ve cinsel ilişki ile bulaşmaktadır. Dünya nüfusunun %30'u yani yaklaşık 2 milyar insan hepatit B ile enfektedir. Yılda hepatit B ye bağlı 600.000 ölüm olduğu tahmin edilmektedir. Ölümlerin %75'i düşük ve orta gelirli Afrika ve Asya ülkelerinde olmaktadır. Aksine, zengin kuzey Amerika, ve Batı Avrupa'da az olan görülme sıklığı daha da azalmaktadır. Hepatit B'ye bağlı kanserler Sahra altı Afrika'da tüm kanser ölümleri içerisinde en sık görülenidir. Hepatit B'ye bağlı hastalıkların azalması aşılama ile ilişkilidir.^{18,19, 20} Hepatit B aşısı-

nın bulunduğu 1982 yılından sonra hepat B enfeksiyonu ve ona bağlı gelişen siroz ve karaciğer kanseri görülme sıklığı bu aşya ulaşabilen ülkelerde oldukça yüksek oranlarda azalmıştır. Ancak ekonomisi ve altyapı zayıflığı bulunan ülkelerde durum böyle olmamıştır. Bu ülkelerde aşı programlarını güçlendirmek ve desteklemek gerekmektedir.²⁰

---

the western Kenya highlands: Opportunities and challenges for control under climate change risk.

Acta Tropica, 2012; 121: 19-25.

- 14 Kumar A., Chery L., Biswas C., Dubhashi N., Dutta P., Dua K.V., et al. Malaria in South Asia: Prevalence and control Acta Tropica, 2012; 121(3): 246-255.
- 15 Yeka A., Gasasira A., Mpimbaza A., Achan J., Nankabirwa J., Nsohya S., et al. Malaria in Uganda: Challenges to control on the long road to elimination: I. Epidemiology and current control efforts. Acta Tropica, Volume 121, Issue 3, March 2012, Pages 184-195.
- 16 Demir N.A. Sıtma Etiyolojisi ve Epidemiyolojisi. Türkiye Klinikleri J Inf Dis-Special Topics 2012; 5(2):1-8.
- 17 Ser Ö., Çetin H. Antalya İlinde 2001 ile 2011 Yılları Arasındaki Sıtma Vakalarının Değerlendirilmesi. Türkiye Parazit Derg, 2012; 36:4-8.
- 18 Ott J. J., Stevens G. A., Groeger J., Wiersma S.T. Global epidemiology of hepatitis B virus infection: New estimates

---

of age-specific HBsAg seroprevalence and endemicity Vaccine, 2012; 30(12); 2212-2219.

- 19 El-Serag H.B. Epidemiology of Viral Hepatitis and Hepatocellular Carcinoma Gastroenterology, 2012; 142: 1264-1273. e1.
- 20 Namgyal P. Impact of hepatitis B immunization, Europe and worldwide. Journal of Hepatology. 2003; 39(1): 77-82.

---

2. ANTİBİYOTİK DİRENCİ ve DİRENÇLİ MİKROORGANİZMALAR SORUNU

Antibiyotiklerin keşfi insanlık tarihinin en büyük bilimsel ve tıbbi başarılarından biri olarak kabul edilmiştir. Ancak antibiyotiklerin çok yoğun kullanımı sonrasında bakterilerde çeşitli mekanizmalar ile direnç gelişimi olmuştur. Antibiyotiklere karşı direncin katlanarak artmasına rağmen yeni antibiyotiklerin keşfedilme ve gelişme hızı giderek azalmaktadır.²¹

2012 yılında da antibiyotiklerin önceden etkili olduğu enfeksiyonlara etki etmediklerine dair çalışmalar yayınlanmıştır. Örneğin Hindistan'da idrar yolu enfeksiyonlarına sebep olan bakterilerin artık kullanılan antibiyotiklere yüksek oranda direnç kazandığı gösterilmiştir.²² Suudi Arabistan'da orta kulak iltihabı, sinüzit, zatürre, menenjit hastalıklarına yol açan pnömokok denilen bakterinin

ilk tedavi seçeneği olan penisilinlere karşı %66 oranında direnç kazandığı bulunmuştur.²³ Gelişmekte olan ülkelerde ciddi salgınlara yol açan kolera mikrobunun antibiyotiklere direnç kazanmaya başladığı tesbit edilmiştir.²⁴ Togo'da yapılan bir çalışmada menenjit nedeni olan bakterilerin onlara karşı kullanılan antibiyotiklere karşı önemli oranlarda direnç kazandıkları görülmüştür.²⁵ Gıda kaynaklı sepsis, menenjit, ensefalit nedeni olan yüksek öldürücülük potansiyeli bulunan *Listeria* adlı bakteriye karşı İspanya'da yüksek bir antibiyotik direncinin varlığı kanıtlanmıştır.²⁶ Portekiz'de yapılan çalışmada *Pseudomonas* adlı ölümcül enfeksiyonlar yapan bakteri birçok antibiyotiğe direnç kazanmıştır.²⁷ Hayvan kaynaklı tifo etkeni olan salmonella bakterisinin geliştirdiği antibiyotik direncinin endişe verici boyutları Vietnam'da gösterilmiştir.²⁸ Dünya yüzeyinde yaşayan tüm insan-

-
- 21 Mishra R.P.N., Oviedo-Orta E., Prachi P., Rappuoli R., Bagnoli F. Vaccines and antibiotic resistance Current Opinion in Microbiology, 2012; 15(5): 596-602.
- 22 Murugan K., Savitha T., Vasanthi S. Retrospective study of antibiotic resistance among uropathogens from rural teaching hospital, Tamilnadu, India. Asian Pacific Journal of Tropical Disease, 2012; 2(5): 375-380.

- 23 Shibl A.M., Memish Z.A., Al-Kattan K.M. Antibiotic resistance and serotype distribution of invasive pneumococcal diseases before and after introduction of pneumococcal conjugate vaccine in the Kingdom of Saudi Arabia (KSA) Vaccine, 2012;30(6):G32-G36.
- 24 Wang R., Lou J., Liu J., Zhang L., Li J., Kan B.. Antibiotic resistance of *Vibrio cholerae* O1 El Tor strains from the seventh pandemic in China, 1961–2010 International Journal of Antimicrobial Agents, 2012; 40 (4): 361-364.
- 25 Karou S.D, Balaka A., Bamoké M., Tchelougou D., Assih M., Anani K., et al. Epidemiology and antibiotic resistance of bacterial meningitis in Dapaong, northern Togo Asian Pacific Journal of Tropical Medicine, 2012; (5): 848-852.
- 26 Alonso-Hernando A., Prieto M., García-Fernández C., Alonso-Calleja C., Capita I R. Increase over time in the prevalence of multiple antibiotic resistance among isolates of *Listeria monocytogenes* from poultry in Spain. Food Control, 2012; 23(1): 37-41.
- 27 Vaz-Moreira I., Nunes O.C., Manaia C.M. Diversity and antibiotic resistance in *Pseudomonas* spp. from drinking water. Science of The Total Environment, 2012; 426: 366-374.
- 28 Thai T.H., Hirai T., Lan N.T., Yamaguchi R. Antibiotic resistance profiles of *Salmonella* serovars isolated from retail pork and chicken meat in North Vietnam. International Journal of Food Microbiology, 2012; 156(2): 147-151.

ları ilgilendiren antibiyotiklere dirençli bakterilerin gelişmesi sorununa tüm dünyadan binlerce örnek vermek mümkündür. Önemli bir sağlık hakkı ihlali olan bu konu gelecek nesillerin sağlık hakkında ciddi şekilde ihlal etmektedir.

Halk sağlığı açısından antibiyotik direnci önemli bir tehdittir.²⁹ Antibiyotiklerin yaygın kullanımını patolojik bakterilerin ilaçlara karşı direnç mekanizmaları geliştirmeleri ile sonuçlanmıştır.³⁰ Antibiyotiklere karşı bakterilerin direnç kazanmasında doktorların uygulamaları, hasta davranışları ve çevresel faktörler rol oynamaktadır. Dünya Sağlık Örgütü tahminlerine göre tüm ilaçların yarısından fazlası uygunsuz şekilde reçete edilmekte, dağıtılmakta ya da satılmaktadır. Hastaların ihtiyaçlarına uygun doğru ilaç doğru doz ve zamanda kullanılmalıdır.³¹ Tıp mesleği uygulayıcıları antibiyotik direncini önlemek ve sağlık hizmetleri ile ilişkili enfeksiyonların azalmasını sağlamak için antibiyotikleri kullanırken tedbirli davranmak zorundadırlar. Bu konuda sorumluluklarının farkında olmalıdırlar.²⁹

---

29 Stockley J.M. European Antibiotic Awareness Day 2012: Getting smart about antibiotics, a public-professional partnership. *Journal of Infection*, 2012;65(5):377-379.

30 Middleton J.H., Salierno J.D. Antibiotic resistance in triclosan tolerant fecal coliforms isolated from surface waters near wastewater treatment plant outflows (Morris County, NJ, USA) *Ecotoxicology and Environmental Safety*, 2013; 88: 79-88.

31 Aydın B., Gelal A. Rational drug use: promotion and the role of medical education. *Deü Tıp Fakültesi Dergisi*, 2012; 26(1): 57 – 63.

3. ÇEVRE SORUNLARI

a. İklim

Dünyanın ortalama sıcaklık değerlerinde iklim değişikliğine yol açabilecek miktardaki artış 'küresel ısınma' olarak tanımlanmıştır. İklim değişikliği ise belirli bölgedeki mevsimlik sıcaklık, yağış ve nem değerlerindeki değişimleri anlatmaktadır. Başka bir anlatımla küresel ısınma günlük, aylık ve yıllık en yüksek sıcaklıklardaki artıştan çok, en az sıcaklıklardaki artışı anlatır.³²

Küresel yüzey sıcaklığı 20. yüzyılda 0.8° artmış ve 21. yüzyılda 1.4-5.8° C artırması beklenmektedir. Küresel ısınmanın en önemli nedeni başta CO₂ (%60) olmak üzere, metan, azot oksit, su buharı, CO'den oluşan sera gazlarının Salınımidir. Önemli sera gazlarının atmosferdeki konsantrasyonları sabitleninceye kadar, küresel ısınmanın süreceği beklenmelidir. Küresel ısınmanın sonucu olarak kuraklık, seller, kasırgalar, ekosistemlerde ve tarımda bozulmalar izlenmektedir. Birleşmiş Milletler İklim Sözleşmesi'nin (UNFCCC) 1997'de kabulü ve 2009 yılındaki ek

Kopenhag toplantısına rağmen sera gazlarının salınımının azaltılmasında yeterli davranış değişikliği gerçekleşmemiştir.³³ Bu gazların %80'lik kısmı başta Çin ve Amerika olmak üzere 20 gelişmiş ve gelişmekte olan ülke kaynaklıdır.³³

Gelişmiş ülkelerdeki çevre sorunlarını üretim teknolojisi ile tüketim belirlemektedir. Bu ülkeler gelişme düzeyleri nedeniyle doğal kaynak talepleri arttığı için daha çok kaynak kullanıp çevrenin daha çok kirlenmesine neden olmaktadır. Gelişmiş ülkelerde teknolojiyen ve üretim-tüketim artışından doğan kirlenmeye bolluk kirlenmesi denmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde ise yoksulluk kirlenmesinden söz edilmektedir. Nüfuslarını geçindirebilecek ekonomik kaynak yaratamayınca, önce karın doyurma deyip çevrelerinde var olanları tüketmekte ve tükenenin yerine yenisi olanakların yetersizliğinden dolayı konamamaktadır. Tahrip ettikleri bu yerler, zaman içinde kendi maddi ve manevi varlıklarını geliştirebilecekleri toplumsal, ekonomik ve kültürel koşullardan büyük ölçüde yoksun hale gelmektedir. Bu nedenle, kaynak sıkıntısı içinde bulunan ülkelerin, çevre değerlerini korumaları güç olabilmektedir. Halbuki, gelişmiş ülkeler, artan üretim ve tüketime bağlı uzun kirlilik dönemlerini yaşadktan sonra, zamanla çevrelerine karşı daha duyarlı hale gelmişlerdir. Hatta kirlilik yapabilecek sanayilerini bile kendi ülkeleri dışında, çevreye o kadar önem vermeyen az gelişmiş ülkelerde kurma yoluna gitmekte, bir anlamda kirlilik ihraç etmektedirler. Gelişmiş ülkeler, yardım adı altında az gelişmiş ülkelerde kirlitici sanayiler kurmakta ve yatırım adı altında bu ülkelerin kaynaklarını kullanmaktadırlar. Çevreye biyolojik olarak en çok yük getiren diğer ülkeler; Birleşik Arap Emirlikleri, Kanada, Yeni Zelanda, Finlandiya, Norveç, Katar, Danimarka, Belçika, Estonya, Kuveyt ve İrlanda'dır. En az

32 Karaman S., Gökalp Z. Küresel Isınma ve İklim Değişikliğinin Su Kaynakları Üzerine Etkileri. Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi 2010; 3 (1): 59-66.

33 Dhilton R.S., Wuehlisch G. Mitigation of global warming through renewable biomass. Biomass and Bioenergy. January.2013.48,75-89. (<http://www.sciencedirect.com.libproxy.albany.edu/science/article/pii/S0961953412004734>).

yük getiren ülkeler ise; Mozambik, Burundi, Bangladeş, Sierra Leone, Pakistan, Tacikistan, Gine, Bissau ve Myanmar'dır.³⁴

Gelişmiş ülke vatandaşları tüketim alışkanlıkları ve ekonomik faaliyetleri ile çevresel sisteme en büyük zararı verecek emüsyon değerleri ortalamasına sahiptirler. Gelişmiş ülkeler başka ülkelerin kaynaklarını da kullanarak elde ettikleri faydaları kendilerine, zararlarını da yoksul olan alanlarda bırakmaktadırlar. Sonuçta çevresel değerler, kaynakların paylaşımı ve çevre barışı açısından adaletsiz bir durum oluşturmaktadır. Araba kullanırken açığa çıkan egsoz dumanlarımız, aldığımız bir cep telefonunun üretimi sırasında açığa çıkan gazlarda olduğu gibi doğrudan ya da dolaylı olarak sera etkisi yapan bu gazların salınması katkıda bulunmaktayız.³⁴

b. Temiz Çevre

Hava, su ve toprak tüm canlıların ortak yaşam alanını içine alan çevre kavramını oluşturmaktadır. Tüm insanî faaliyetler bu alan içerisinde gerçekleşir. Çevre, merkezinde insanın bulunduğu dünyamızdır dersek doğru bir tanımlama yapmış oluruz. Dünyadaki canlı ve cansız varlıkların aralarında sistemli ilişkiler kurarak oluşturdukları bütüne 'Ekolojik Sistem' denilmektedir. Dünya en büyük ekosistem olarak, denizleriyle, ormanlarıyla, akarsularıyla, atmosferi ve toprağıyla tüm canlıların yuvasıdır. Ekosistem en ince ayrıntısına kadar mükemmel bir denge üzerine inşa edilmiştir. Bu denge herhangi bir yerinden bozulursa diğer tüm alanlar bu bozulmaya eşlik edecektir.³⁴

Kapitalizm, mantığı gereği doğaya hâkim olmayı, ne pahasına olursa olsun büyüme, mümkün olduğu kadar servet edinmeyi gerektirmektedir. Pazar için üretim ve tüketimin sürekliliği toplumların tüketime kanalize edilmesiyle sağlanmalıdır. En az maliyetle en çok kâr elde etmek

temel mantık olunca, bir taraftan hızlı enerji tüketimi zorunlu hale gelmekte ve kaynaklar yok edilmekte, diğer taraftan her alanda atık madde sorununu ortaya çıkmaktadır.³⁵

Ekonomik kalkınmanın hedeflerinin yol açtığı önemli sorunlardan biri, su ve hava kirliliğine neden olan dengesiz sanayileşmedir. Ömürlerinin herhangi bir anında su ve hava kirliliğinden etkilenmemiş olan insan sayısı çok azdır. Birçok ulusal ve uluslararası toplantıda ve devletlerin üst düzey toplantılarında bu sorunların varlığı üzerinde ortak görüşler çıksada, çözüm konusunda, özellikle menfaat çatışmaları nedeniyle büyük fikir ayrılıkları görülmektedir. Ağır sanayiye araç olarak gören kalkınma planları ile çevre korunmasının birlikte olamayacağı kabul edilmesi gereken bir gerçekliktir.³⁶

Dünya Sağlık Örgütü 2000 yılında tüm insanların temiz havaya ulaşmasının bir insan hakkı olduğunu kabul etmiştir. Dünyada yılda 1.5 milyondan fazla insan hava kirliliğinin yol açtığı hastalıklar nedeni ile ölmektedir.³⁷

Ülkeler sanayileşme, ticaret, fosil yakıt ve kaynak tüketimi açısından farklı özelliklere sahiptir. Ancak ilginç bir veri olarak ülkelerde ki yolsuzluk oranları ile çevresel performans etkinlik indeksi arasında ters bir ilişki bulunmuştur. Yolsuzluk düzeyi yüksek ülkelerde çevresel performans indeksi düşük bulunmuştur.³⁸ Bu çalışma yolsuzlukların, sağlık hakkı ihlallerinde ki farklı bir yönünü açığa çıkarmıştır.

34 Kaypak Ş. Ekolojik Ayak İzinden Çevre Barışına Bakmak. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi, 2013, 6(1): 154-159.

35 Demir R. Doyumsuz tüketim arzusu ve çevre sorununa Kur'an çerçevesinde bakış. Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, 2012; 1(4): 1-14.

36 Yaylalı H. Çevre etiği bağlamında kalkınma çevre ve nüfus. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2011; 1(15): 151-169.

37 Katsoyiannis A., Bogdal C. Interactions between indoor and outdoor air pollution—Trends and scientific challenges Environmental Pollution, 2012; 169: 150-151.

38 Álvarez G.I., Domínguez R.L., Rubio R.G. Analysis Of Environmental Issues Worldwide: A Study From The Biplot Perspective Journal of Cleaner Production, Available online; 8 November 2012.

4. ENDÜSTRİYEL, TEKNOLOJİK TEHDİTLER

Teknolojideki ilerleme ciddi sonuçlara yol açabilecek çevresel bozulmaya neden olmuştur.³⁹ Tehlikeli atık alanlarından salınan zehirli kimyasallara maruziyet önemli bir küresel hastalık yükü oluşturmaktadır.⁴⁰ Zehirli atıklarla hava kirliliği yetişkin ve çocuklar üzerinde sağlık riskleri oluşturmaktadır. Özellikle çocuklarda astım ve alerjik hastalıklara yol açtığı kanıtlanmıştır. Çocuklar endüstriyel kirliliğe karşı daha savunmasızdırlar.⁴¹

Düşük ve orta gelirli ülkelerde tehlikeli atıklarla ilgili sistematik değerlendirmeler bulunmamaktadır. Üstelik bu ülkelerde endüstriyel atıklarla ilgili riskleri azaltmaya yönelik zorlayıcı düzenlemeler olmadığından risk çok daha yüksektir.

39 Shadiya O.O., Satish V., Karen A. High Process waste minimization and multiobjective optimization through enhancement of the Journal of Cleaner Production, 2012;31:137-149.

40 Caravanos J., Chatham-Stephens K., Ericson B., Landrigan P.J., Fuller R. The burden of disease from pediatric lead exposure at hazardous waste sites in 7 Asian countries Environmental Research, 2013;120:119-125.

41 Rava M., Marcon A., Girardi P., Pironi V., Silocchi C., Ricci P., de Marco R. Proximity to wood factories and hospitalizations for respiratory diseases in children Science of The Total Environment, 2011;410-411:80-86.

Amerika ve Avrupa Birliği menşeli sanayileşmiş ülkeler, ulusal standartları olmayan ülkelere toksik atıklarını para karşılığında ihraç etmektedirler. Sanayileşmemiş yapısına rağmen Afrika kıtası dünyanın kirlilik yoğunluğu en yüksek olan kıtasıdır. Afrika'nın su, toprak ve havası, madencilik faaliyetlerinden çıkan atıklar aracılığı ile kirlenmiş durumdadır. Nijer Deltası petrol kirliliğinin başkenti sayılabilir. Batı Afrika kıyıları, Avrupa, Kuzey Amerika, Sovyetler Birliği'nden kaynaklanan sınır ötesi atık sorunlarına katlanmak zorundadırlar.⁴²

Ekolojik dengede önemli bozulmaya yol açan endüstriyel kirliliği önleyici çabalara ihtiyaç vardır. Atıkların ve kirliliğin azaltılması ile ilgili süreçler geliştirilmelidir.³⁹

UHM olarak yaptığımız literatür taramasında belli başlı küresel sanayi kuruluşlarının atıklarının elimine edilmesi ve/veya geri kazandırılması ile ilgili bilim insanları tarafından hazırlanmış yeterli, şeffaf verilere ulaşamadık. Kamuoyunu bilgilendirmek açısından küresel sanayi kuruluşlarının dünyaya yaydıkları atık yükleri ile ilgili bilimsel çalışmalara ihtiyaç olduğunu düşünmekteyiz.

Uluslararası kanser araştırma ajansı radyofrekans radyasyonu (RFR); egzoz, DDT ve kurşunla aynı kategoride insanlara kanser riski açısından 2B sınıfına almıştır. Günlük hayattaki düşük doz RFR maruziyetinin insan hemostazını bozduğu belgelenmiştir. Patolojik elektriksel hastalıkların arttığı ile ilgili binlerce çalışma yapılmıştır. Ancak hükümetler toplum güvenliğini sınırlandıran yeni verileri görmezden gelmeye devam etmektedirler. Düşük yoğunluklu RFR'ye uzun süreli ve ELF modülasyonu RFR maruziyet hastalık ve ölüm riskinde artışa yol açmaktadır. Radyofrekans radyasyonuna maruziyet DNA'ya zarar verebilir ve DNA'yı değiştirebilir, kök hücre DNA onarımını bozabilir, gen transkripsiyonu ve

42 Mc Cormack V.A, Schüz J.. Africa's growing cancer burden: Environmental and occupational contributions. Cancer Epidemiology, 2012;36(1):1-7.

hücre proliferasyonunu indükleyerek bazı kanser risklerinin artmasına neden olabilir, kalp ve beyin fonksiyonlarını etkileyebilir, alerjik ve inflamasyon fonksiyonlarını etkileyebilir, nörolojik hasar ve nöron ölümüne, nörodejeneratif hastalık riskinde artışa, semen kalitesinde bozulmaya, düşük riskinde artmaya neden olabilir. Ağır metaller, pestisitler ve kimyasallar gibi davranarak hücrelerin stres proteini üretmesine neden olurlar. RFR'ye maruziyet uyku düzeni hormon düzeyi ve kanser surveyansının sirkadiyen riskini değiştirir. Kısa süreli hafıza, öğrenme, motor beceri ve davranışlarını bozar. Bu etkilerin gençlerde daha ciddi olması muhtemeldir. Kablosuz dizüstü bilgisayarları semende DNA bölünmesine neden olabileceği, mobil telefon kullanımının malign beyin tümörü ve erkeklerde fertilitiyi etkileyebileceği konusunda çalışmalar vardır. Bu cihazların üreticileri bu durumun farkındadırlar ve bazı üreticiler kullanım klavuzlarına baş ve vücuttan 2,5 cm uzakta tutulmaları gerektiğini eklemişlerdir. Malesef yaklaşık 5 milyar cep telefonu kullanıcısı bu uyarılardan habersizdir. En önemlisi bu radyofrekans teknolojilerinin kütüphane, tren, otobüs ve uçaklarda, evlerde, okullarda, işyerlerinde, hastanelerde, ulusal parklarda, sürekli bulunuyor olmasıdır. Hükümetler ilerleme adına zararlarını göz önünde bulundurmaksızın radyo frekans bant satışlarını onayladılar. Hava ve yerküre ortak ekolojik çevremizdir. Mali yaralar adına RFR kirliliği temel bir hak olan yaşam özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Günlük hayatlarımız esnasında istemeyerek maruz bırakıldığımız kablosuz radyofrekans maruziyeti bir insan sağlığı hak ihlalidir.⁴³

---

43 Sage C., Huttunen P., WHO recognizes electromagnetic dangers: let us declare rights human health Pathophysiology, 2012; 19 (1): 1-3.

---

5. KATI ve SIVI ATIKLARIN ZARARSIZLANDIRILMASI

Giderek artan dünya nüfusu, sanayisel büyümeyi, o da sağlığa zararlı tehlikeli atıkların artmasını sağlamıştır. Günümüzde endüstri çevreleri, halklar ve hükümetler tehlikeli atık sorununun farkındadırlar.⁴⁴ Tehlikeli atıklar ve uygunsuz atık yönetimi; toprak ve suların kirlenmesi, toksik gazların salınımı, ekosistemin ve insanların ölümü, patlama ve yangın riski taşımaktadır.⁴⁵ Toprağa gömme ve yakma tehlikeli atıkların bertaraf edilmesinde en çok kullanılan yöntemlerdir. Atıkların gömülerek depolanması suların, yakılması ise havanın kontaminasyonu anlamına gelmektedir. Atıkların eliminasyon yöntemleri hava ve su kirliliği yaparak halk sağlığını etkiler.⁴⁴

Atıkların elimine edildiği tesislerin çevreye kanserojen maddeler yaydıkları, bu tesislere yakın yerleşim yerlerinde kanserden ölüm oranlarının

anlamli şekilde yüksek olduğunu gösterilmiştir.⁴⁶ Katı atık miktarı toplumların ekonomik düzeyi ile ilişkilidir. Düşük gayrîsâfi millî hasılaya sahip ülkelerde katı atık miktarları da düşük olmaktadır.⁴⁷ Gelişmiş ülkeler insan ve çevre sağlığına zarar verici atıklarını alıcı ortamlara salan ve daha kirletici olan sanayi tesislerini maliyetlerin daha düşük olduğu çevre ülkelere kaydırmaktadırlar.⁴⁸

---

44 Marbini A.H., Ceiling M., Moradi M., Kang F. A fuzzy group method Electre hazardous waste recycling facilities for safety and health assessment Safety Science, 2013; 51(1): 414-426.

45 Gidararakos E., Aivalioti M. Industrial and hazardous waste management Journal of Hazardous Materials, Volumes, 2012; 207-208:1-2.

---

46 García-Pérez J., Fernández-Navarro P., Castelló A., López-Cima M.F., Ramis R., Boldo E., López-Abente G. Cancer mortality in towns in the vicinity of incinerators and installations for the recovery or disposal of hazardous waste Environment International, 2013; 51: 31-44.

47 Guerrero L.A., Maas G., Hogland W. Solid waste management challenges for cities in developing countries Waste Management, 2013; 33(1): 220-232.

48 Sanayinin insan ve çevre sağlığına etkileri sempozyumu: Ergene havzası örneği Sonuç bildirgesi. Halk Sağlığında Gündem, 2012; 2: 6-7.

---

6. YETERLİ ve GÜVENLİ GIDAYA ULAŞMA HAKKI

Tüm insanların hayatları boyunca sağlıklı yaşam aktivitelerini sürdürebilecekleri ve gıda ihtiyaçlarını karşılayacakları yeterli, güvenilir, besleyici gıdaları temin edecek; fiziksel, ekonomik ve sosyal hakları olmalıdır. Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi; fiziksel ve ekonomik olarak erişilebilir yeterli gıda, sağlık ve diğer tüm haklardan yararlanma için hayati önemi olan temel bir hak olduğunu güvence altına almıştır. Bu sözleşmede yeterli ve güvenli gıdanın sağlığın temel belirleyicilerinden biri olduğu kabul edilmiştir.⁴⁹

Gıda kaynaklı hastalıklar tüm dünyada giderek artan bir sağlık sorunudur. Gıdanın varlığı kadar güvenli gıda özellikleri taşıması da sağlık açısından oldukça önemlidir. Gıdaların üretimlerinden tüketimlerine kadar geçen süreçte fiziksel (gıdaya karışmış yabancı maddeler: cam, taş, toprak, böcek, radyoaktivite), kimyasal (mikotoksinler, çevresel metaller, ilaç artıkları, pestisitler) ve bi-

yolojik (bakteri, virüs, parazit) risklerden arındırılması gıda güvenliğinin konusudur. Az gelişmiş ülkelerde su ve gıdaların neden olduğu ishallerli hastalıklar nedeniyle her yıl, çoğunu çocukların oluşturduğu, 1.8 milyon kişi ölmektedir. Her yıl 5 yaş altı 6 milyon çocuğu da içeren milyonlarca kişi açlığa bağlı olarak hayatını kaybetmektedir.⁵⁰

Dünyada, kronik olarak yetersiz beslenme sorunu bulunan 870 milyon kişinin 852 milyonu gelişmekte olan ülkelerde yaşamaktadır.⁵¹ Gıda yetersizliği Sahra Afrika, Latin Amerika ve Karayipler ve Ortadoğu'da artmıştır.⁵²

Dünyada gıda israfı gelişmiş ülkelerde daha fazladır. Kuzey Amerika ve Avrupa'da 2012 yılı içerisinde gıda israfı kişi başı 280-300 kg'ı bulmaktadır. Bu oran açlığın pençesindeki Afrika kıtasının kısmen zengini olan Güney Afrika'da 170 kg'dır. Gelişmiş ülkelerdeki gıda israfı, Dünya üzerindeki toplumların sadece besin kaynaklarının israfı anlamına gelmemektedir. İsfraf edilen gıdalar üretimleri ile ilgili başta sular olmak üzere kaynakların da israfı anlamına gelir. Aynı zamanda bu gıdaların üretim, dağıtım, yok edilme, geri kazanım faaliyetleri sırasında fazladan açığa çıkan sera gazları iklim değişikliklerine olumsuz katkı yaparak dünya halklarına ayrı bir sağlık zarar olarak dönmektedir.⁵³ Gıda israfının maliyetine örnek olarak ABD'de gıda israfının yıllık maliyetinin 165.600.000.000 dolar olduğu tahmin edilmektedir.⁵⁴

Afrika kıtasının birçok bölgesinde su kıtlığı

---

49 Dowler E.A, O'Connor D. Rights-based approaches to addressing food poverty and food Insecurity in Ireland and UK. Social Science & Medicine, January 2012;74(1):44-51.

50 Giray H, Soysal A. Türkiye'de Gıda Güvenliği ve Mevzuatı TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 2007: 6(6):485-490.

51 <http://www.fao.org/news/story/en/item/161819/icode/>

52 Escamilla R.P. Can experience-based household food security scales help improve food security governance? Global Food Security, In Press, Corrected Proof, Available online; 28 November 2012.

53 Nahman A., Lange W., Oelofse S., Godfrey L. The cost of household food waste in South Africa. Waste Management, 2012; 32(11): 2147-2153.

54 Jean C. Buzby, Jeffrey Hyman Total and per capita value of food loss in the United States Food Policy, October 2012; 37(5): 561-570.

sosyoekonomik kalkınmanın önünde büyük bir engeldir. Afrika kıtasının önündeki sorunlar, büyüyen nüfus ve kaynakların azalması karşısında giderek artacaktır. Gıda kaynaklarının temeli olan tarımsal üretimin %60'ı yağmur suyu aracılığı ile olan Afrika'da yağmurların azalması gıda ihtiyacının ve yoksulluğun artması ile sonuçlanacaktır. Kısaca dünyadaki iklim değişikliği Afrika ülkelerinde daha fazla zorluklar oluşturacaktır.⁵⁵

Çocukların gelişimi enfeksiyonlardan ve yetersiz beslenmeden olumsuz etkilenir. Bundan dolayı gıda yetersizliği, kötü su ve sanitasyonu ve ev ile toplum sağlığı ile ilgili birinci basamak sağlık hizmetlerine erişim kısıtlılıkları gelişme geriliklerine neden olmaktadır. Ancak beslenme takviyeleri ile ishal vakalarının zamanında tedavisi beslenme yetersizliklerinin oluşmasını engeller. Birkaç istisna hariç kaynakların dağılımı adil olduğu takdirde çocuklardaki gelişme geriliği sıklığı azalacaktır. Çocuklardaki beslenme yetersizliklerinin önlenmesi eşit ekonomik dağılım, alt yapı ve teknolojik yatırımlar, tarımsal üretimde iyileştirme politikaları ve küçük çiftçilerin maaşlandırılması politikası ile mümkün olacaktır. Ancak dünyada gelişen krizler eşitsizliklerin artmasına, beslenme ve sağlık yatırımlarının yapılamamasına sonuçta gıda fiyatlarının artmasına neden olmaktadır.⁵⁶ Biz, Türkiye gibi krizlerden yeni çıkmış ve dünyadaki açlıkla mücadele edebilen bir ülkenin yaptıklarını görünce bu yaklaşımın mazeretten öte olmadığını düşünmekteyiz. Kenya ölçeğinde yapılmış bir çalışmada su dağıtımı ile ilgili altyapı

çalışmalarının beslenme yetersizliğine bağlı gelişme geriliğini azaltılabileceği belirtilmiştir.⁵⁷

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) insanların tüketileceği gıdaların yaklaşık 1/3'ünün israf edildiğini tahmin etmektedir. Bu ise yaklaşık olarak yılda 1.3 milyar metrik tona⁵⁸ karşılık gelmektedir.⁵⁴

---

55 Faramarzi M, and all modelling impacts of climate change on freshwater availability in Africa. *Journal of Hydrology*. Available online; 19 December 2012.

56 Stevens A.G., Finucane M.M., Paciorek C.J., Flaxman S.R., Beyaz R.A., Donner A.J., Ezzati M. Trends in mild, moderate, and severe stunting and underweight, and progress towards MDG 1 in 141 developing countries: a systematic analysis of population representative data. *The Lancet*, 2012; 380 (9844): 824-834

---

57 Grace K., Davenport F., Funk C., Lerner A.M., Child malnutrition and climate in Sub-Saharan Africa: An analysis of recent trends in Kenya. *Applied Geography*, 2012; 35 (1-2): 405-413.

58 (1 metrik ton 1000 ton)

---

7. YETERLİ ve TEMİZ SUYA ULAŞMA HAKKI

Yetersiz sanitasyon kötü hijyen ve güvensiz içme suyu birlikteliği dünyada tahmini olarak 2 milyon ishalden kaynaklanan ölümün nedenidir.⁵⁹

Dünyada kişi başına su tüketimi yılda 800 m³ olup, 2010 yılı verilerinde; 1,3 milyar insan yani nüfusun yaklaşık üçte biri temiz sudan, yaklaşık 2 milyar insan temiz su varlığına bağlı yeterli ve sağlıklı yaşam koşullarından yoksun yaşamaktadır.⁶⁰ Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre 2012 yılında ise 780 milyon insan yeterli suya ulaşamazken 2.5 milyar insan ise temiz su kaynaklarından yoksundur.⁵⁹ Çoğu Orta Doğu ve Afrika'da bulunan 19 ülke su kıtlığı çeken ya da su stresi yaşayan ülkeler sınıflandırılmasında yer almaktadır. İklim değişikliği ve nüfus artışına bağlı olarak bu sayının 2025'te 5 milyara yükseleceği tahmin edilmektedir.⁶⁰

Küresel ısınmayla beraber yaşanacak olan küresel sıcaklıktaki artışlar su döngüsünü bozacak, yağışların azalması sonrası temiz su kaynaklarının tükenmesi ve kuraklık sorununu ortaya çıkaracaktır. Dünyanın birçok bölgesi çölleşme riski ile karşı karşıya kalacaktır. Akarsu debilerinin düşmesi ile kentlerde su ihtiyacı karşılanamayacaktır. Dünyada yağış alan yerlerde yağışlar artacak, buralarda seller, taşkınlar ve kasırgalar olacak, zaten az yağış alan yerlerde de yağışlar daha çok azalıp kuraklık olacaktır. Sonuçta her iki durumda da milyonlarca insan açlık sorunuyla karşı karşıya kalacak ve temiz suya ulaşamayacaktır. Küresel ısınma ve İklim değişikliği su kaynaklarının yalnız miktarını değil kalitesini de etkileyecektir. Sıcaklığın artması ile yağış ve akımlardaki azalmalar nedeniyle kirlilik konsantrasyonları artarak su kalitesi sorunlarının artmasına neden olacaktır.⁶⁰

Erozyonlarla suya karışan toprak, fabrika atıkları, kanalizasyonlar, deniz taşıtlarından çıkan yakıt ve yağ, ilaç ve kağıt fabrikalarından çıkan kimyasallar, konut atıkları, tarım ilaçları ve gübrelere, suda çözünmeyen deterjanlar suların kirlenmesinin başlıca nedenleridir.⁶¹

---

59 Coulliette A.D., Enger K.S., Weir M.H., Rose J.B. Risk reduction assessment of waterborne Salmonella and Vibrio by a chlorine contact disinfectant point-of-use device International Journal of Hygiene and Environmental Health, In Press, Corrected Proof, Available online; 4 October 2012

---

60 Karaman S., Gökalp Z. Küresel Isınma ve İklim Değişikliğinin Su Kaynakları Üzerine Etkileri. Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi, 2010; 3(1): 59-66.

61 Dündar M.Ş., Altundağ H., Kaygaldurak S. Çeşitli endüstriyel atık sularda ağır metal düzeylerinin belirlenmesi. SAÜ. Fen Bilimleri Dergisi, 2012; 16(1): 6-12.

---

8. BARINMA HAKKI

Konut ve sağlık arasındaki ilişki birçok çalışmaya konu olmuş, kötü konutlar ile bazı hastalıklar arasındaki bağlantı açığa çıkarılmıştır.⁶²

Konutların bazı olumsuz özellikleri ciddi sağlık sorunlarına neden olabilmektedir. Örneğin akciğer ve kalp sorunlarını arttıran yüksek ve düşük ısı, akciğer hastalıklarını arttıran kf ve nem, zihinsel fonksiyonları etkileyen zehirlenmeler, kanser riskini arttıran radon maruziyeti, katı yakıt kullanımı sonrası toksik gaz maruziyetleri, ayrımcılığa yol açan sosyal tepkiler sayılabilir.⁶³

Barınma ihtiyacını karşılayan konutların sahip olması gereken bir dizi özellik tanımlanmıştır. Bunlar; uygun sanitasyon sağlanmış olmalı, ev kazaları ve yangınlara karşı tedbirler alınmış olmalı, mülkiyet hakları verilmiş olmalı, düşük maliyetli olmalı, geçici olmamalı, gelecekteki ihtiyacı karşı-

layabilir olmalı, soğuk-sıcak-neme karşı korunaklı olmalı, iç hava kalitesi sağlanabilir olmalı, toplum ve hizmetlere entegre olabilmeli, tasarım ve mimarisi dışlanmayı getirmeyecek şekilde planlanmalı, gürültü ve kalabalık riski oluşturmamalı, izole olmamalı, böcek istilasına karşı tedbirler alınmış olmalı, doğal afet riskleri n görülmeli.⁶⁴

Barınma temel bir insan ihtiyacıdır. Dünyada 1 milyar insan temel bir insan hakkı olan yeterli ve ekonomik konuta erişememektedir. Ayrımcılık, yetersiz konut arzı, gayrimenkul geliştirme nedeni ile yapılan zorunlu tahliyeler, çatışmalar sonrası yerinden etmeler, ekolojik felaketler gibi bir dizi karmaşık sorun, konut hakkından mahrum kalmanın bazı nedenleridir.⁶⁵

---

62 Herrin W.E., Amaral M.M., Balihuta A.M. The Relationships between Housing Quality and Occupant Health in Uganda Social Science & Medicine, Available online; 25 December 2012.

63 Howden-Chapman P., Chapman R. Health co-benefits from housing-related policies Review Article Current Opinion in Environmental Sustainability, 2012; 4(4): 414-419.

---

64 Stewart J.A. review of UK housing policy: ideology and public health, Public Health, 2005; 119(6): 525-534.

65 Weinstein L. Rights to Housing: Marginalised Housing Groups International Encyclopedia of Housing and Home, 2012: 170-175.

---

9. TÜTÜN ve ALKOL

Sigara kullanımı ciddi hastalıklara ve ölümlere neden olmaktadır. Buna rağmen ciddi bir halk sağlığı sorunu olmaya devam etmektedir. Dünya genelinde her üç kişiden birine denk gelen 1.5 milyar sigara kullanıcısı bulunmaktadır. Tütün bağımlılarının %80'i gelişmekte olan ve geri kalmış ülke vatandaşıdır. Her gün 80.000-100.000 yeni tütün bağımlısı oluşmaktadır. Tütün endüstrisinin varlığını sürdürebilmesi için kendiliğinden bırakanların ve ölenlerin yerine yeni içicilerin eklenmesi gerekmektedir.⁶⁶ Yılda 5 milyondan fazla kişi sigara içimi nedeniyle ölmektedir.⁶⁷ Çevresel sigara dumanına maruz kalan 600.000 insan her yıl hayatını kaybetmektedir.⁶⁶

Küreselleşme ile birlikte tütün ve alkol bir çok ülkenin bir çok noktasına ulaşmaktadır. Küresel pazarlama stratejileri 14 yaşından küçük çocukları hedef almaktadır. Küresel firmalar yanlış, yanıltıcı, aldatıcı reklamlar ile yasal boşluklardan faydalanarak halkları etkilemektedir. Hedefledikleri

kitleye 200 milyar Dolar'dan fazla tutan sigara, alkol, fast food ürünü satmaktadırlar. Tütün ürünlerinin yasadışı ticareti sınır ötesi sorunlar oluşturmaktadır. Yeni satış stratejilerinden biri de web siteleri aracılığı ile internet satışlarıdır.⁶⁸

Tütün kontrolü çalışmalarının devam etmesine rağmen tütün endüstrisinin geri adım attığına dair hiçbir belirti yoktur. Tütün endüstrisi lobcilik, siyasi bağış, yasal boşlukları istismar etme, yapılan araştırmaları zayıflatıcı fonlar oluşturma çalışmaları devam etmektedir. Pasif içicilikle ilgili riskleri gösteren çalışmaları baltalayıcı faaliyetler yapmaktadırlar.^{69,70}

Tüm önleme çabalarına rağmen alkol tüketimi önemli bir toplumsal sağlık riskidir. Alkol çeşitli kanserler, karaciğer sirozu ve kalp damar hastalığı gelişimine ciddi katkılar yapmaktadır. Ayrıca yaralanma ve travmaya bağlı ölümlere de sıklıkla katkıda bulunur. Ayrıca toplumda gerçekleşen cinsel saldırılardan da yüksek oranda sorumludur.⁷¹ Gençler arasında yayılan şiddet önemli bir halk sağlığı sorunudur. Yapılmış birçok çalışma toplumdaki şiddet olaylarının alkol ve kullanımı ile yakın ilişki içerisinde olduğunu göstermiştir. Şiddeti alkolün yakın ortağı olarak göstermişlerdir.^{72,73}

---

66 Karlıkaya C., Öztuna F., Solak A.Z., Özkan M., Örsel O., Tütün Kontrolü Toraks Dergisi, 2006; 7(1): 51-64.

67 Sofuoğlu M., LeSage M.G. The reinforcement threshold for nicotine as a target for tobacco control Drug and Alcohol Dependence, 2012; 125(1-2): 1-7.

68 Beaglehole R., Yach D., Globalisation and the prevention and control of non-communicable disease: the neglected chronic diseases of adults. The Lancet, 2003; 362(9387): 903-908.

69 Tobacco industry versus tobacco control. The Lancet, 2012; 379(9830): 1924.

70 De Camargo K.R. How to identify science being bent: The tobacco industry's fight to deny second-hand smoking health hazards as an example. Social Science & Medicine, 2012; 75(7): 1230-1235.

71 Van Hoof J.J., Mulder J., Korte J., Postel M.G., Pieterse M.E. Dutch adolescent private drinking places: Prevalence, alcohol consumption, and other risk behaviors Alcohol, 2012; 46(7): 687-693.

72 Epstein-Ngo Q.M., Cunningham R.M., Whiteside L.K., Chermack S.T., Booth B.M., Zimmerman M.A., Walton M.A. A daily calendar analysis of substance use and dating violence among high risk urban. Drug and Alcohol Dependence, In Press, Corrected Proof, Available online; 6 December 2012.

Alkol kullanımı ciddi yaralanmalardan kaynaklanan ölümlerin 1/3'üne neden olan en önemli kişisel risk faktörlerinden biridir.⁷⁴ Alkol kullanımı ile her türlü suç arasında ilişki olduğu yapılan çalışmalarda gösterilmiştir.⁷⁵ Düşük fiyatlı alkol satışları; aşırı içme, reşit olmayanların kullanımı ve alkolden kaynaklanan olumsuz sonuçlar için güçlü bir risk faktörüdür.⁷⁶ Alkol satışlarını kolaylaştırıcı, arttırıcı ve teşvik edici her türlü davranış, kullanan/kullanmayan toplum fertlerine karşı işlenmiş önemli bir sağlık hakkı ihlalidir.

-
- 73 Langenderfer L. Alcohol use among partner violent adults: Reviewing recent literature to inform intervention. *Aggression and Violent Behavior*, 2013; 18(1): 152-158.
- 74 Stübig T., Petri M., Zeckey C., Brand S., Müller C., Otte D., Krettek C., Haasper C. Alcohol intoxication in road traffic accidents leads to higher impact speed difference, higher ISS and MAIS, and higher preclinical mortality. *Alcohol*, 2012; 46(7): 681-686.
- 75 Boden J.M., Fergusson D.M., Horwood L.J. Alcohol misuse and criminal offending: Findings from a 30-year longitudinal study *Drug and Alcohol Dependence*, 2013; 128(1-2): 30-36.
- 76 Albers A.B., DeJong W., Naimi T.S., Siegel M., Shoaff J.R., Jernigan D.H. Minimum Financial Outlays for Purchasing Alcohol Brands in the U.S. *American Journal of Preventive Medicine*, 2013; 44(1): 67-70.

10. ANA-ÇOCUK SAĞLIĞI

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi, önlenebilir anne hastalık ve ölümlerinin insan hakları ihlali olduğunu kabul etmiştir. Uluslararası insan hakları kuruluşu; hükümetlerin, etnik kökeni, gelir düzeyi ne olursa olsun, kamu veya özel sağlık kuruluşlarından uygun ve zamanında hizmete erişim güvencesi altında olmasını insan hakları olarak benimsemiştir. Birleşmiş Milletler'e üye ülkeler kamu sağlık hizmetlerinin planlanması sırasında kadın sağlığına daha fazla para aktarmayı taahhüt etmişlerdir. Geçen süre içerisinde anne ölümleri azalsa da binyıllık kalkınma hedeflerin çok gerisinde kalmıştır. Anne ölümlerine ek olarak her yıl dünyada 8 milyon kadın gebelik komplikasyonlarına bağlı olarak sakat kalmaktadır. Dünya sağlık örgütü 2015 yılına kadar, dünyada yılda 10 milyonun üzerinde engellenebilir ölümün, ilaçlara ve sağlık hizmetlerine ulaşmadaki yetersizliklerden kaynaklanacağını tahmin etmektedir. Anne sağlığı ile ilişkili olarak her yıl 3.1 milyon yeni doğanın ölmekte ve 2.6 milyon ölü doğum gerçekleşmektedir. Anne ölüm ve sakatlıklarının %80 nedeni; doğum kanamaları, enfeksiyonlar, yüksek tansiyon, güvensiz doğum, zor doğumdur. Geri kalan %20 neden ise sıtma, anemi, HIV/AIDS komplikasyonlarıdır.

Uluslararası jinekoloji ve obstetrik federasyonu (FIGO) isteniyorsa gebe kalınmayı, her gebeliğin başarı ile sürdürülebilmesini, doğumun güvenli gerçekleşmesini, yeni doğanın sağlıklı olmasını ve HIV/AIDS'e yakalandıysa da onuru ile özgürce tedavi olması gerektiğini belirtir.⁷⁷

Güvensiz kürtajlar düşük gelirli ülkeler için anne ölüm ve hastalıklarının önlenebilir sebeplerindedir. Dünya Sağlık Örgütü güvensiz kürtajlar nedeni ile artan anne ölümlerinin kalıcı bir tehlike haline geldiğini belirtmiştir. Aşırı kısıtlayıcı kürtaj yasalarıyla güvensiz yapılan kürtajlar arasındaki ve kürtajla ilişkili hastalıklarla ölümlerin engellenmesi ile insan hakları arasındaki denge iyi korunmalıdır. Küresel olarak kürtajın serbestleştirilmesi yönündeki eğilim ile insan hakları arasındaki ilişki stratejik bir planın oluşturulması gerektiğini açığa çıkarır. Kürtajın serbestleştirilmesi gerektiğini savunanlar şunu bilmelidirler ki; kürtaj her zaman hukuki alanda kalmamaktadır.⁷⁸ Kadınların güvenilir, kaliteli anne bakımını ve hukuksal kürtajı da içeren üreme sağlığı, uluslararası insan hakları kanunlarının korunmaktadır. Tecavüz ve cinsel istismar olgularında yasal ve güvenli kürtaja ulaşım temel bir sağliksal insan hakkıdır.⁷⁹

İstenmeyen yan etkileri ve sakıncalı yönleri bulunan sezaryen yerine normal doğum anne ve bebek sağlığı açısından doğru bir seçimdir. Sezaryene ancak tıbbî zaruretler varsa başvurulmalıdır.⁸⁰

77 Serour G.I. The role of FIGO in women's reproductive health and reducing morbidity and mortality International Journal of Gynecology & Obstetrics, October 2012; 119(1): S3-S5.

78 Schrecker T., Chapman A.R. Labonte R., De Vogl R. Health and human rights against the marketplace: A response to Reubin Social Science&Medicine, 2011; 73(5): 629-631.

79 Kismödi E., Mesquita J.B., Ibañez X., Khosla R., Sepúlveda L. Human rights accountability for maternal death and failure to provide safe, legal abortion: the significance of two ground-breaking CEDAW Decisions Reproductive Health Matters, 2012; 20(39): 31-39.

80 Kaya M. Sezaryen ve Kürtajı Yasaklamak Sorunlarımızı Çözmez, Zorlaştırır. Halk Sağlığında GÜNDEM, Bülten 2012.

Kabul edilebilir sezaryen oranının ne olması gerektiği konusunda fikir birliği bulunmamaktadır. Dünyada sezaryen oranları artmaya devam etmektedir.⁸¹ Halka normal doğumun faydalarının tam olarak anlatılmaması, hastanelerin ticarî kaygıları, hekimlerin etik değerlere bağlı olmaması sezaryen oranlarının artmasının en bilinen sebepleridir.⁸⁰ Tıbbî gereksinimler dışında yapılan sezaryenler açık bir sağlık hakkı ihlalidir.

---

81 Robson M., Hartigan L., Murphy M., Methods of achieving and maintaining an appropriate caesarean section rate. Best Practice & Research Clinical Obstetrics & Gynaecology, In Press, Corrected Proof, Available online; 3 November 2012.

---

11. SONUÇ

Neoliberal küreselleşme bir yandan artan eşitsizliklere yol açarken aynı zamanda insan hakları kavramlarının da yaygınlaşmasını sağlamıştır. Dünya üzerindeki tüm ülke yönetimleri halklarının sağlık gibi sosyoekonomik haklarını koruma konusunda yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadırlar. Globalleşme tam da bunun için gereklidir. Ancak tam tersi etkiler meydana getirebilmektedir. Devletler sağlık politikalarını hayata geçirirken insan hakları yaklaşımını önde tutmalıdırlar.⁸²

Sağlıktaki eşitsizliklerin temelinde güç, para ve kaynakların adil olmayan dağılımı yatmaktadır. Ülkelerin sağlıkla ilgili iki net amacı olmalıdır; ortalama sağlık şartlarının iyileştirilmesi ve herkesi en avantajlı kişilerin olduğu seviyeye getirmek için sağlıktaki eşitsizlikleri azaltmak. Benzer şekilde dünya üzerindeki ülkeler arasındaki eşitsizlikler azaltılmalıdır. Her ülke kendi içerisindeki ve diğer ülkelerle aralarında olan eşitsizliklerin sosyal be-

lirleyicilerini açığa çıkaran eylem planları geliştirmelidirler.⁸³

Zenginleşmiş ülkelerde sağlık sisteminin kullandığı teknoloji en üst düzeyde iken, fakir ülkeler temel ilaçlar ve cihazlara ulaşamamaktadırlar. Japonya'daki MRI sayısı Hindistan'da olanların 90 katıdır. İngiltere'de tüm AIDS'liler tedaviye ulaşırken Demokratik Kongo Cumhuriyetinde hastaların ancak %14'ü antiretroviral tedaviye ulaşabilmektedir.⁸⁴ Yüksek gelirli Asya ve Avrupa ülkelerinde kanser hastaları onkolojik hizmet kaliteleri yüksek düzeyde iken, Burma, Laos ve Kamboçya gibi düşük gelirli ülkelerde birçok kanser hastası temel antikanser tedavisine dahi ulaşamamaktadır.⁸⁵ Fakir insanların ihtiyacı olan sağlıkla ilgili teknolojilerin ulaştırılması için küresel bir çaba gerekmektedir.⁸⁴

Sağlıkta insan kaynakları ile nüfus başına düşen hekim ve hemşire sayısı, anne ölüm oranı ve bebek ölüm hızı gibi, ülkelerin sağlık durumunu gösteren veriler arasında anlamlı bir ilişki olduğu bilinmektedir.⁸⁶ Doktorlar, hemşireler, sağlık yöneticilerini kapsayan fakir ülkelere zengin ülkelere doğru olan beyin göçü küresel düzeyde önemli bir sağlık tehdididir. Bireylerin kişisel özgürlüklerinin sınırlandırılması mümkün olamayacağından, sağlık çalışanlarının iyi çalışma koşulları,

---

82 London L., Schneider H. Globalisation and health inequalities: Can a human rights paradigm create space for civil society action? *Social Science & Medicine*, 2012; 74(1): 6-13.

83 Marmot M., Allen J., Bell R., Bloomer E., Goldblatt P., on behalf of the Consortium for the European Review of Social Determinants of Health and the Health Divide WHO European review of social determinants of health and the health divide. *The Lancet*, 2012; 380(9846): 1011-1029.

84 Howitt P., Darzi A., Yang G-Z, Ashrafian H., Atun R., Barlow J., et al. Technologies for global health. *The Lancet*, 2012; 380(9840): 507-535.

85 Payne S., Chan N., Davies A., Poon E., Connor S., Goh C. Supportive, palliative, and end-of-life care for patients with cancer in Asia: resource-stratified guidelines from the Asian Oncology Summit 2012; *The Lancet Oncology*, 2012; 13(11): e492-e500.

86 İşlek E., Ayar B., Başara B.B., Dilmen U. Türkiye'de sağlıkta insan kaynaklarının son on yıllık gelişimi ve mevcut durum analizi. 2012., HASUDER, 15. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi.

güvenlik, gelir ve alt yapı imkanlarına kavuşturulmaları gerekmektedir.⁸⁷

Sağlık sistemlerinin insan hakları bağlamında taşınması gereken bazı özellikler:⁸²

- Bireylerin, toplumların ve halkın iyi olması öncelikli olmalıdır.
- Sağlık sistemleri yaklaşımların süreç ve sonuçlarıyla birlikte ilgilenmeli,
- Bilgiler açık ve ulaşılabilir olmalı,
- Sağlık sistemi ile ilgili genel stratejiler, politikalar, uygulamaların ve sorumlulukların belirlenmesinde kişilerin ve toplumların katılımı sağlanmalıdır.
- Kültürel farklılıklara saygılı olunmalı, ayrımcılık yapılmamalı ve eşit davranılmalı,
- Sağlık sisteminin geliştirilmesi için kamusal ve özel sektörü kapsayan ulusal planlar üretilmeli,
- Ulusal planda sağlık hizmet ve tesislerine erişimde ayrımcı olmayan bir yaklaşım olmalı, hizmetler eşit dağıtılmalı, etkin, erişilebilir, şeffaf ve bağımsız olmalı,
- Hizmet ve hizmetin verildiği tesisler kaliteli olmalı,
- Koruyucu hizmetler ve bakım hizmetleri arasında etkin bir sevk sistemi olmalı,
- Sağlık sistemi kamu, özel ve sivil toplum arasında entegre bir şekilde yürütülmeli, birbirine denk olmalı.
- Küresel ortak kamu mallarının korunması için etkili uluslararası işbirliğine açık olmalı,
- Tüm sağlık sisteminin yasal temeli olmalı,
- Sistem hesap verilebilirlik üzerine kurulmalıdır.

---

87 Mackey T.K., Liang B.A. Rebalancing brain drain: Exploring resource reallocation to address health worker migration and promote global health. Health Policy, 2012; 107(1): 66-73.

kültür-sanat

---

1. KÜLTÜREL MİRASIN YOK EDİLMESİ

Küresel Aktörler İslam Medeniyetinin İzlerini Tahrip Ediyor!

Küresel aktörlerin, dünyanın dört bir tarafında sürdürdüğü işgal hareketleri ve yine aynı mihrakların körüklediği ve zeminini hazırladığı iç çatışmalar, dünya üzerinde tarihi İslam'la yazılan topraklardaki kültür mirasının yok olmasına sebebiyet veriyor.

ABD, kanlı tarihi boyunca sürdürdüğü işgal hareketlerinde insanlık tarihi için herbiri bir hazine niteliği taşıyan kültür varlıklarını yok etmekten çekinmedi. Özellikle son dönemde Afganistan ve Irak işgalleri, bu bilinçli ve planlı tahribatın zirveye çıktığı süreçler olarak hafızalara kazınacak. İslam dini için çok büyük önem taşıyan bir bölge olan Irak'ta Bağdat, Kûfe, Basra, Süleymaniye, Musul, Kerkük, Nefes, Felluce, Erbil, Kerbela gibi şehirler, önce Birinci Körfez Savaşı ve devamında uygulanan ambargo sürecinde, ardından 2003 yılında başlayan işgal hareketinde talan edilmiş, yağmalanmıştı. Benzer uygulamalar Afganistan işgalinde de aynen sergilendi. Bu şehirlerde bulunan cami, medrese, türbe, imaret,

kervansaray, çeşme, han-hamam gibi yapıların yanısıra insanlık için telafisi mümkün olmayan yüzbinlerce yazma eser de içinde buldukları kütüphanelerle birlikte yok edildi. Müzelerde bulunan ve binlerce yıllık tarihî birikimin neticesi olan kültür varlıklarının bir kısmı yağmalanırken, çok önemli bir kısmıysa özellikle Avrupa ülkelerine kaçırıldı ve bugün bu müzelerden kaçırılan değerli parçaların çoğu hala müzayelerde satılmaya devam ediyor. Gerek söylemleri, gerek bu söylemlerini destekleyecek göstermelik kurumlarıyla kültür varlıklarını koruma altına aldığı iddia eden, dünyada kültürün, sanatın ve yüksek değerlerin koruyucusu ve temsilcisi olduğu iddiasındaki Batı, bugün Irak, Afganistan, Suriye, Filistin gibi bölgelerde insanlık tarihine utanç vesikaları olarak geçecek tahribatların yapılmasına ses çıkarmadığı gibi, buralardan kaçırılan ürünlerin ülkelerinde satılmasına da göz yumuyor.¹

2012 yılı da bu açıdan üzücü gelişmelerin yaşandığı bir yıl olarak kayıtlara geçti. Özellikle Suriye'de yaşanan süreç, başta Şam, Halep, Basra gibi kültürel açıdan çok değerli varlıkların bulunduğu şehirler olmak üzere, Suriye'nin hemen her bölgesi, yaşanan çatışma ve bombalamalar neticesinde tanınamayacak hale geldi. Yoğun bombardıman ve çatışmaların vuku bulduğu Halep, Şam ve Dera gibi şehirlerin merkezlerinde bulunan, eski evler, camiler, kiliseler ve önemli anıtlar çatışmalardan etkileniyor. Müzeler, anıtlar ve arkeolojik sit alanları silahlı gruplar ve siviller tarafından da yağmalanıyor.²

İsrail de benzer uygulamaları Filistin topraklarında acımasızca sergilemeye devam ediyor. Bir taraftan Müslümanlar için kutsal mekanlardan biri olan Mescid-i Aksa üzerindeki karanlık oyunla-

---

1 Konu ile ilgili olarak Müfit Yüksel'in Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 3 ve 10 Kasım tarihli 'Tarihi Eserlerimiz ve Tahribat' ve 'İslam Dünyası ve Tarihi Eser Kayımları' başlıklı yazılarına bakılabilir.

2 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=222016>

rına devam eden İsrail, bir taraftan da üç din için de kutsal kabul edilen Kudüs'te diğer inançları hiçe sayan uygulamalara imza atıyor.

İsrail, Osmanlı mirası Birüssebi Camii'nde yapmayı planladığı şarap festivalini gelen tepkiler üzerine cami dışına almak zorunda kaldı. 1948'den bu yana 1200 camiyi yıkan İsrail, yüzlerce camiyi de amacı dışında kullanmaya devam ediyor. Hayfa şehrinde Kudüs Fatih Selahattin Eyyubi'nin yaptırdığı Ayn Havz Mescidi içkili restorana çevrilirken Ayn Zeytun Camii'ni inek ahır, Zeyb Camii'ni zirai aletler deposu, Ahmer Camii'ni sanatçılar lokali, Çarşı Camii'ni heykel ve resim galerisi, Kale Camii'ni Safed belediye bürosu, Halise Camii'ni müze ve Seksek Camii'nin birinci katını plastik fabrikası, ikinci katını da bar cafe olarak kullanıyor. İbadete kapalı olan Tabiye Camii'ni ise bir Hıristiyan evi haline getirmiş bulunuyor.³

Nemanja Kusturica'dan Bosna'daki Osmanlı Mirasını Katleden Proje

Küresel aktörlerin özellikle İslam medeniyetinin izlerini tahrip etmeyi amaçlayan bu uygulamalarının bir benzeri de geçtiğimiz yıl ünlü yönetmen Nemanja Kusturica tarafından sahnelenmeye başlandı. Bosna-Hersek'te işlenen soykırım sürecinde bir sanatçıya yakışmayan insanlık dışı beyanlarla tepki toplayan, tecavüze uğrayan Boşnak kadınları için "Kürtaj yaptırılır olur biter" şeklinde açıklamalarda bulunan Kusturica, geçtiğimiz yıl da Antalya Altın Portakal Film Festivali'ne jüri başkanı olarak davet edilmiş, ancak gelen tepkiler üzerine ülkesine geri dönmüştü.

Kusturica'nın bu son marifeti ise sinema eleştirmeni-yazar Ali Murat Güven tarafından gündeme getirildi. Güven, Yeni Şafak'ta yayımlanan 24 Haziran tarihli yazısında konu ile ilgili olarak şunları dile getirdi:

"Duyduk ki bizim mürted eleman, Bosna-

Hersek'in doğusundaki Vişegrad kentinde, Sokullu Mehmet Paşa'dan yâdigâr, bu büyük devlet adamının Mimar Sinan ustaya yaptırdığı ünlü Drina Köprüsü'nün hemen yakınına, "Andricgrad" ismini yakıştırdığı tamamen taşlardan oluşacak hayalî bir kent yaptırmaktaymış. UNESCO'nun koruması altındaki Drina Köprüsü'nün dibinde, Sırp tarihinin çeşitli dönemlerini temsil edecek ve yan yana 50 taş binadan oluşacak "Andricgrad" projesi bütünüyle Kusturica'ya aitmiş ve temelleri de yine onun başkanlığındaki bir ekip tarafından 15 Haziran 2011'de atılmış.

İşte, son bir yıldır inşaat çalışmaları medyaya fazlaca yansıtılmadan sürüp giderken, bazı Boşnak çevre ve kent bilim uzmanları tezgâhın farkına varıp tepki göstermeye başlamışlar. Çünkü, bugüne kadar 11 bin metrekaresi tamamlanan ve yaklaşık 13 milyon Euro'ya mâlolacak kentin taşlarının büyükçe bir kısmının Bosna-Hersek'in Trebinje kentinde bulunan Avusturya-Macaristan İmparatorluğu dönemine ait Petrinya Kalesi'nden sökülerek getirildiği saptanmış. İşin ilginç tarafı, Boşnaklar projeye Drina Köprüsü'nün genel görüntüsünü ve o çevredeki İslâmî mimariyi bozacağı gerekçesiyle karşı çıkarken, Sırlar da söz konusu anıta tarihî kalenin taşlarının kullanılması nedeniyle tepki gösteriyorlar. Ağırıklı olarak Sırp nüfusun yaşadığı Trebinje'de "tarihî miras" olarak kabul edilen Petrinya Kalesi'nden Andricgrad için beşer-onar taş bloklar sökülüp götürülmesi, bugünlerde bölgedeki yerel halk tarafından engelleniyor. Sırlar'ın henüz yirmi yıl önce taş üstünde taş bırakmaz iken, şimdilerde adım adım uygarlaşmaya başladığını görmek ne kadar da güzel!

UNESCO'nun Uluslararası Anıtlar ve Kültürel Miras Komitesi (ICOMOS) uzmanı ve İslâm İşbirliği Örgütü'nün baş mimarı Prof. Dr. Âmir Paşic, Petrinya Kalesi'nden taş alınarak kalenin harabeğe çevrilmesinin bir tarih katliamı olduğunu vurgularken, Kusturica'nın yönetimine teslim edilen söz konusu projenin de bütünüyle politik amaçlı olarak tasarlanıp gerçekleştirildiğini

3 <http://yenisafak.com.tr/gundem-haber/asirlik-camilerde-israil-barbarligi-06.09.2012-407221>

söylüyor. 1990'ların başlarında Hırvat milislerince bombalanıp yıkılan tarihî Mostar Köprüsü'nün restorasyonunun da fikir babalarından olan Paşiç, "Boşnaklar'dan da, onların kararlılıkla sahip çıktığı İslâmî kültür mirasından da ölesiye nefret eden yönetmenin bir kez daha sinsî oyunlara giriştiğini ve Andricgrad taş kentinin inşâsının bütünüyle provokasyon olduğunu" haykırmakta...

Öte yandan, Bosna-Hersek'in ünlü akademisyeni Muhammed Filipovic ise Vişegrad'da fazla patırtı kopartmadan bitirilmeye çalışılan hayâlî taş kentin binlerce insanın kırılğan duyguları, tarih ve kültür bilinci üzerinde bir çeşit yeni şiddet dalgası oluşturduğunu ifade ederek, 'Savaş döneminde soykırım yaşayan Vişegrad'da şu anda yapılanlar da bir bakıma o soykırımın devamıdır' sözleriyle tartışmaya katıldı."⁴

Tahribata Müslüman Unsurlar da Katılıyor!

Dünyadaki kültür mirasının, özellikle Müslüman coğrafya üzerindeki kültür varlıklarının yok edilmesi her zaman Batılı güçler eliyle olmuyor. Söz konusu tahribat kimi zaman da küresel aktörlerin zeminini hazırladığı coğrafyalarda bizzat Müslüman unsurlar eliyle gerçekleştiriliyor. 2012 yılında böylesi bir süreç Fransa'nın gözünü diktiği ve müdahale için başta ABD olmak üzere diğer küresel aktörlerden destek aldığı Mali'de gerçekleşti. Mali'de Tuareglerle Ensar örgütü arasında süren çatışmalarda, Afrika kıtasında İslam izlerinin en belirgin olarak yer aldığı topraklardan biri olan Mali'deki kutsal varlıklar ve tarihî-kültürel öneme sahip mekanlar kasıtlı olarak tahrip ediliyor. Konu ile ilgili Yeni Şafak'ta yayımlanan 6 Temmuz 2012 tarihli 'İslamcı Kültür Düşmanları' başlıklı yazısında İbrahim Karagül şunları söylüyor:

"İç savaş, yeni devlet kurma gibi siyasi gelişmelerin ötesinde çok daha endişe verici bir durum gelişti: Ülkenin bir bölümünde bağımsızlık arayan

Ensar örgütü, İslam medeniyetinin şaheser örneklerinden Timbuktu'yu adeta yok ediyor.

Dünya kültür mirasında önemle bir yere sahip olan, İslam şehirlerinin, özellikle eğitim geçmişinin zengin mirasını barındıran, yüzyıllara dayanan eğitim/üniversite geçmişi olan, yazılı eserlerle dolu kütüphaneleriyle bilinen Timbuktu, Ensar örgütü tarafından kıyıma uğrattılıyor.

Sufizmin kalıntıları temizleniyor, türbeler yıkılıyor. İslam'ı sığ bir ideoloji olarak algılayan bu yapı, silah ve güce ulaşır ulaşmaz, keskin kurallar koyup, yüzyılların mirasını yok ediyor. Altı yüz yıllık bir türbenin traktörlerle yıkılması çok acı. Camilerin içindeki türbelerin birer birer yıkılması ürkütücü.

(...)

Bu miras, İslam mirası, UNESCO tarafından korunuyorsa, uluslararası mekanizmalar bu yıkımları "savaş suçu" kabul ediyorsa, "333 evliya şehri" kültürel soykırıma uğrattılırken Müslümanların, İslam İşbirliği Teşkilatı'nın susması akıl alır bir şey değil. Şu ana kadar dört türbe yıkıldı ve devam ediyor. Bunlardan biri altı yüz yıllık Şeyh Mahmud Türbesi. Mesela 1327 yılında yapılan Djingareyber Camsi'nin içindeki türbe, tekbirler eşliğinde kazmalarla yıkıldı.

"Biz şeriatı tanırız" diyor ve örgüt yetkilisi. "Yıkım Allah'ın emridir. Peygamberimizin mezarı üzerine inşa edilen şeylerin de yıkılması gerekiyor" diyor. Mekke ve Medine ellerine geçse, Bağdat, Şam, İstanbul ellerine geçse bütün bu şehirler çorak bir araziye dönüşecek demektir.

Bu bakışın, Moğolların Bağdat'a yaptığından ne farkı var!"⁵

4 <http://yenisafak.com.tr/yazarlar/AliMuratGuyen/nemanjakusturicanin-yeni-rezillikleri/32935>

5 <http://yenisafak.com.tr/yazarlar/IbrahimKaragul/islamci-kultur-dusmanlari/33106>

---

2. TÜRKİYE'DEKİ KÜLTÜR OLİGARŞİSİ

Sinema Sektörü ve Devlet Tiyatroları

Belirli Bir Grup Tarafından Sömürülüyor!

Uzun yıllardır Türkiye'de kültür-sanat alanında yapılan faaliyetleri ve bu alanda faaliyet gösteren kurumları tekeline alan oligarşik bir yapı bulunuyor. Bu kültür çetesi, gerek kamu kurumlarında gerek özel teşebbüslerde her türlü imkanı sorgusuzca kullanırken, kendilerine ve uygulamalarına yöneltilen her türlü eleştiriyi de sanata, kültüre yapılan bir saldırı olarak lanse ediyor.

Hem idarî hem de malî yapıları ile tartışmaların odağına oturan Devlet Tiyatroları'nda reforma gidiliyor. Bu çerçevede ilgili merciler, ön incelemelerini tamamladı. Avrupa'daki örnekleri inceleyerek bir metin ortaya konuldu. Tiyatrolarda eleman alımı ve konumu ile oyun seçimine odaklanan metnin yeni yasama döneminde TBMM'ye gelmesi bekleniyor. Taslak ile ilgili değerlendirmelerde bulunan tiyatrocusu Sümer Tilmaç, DT'nin reforma tabi tutulmasını savundu.

Tilmaç, aydan aya uğrayıp DT'den maaş alanların bulunduğu yakındı. Kurumun, derebeyliğe döndüğünü belirten Tilmaç, "Adamin

çocuğu da torunu da tiyatrolarda. Nasıl bir şeydir bu?" diye sitem etti. Ateşböceği Ercan lakaplı sanatçı Ercan Bostancıoğlu da "DT, birileri gidip aydan aya maaş alsın diye değil, Türkiye'de tiyatroyerleşsin diye kuruldu" ifadesini kullandı.

DT'nin hantal bir sistemi bulunduğunu ifade eden Sümer Tilmaç, "Böyle bir sistem hiç bir yerde yok. Devlet Tiyatroları oyuncusu diye bir şey yok. Olmaması da gerekiyor" dedi. DT'de kadro ve maaş uygulamalarından da memnun olmayan Sümer Tilmaç, şöyle devam etti:

"Bir kere orada oyunların seçiminde neler döndüğünü biliyoruz. Benim oyunum bir oynanmaya kalsın, bakalım oynanabilecek mi? Bir de şöyle bir olay var; Münir Özkul sigortadan 1.200 lira maaş alıyor. Bu hakka ve adalete uygun mu? Eğer o, DT'den emekli olsaydı 3-4 bin lira alacaktı. Bu haksızlık değil mi? Münir ağabeyi diğer arkadaşlardan ayıran ne? Münir Özkul bu ya, tiyatromuza mührünü vuran bir oyuncu. Sadece aydan aya gidip DT'den maaş alan bir yağın var. Derebeylik gibi; adamın çocuğu tiyatrodada, torunu tiyatrodada, ötekisi tiyatrodada. Nasıl bir şey bu?"

Ateşböceği Ercan olarak tanınan tiyatrocusu Ercan Bostancıoğlu da Sümer Tilmaç gibi Devlet Tiyatroları'nın kadro yapısından şikâyetçi. Gelinek noktada sistemin yeniden kurgulanması gerektiğini vurgulayan Bostancıoğlu, "Devlet Tiyatroları aynı TRT gibi. Malum burada baba şarkıcı, oğlu ve kızı da şarkıcı. Şarkıcı olamayanlar da tonmaister oluyor. Bir müessede görev yapıyorsunuz. Bu esnada başka bir müesseseye girip maaşınızı aşan bir ücret alabiliyor musunuz? Hayır. Onun için herkes işini yapacak."⁶

Devlet Tiyatroları bu haldeyken, sinema sektöründe de benzer bir süreç yaşanıyor. Uzun yıllardır sektörü ele geçirmiş oligarşik yapı, kendisi dışındaki hiçbir kişi ya da kuruma yaşam hakkı tanımıyor. Festivaller, ödüller, sanat etkinlikleri ve

---

6 <http://www.milligazete.com.tr/haber/devlet-tiyatrolari-derebeylik-gibi-245747.htm>

medya faaliyetleri gibi sektörü ilgilendiren hemen her alanda tekelleşen bu çetevari yapı, bu alanlarda söz söylemek isteyen farklı kişi ve kurumlara karşı adeta bir linç hareketi başlatıyor. Yıllardır pek çok benzerine şahit olduğumuz bu olaylardan biri de 2012 yılında yaşandı. Malatya Belediyesi tarafından düzenlenen film festivalinde jüri üyesi olması planlanan sinema eleştirmeni Ali Murat Güven, yine festivalde görev alması için davet alan Alin Taşçıyan ve diğer SİYAD üyeleri tarafından protesto edilerek jüri üyeliğinden çekilmek zorunda bırakıldı. “Ali Murat Güven varsa biz yokuz!” diyerek net bir tavır koyan SİYAD üyeleri, Malatya Belediyesi’nde gerçekleştirilen festivalde bir skandala imza atmış oldular. Konu ile ilgili tepkilerini, yazdıkları yazılarla dile getiren Yusuf Kaplan ve Enver Gülşen, Güven’e karşı gerçekleştirilen bu eylemin bir linç kampanyası olduğunu dile getirdiler.⁷ Bu münferid gibi gözükten örnek de, Türkiye’de uzun yıllardır kültür-sanat camiasını tekeline almış küçük bir azınlığın, sahip oldukları toplumsal statü ve imkanlardan vazgeçmemek adına sanat alanında kendileri dışında kimseye yaşam hakkı tanımadıklarını ortaya koymaya yetiyor.

Televizyon Dizileri Dinî, Tarihî ve Kültürel Değerlerimize Zarar Veriyor

Son yıllarda televizyon kanallarını dolduran diziler, bir taraftan dehşet verici bir zaman kaybına sebebiyet verirken, diğer taraftan içeriği, kullanılan dil, olayları yansıtış biçimi ve değerlerimize yaklaşımı ile de büyük bir tahribata yol açıyor.

Son dönemde giderek popülerleşen dönem dizileri, tarihî gerçeklerle ters düşmek pahasına kitleleri etkileyecek hikayeleri ekrana taşıyor. Yalnızca Osmanlı Devleti’nin değil, dünya tarihinin en büyük devlet adamlarından biri olarak tüm

dünyada saygı gören Kanuni Sultan Süleyman’ın dönemini konu alan ‘Muhteşem Yüzyıl’ dizisinde, Kanuni neredeyse saraydan çıkmayan ve kadın düşkünü bir hükümdar olarak resmediliyor. Sözkonusu dönemde dünyanın en büyük ve en kudretli devleti konumundaki Osmanlı ise yöneticilerin ve hanedan üyelerinin entrikalarından ibaret bir devlet gibi gösteriliyor. Harem üyelerinin sarayda dekolte kıyafetlerle gezdiği, padişahın vaktinin çoğunu haremde geçirdiği, devleti yöneten kadroların yalnızca saray içi entrikalarla uğraştığı Osmanlı imajı, tarih bilgisi ve donanımından yoksun milyonlarca insanın ve özellikle çocukların tarihimize ve medeniyetimize olan bakışının yanlışlar üzerine bina edilmesine yol açıyor.

Dizilerde değerlerimizi yanlış aktettiren ya da hiçe sayan pek çok örnek yaşanıyor. Muhteşem Yüzyıl dizisinde geçen sezon yayınlanan Rodos’un fethi bölümündeki şeyhülislamın kıldırıldığı namaz sahnesinde cemaat imamın "semiallahü limen hamideh" komutu yerine "Allahu Ekber" demesiyle doğruluyor. Huzur Sokağı’nda da Feyza karakteri teravih namazı için camiye gidiyor ancak üzerinde şeffaf bir gömlek var ve başörtüsü düz gün bağlı değil. Kurtlar Vadisi’nde ise Polat Alemdar vefat eden can dostu Memati’yi kabre koyarken sağ tarafına değil sol tarafına yatırıyor. Ustura Kemal dizisinde ise bir sahnede okunan ezanda “Eşhedü enne Muhammeden resulullah” kısmı, yönetmenin teknik bir hatadan kaynaklandığı yönündeki açıklamasından da anlaşılacağı üzere ekranda duyulmuyor.⁸

Türk Sineması Hollywoodlaşıyor mu?

Türkiye’de sinema sektörü, son yıllarda ortaya koyduğu ürünlerle Hollywood’ın görevini üstlenmeye başladığının sinyallerini veriyor. Öteden beri toplumun geleneksel değerlerini küçümsemeyi

7 Konu ile ilgili olarak Yusuf Kaplan’ın ‘Bir Linç Hikayesi’ başlıklı yazısına bakılabilir: <http://yenisafak.com.tr/yazarlar/YusufKaplan/bir-linc-hik%C3%A2yesi/33587>

8 http://zaman.com.tr/newsDetail_getNewsById.action?haberno=1348154&title=dizilerde-din%E2%BF%BD-konularda-hatadan-gecilmiyor-ekiplerde-uzman-sart

alışkanlık haline getiren yerli filmler ve dizilerin yerini, tarihin çarpıtıldığı, magazinleştirildiği ve kamuoyu oluşturacak şekilde manipüle edildiği yapımlar almaya başlıyor. ABD politikalarını meşrulaştırma gayesiyle gerçeklerin pervasızca çarpıtıldığı Hollywood filmlerini andıran bu ürünlerin sayısı giderek artarken, son dönemde bu durumun en popüler örneği olarak 'Fetih 1453' adlı film öne çıkıyor. UHİM olarak konu ile ilgili basın açıklamamızda şu cümlelere yer verildi:

2012 yılında vizyona giren ve kısa sürede gişe rekorları kıran 'Fetih 1453' adlı film, gördüğü yoğun ilgiye karşın, pek çok noktada sorunlu bir yaklaşımı benimsemiş görünüyor.

Öncelikle büyük bir devlet/millet bilinci, tecrübesi ve ciddiyetiyle gerçekleştirilen fetih hareketi, 'toy bir hükümdarın bireysel hırsının neticesi' olarak sunuluyor.

Aynı şekilde, 150 yıllık devlet geleneği içerisinde sürdürülen fetih hazırlıkları ve fetih sürecinde karşılaşılan zorluklar karşısındaki istişare toplantıları, 'Fatih'in gazabından korkarak boyun büküp emirleri dinleyen devlet erkaniyla ayaküstü yapılan durum değerlendirmelerine' dönüşmüş.

Ülkesi yıkılmak üzere olan Bizans Kralı Konstantin figürü, 'farklı fikirlere açık, paylaşımcı ve devlet geleneğine hakim bir kral' olarak çizilirken, henüz 21 yaşında İstanbul'u fethetme başarısı gösteren Fatih Sultan Mehmet ise 'tek başına karar alan, bunalımlı bir hükümdar' olarak resmedilmiş görünüyor. Ayrıca Fatih'in kendi çocuklarından esirgediği sevgi ve şefkati filmin finalinde Bizans çocuklarına göstermesi de Batı karşısındaki komplekse işaret ediyor.

Fethin manevî mimarı kabul edilen Akşemseddin'in canlandırılma biçimi de, Yeşilçam modelindeki klasik din adamı tiplmesiyle birebir örtüşüyor ve Akşemseddin taşıdığı tarihî misyonun ağırlığından uzak bir biçimde canlandırılıyor. Diğer taraftan filmde Gülbahar Hatun'un saray içerisinde giydiği dekolte sayılabilecek kıyafetler de, yine Yeşilçam'ın klasik saray ve harem mantı-

ğıyla örtüşüyor. Yine Ulubatlı Hasan karakteri de gerek canlandırılma şekli, gerek yaşantı biçimiyle, tarihi hafızaya hakaret içeriyor. Aynı şekilde savaşan iki unsuru da gerek giyim kuşamları, gerek taşıdıkları semboller, flamalar itibariyle birbirilerinden ayırmak pek kolay olmuyor.

Bütün bunlar arka arkaya eklenince, İstanbul'un fethi gibi hem Türk-İslam tarihi, hem de dünya tarihi açısından büyük önem taşıyan bir olayın sinemaya aktarılış şeklinin pek çok hatalı bakış açısını barındırdığını söylemek mümkün. Daha da vahim olansa, bu durum karşısında neredeyse hiçbir tarihçinin ve sinema eleştirmeninin dişe dokunur bir eleştiri getirememiş olması. Filmde gözden kaçırılan ya da görmezden gelinen bu durum, milyonlarca insanın kandırılarak bir anlamda sömürülmesine neden oluyor. Zira tarihte vuku bulan ve toplumlar için büyük önem taşıyan süreçler, Hollywood tarzı bir bakış açısıyla ticarî ya da siyasî birtakım çıkarılara malzeme yapılmak yerine, daha ciddi, tutarlı ve bilimsel yaklaşımlarla kritiğe tabi tutularak ele alınmalıdır.

Öte yandan İstanbul'un fethine millî-manevî bir değer atfeden, fethi bir değer olarak sahiplenen kesimin, sözkonusu film karşısında kabulcü ve yalnızca izleyici bir anlayışı benimsemesi de ayrıca düşündürücüdür. İstanbul'un fethine dair bir film yapılmış olmasına ve filmin 'Hollywood'vari bir görseleliğe sahip olmasına 'fit olarak' tatmin olan, filmi sorgusuz sualsiz içselleştirebilen bu anlayış, yaşanan kültür erozyonunun açık bir göstergesi olarak görülmelidir.⁹

9 http://uhim.org/bildiri_uhim_detay.php?bid=78

---

3. ULUSLARARASI KÜLTÜR-SANAT KURUMLARI

Nobel Goes to AB!

Küresel sistem içerisinde yer alan uluslararası kurumların çoğunun, küresel aktörlerin dünya üzerindeki ihlallerini meşrulaştırma işlevi gördüğü artık bilinen bir gerçek... Dünyanın hemen her ülkesinde, pahalı yapımlarıyla kitleleri etkileyen Hollywood'un ABD ve İsrail politikalarını meşrulaştıran yapımları yıllardır beyaz perdeyi süslerken, bu yapımlar dünyanın en popüler sinema ödülü olan Oscar ile taltif ediliyor. Yaklaşık bir asırdır bu çark işlemeye devam ederken, ABD ve Avrupa'daki kültür-sanat etkinlikleri, festival ve ödüller de bu mantıkla işliyor.

Benzer bir süreç Nobel ödüllerinde de devam ediyor. Bugüne kadar başta ABD ve İsrail devlet başkanları olmak üzere, dünya üzerinde milyonlarca insanın ölümünden sorumlu olan, katliam ve soykırım kararlarına imza atan politikacılar, Nobel Barış Ödülü'ne layık görülerek dünya kamuoyu nezdinde temize çıkartılmaya çalışıldılar. ABD Eski Başkanı Theodore Roosevelt'ten, Yahudi kökenli ABD'li diplomat Henry Kissinger'a, İsrail Eski Cumhurbaşkanı Menachem Begin'den Eski

Başbakan İzak Rabin'e ve bugün İsrail Cumhurbaşkanı olarak görevine devam eden Şimon Peres'e kadar pek çok isim Nobel Barış Ödülü'ne layık görülmüştü. Bilindiği gibi ödül 2009 yılında da ABD Başkanı Barack Obama'ya verilmişti.

Ödül bu yıl ise bir kişiye değil kuruma verildi. Yüzyıllar süren çatışma ve savaşlardan sonra, 20. yüzyılın ortasında ancak kurulabilen Avrupa Birliği, son yıllarda yaşadığı kriz ve buhranlar arasında ödülünü aldı. *"Avrupa Birliği kaç yıl daha yaşar?"* tartışmalarının yapılmaya başlandığı bir dönemde ödülün AB'ye verilmesi, birliğe verilen bir destek olarak yorumlandı. Akif Emre, Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 'Avrupa Fikri Öldü Ödülü' başlıklı yazısında, konu ile ilgili olarak şu yorumları yapıyor:

"AB'ye barış ödülü verilmesinin, ödülü bizzat hak edip etmediğinden çok ödüllendirilmeyi gerektiren bastırılmış bir korkunun açığa vurumu olduğu da pekala söylenebilir.

(...)

AB'nin evrensel değerleri sadece geri kalan dünyaya yönelik çifte standart üretmiyor kendi içinde de sürekli temel çelişkinin gerilimini yaşıyor. AB'nin içine girdiği kriz Avrupa'daki bahar havasının ne kadar geçici ve tarihsel reflekslerinin ne kadar derin olduğunu bir kez daha su yüzüne çıkardı. Hatta bu krizin Avrupalılara, Avrupalılık kimlik ve idealleriyle yüzleşmeleri imkanı da verdiği söylenebilir.

Avrupa fikri çoktan ölmüştü AB bunu yeniden diriltmeye çalışmanın son hamlesi idi.

Verilen bu ödülün, AB'nin Bosna trajedisinden göçmen politikalarına, olanca retorığe rağmen İkinci Dünya Savaşı öncesi Yahudi avını hatırlatan İslamofobik uygulama ve eğilimlere bakıldığında sönen Avrupa ateşinin canlandırmaya yönelik bir soluk olduğu çok açık.

(...)

Ölen Avrupa fikri üzerine inşa edilen Avrupa Birliği'ne verilen ödül, Avrupalıların 'korkularını'

*şimdilik yatıştırmaktan başka bir anlam taşıyor.*¹⁰

Akif Emre'nin bu değerlendirmeleri de, Nobel'in kültürel ve sanatsal kriterlerden çok siyasi yaklaşımlarla hareket ettiğini ortaya koyuyor.

Altın Küre'de Ödüller İslamofobik Yapımlara

Oscar'ların habercisi olarak nitelenen Altın Küre'de ödülleri, favori isimleri ve yapımları geride bırakan İslamofobik yapımlar kazandı. Altın Küre'de, Usame bin Ladin'i yakalamak için düzenlenen askerî operasyonu konu alan 'Zero Dark Thirty' filminde bir CIA ajanını canlandıran Jessica Chastain, İran'daki ABD'li rehinelere yönelik CIA operasyonunu anlatan Argo ve yine CIA'nın Amerikalıları nasıl terörden koruduğunu anlatan TV dizisi Homeland ödülleri topladı.

Sözkonusu yapımlarda küçük özeleştiriler dışında Amerika'nın sadece doğru olanı yaptığı mesajı işleniyor. ABD yanlış bir şey yaptığı zaman bile, bu sadece büyük bir kötülükle mücadele etmek adına oluyor!

Yapımlar, ABD'nin Ortadoğu halkına bakışını da bir kez daha ortaya koyuyor. Örneğin Argo'daki her İranlı kızgın ve bağırarak konuşuyor. İran devrimi sırasında Amerikan Büyükelçiliği'nin basılarak çalışanların rehin alınmasıyla başlayan süreçte 6 diplomatın Amerika'ya kaçırılması için CIA'in uyguladığı sıradışı planı anlatan 'Argo', 1979 yılında meydana gelen ve 444 gün boyunca 52 Amerikalının rehin tutulduğu olaylara ilişkin ABD'nin 'sorunlu' bakış açısını yansıtır.

'Zero Dark Thirty' filmi ise, Usame bin Ladin'in yakalanmasına yol açtığı iddiasıyla işkenceyi temize çıkarma derdinde. Homeland dizisinde ABD askerini esir alan 'terörist' her nedense Filistinli, işkence sonucu Müslüman olan ABD askeri teröriste dönüşüyor. Dizideki tüm Müslüman ya da Arap karakterler bir şekilde küresel terör ağının bir parçası niteliğinde! Bazı Amerikalı yazarlar, Altın Küre kazanan diziyi, "Televizyondaki en

İslamofobik yapım" olarak niteliyor¹¹

Kültür-Sanat Dünyasında Gündemi Hegemonik Güçler Belirliyor!

Dünya üzerindeki gücünü toplumları baskı altına alacak şekilde hayatın her alanında kullanan hegemonik güçler, kültür-sanat alanında da kendi kurumları aracılığıyla kendi politikalarına hizmet edecek uygulamaları sürdürüyorlar.

Hal böyle olunca dünyada kültür-sanat gündemini de küresel aktörlerin emrinde faaliyet gösteren kurumlar belirliyor. Siyonist sermayenin elinde bulunan medya sektörünün dev şirketleri, hangi amaca hizmet ettiği malum olan festivalleri, ödülleri ve yeni yapımları dünya kamuoyuna tanıtırken, Türkiye gibi halkı Müslüman olan ülkelerde dahi bu yapımlar sinema ve televizyonlarda yüksek gişe rakamlarına ulaşmayı başarıyor. Ancak İslam coğrafyası üzerinde, bu kurumlar tarafından düzenlenen festivallerde neden hep aynı amaca hizmet eden yapımların seçildiği ve ödüllendirildiği sorgulanmıyor.

Bu noktada halkı Müslüman olan ülkelerin bir araya gelerek kurduğu İslam İşbirliği Teşkilatı gibi yapılara büyük görev düşüyor. Özellikle bu ülkelerde kültür-sanat gündeminin belirlenmesinde bu alanda faaliyet gösteren kurumların inisiyatif alması ve hegemonik güçlerin olumsuz yönlendirmelerine karşı mücadele etmesi gerekiyor.

Çocukların ve Gençlerin Zihni Subliminal Mesajlarla Yönlendiriliyor!

Hegemonik düzenin politikaları yalnızca yetişkinleri değil çocuk ve gençleri de etkiliyor. Gerek bilgisayar ve konsol oyunları, gerek çizgi-filmler bilinçaltına hitap eden ve genç dimağları yönlendirmeyi amaçlayan subliminal mesajlarla dolu! Bu mesajlar çoğu zaman ahlak ve maneviyatı bozmayı amaçlayan cinsel içerikli mesajlar olmakla

10 <http://yenisafak.com.tr/yazarlar/AkifEmre/avrupa-fikri-oldu-odulu/34532>

11 <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&&ArticleID=242973&q=alt%C4%B1n+k%C3%BCr>
e

birlikte, kimi zaman da şiddet içerikli olabiliyor.

Eğitimci-yazar Rabia Gülcan Kardaş, subliminal mesajı, bilinçaltını hedef alan dolayısıyla bilinçli olarak fark edilemeyen her türlü içerik ve reklam olarak tanımlıyor. Kardaş, kitlelere üstü kapalı olarak verilen mesajların doğru-yanlış, ahlaklı-ahlaksız sorgulamalarına takılmadan hedef kitleye ulaştığını öne sürüyor.

Subliminal mesajların uzmanlar tarafından dahi zor fark edildiğini kaydeden Kardaş; *“Sıradan bir televizyon izleyicisiyseniz bu mesajları fark etmeniz imkansız derecesinde zor. 'Fark edilmemek', çünkü amaç bu”* diyor.

Çizgi film, reklam ve sinema filmlerine subliminal mesaj yerleştirmenin maliyetinin çok düşük olduğunu aktaran Kardaş, oyuncularda bile bu yöntemin kullanılabilmesine dikkati çekti. Kardaş, mesajların kodlanma aşamasında insan zihninin zafiyetlerinden yararlanıldığına vurgu yaparak, şu tespitlerde bulundu:

“İnsan zihnini kabaca bilinç ve bilinçaltı diye ikiye ayırabiliriz. Bilinçaltı, zihnimizin mutfağı yahut bir bahçenin toprağının altındaki kısmı gibidir. Tam anlamıyla oraya ne ekerseniz onu biçersiniz. Zihin yapımızın bilinçaltı dediğimiz kısmı 2 arketip konusunda çok hassas. Bunlar; doğum ve ölüm. Dünyanın neresinde olursa olsun, her insan için bu kodlar aynıdır. Günlük yaşamda karşılaştığımız her türlü veri subliminal eşik dediğimiz bir tür süzgeçten geçer. Fakat doğum ve ölüm temalı gönderimler bilinçaltında VIP gibi karşılanıyor. Subliminal eşik devre dışı kalıyor. Bilinçaltının insanı hayatta tutmak gibi bir görevi vardır. Fakat bunu yaparken sorgulamaz. Doğum demek cinsellik demek. Dolayısıyla cinsellikle ilgili hemen her şey insan zihni tarafından daha çekici bulunacaktır. Vermek istediğiniz mesajı cinsellikle sunarınız, bilinçaltı o mesajı karşı kayıtsız kalamaz.”

Kardaş, subliminal mesajların birçok medya aracıyla yayıldığına vurgu yaparak, risk altındaki en büyük grubun uzun süre televizyon izleyenler olduğunu belirtti.

“Günde en az 4-5 saat televizyon seyreden, seyredirken de bilincini kapatan 7'den 70'e hazır bir kitle var. Bu kitle bilinçaltı göndermeler yaparak insanı etkilemek isteyen birileri için bulunmaz bir hedef” diyen Kardaş, mesajların çoğunlukla bilinçaltı reklamcılık alanında çalışanlar tarafından fark edilebildiğini anlattı.

Klasik metotlarla insanları yönlendirmenin zaman ve kaynak gerektirdiğini aktaran Kardaş, subliminal mesajların bu işlevi yerine getiren en önemli yol olduğunu söyledi.

Kardaş, subliminal mesajların hedefindeki asıl kitlenin çocuklar ve gençler olduğunu belirterek, 40 yaşındaki bir insanın ahlaki değerlerini ve düşüncelerini değiştirmenin zorluğuna işaret etti. Mesajları kodlayanların, çocukları 'kolay lokma' olarak gördüğünü söyleyen Kardaş, gelecek nesillerin büyük tehlike altında olduğunu vurguladı. Kardaş, mesajların iletilme sürecinin farklı aşamalardan oluştuğunu belirterek, cinselliğin zaman zaman içerik, zaman zaman da içeriği aktarmada anahtar rol oynadığını kaydetti.

Subliminal mesajların reklamlarda sıkça kullanılması konusunda, *“Pazarlamada meşhur bir deyim vardır, 'Seks sattırır' diye. Cinsel içeriği görünür ya da ilk anda fark edilmeyen, subliminal olarak reklama yerleştirdiğinizde kişi, oradaki imaja çok daha kolay inanmış oluyor”* ifadelerini kullanan Kardaş, cinsellik yoluyla kişinin doğru-dan etki alanına göndermeler yapıldığını belirtti.

Kardaş, masonik sembollerin cinsellik temalı mesajların arkasına saklanarak iletilmesine dikkati çekerek, ailelere şu tavsiyelerde bulundu:

“Bu konuda bilinçlenmek, eğitim almak, sorunun ne kadar önemli olduğunun farkına varmak ilk adım bence. Bu konuda eğitim herkes için mümkün olmayabilir. Fakat şunu herkes yapabilir; Televizyon izlerken de mümkün mertebe bilinci açık tutmaya çalışmak. Bunun için çocuklarla beraber televizyon seyretmek, o esnada izlenen görüntü üzerinde konuşmak yani bir farkındalık kazandırmak önemlidir. Bir çizgi sinemada iki

yetişkin erkek karakter tamamen soyunarak denize atılıyorlardı. Bunu çocuk tek başına izlerken o davranışı sıradan, normal gibi kaydedebilir zihnine. Aileyle izliyorsa ailenin o anda kanalı değiştirmesi yahut sakince açıklamalar yapması önlemlerden biridir.”

ekonomi

---

1. BANKALARIN HUKUKDİŐI UYGULAMALARI

Son yıllarda bankacılık sektörünün hukukdışı uygulamaları giderek artarken, yaşanan ihlaller göz göre göre soyguna işaret ediyor. Bankalar şeytani tuzaklarına her gün bir yenisini eklerken, bankayı hayatından çıkarma ihtimali neredeyse imkansız olan vatandaş büyük mağduriyet yaşıyor. Gazeteci ekonomist Yiğit Bulut, bankacılık sektöründeki bu hukuksuzluğa Star gazetesinde yayımlanan 6 Ağustos tarihli yazısında şu cümlelerle işaret ediyor:

“Bir ülke düşünün bankacılık sektörü ile vatandaş arasındaki ‘bütün düzenlemeler’ vatandaşın aleyhine yapılmış! Bir ülke düşünün ‘dünyada eşi benzeri olmayan’ bir uygulama yapılıyor. Konut kredisi alıyorsunuz, adına dünya ile uyumlu şekilde ‘mortgage’ diyorlar ama yaptıkları dünya yüzeyinde eşi benzeri olmayan detaylar içeriyor... Konuta karşılık verilmesi gereken kredi için ‘bütün mal varlığınız hatta ailenizin bütün varlıkları’ tehdit altına alınıyor! Bir ülke düşünün ‘bankadan gelen öde emrine’ itiraz etmeniz için ‘önce ödemeniz’ sonra ‘Yargı makamına’ gitme hakkınız var! Bir ülke düşünün ‘düşük kredi faizi’ diyerek rek-

lam yapıyor, işlem yaptığınızda ‘peşin komisyon, dosya parası, kur farkı’ gibi ‘abuk subuk’ kalemler ile ‘kredi faizi’ inanılmaz noktalara geliyor... Bir ülke düşünün ‘aylık kredi kartı gecikme faizi’ ABD ve AB’deki ‘yıllık faizden’ daha yüksek! Dahası da var bitmedi! Bir Ticaret Kanunu düşünün ‘bütün detaylar’ vatandaşın ‘aleyhine’ çalışıyor ve ‘size gönderilen’ ödeme emrine itiraz etmeniz için en az ‘o ödeme kadar’ paranız olması gerekiyor! Bir ülke düşünün bankaları ‘katrilyonlarca’ kâr açıklarken, reel sektör ‘yok oluyor’! Var mı böyle ‘kârlı, ballı’ bir ticaret!”¹

2012 yılı da bankacılık sektörünün bu hukuk tanımaz ihlallerine sahne oldu. İşte bankaların bu yılki uygulamalarından bazıları:

- Kredi kartı aidatı ve hesap işletim ücreti ile başlayan para toplama işi artık atılan her SMS'e kadar uzadı. Bazı bankaların uygulamaya koyduğu ve kredi kartı borçlarını bildiren 'sesli ya da mesajla bildirim sistemi' için tüketiciden arama başına 5 lira ücret alınıyor. Türkiye'de 50 milyonun üzerinde kredi kartı olduğu düşünüldüğünde, bankaların talep ettiği miktar büyük rakamlara ulaşiyor.²
- Tüketiciler Birliği Genel Sekreteri Mehmet İmrek, önceden sabit telefon aboneliği, GSM aboneliği, banka kredi kartı veya mevduat hesabı müşterisi ve daha birçok türden abonelik hizmeti alanların yıllar sonra karşılıklarına beklemedikleri bir anda sürpriz borçların çıkarıldığını söyledi. Bu borcun, ‘kıvrıntı borç bakiyesi’ olarak adlandırıldığını belirten İmrek, “Telefon aboneliği iken bir şekilde hattının kapama işlemini yapmış bir tüketiciyi 10-12 yıl sonra şirketin hukuk servisi arayarak borcunun bulunduğunu, derhal 3 gün içinde

---

¹ <http://haber.stargazete.com/yazar/turkiyenin-simarik-cocuklari/yazi-656206>

² <http://www.takvim.com.tr/Ekonomi/2012/06/23/borcun-var-parasi>

ödenmesinin gerektiğini, aksi takdirde e-vine haciz getirileceği tehdidi yapılmaktadır. Bunu bankacılık, iletişim, internet sağlayıcısı firmalar ile taksitli alışveriş yapan firmalar da yapıyorlar” diye konuştu.³

- Bankalar haberiniz bile olmadan ek hesap açabiliyor. Öyle ki müşteriler daha ne olduğunu anlamadan bir anda kredi faizi adı altında bir ödeme ile karşı karşıya kalıyorlar. Bir bankanın maaş müşterisi olmak, ‘avans hesap’, ‘artı para’, ‘ek hesap’, ‘kredili mevduat hesabı’ gibi çeşitli adlarla sunulan ‘cazip’ tekliflerin bir numaralı muhatabı olmak anlamına geliyor. Öyle ki bu hesaplar bankalar için ‘vazgeçilmez’ gelir kalemleri olma özelliği taşıyor. Geçen yıl Haziran ayında bankaların maaş müşterilerine sattıkları bu kalem krediler 6.5 milyar iken; 3 ay sonra yani Eylül ayında 7.3 milyara, Aralık ayında ise 7.4 milyara ulaştı. Ama bankaların bu hesaplar için ayırdıkları kredi tutarı 30 milyar. Yani satılması gereken daha 22.5 milyar TL kredi var. Dolayısıyla maaş müşterisi olup da bu hesabı kullanmayanlar da bankaların hedefinde. Bu kredi hesabını açmak için kişisel beyan, dolayısıyla da kişisel imza gerekiyor. Ancak şubeler, *“bize hesap böyle devredildi, elimizde bu hesabı istemediğinize dair dilekçeniz yok”* bahaneleriyle ‘bilinçli maaş müşterilerini’ bile kredili mevduat hesabı tuzağına düşürüyorlar. Müşteri durumu anladığında iş işten geçmiş oluyor. Bankaların bu tuzağına düşen müşteriler hesaplarına baktıklarında, ‘kredili hesap faizi olarak 15 TL tahsil edildi’ uyarısı ile karşılaşılıyorlar. “Ne kredisi, ne hesabı?” diye sormak için bankanın 444 hattı arandığında ise bilinçli

oyalama taktikleriyle sorunlarına muhatap bulamıyorlar. Binbir güçlükte derdini karşısındakine anlatmaya çalışan müşteriler çeşitli yönlendirmelerle sorunlarını çözmek için onlarca telefon görüşmesi yaptıktan sonra, hesaplarını iptal etmek istediklerinde de yıldırma taktikleri uygulanarak bir kez daha mağdur edilmiş oluyorlar.⁴

- Kredi kartı sahiplerinin bir internet sitesine gönderdiği şikayet metni, bankaların tüketicilere kart aidatıyla ilgili oynadığı oyunlardan birini gözler önüne seriyor: “Bankanın kredi kartını kullanıyorum. Ekstrete yansıyan kart aidatı ile ilgili müşteri hizmetlerini aradım bana kartı iptal etmemem için ödediğim kart aidatı kadar kartıma hediye puan yükleyeceklerini söylediler. Bende kabul ettim. Bir sonraki ekstreme baktığımda, daha önce kartıma yüklenen hediye puan parasını geri alındığını gördüm. Bunun üzerine tekrar müşteri hizmetlerini aradım. Kredi kartımı iptal etmelerini istedim. Müşteri hizmetleri, kartı kapatmam durumunda, daha önce kartıma yüklenen ve 1 ay sonra geri alınan hediye puanların kartıma harcama gösterip ekstreme yansıtacaklarını söylediler. Benim ödememem gereken parayı, bana hediye verip kullanmadığım halde geri alıp harcama gösteremezsiniz.”⁵
- Yatırımcıya ve vatandaşa yüksek işlem maliyeti çıkaran bankalar, yeni bir kâr kapağı daha buldu. Kredi taksidini en fazla bir hafta geciktiren vatandaşın banka hesabına bloke konulmaya başlandı. Bazı bankalar gecikme faizinin yanısıra hesabın açılması için 40-50 TL'ye varan bloke ücreti alıyor. Kart uygulaması ve işlem ücreti

3 <http://ekonomi.milliyet.com.tr/bir-kirinti-borc-birakmayin/ekonomi/ekonomidetay/05.06.2012/1549467/default.htm>

4 <http://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/20263182.asp>

5 <http://www.dunyaekonomi.com/bankalarin-hediye-puan-tuzagina-dikkat>

retlerine ilişkin Tüketiciler Birliği'ne gelen şikayet başvuruları da 400 bini aşmış durumda. BDDK'ya gelen şikayetlerde kart ücretleri başı çekerken, bankalar kredi kartı ve kredi taksitlerinde birkaç günlük gecikmede bile faizin yanısıra ekstra faturalar çıkarıyor. Kredi borcu yatırıldıktan sonra hesap üzerindeki bloke kaldırılırken, bunun için de 40-50 TL arasında değişen ücretler alınıyor. Bazı bankalar verdiği bu ücreti talep eden vatandaşları "Dava açın" diyerek kapıdan çeviriyor.⁶

- Kredi kartı aidatını geri isteyen müşterine bankalar ekstre oyunu oynayarak mağdur ediyor. Kredi kartı sahiplerinin bir internet sitesine gönderdiği şikayetlere göre hesap ekstrelerinde iade edilmiş gibi gösterilen kart aidatları farklı yöntemlerle geri alınıyor. Bunlar; hesap ekstrelerine yansıtılmadan alınıyor tüketici hesap işlemlerini incelediğinde alışveriş tutarı ile ödenmesi gereken miktarda fark ortaya çıkıyor. Bu fark tam da aidat bedeline denk geliyor. Banka iade ettiğini söylüyor fakat aynı miktarda farklı bir isimle aidat alıyor. Ekstrelelere iki defa kredi kartı aidatını yansıtıyor. Yani tek ekstrede iki aidat görünüyor.⁷
- Bankalar, zorla hayat sigortası yaptıkları müşterisinin geri ödenmesi gereken primlerini de iade etmiyor. Müşterilerden 31 kalemde aldığı 'Deli Dumrul ücretleri'nin yanısıra yargı kararlarına rağmen masrafları geri ödemeyen bankaların kredi alırken yapılan zorunlu hayat sigortasında uyanıklık yaptığı belirlendi. Buna göre, bankalar kredi borcunu erken kapatan müşterisinin sigorta primlerini geri

ödemiyor. Ayrıca bankalar örneğin 24 aylık kredi alan müşteriye 36 aylık hayat sigortası yaparak buradan sağlanan fazla primlerle kasasını dolduruyor. Tüketiciler Birliği Onur Kurulu Başkanı Aydın Ağaoğlu, bankaların kredi hizmeti sunarken yanında hayat sigortası satılmasının hukuka aykırı olduğunu vurguladı. Tüketici Kanunu'nun 5'inci maddesinin bankaların mal ya da hizmet satışı esnasında diğer bir malın ya da hizmetin satışının zorunlu kılınmasını yasakladığını aktaran Ağaoğlu şunları söyledi: *"Bankalar tüketicilere kredi hizmeti sunarken, bunun yanında hayat sigortası hizmetinin de kendilerinden satın alınmasını isteyemez. Bu hukuka uygun değil. Ama bankalar bunu zorunlu kılıyor ve 'benden alacaksınız' diyor. Bankaların büyük çoğunluğunun sigorta acentesi var. Bu tür durumlarda müşteriler bankaları sanayi il müdürlüğüne şikayet ederse tüketici kanununun 25'inci maddesinde belirtilen idari para cezasına muhatap olacakları kesindir"* dedi.⁸

6 <http://www.sabah.com.tr/Ekonomi/2012/08/09/bankalardan-cifte-vurgun>

7 <http://finans.mynet.com/haber/detay/ekonomi/kredi-karti-sahiplerine-oyunan-buyuk-oyun/81689>

8 http://uhim.org/haberler_detay.php?hid=1545&cid=3

---

2. YOKSULLUK ve SOSYAL ADALET

Yoksulluk Dünyanın Her Yerinde!

İnsanoğlunun açgözlülüğü, küresel şirketlerin aşırı kâr isteği ile şekillenen politikaları ve küresel güce sahip devletlerin dünya üzerindeki acımasız uygulamalarıyla, insanlık tarihinin en kadim sorunlarından biri olan yoksulluk giderek derinleşiyor ve yaygınlaşıyor. Bugün dünya üzerinde 200 milyonun üzerinde işsiz bulunuyor. Bu rakam işsiz insanların bakmakla yükümlü olduğu kişilerle birlikte düşünüldüğünde 1 milyarı geçiyor. Öte yandan resmî olmayan rakamlara göre dünya üzerinde yaklaşık 2.5 milyar insanın halen evsiz olduğu öne sürülüyor.

Bugün yoksullukla boğuşan bölgeler olarak Afrika ve Asya öne çıkıyor. Her iki kıtanın da önemli bir bölümü, Batılı devletlerin yüzyıllardır devam eden sömürgeci politikalarının doğal bir sonucu olarak yoksullukla boğuşuyor. Her iki kıtada da kronikleşen sorunlar, dünyanın hem nüfus hem de yüzölçümü bakımından çok büyük bir bölümünü etkiliyor. Bununla birlikte ekonomik açıdan iyi durumda gözükken 'gelişmiş' ülkeler de yoksulluk, işsizlik, gelir dağılımı eşitsizliği gibi

sorunların yakıcı etkisiyle karşı karşıya... Yapılan araştırmalar AB vatandaşlarının %17'sinin yoksulluk sınırının altında yaşadığını ortaya koyuyor. Bu oran Bulgaristan, Romanya, Litvanya, Letonya, Yunanistan ve Macaristan gibi ülkelerde daha da artıyor.⁹ Benzer bir durum ABD için de geçerli... ABD Nüfus Sayımı Ofisi'nin verdiği rakamlara göre ülke nüfusunun %16'sı açlık sınırının altında yaşıyor.¹⁰

Yoksulluğun en önemli sebeplerinden biri de aşırı tüketim ve israf... Küresel kapitalist sistemin mümkün olan her türlü kanalla insanlara daha fazla tüketmesi yönündeki politikaları dünya üzerindeki açlık ve yoksulluk sorununu daha da derinleştiriyor. Bu gerçeğin en önemli göstergesi ise her yıl çöpe giden milyarlarca tonluk gıda... İngiltere merkezli Makine Mühendisleri Enstitüsü'nün hazırladığı rapora göre, israf olan gıda miktarı trajik boyutlara ulaştı. Raporda yer alan tahminlere göre, dünyada üretilen toplam gıdanın yüzde 30 ila yüzde 50 arasında bir miktarı yenilmiyor. Araştırmacılar, Avrupa ülkeleri ve ABD'de satın alınan yiyeceklerin yaklaşık yarısının çöpe gittiğine işaret ediyor. Raporu hazırlayanlar, dünya çapında yılda yaklaşık 4 milyar ton gıda üretildiğini, bunun 2 milyar tona yakın bir kısmının yenmeden toprakta kaldığını veya çöpe gittiğini kaydediyor.¹¹

Gelir Dağılımındaki Adaletsizlik Artarak Devam Ediyor!

Dünyanın en büyük ve en önemli sorunlarından biri de adaletsiz gelir dağılımı ve yoksulluk. Üstelik bu sorun artık ekonomik bir sorun olmayıp, sosyal bir soruna dönüşürken, her geçen gün biraz daha içinden çıkılmaz bir hal almaya devam ediyor.

Bu durum, alt ve üst gelir düzeyine sahip in-

---

9 <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=237299&q=yoksulluk>

10 <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=235000&q=yoksulluk>

11 <http://www.ntvmsnbc.com/id/25412783/>

sanlar arasındaki uçurumun artmasına ve sosyal adaletin yok olmasına yol açıyor. 20. yüzyılın başlarında en fakir ile en zengin arasındaki fark 1'e 22 iken bu rakam bugün 1'e 300'lere dayanmış bulunuyor. Yani küresel servet giderek daha küçük bir azınlığın elinde toplanmaya devam ediyor. Ekonomist Fevzi Öztürk, Dünya Bülteni'nde yayımlanan 'Küreselleşen Dünyada Gelir Dağılımı ve Yoksulluk' başlıklı yazısında, konu ile ilgili olarak şunları söylüyor:

"Son yıllarda hızla artan küreselleşme ve bunun servet sahipleri üzerindeki "olumlu" etkisi, gelir dağılım dengesini servet sahipleri lehine değiştirirken, dünyadaki gelir dağılımı ve yoksulluk çıkmazını da derinleştiriyor. Özellikle küreselleşmenin hız kazandığı, dünyanın hızla entegrasyon sürecine girdiği 1990 sonrasında birçok ülkede gelir dağılımı bozulmuştur. Geçtiğimiz yıl Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) tarafından yayımlanan "OECD ülkelerinde Artan Gelir Eşitsizliği" raporuna göre; 2008 küresel ekonomik krizi öncesindeki 20 yıl boyunca 22 OECD ülkesinden 17'sinde gelir eşitsizliği artmıştır. En çarpıcı sonuç ise; hane halklarının harcanabilir gelir artışı yılda ortalama yüzde 1,7 artarken, söz konusu ülkelerdeki en zengin yüzde 10'luk kesimin gelirlerindeki artış en yoksul yüzde 10'luk kesimin gelir artışının oldukça üzerindedir. İşte bu durum da gelir dağılımının daha da bozulmasına neden olmuştur."¹²

Konu hakkında uluslararası kurumlara ait istatistikler de veren Öztürk'e göre, önümüzdeki süreçte bu kötü gidişatı durdurabilecek bir tablo da gözüküyor:

"Dünya Bankası'nın istatistiklerine göre son 30 yıldır aralarında Brezilya, Çin ve Hindistan gibi kalkınmanın eşindeki ülkelerin de bulunduğu dünyanın en güçlü ekonomisine sahip G20 ülkelerindeki zengin ve yoksul uçurumu, hiç bu kadar derin olmamıştı... Görünür gelecekte bu gidişatı

durdurabilecek bir beklenti yok. Hâlihazırda uygulanan hiçbir politika, gittikçe daha da bozulan bu tabloyu düzelterek durumda değildir... Bırakın düzeltmeyi, uygulanan politikalar bu felaketi artırıcı ve daha da içinden çıkılmaz bir hale getirmektedir. (...) Kriz ortamında, ülke ekonomilerinin ve hane halkları gelirlerinin kendini koruyamadığı, işsizliğin en büyük sorun olduğu bir ortamda; son bir yıl içinde dünyadaki dolar milyarlarlarının sayısının yüzde 9,4 artarak 2 bin 160 kişiye, toplam servetlerinin de yüzde 14 artarak 6,2 trilyon dolara ulaştığını yapılan araştırmalar ortaya koymaktadır.

Peki, bu arada toplumun alt gelir katmanı neyle uğraşıyordu dersiniz? Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (ILO), 2012 "Küresel İstihdam Raporu"na göre, 2008-2009 yıllarındaki küresel mali krizden bu yana 50 milyon kadar kişinin işinden olmuş. Hâlihazırda dünyada 1 milyar insanın karnı aç. Tüm dünyada yaklaşık 170 milyon çocuk, yetersiz beslenme nedeniyle fiziksel gelişme sorunu yaşıyor ve yılda 2 buçuk milyon çocuk, açlık nedeniyle yaşamını yitiriyor. Küresel krizle birlikte uygulanan politikalar, ultra zenginleri daha zengin yaparken, yoksulları daha da yoksullaştırarak gelir dağılım dengesini hepten kötüleştirmiş durumdadır..."¹³

Çalışan Kesim Sigortasız, İşgüvenliği Zayıf, Üretler Çok Düşük!

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), dünya genelinde, çalışan nüfusun %70'nin işsizlik sigortasından mahrum olduğunu açıkladı. ILO uzmanı Florence Bonnet, işsizlik sigortası uygulamasının 198 ülkeden 72'sinde olduğunu ve dünya genelinde, çalışanların %70'nin işsizlik sigortası bulunmadığını söyledi. 2008'de 40 milyon çalışanın %86'sının işini kaybettiğini dile getiren Bonnet, bu kişilerin işsizlik sigortası olmadığı için hiçbir gelir kaynaklarının kalmadığını belirtti. ILO rakamlarına göre, ABD ve Avrupa'da çalışanların %80'i

12 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=229081>

13 A.y.

işsizlik sigortası kapsamındayken bu rakam Afrika'da neredeyse %10'nun altında.¹⁴

Öte yandan çok düşük ücretle çalıştırılan yüz milyonlarca insan da son derece zor şartlar altında geçim mücadelesi veriyor. Dünyadaki işsiz ordusu, çok düşük ücretle çalıştırılan yüz milyonlarca insanın neden bu şartlarda çalışmaya devam ettiğini de açıklıyor. Düşük ücret politikasının değişmesini istemeyen küresel şirketler ve devletler dünyadaki yoksulluğun derinleşmesinin ana müsebbibi konumundalar.

Çalışanlar için hayati önem taşıyan konulardan biri de iş güvenliği... Şirketlerin kâr hırsı ve kanunî düzenlemelerin yetersizliği sebebiyle her yıl milyonlarca iş kazası meydana geliyor ve yüzbinlerce insan hayatını kaybediyor. Maliyetleri kısmak ve daha fazla kâr etmek için insan hayatını hiçe sayan riskler almaktan çekinmeyen şirketler ve işverenler büyük bir suça imza atarken, bu sorumsuzluğa dur diyecek kanunî düzenlemeleri hayata geçirmeyen yönetimler de bu suça ortak oluyorlar. Uluslararası Çalışma Örgütü'nün rakamlarına göre dünyada her yıl 120 milyon iş kazası yaşanıyor ve bu kazalar sonucunda 210 bin insan yaşamını yitiriyor.¹⁵ Kazaları yaralı atlatan çalışanlar da hesaba katıldığında sonuç çok daha vahim bir hal alıyor. Kayıtdışı kazalarinsa bilinenden çok daha fazla olduğunu tahmin etmek güç değil.

Türkiye de iş güvenliği ve iş kazaları açısından dünyadaki en sorunlu ülkelerden biri konumunda! Özellikle madencilik, inşaat, tersane gibi alanlarda çalışan işçiler hemen her gün büyük bir risk alarak çalışmaya devam ediyor. 2006 yılı verilerine göre SSK'ya kayıtlı 79 kişi iş kazaları sonucunda yaşamını yitirmiş bulunuyor. İş kazalarının Türkiye'ye maliyeti ise her yıl yaklaşık 15 milyar TL'yi buluyor.¹⁶

---

14 <http://www.haber7.com/dunya-ekonomisi/haber/951887-calisanlarin-yuzde-70inin-issizlik-sigortasi-yok>

15 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=233262>

16 A.y.

---

3. FİNANS SEKTÖRÜ ve ULUSLARARASI KURUMLAR

Faiz Lobileri Manipülasyonla Haksız Kazanç Elde Ediyor!

Son dönemde dünya üzerinde faiz oranları düşük seyrettiğinden, faiz lobileri kendilerine yeni pazarlar arıyor. Çeşitli manipülasyonlarla dünyanın her yerinde topladıkları düşük faizli kredileri buldukları bu yeni pazarlarda yüksek faizle satan lobiler böylece milyarlarca Dolar'lık haksız kazançlar elde ediyorlar.

Bu yeni pazarlardan biri de Türkiye... Dünyada faizler düşük seyretmesine karşın, Türkiye'de faiz lobilerinin sözcülüğünü yapan kesimler tarafından yaratılan şayialarla faizler bir türlü düşürülemiyor. Böylece faiz lobileri yurtdışından getirdikleri düşük faizli kredileri Türkiye'de yüksek faizle satmaya devam ediyorlar. Bu haksız kazanç milletin sırtından elde edilirken, devlet yöneticileri zaman zaman reel faizlerin sıfırlanması yönünde hedefler koyuyor. Ancak bugüne kadar Türkiye'de faiz lobisinin haksız kazanç elde etmesi engellenenmiş değil. 2012 yılı içerisinde sürekli çeşitli manipülasyonlar üreten sözkonusu çevreler, 'Türkiye'nin kredi notunun düşürüleceği', 'Dolar'ın

2.5 TL olacağı', 'Türkiye'nin krize gireceği' gibi iddialarla faizlerin düşürülmesini engellemişlerdi.

Benzer manipülasyonlar dünyanın ekonomik krizle çalkalandığı 2008-2009 yıllarında da sahnelenmişti. Bu dönemde de Türkiye'nin IMF ile anlaşmadığı takdirde batacağı iddia edilerek kaos ortamı oluşturulmaya çalışılmıştı.

Faiz lobisi hakkında pek çok yazı kaleme alan Süleyman Yaşar, Sabah gazetesinde yayımlanan bir yazısında bu çevreleri şöyle tanımlıyor:

“Küresel piyasalarda fazla miktarda bulunan ucuz paraya talep yaratıp yüksek kazanç elde etmek için çalışanlara faiz lobisi denir. Diğer bir deyişle bu faiz lobicileri rant kollar; ekonomide beklentileri yöneterek yapay endişeler ve kısıtlılar yaratır ve böylece yüksek fiyat oluşturur.

Mesela bir ülkenin temel ekonomik göstergeleri tutarlıyken, maliyesinde bir sorun yokken, piyasalara, o ülkenin borçlarını ödeyemeyeceğine dair haberler ve görüşler yayarlar. Ya da bir derecelendirme kuruluna para vererek, ülkenin notunu düşürtürler. Bu tür olaylar Dominik Cumhuriyeti, Kanada ve Malezya'da yaşandı.”¹⁷

Faiz lobisinin bu tip manipülasyonlarıyla yalnızca Türkiye'de elde ettiği haksız kazancın 50 milyar TL'nin üzerinde olduğu tahmin ediliyor.¹⁸ Bu rakam dünyanın diğer ülkeleri de düşünüldüğünde, acı tablo daha vahim bir şekilde ortaya çıkıyor. Dünyanın pek çok ülkesinde benzer politikalar uygulayan faiz lobileri böylece küresel servetin önemli bir bölümüne haksız bir şekilde el koymaya devam ediyorlar.

Avrupa Birliği Çıkar Savaşlarıyla Çalkalanıyor!

1980'li yıllardan bu yana AB bütçesi 7 yıllığına belirleniyor. 2014-2020 bütçesinin belirleneceği görüşmeler de 2012 yılı sonlarında Brüksel'de gerçekleştirildi. Bütçe görüşmeleri uzlaşılı kültürü

---

17 <http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/yasar/2012/02/09/faiz-lobisinin-bes-yillik-maliyeti-52-milyar-lira>

18 <http://www.stargazete.com/yazar/faiz-lobisi-masaldirdiyenler-iyi-okuyun-lutfen/yazi-685402>

üzerine kurulduğu söylenen ve dünyada barışın timsali olduğu iddiasındaki Avrupa Birliği'nde ülkeler arası çıkar çatışmalarına sahne oldu. 1 trilyon Euro'luk 2014-2020 bütçesinin nasıl bölüşüleceği meselesi, üye ülkeler arasında büyük tartışmalara neden oluyor. Gazeteci ekonomist Fevzi Öztürk, konu ile ilgili olarak Dünya Bülteni'nde yayımlanan bir yazısında şunları söylüyor:

“Ödedikleri paradan daha az parayı bütçeden kullanan üyeler, bütçenin sınırlandırılmasını isterken, krizdeki ülkeler ise daha az para ödemelerine karşın, ödedikleri katkı payı oranından daha fazlasını bütçeden kullanmak istiyorlar. 27 üyeli AB'nin 16 üyesi mali sorun yaşıyor. Krizle karşı karşıya kalan bu 16 ülke genel anlamda kalkınmalarını hızlandıracak projelere AB bütçesinden ayrılan fonların kesilmesine karşı çıkıyor. Üstelik bu ülkeler sadece yoksul Doğu Avrupa ülkeleri değil, fon kesintilerine karşı çıkan ülkelerin içinde Yunanistan, İspanya, Portekiz gibi Doğu Avrupalı olmayıp krizin pençesine düşmüş ülkeler var. İşte AB liderleri tam da burada ulusal çıkarları öncelerek uzlaşmıyorlar ve birliğin siyasi ve mali geleceği hakkında tartışmaların alevlenmesine neden oluyorlar.

Ekonomik kriz ortamında zorlu bir savaş veren ülkelerin liderleri bütçeden daha fazla pay almak isterken, ekonomik olarak durumları daha sağlam olan ve bütçeye daha fazla katkı yapan ülkeler ise kemer sıkma politikalarının AB bütçesinde de geçerli olmasını istiyor. Kısacası birlik içinde ulusal çıkarlar savaşı olanca hızıyla ve gücüyle devam ederken, üye ülkelerin kendi çıkarlarını halen AB'nin çıkarlarının üstünde gördüğü bir kez daha tescillenmiş oldu.”¹⁹

Öte yandan Yunanistan'da yaşanan ekonomik kriz de, Avrupa Birliği'nin kendi bünyesindeki sorunlara yaklaşımını ortaya koyması bakımından ilginç örnekler sundu. Başta Almanya ve Fransa olmak üzere, AB üyesi ülkeler Yunanistan'a sırtını dönmeyi tercih ederken, yakın gelecekte benzer bir

durumla karşılaşma ihtimali olan ülkelere kendilerini düşünerek daha ılımlı bir yaklaşım biçimini benimsediler. Yeni Şafak gazetesi yazarı İbrahim Karagül konu ile ilgili 3 Kasım 2012 tarihli 'Hasta Adamlar Kıtası: Avrupa İç Savaşı mı?' başlıklı yazısında şunları söylüyor:

“Yunanistan'ı kurtarma paketi, borçlarının önemli bir bölümünün silinmesi ve Avrupa Birliği'nin bir trilyon Euro'ya çıkarılan imdat paketi, aslında Fransa ve Almanya'nın alacaklarını kurtarma paketi idi. Kesinlikle Yunanistan'ı ya da AB ülkelerini krizden çıkarma amacına yönelik değildi ve buna kimse inanmıyordu. Atina'nın; "Ben bu işi halka götüreceğim" demesiyle oyun bozuldu. Almanya ve Fransa şokta. Yarın kendilerine borçlu diğer Avrupa ülkeleri de "kurtarma paketlerini" halka sorarsa, batan Almanya ve Fransa olacak demektir.”²⁰

Sabah gazetesi yazarı Süleyman Yaşar da, mali kriz nedeniyle yeni vergilerin konulduğu Yunanistan'da, halkın bu ağır vergi yükünün altından kalkabilmek için elindeki kıymetli varlıkları sattığını, satılan tonlarca altının, başta Almanya olmak üzere Avrupa ülkelerine gittiğini öne sürüyor.²¹

Kredi Derecelendirme Kuruluşlarının Hegemonik Uygulamaları Devam Ediyor!

Dünyada finans sektörünün gidişatına ve ülkelerin ekonomik koşullarına direkt etki eden kredi derecelendirme kuruluşlarının hegemonik uygulamaları devam ediyor.

200 yıla yaklaşan tarihleri boyunca, şaibeli uygulamalarıyla devletler üzerinde büyük bir baskı aracı olan ve 'ekonomik tetikçiler' olarak kabul edilen kredi derecelendirme kuruluşları, özellikle ABD'nin ekonomik çıkarları doğrultusunda iş görüyor. Bugün dünya üzerinde 70'in üzerinde

19 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=236593>

20 <http://yenisafak.com.tr/yazarlar/?t=03.11.2011&y=IbrahimKaragul>

21 <http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/yasar/2012/01/04/yunanlarin-altinlarini-almanlar-kapisiyor>

kredi derecelendirme kuruluşu olmasına karşın bunların yalnızca 10 tanesi uluslararası boyut taşıyor. Ekonomist Fevzi Öztürk 'Notçuların Hege-monyası-I' başlıklı makalesinde kredi derecelendirme kuruluşları ile ilgili olarak şu bilgileri veriyor:

“Ülkeler ve uluslararası oluşumlar kendi kredi derecelendirme şirketlerini kurmak için zaman zaman girişimde bulunsalar da başarılı olamıyorlar. Avrupa Birliği, Almanya, Fransa, Japonya ve Hindistan gibi ekonomik arenada söz sahibi olan devletlerin ve oluşumların geçtiğimiz dönemde bu girişimleri sonuçsuz kaldı. Çünkü uluslararası düzeyde kabul gör/e/mediler. Uluslararası düzeyde kabul gör/e/meyen bir kredi notunun değeri ise; yok hükmünden öteye geçememektedir...

Bu piyasada söz sahibi olan bir devletten söz edeceksek eğer; bu ABD'den başkası değildir. Şu anda dünya sermaye hareketine yön veren tüm önde gelen derecelendirme kurumları ABD kökenlidir. Deyim yerindeyse; ABD bu işte tam anlamıyla tekel konumundadır... Eğer uluslararası kabul görmüş bir kredi derecelendirme kurumu kurarsanız, ön şart olarak; mutlaka ABD'den bu işin lisansını almanız gerekmektedir.

ABD'nin bu tekel konumunda şüphesiz en büyük kapital piyasasına sahip olması ve dünya toplam tahvil piyasasının yüzde 50'sine sahip olması en önemli etkidir. İşte bu nedenle olsa gerek, dünya kredi derecelendirme piyasasının yüzde doksanı üç ABD kökenli kurum Standard-&Poor's, Moody's ve Fitch tarafından kontrol edilmektedir. Bu şirketler hukuki anlamda denetleme mercii olmamakla birlikte, uygulamada bu işlevi uluslararası kabul görerek yapmaktadırlar. Verdikleri kararlar ve açıklamaları nedeniyle hiçbir hukuki sorumlulukları yoktur! En azından bugüne kadar bu konuyla alakalı bir sıkıntıya gir-mediler...”²²

Kredi derecelendirme kuruluşlarının dünya üzerindeki pek çok ülkede tutarsız, güven telkin etmeyen, manipülatif kararları bulunuyor. 2012 yılı da kredi kuruluşlarının bu yöndeki uygulamalarına sahne oldu. Bu minvalde Fitch'in Arjantin'in uzun vadeli kredi notunu 5 puan birden indirmesi örnek olarak verilebilir. Fitch kararına gerekçe olarak New York'ta bir mahkemenin Arjantin aleyhine aldığı bir kararı gösteredursun, gerçeğin hiç de öyle olmadığı biliniyor. Fevzi Öztürk Fitch'in bu uygulamasının arka planında yatan gerçekleri şöyle özetliyor:

“Arjantin'e yapılan not operasyonlarının arka planında enerji hesaplaşmaları yatmaktadır. Çin ve Amerika'dan sonra dünyanın en büyük doğal gaz rezervlerine sahip ülkesi konumunda bulunan Arjantin, bu yılın mayısında ülkenin en büyük petrol şirketi YPF'yi kamulaştırdı. (...) Arjantin hükümetiyle YPF arasında bölgeye yapılması gereken yatırımları kimin yapacağı konusunda yakın zamanda anlaşmazlıklar çıkmıştı. (...) Arjantin, ekonomisi için son derece önemli olan bu rezervlerden tam anlamıyla faydalanmak istemiş ve bundan yirmi yıl önce özelleştirmeyle kısmen devrettiği YPF şirketinin hâkim ortağı İspanyol Repsol şirketine gerekli yatırımları yapması yönünde çağrıda bulunmuştu. Çünkü bölgede petrol arama haklarının üçte birinden fazlası Repsol-YPF'ye aitti... Arjantin hükümeti, gerek İspanyol şirketin yatırımlara sıcak bakmaması, gerekse de Repsol'ü YPF'nin kârlarını ülke dışına kaçırmakla suçlayarak, söz konusu şirketi en sonunda kamulaştırmıştır. İşte bu kamulaştırma operasyonu nedeniyle Arjantin, enerji piyasasındaki dengeleri altüst etmiş oldu. Kanımızca, uluslararası bağları oldukça güçlü olan bu petrol şirketinin perde arkasındaki elleri, Arjantin'in kredi notunun 5 puan birden düşürülmesinde etkili oldu.

Yapılan açıklamalardan da notçuların Arjantin'i eğer bu şirket için (istedikleri gibi) yeniden özelleştirme yapılmazsa daha da sıkıştıracaklarını anlıyoruz. Eğer restleşme devam ederse notçuların

22 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=238585>

*baskısı sonucu Arjantin temerrüde düşebilir... Zaten not darbesinden sonra Arjantin hükümeti YPF şirketini "yeniden" özelleştirmek için ABD'li Chevron ve Norveç devlet firması Statoil ile görüşmelere başladı bile... (...) AB'ye Moody's tarafından yapılan not indirimi notçuların hegemonyasına AB'nin başkaldırısının cezalandırılması, Arjantin'e Fitch tarafından yapılan not indirimi ise 'Ekonomik Tetikçilik' örneğidir."*²³

Kredi derecelendirme kuruluşları benzer bir tavrı Türkiye üzerinde de yıllardır sürdürüyor. Özellikle 2008 krizinde dünyanın büyük bir bölümünün büyük yara aldığı bir dönemde istikrarını koruyan Türkiye'nin kredi notunu 'yatırım yapılabilir' seviyeye çıkartmayan kredi kuruluşları, kriz sonrasında iflas eden İzlanda'nın notunu kısa bir süre sonra yeniden yatırım yapılabilir seviyeye çıkartmıştı. Gerek küresel aktörler, gerek Türkiye'deki faiz lobisi gibi belli bazı çevreler, Türkiye'nin kredi notunun artmasını istemiyor. Türkiye'yi istikrarsız, yatırım yapılamaz, borçlarını ödeyemez bir imajla tanıtmaya çalışan bu çevrelere en büyük desteği 'bağımsız' gibi gözükken kredi derecelendirme kuruluşları veriyor.

---

23 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=240091>

medya

GİRİŞ

Malcolm X bugün çağımızın en büyük gücü olan medyayı şöyle tanımlıyor: *“Eğer dikkatli değilseniz, gazeteler sizin zulüm gören insanlardan nefret etmenizi, zulmü uygulayan insanları ise sevmenizi sağlar.”* Bu söz medyanın savaşların seyrini değiştiren, toplumların kaderini etkileyecek sonuçlara neden olan manipülasyon gücünü en iyi şekilde özetliyor.

Medyanın sahip olduğu bu manipülasyon gücü başkasının hikayesini anlatabilme değil, bu hikayeyi kişinin tek hikayesi haline getirebilme yetisinden ileri geliyor. 1561 yılında Batı Afrika'ya yelken açan ve seyahatinin detaylı hikâyesini yazan Londralı tüccar John Locke siyah Afrikalılardan, ‘evleri olmayan yaratıklar’ olarak bahsettikten sonra, *“Onlar kafaları olmayan, ağızları ve gözleri, göğüslerinde olan bir halk!”* diye yazıyor. Locke’un yazdıkları daha sonra Afrika hikâyelerinin Batı dünyasında anlatılma tarzına, yani Sahraaltı Afrika'nın olumsuzluklarla dolu, farklı, karanlık, ünlü şair Rudyard Kipling'in sözleriyle ‘yarı şeytan, yarı çocuk’ insanların yaşadığı bir yer olduğuna dair anlatılma geleneğine¹ başlangıç

oluşturdu. O gün bugündür Afrikalılar dünyaya kendilerini olduğu gibi anlatabilmiş değiller. Kendilerine birinci dünya ülkeleri diyen güçlü ülkelerin ise hiçbir zaman böyle bir sorunu olmadı; çünkü kendi hikâyelerini kendi ağızlarından, başkalarının bilmesini istedikleri şekliyle anlatma imkânına sahiptiler.

İşte bugün dev yayın organlarının üçüncü dünya ülkelerine halen yapmakta olduğu tam olarak budur; yüzyıllar önce Batılı emperyalist güçlerin yaptığıнын post modern versiyonu... Batılı güç odaklarının çıkarlarına göre müdahale için seçtikleri ülkelere ordularından önce basın organlarını yönlendirmesi başka nasıl açıklanabilir? Medya yoluyla yapılan haberlerle katliamların dahî haklı gösterilmeye çalışılması; savaşların sadece insanların bedenini değil zihinlerini de hedef aldığını, asıl zaferin algılar üzerinde yaratılan illüzyonla kazanıldığını, bu zafere götüren en etkili silahın da medya olduğunu ispatlıyor. Medya bu denli kritik bir noktada konumunu gündün güne daha da sağlamlaştırırken medya eliyle yapılan hak ihlallerinin sayısı da her geçen yıl artıyor.

Diğer yandan medyanın bu kadar etkin ve güçlü bir araç olması kendisini de hedef haline getiriyor. İstatistiklere göre bu yıl başta Suriye, Somali ve Pakistan olmak üzere çatışmaların yaşandığı bölgelerde toplam 88 gazeteci öldürüldü. 2012 yılını gazeteciler için ‘en ölümcül’ yıl olarak nitelendiren uluslararası kuruluş Reporters Without Borders (RSF)’a göre bu yıl kaydedilen ölümler geçen yıla oranla 3 kat daha fazla.² Ortadoğu’da halk ayaklanmaları ile başlayan ve Suriye’de bir iç savaşa dönüşen çatışmalar ve sosyal medya ile değişen gazetecilik anlayışıyla sayıları artan bağımsız gazetecilerin bu bölgelerde görev yapması, gazeteci ölümlerinin bir yılda bu kadar fazla artmış olmasının nedenleri arasında gösteriliyor.

---

1 http://www.ted.com/talks/chimamanda_adichie_the_danger_of_a_single_story.html?utm_source=t.co&utm_medium=on.ted.com-twitter&utm_content=addthis-

custom&awesm=on.ted.com_hIPx&source=twitter&utm_campaign=#.UMccJvuMXIA.twitter

2 <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/12/2012122093230836523.html>

1. MEDYA ve NEFRET SÖYLEMİ

Sosyal Medya

Teknolojinin gelişmesi ve kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile birlikte her geçen gün daha fazla insan tarafından kullanılan sosyal paylaşım ağları klasik medya algısının değişmesine ve yeni bir interaktif medya çağının başlamasına neden oldu.

2012 istatistiklerine göre dünya genelinde 350 milyondan fazla kullanıcının Facebook'a neredeyse bağımlı hale geldiği, Twitter'da her saniyede 750 tweet paylaşıldığı biliniyor. Başlıca medya araçları haline gelen bu sosyal paylaşım ağlarında paylaşılan içerikler klasik medya organlarına kaynaklık ediyor. Ancak diğer yandan oldukça denetimsiz bir alan olan sosyal medya her türlü bilgi ve söylemin kontrolsüz olarak yayılmasına ve geniş halk kitlelerini etkilemesine de yol açıyor. Bu yıl sosyal medya kanalıyla yayılan nefret söyleminin en önemli örneği İsviçre'de yaşandı. Konuyu gündeme getiren yazar Elif Şafak Habertürk gazetesindeki yazısındaki ilgili satırlar şöyle:

“Nefret söylemi, bir ya da birkaç bireyi, bir ya da birkaç azınlığı veya alt kültürü, yani mevcut

güç ilişkileri dağılımında görece güçsüz ya da ‘az’ olan bir kesimi doğrudan hedef alan ve şiddet içeren ya da şiddete davet eden tüm söylemlere verilen ortak isim. Bugünlerde nefret söylemi İsviçre’de karşımıza çıktı. Hem de şaşırtıcı bir şekilde. Zürih kantonunda bir politikacı, Alexander Müller, Twitter hesabından yazdığı mesajda, “Belki bir Kristal Gece daha düzenlemek gerekiyor, ama bu sefer camilere” dedi. Kristal Gece, azıcık tarih bilinci olan herkesin tüylerini diken diken eden bir tarihsel dönemeç. Almanya’da Nazizm’in yükselişinde kritik bir dönüm noktası. Yahudilerin katledilmeye başlanmasının ilk adımı. 10 Kasım 1938 günü Yahudilere ait işyerlerine, sinagoglara, mezarlıklara saldırılar düzenlendi. ‘Kristal’ kelimesi de kanlı saldırılar sonucu sokakları ve meydanları kaplayan cam kırıklarından gelmekte. Gecenin sonunda onlarca masum insan yaralandı, 91 kişi hayatını kaybetti. Ve insanlık tarihi çok daha karanlık bir mevsime girdi. İşte bugün Müller o hadiseye referans vermekle hem Yahudilere hem Müslümanlara düşmanlık güden bir mesaj yazmış oldu. Bir ülkedeki azınlıkları hedef alan ve Twitter’daki takipçilerini doğrudan şiddete yönelten bir nefret söylemi.”³

Israrla İhlal: Cinsiyetçilik

Cinsiyetçilik Türk medyasının ısrarla sürdürdüğü bir kabahat. Kadınları konu alan haberlerin büyük bir çoğunluğu cinayet, ölüm, tecavüz, taciz gibi çeşitli “şiddet” biçimlerine maruz kalan kurban ve mağdur kadın hikâyelerini içeriyor. Bu noktada önemli olan gazetelerin kurban ve mağdur kadınları haberleştirirken ortaya koyduğu neden sonuç ilişkisi. Özellikle kadın cinayetlerini 'kıskaçlık-namus-aşk-töre' adı altında gerekçe ile sunarak meşrulaştırılan gazeteciler de en az katiller kadar suçlu.

Yapılan araştırmalarda aldatılan, aldatan, tecavüze uğrayan, şiddet gören, kısaca başına çeşitli felaketler gelen kadınların medyanın manşetlerin-

3 <http://www.haberturk.com/yazarlar/elif-safak/754529-nefret-soylemi-ve-sosyal-medya>

de en sık kullandığı malzemeler olduğu bulundu. Bu anlamda iyi bir mağduriyet haberi ya da öznesi kadın olan ‘cinsel içerikli’ bir haber, gazeteler için daha yüksek tiraj anlamına geliyor. Burada dikkat çeken nokta ise kadınların en fazla mağduriyetleriyle manşet olurken başarılarının ancak küçük bir haber olarak baş sayfalarda yer bulabilmesi. Bu bağlamda kadınların başarılarının değil yaşadıkları felaketlerin ve mağduriyetlerinin daha fazla haber değeri taşıdığı sonucuna ulaşmak mümkün.⁴

Diğer yandan medya, toplumsal cinsiyetle doğrudan bir ilgisi olmayan içerikleri aktarmada da kadınları kullanıyor. Kadınlar gazete sayfalarında vitrin olarak kullanılıyor. Ya birinci sayfasında ya da son sayfasında gösteriliyor. Medyada yer alan şiddet haberleri iyi niyetli olsa da ihlaller olduğunu görüyoruz. Görünür kılınması amacıyla yer verilen bu haberlerde nedenler üzerine yoğunlaşılıyor.⁵

Buna karşın medyada özellikle son derece eril bir alan olan spor/futbol medyasında üretilen dilin cinsiyetçiliğine yönelik eleştiriler, muhataplarınca oldukça zor anlaşılıyor. Bu kurumlar kendilerine yönelik eleştirileri anlamadıkları gibi, var olan hâkim dili yeniden üretiyor ve bu yolla güçlenmesine katkıda bulunuyorlar. Genel spor/futbol dilinde de olduğu biçimiyle, lakap ve adlandırmalar, argo ve ötekileştirmeyi sıklıkla kullanan spor/futbol medyasında, banal milliyetçilik, çığ bir cinsiyetçilik ve homofobi, haber ve başlıklarda sıklıkla karşımıza çıkıyor. Spor gazetelerinde saldırgan bir erkeklik, hem kullanılan fotoğraflarda hem de haber başlık ve metinlerinde çok sık yer alıyor. Erkeklerin ve eril dilin hâkim olduğu bu dünyada cinsiyetçilik, gündeliğin bir parçası gibi sunulurken normalleştiriliyor.⁶

---

4 <http://www.sosyalhaklar.net/2011/bildiri/kose.pdf>

5 <http://www.bianet.org/biamag/bianet/136774-medyanin-cinsiyetci-halleri>

6 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1092241&CategoryID=4>

---

2. MEDYA ve MANİPÜLASYON

İnsanları ülke ve dünyada yaşananlar hakkında doğru, hızlı ve tarafsız bir biçimde haberdar etmekle yükümlü olan medya organları, uygulamalarıyla bu temel misyonlarına zıt bir tutum sergiliyorlar. 2012 yılı içerisinde yaşanan pek çok gelişme, medyanın bu manipülatif yaklaşımına sahne oldu.

İşte Türkiye’de medyanın bu kışkırtıcı tavrının en bariz biçimde görüldüğü olaylardan bazıları:

- 22 Haziran’da Türk Hava Kuvvetleri’ne ait bir savaş uçağının Suriye tarafından düşürülmesi, medya tarafından uzun süre çeşitli iddialarla işlendi. Medya organları tarafından, hakkında net bilgilerin olmadığı, devlet yetkililerinin dahi net açıklamalar yapmadığı bir süreçte, olayla ilgili oldukça spekülasyon sayılabilecek iddialar ortaya atıldı. Medyanın bu yaklaşımı, konu ile ilgili olarak Sabah gazetesinde yayımlanan ‘Uçakla Birlikte Medyada Düştü’ başlıklı yazısında Haşmet Babaoğlu tarafından şu cümlelerle dile getirildi:

Bu ülkede insanlar medyadan ne talep ediyorlar? Olup bitenler hakkında gerçekten bilgilenebiliyor mi, yoksa heyecan ve gerilim arzularının tatminini mi?

Bazen bu soru aklıma fena takılıyor...

Peki medyaçıların derdi ne?

Halkın bilgilenebilmesi hakkına saygılı haberler yapmak mı? Yoksa gösterişi bol komplo hikâyeleri uydurmak ve alabildiğine heyecan yaratmak mı?

Söyleyin, kafanızdaki doğru cevap ikinci şıka daha yakın, değil mi?”⁷

- İnsan haklarına duyarlı olduğu, hak ve özgürlükler için mücadele ettiği ve “Halkın Gazetesi” sloganıyla yayın yaptığını iddia eden Birgün Gazetesi 23.09.2012 tarihli “Batıkent Direndi ve Kazandı” haberiyle akıllara şu soruyu getirdi: ‘Halk kime karşı neyi kazandı?’ Ankara’da Batıkent Kardelen İlköğretim Okulu’nun Batıkent İmam-Hatip Ortaokulu’na dönüştürülmesinin gündeme gelmiş, ancak Kardelen İlkokulu velilerinin protestoları üzerine proje hayata geçmemişti. Birgün gazetesi ise bu haberi şu cümlelerle vermeyi tercih etti: *“Ankara Batıkent Kardelen İlköğretim Okulu velilerinin okullarının bir binasının imam-hatipe dönüştürülmesine karşı direnen veliler kazandı”⁸*
- 27 Temmuz gecesi Malatya’nın Doğanşehir ilçesine bağlı Sürgü beldesinde Ramazan davulcusuyla bir Alevi aile arasında çıkan tartışmanın mezhep kavgası şeklinde yansıtılması, medyanın kışkırtıcı tavrını bir kez daha gözler önüne serdi. Yaşanan olayların 12 Eylül öncesi süreçte tezgahlanan Alevi-Sünni çatışmasının bir benzeri gibi lanse edilmesi, başta belde sakinleri olmak üzere tüm Türkiye’yi rahatsız etti.

---

7 <http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/babaoglu/2012/06/25/ucakla-birlikte-medya-da-dustu>

8 http://www.birgun.net/actuels_index.php?news_code=1348388528&year=2012&month=09&day=23

Belde sakinleri gerginliğe başka bir şehirden Sürgü'ye gelen ve daha önce de pek çok huzursuzluğa sebep olan bir ailenin sebep olduğunun altını çizirken, kendisi bir Alevi olan Hasan Bayram, 60 senedir yaşadığı Sürgü'de daha önce burada böyle bir tartışmanın yaşanmadığına dikkat çekti.⁹

Medyanın manipülatif habercilik anlayışı ve kışkırtıcı tavrı uluslararası medya organlarında daha tehlikeli boyutlara uzanıyor. Son dönemde özellikle 'Arap Baharı' olarak isimlendirilen sürecin Batı medyası tarafından okunuş ve dünyaya servis edilmiş biçimi son derece kışkırtıcı bir hüviyet arz ediyor. 2012 yılı da bu anlayışla yapılan haberlere sahne oldu. İşte birkaç örnek:

- Suriye kökenli İngiliz vatandaşı Danny Abdul Dayem'in Suriye'den dünya medyasına servis ettiği haberler, bir anda bütün dünyanın dikkatini Suriye'ye çekti. "Suriye'nin Cesur Danny'si" olarak tanıtılan Dayem, CNN, BBC, el-Cezire, Sky News gibi kanallara bağlanarak dehşet haberleri veriyordu. Ancak Dayem'in internete düşerek bir anda yayılan bir videosu, Dayem'in hangi amaca hizmet ettiği ile ilgili kuşkular yarattı. Söz konusu videoda Dayem, kayıt öncesi son derece sakin bir ortamda bulunduğu halde, yanındakilere yayın başladığında silahlarını ateşlemesini söylüyor. Yayına bağlandığında da son birkaç saatte yüzlerce kişinin öldüğünü, durumun çok vahim olduğunu iletiyor.¹⁰
- Medya organlarının Suriye'de yaşanan süreci manipüle ettiği dillendiriliyordu fakat konuyla ilgili en dikkat çekici yazılardan biri Radikal gazetesi yazarı Cüneyt Öztürk'ten geldi. 15 Ağustos 2012 tarihli

'Özgür Suriye Ordusunu Yakından Tanıyalım' başlıklı yazısında Özdemir, internette yayımlanan bir video üzerine yaptığı araştırmada çarpıcı sonuçlara ulaştığını dile getiriyor ve şunları söylüyor:

"Geçen gün internette yayımlanan bir videoyu izledim. Umarım siz izlememişsinizdir! Olay Suriye'de geçiyor. Eylemciler bir postaneyi ele geçirmişler. Postanede çalışan resmi devlet memurlarını 6 katlı binanın çatısından aşağı atıyorlar.

Etrafta toplanmış halktan zafer çiğlekleri kopuyor. İnanın uzun zamandır böyle bir vahşete denk gelmedim. Bu iki videoyu seyrettiğimde 'Acaba büyük bir dezenformasyonla mı karşı karşıyayız?' diye sormaktan kendimi alamadım.

Bugüne kadar dünyanın farklı köşelerindeki savaşları takip ettim, inanın böylesine vahşeti hiçbir savaşta görmedim. Emin olmak için bölgede görev yapan Türkiye'nin en iyi savaş muhabiri arkadaşım Sebati Karakurt'u aradım. (...)

Sence bu görüntüler gerçek olabilir mi?" diye sordum. 'Mümkündür...' dedi. 'Ben gözümle görmedim ama bu izlediğin görüntüleri yapacaklarını söyleyen çok kişinin sözlerini kulaklarımla duydum' diye ekledi.

Sebati'ye ikinci sorum 'Peki kim bu insanlar, Özgür Suriye Ordusu dedikleri bu mudur?' oldu.

Sebati'nin gözlemlerine dayanarak verdiği cevap ilginçti. 'Evet, bu... Aralarında canla başla savaşan Türkmenler var. Rocker'lar var. Kolları ciletlenerek çizik çizik psiko-pat hapçılar var. Hayatta hiçbir şey olamayıp 8 yıl hapiste kalan dünün mahkûmu bugünün savaşçıları var. Radikal İslamcılar var. Kendilerini El Kaideci olarak tanıtanlar var. Yağmacılar var. Gördüğü ilk Alevinin 'gırtlığını keseceğim' diyen de

9 <http://yenisafak.com.tr/Gundem/?i=398980&t=01.08.2012>

10 <http://www.haberturk.com/medya/haber/722993-cnnde-sahte-haber-skandali-video>

var. Rejim yıkıldıktan sonra özgür bir ülke düşleyen de var.’

Biz genelde Özgür Suriye Ordusu denince İstanbul ya da Paris’te 5 yıldızlı otellerde bir araya gelen saygın Suriyeli muhalifleri gözümüzde canlandırıyoruz ancak sokaktaki hava işte bu. Sebati Karakurt Halep’ten, Özgür Suriye Ordusu’nun göbeğinden bildiriyor.”¹¹

- İslam aleyhtarı haber yapmak zorunda bırakıldığını açıklayarak istifa eden İngiliz Daily Star gazetesi eski muhabirlerinden Richard Peppiatt ilginç itiraflarda bulundu. Leveson Inquiry adlı bir dergiye konuşan Peppiatt, ne tür İslam karşıtı haberler yaptığını açıkladı. İslam karşıtı haber yapması için yöneticilerden baskı gördüğünü söyleyen Peppiatt, “*Temel hedef, (İslam aleyhinde ırkçı saldırıları ile bilinen) İngiliz Müdafı Derneği’ni gaza getirmektir. Sürekli Müslümanların ülke güvenliği için nasıl tehlikeli olduğunu, göçmenlerin işsizlik sorununu körüklediğini anlatıyorduk*” dedi. Müslümanlar aleyhine yaptığı bir asparagas haberi de örnek gösteren Peppiatt, özetle şunları söyledi: “*Bir seferinde Müslümanların Hintli Sih kılığında turuncu türbanlar giyerek, bu türbanların içine bomba koyarak, uçakları havada patlatacağı ile ilgili bir iddia uydurdum. Elbette böyle durumlarda hemen ‘adının açıklanmasını istemeyen üst düzey bir emniyet yetkilisinden’ aldığımız bilgilere göre diye lafı başlardım. Başlık da hazır. ‘İngiltere’yi bekleyen türban saldırısı’. Ayrıca zaten bir haberle hem Müslüman hem de Hintli göçmenleri zan altında bırakmak çok avantajlı idi.”* İngiliz gazeteci Richard Peppiatt, gazete yöneti-

cilerinin kendisine “*Git, Müslümanlar ile ilgili birtakım abuk sabuk haberler uydur, asparagas olsun*” dediğini ileri sürerek ve “*İslam aleyhine haber uydurma zorunda olmaktan bıktım*” diyerek istifa etmişti.¹²

- Hakan Çopur, Mostar dergisinde yayımlanan makalesinde Türk medyasının Suriye konusuna yaklaşımını şöyle özetliyor: “*...Türkiye’deki karar vericilerin Suriye ile ilgili konularda elbette hataları, yanlış veya eksik öngörülerini var/olabilir; bunların hepsi de yapıcı olmak kaydıyla her türlü eleştiriye açık. Ancak medyanın bir bölümü, kamuoyu adına sorumlulara karşı bu eleştiri vazifesini icra etmek yerine ideolojik/politik bir yaklaşımla önce Türk dış politikasını sonra da tüm siyasal aklı mahkûm etmeyi tercih etti. Çünkü bu yaklaşıma göre Türkiye, Suriye’nin ‘iç sorununa’ fazla angaje olmuştu ve bunun bedelini jetinin düşürülmesi, terörün tırmanışı ve Hatay’da ‘sorun çıkaran mülteciler’ ile ödüyordu. Buna ne gerek vardı! Türkiye, Suriye meselesine uzaktan bakarak bu süreci geçiştirebilir ve çok daha az bedel ödeyebilirdi.”*
- Çopur, ana akım medyanın mültecilere ve mülteci kamplarına yaklaşımını hakkında ise şunları söylüyor: “*... Hatay’da Türk medyasının bir bölümündeki Suriye alerjisi, şehirdeki bazı Suriyeli mültecilerin toplumsal huzursuzluğa sebep oldukları yönündeki haberlerde kendini açıkça gösterdi. Sakallı mültecilerin çocukları korkuttuğu şeklindeki haberlerle ortaya çıkan ve sanki tüm Hataylılarda aynı tedirginlik varmış gibi yayılan bu “anti-mülteci” tavır, belki etkisini çok uzun süre göster(e)medi ama yine de bir şeyi açıkça gösterdi: Medyanın*

11 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikaIYazar&ArticleID=1097247&Yazar=CUNEYTOZDEMIR&CategoryID=97>

12 <http://www.aktifhaber.com/islam-haberi-yap-asparagas-olsun--532643h.htm>

bir bölümü, Hatay'daki olayları kültürel bazı farklılıkların doğal ve lokal uzantıları olarak görmek yerine, kente büyüteç tutarak, Türkiye'nin Suriye politikasının doğurabileceği düşünülen ama marjinal boyutta kalması muhtemel birtakım toplumsal sonuçların örneği olarak sunmayı tercih etti. Bu yaklaşım, "Hatay'da ne oldu?" sorusuna cevap vermekten ziyade bize bir "kurguyu" anlatıyor ve bu kurguda, anlık bir fotoğraf karesinden abartılmış bir gerçeklik çıkarma çabası görülüyor."¹³

---

13 Hakan ÇOPUR, Türk medyasının Suriye ile imtihanı, Mostar 92. Sayı <http://www.mostar.com.tr/Detay.aspx?Sayi=59&YaziID=1219>

eğitim

---

1. MEVCUT ANAYASADAKİ SORUNLAR

Bugün Türkiye’de eğitime rengini veren bazı kanunların hâlâ ulus devletçi ve tek partili sistemlerden kalma kanun ve uygulamalar olduğu görülmektedir. Uzun yıllar resmî ideolojiyi içselleştiren itaatkâr vatandaş yetiştirme yolu benimsenmiştir. Tek parti dönemi zihniyetinin doğurduğu bu egemen zihniyet, gerek okulları ve gerekse eğitimcileri bu anlamda bir araç olarak kullanmıştır. Bu bakımdan bugün eğitim bireysel insan gerçekliği çerçevesinden bakıldığında bir özgürlük ve insan hakları meselesi olarak karşımızda hâlâ bir sorun olarak durmaktadır. Oysa eğitim her şeyden evvel bir ‘özgürlük sorunu’ olarak ele alınmak durumundadır. Dolayısıyla eğitim; ‘eğitim özgürlüğü’ çerçevesinde ele alınmayı hak ediyor.

Ancak Türkiye’de eğitim özgürlüğünün önünde hâlâ ciddi engeller bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri; bireyi devlete karşı vazifelerini öğreten, başka bir deyişle bireyi değil devleti koruyan, resmî ideolojiye bağlı, itaatkâr, tektip vatandaşlar yetiştirmeyi hedefleyen eğitim anlayışının 1924 yılında yürürlüğe sokulan Tevhid-i Tedrisat Yasası, Mevcut 1982 Anayasası’nın 42. Maddesi ve 1973 yılında yürürlüğe sokulan 1739 sayılı

MEB Temel Kanunu, kılık kıyafet yönetmelikleri ve ‘rahat-hazırol’ komutları eşliğinde her gün küçük çocuklara ezberlettirilen ‘andımız’ türü uygulamalardır. Yani eski yasa ve uygulamaların, eğitim özgürlüğünün önünde ciddi birer engel olarak varlığını devam ettirdiğini ifade edebiliriz.

Geçtiğimiz aylarda Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ, ‘Devrim Kanunları’nın değişebileceği sinyalini verdi.¹ Milli Eğitim Eski Bakanı ve AK Parti Sözcüsü Hüseyin Çelik ise “*Hiçbir kanun kıyamete kadar sürmez. Zamanın ruhuna uymayan kanunlar değişebilir*” tespitinde bulunarak mevzuatımızda Osmanlı döneminden kalma düzenlemelerin bulunduğunu ve ‘Devrim Kanunu’ adı altında çıkarılan toplum dokusuna uymayan, pratikte uygulanmayan, çağın ruhuna da uymayan kanunların gözden geçirebileceği ifade etti. Bu bakış açısı özellikle eğitim alanında da geçerli olmalıdır. Çünkü Türkiye, eğitim faaliyetlerini 1930’lu yıllara ait kanunlarla yürütmeye çalışan bir ülkedir.

Tevhid-i Tedrisat Yasası

Bilindiği gibi, Türkiye 1924 yılında, o günün şartlarına ve zihinsel atmosferine göre düşünülmüş ve yürürlüğe sokulmuş olan bir eğitim politikasını (Tevhid-i Tedrisat Kanunu) bugün hâlâ devam ettirmektedir. Eğitime millî bir karakter kazandıran ve eğitim-öğretimin tüm unsurlarıyla tek merkezden kumanda edilmesine yol açan, dolayısıyla hiyerarşik bir yapılanmayı da beraberinde getiren bu eğitim anlayışının doğurduğu olumsuz sonuçlar, bugün eğitimde birçok sorunun kaynağını teşkil etmektedir.

Bu kanun Saruhan Mebusu Vasıf Çınar ve arkadaşları tarafından meclise sunulmuştur. TBMM’ne sunulan Kanun’un gerekçesinde şu ifadeler yer verilmiştir: “*Bir devletin irfân ve maarif-i umumiye siyasetinde, milletin fikir ve his itibarıyla vahdetini temin etmek için tevhid-i tedrisât en doğru, en ilmî, en asrî ve her yerde fevâid ve*

---

1 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1107041&CategoryID=97>

*muhassenâtı görülmüş bir umdedir... Saltanat-ı Münderise-i Osmaniye, tevhid-i tedrisâta başlamak istemiş ise de buna muvaffak olamamış ve bilakis bu hususta bir ikilik bile vücuda gelmiştir. Bu ikilik, vahdet-i terbiye ve tedris nokta-i nazarından birçok muzır neticeler tevliid etti. Bir millet efradı ancak bir terbiye görebilir. İki türlü terbiye, bir memlekette iki türlü insan yetiştirir. Bu ise vahdet-i his ve fikir ve tesânüt gayelerini külliyen muhildir. Teklif-i Kanunîmizin kabulü takdirinde Türkiye Cumhuriyeti dâhilindeki bilumum irfân müessesâtının merci-i yegânesi Maârif Vekâleti olacaktır...*²

Gerekçede; “Bir millet efradı ancak bir terbiye görebilir. İki türlü terbiye, bir memlekette iki türlü insan yetiştirir.” ifadeleri bir bakıma tektipçi eğitim anlayışının tohumlarının atıldığı göstermektedir.

Kanunla; 1924 yılında medreselerin kapatılmasıyla meslekî amaçlı din eğitimi devletin resmî görevleri arasına katılmıştır. Bu nedenle Maarif Vekâleti tarafından açılan 29 adet İmam-Hatip Okulundan sadece ikisi 1925-26 ders yılında ayakta kalabilmişler, bunlar da 1930’da öğrencisizlikten kapatılmışlardır. Medrese sisteminin üst düzeyini temsil eden Fatih ve Süleymaniye Medreseleri, 1924 yılında İstanbul Darülfünunu bünyesindeki İlahiyat Fakültesi’yle birleştirilmiştir. 1924-1925 ders yılında 284 talebesi olan bu fakülte, 1933 üniversite reformu sonucunda Yüksek İslam Enstitüsü’ne çevrilmiş, ertesi yıl sadece 20 öğrencisi kaldığı için kapatılmıştır. Bu tarihten İlahiyat Fakültesi’nin yeniden kurulduğu 1949 yılına kadar, Türkiye’de herhangi bir yasal bünyede İslam dini eğitimi verilmediği anlaşılıyor. Devlet tarafından kurulmuş olan din okulları kapatılmış, sivil okullarda din dersi kaldırılmıştır, devlet okulları dışında din eğitimi verilmesi 1924 yılından itibaren suç haline getirilmiştir.”³

1924 yılında 430 sayılı kanunla “Türkiye dâhilinde bütün müessesatı ilmiye ve tedrisiye Maarif Vekâletine merbuttur” denilerek kabul edilen ve yürürlüğe sokulan ve hâlâ mevcut anayasanın 174. maddesiyle koruma altında tutulan Tevhid-i Tedrisat Kanunu, aradan 88 yıl geçmesine rağmen geçerliliğini muhafaza etmektedir.

Millî Eğitim Temel Kanunu

Türkiye, her ne kadar son yıllarda kırılmaya başlandıysa da, eğitim faaliyetlerini yıllardır ulus devletçi zihniyetle sürdürmeye çalışan bir ülkedir. Eğitime rengini veren kanun ve yönetmeliklerin çok eski olduğu ve tek parti zihniyetinin ürünü bir anlayışla işlevselleştirildiği görülmektedir. Kısacası Türkiye’de ‘millî eğitim’e Cumhuriyet dönemi boyunca Kemalist ideoloji yön vermiştir. Eğitim kurumları resmî ideolojinin yeniden üretim merkezleri olarak kurgulanmıştır. Resmî ideolojinin içselleştirilmesi için eğitimin her şeyden evvel millî ve pozitivist bir nitelikte olması gerektiğinden, bu hedefe zarar verecek her türlü aykırılığa asla müsaade edilmemiş ve eğitim, ulus devletin ihtiyaçları doğrultusunda kurgulanmıştır.⁴

Türkiye son yıllarda eğitim alanında önemli adımlar da atmıştır. Bunlardan en önemlisi 2011-2012 döneminde 3797 sayılı, 1992 tarihli Millî Eğitim Teşkilat Kanunu’nda yaptığı değişikliktir. Bu yasaya göre MEB’in görevi:

“Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin millî, ahlakî, manevî, tarihî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan...” şeklinde devam eden madde idi.

Görüldüğü gibi MEB’in görevi evrensel değerlere göre değil, daha çok ideolojik ve dar bir milliyetçilik anlayışına göre şekillenmekteydi. Yapılan değişiklikle 3797 sayılı 2011 tarihli yasa:

“Okul öncesi, ilk ve ortaöğretim çağındaki

2 Prof. Dr. Abdurrahman Küçük, Tevhid-i Tedrisat / Eğitim-Öğretimin Birleştirilmesi ve Türk Milletine Kazandırdıkları, www.turkmeclisi.org 9.04.2009

3 Sevan Nişanyan, Yanlış Cumhuriyet, Everest Yayınları, 2010, s.227-228

4 <http://yenisafak.com.tr/yorum/?i=372031>

öğrencileri bedenî, zihnî, ahlakî, manevî, sosyal ve kültürel nitelikler yönünden geliştiren ve insan haklarına dayalı toplum yapısının ve küresel düzeyde rekabet gücüne sahip ekonomik sistemin gerektirdiği bilgi ve becerilerle donatarak geleceğe hazırlayan eğitim ve öğretim programlarını tasarlamak, uygulamak, güncellemek; öğretmen ve öğrencilerin eğitim ve öğretim hizmetlerini bu çerçevede yürütmek ve denetlemek” şeklinde değiştirilmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığı bu değişiklikle ileri bir adım atıp insan haklarını ve çocuğu merkeze alan, ona bir ideoloji dayatmaktan kaçınan, ‘Türkiyelilik kimliği’ üzerinden hiçkimseyi dışarıda bırakmayan bir görev tanımlı yapmıştır.

Ne var ki, eğitim sisteminin her derecesinde etkin olan, dolayısıyla eğitim hayatının bütünü tanzim eden 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu birçok çelişkiyi bünyesinde taşımasına rağmen hâlâ yürürlüktedir. Türkiye’de eğitim 14.06.1973 yılında kabul edilen ve hala yürürlükte olan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu çerçevesinde çizilen bir anlayışla yürütülmektedir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’nda geçen genel amaçlara, arkasından sıralanan Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri’ne biraz yakından baktığımızda amacın bireysel özgürlüklerin geliştirilmesi noktasında değil daha çok devleti korumak yönünde kurgulandığını ve devletin eğitim aracılığıyla bir değer/ideoloji aşılama gayreti içerisinde olduğunu görüyoruz.⁵

430 sayılı yasanın yanısıra Türkiye’nin eğitim felsefesini oluşturan bir diğer önemli yasa 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanundur.

Madde 2: “Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini; (Değişik: 16/6/1983–2842/1 md.) Atatürk inkılap ve ilkelere ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani,

manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek..” der.⁶

Kanuna 1983 yılında yapılan ekler ise 12 Eylül Darbesi’nin derin izlerini taşımaktadır. 2. Madde’nin 1. Fıkrası’nda aynı konu olduğu halde yeni bir paragraf açılması ihtiyacı hâsıl olmuş olmalı ki, 10. Madde eklenmiştir. Tuhaf olansa, 10. Madde’den ziyade hemen ondan sonra gelen 11. Madde’nin varlığıdır. Sanki birileri aynen 2. Madde’de olduğu gibi bir yanlış telafi etme ihtiyacı duymuş da onları ilave edivermiş gibi... 10., 11. ve 12. Maddelere bir göz atalım:

Madde 10: “Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılâp ve ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır. Milli ahlak ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir.

Milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile işbirliği yapılarak Milli Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır.”⁷

Atatürk ilke ve inkılâpları Cumhuriyet’in kuruluş koşullarında toplumsal değişimin acil öncelikleri doğrultusunda atılacak adımları ve o günün koşullarındaki toplumsal değişimin özelliklerini

5 <http://yenisafak.com.tr/yorum-haber/yeni-donemde-milliegitimin-temel-ilkeleri-nasil-olmali-15.09.2012-404985>

6 <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>

7 a.y.

yansıtır. Bu ilkelerin günümüz toplumsal değişim süreci için ne anlama geleceği oldukça tartışmalı bir konudur. ‘Atatürk milliyetçiliği’, ‘Atatürk İnkılâp ve İlkeleri’ gibi, bugün algılanması son derece sübjektif kavramlar etrafında, çatışmaları önleyici ortak değerler arayışı ne ölçüde anlamlı, akılcı ve uygulanabilir; sorgulamak gerekir.

Eğitimin temel ilkelerinden ‘Demokrasi Eğitimi’ başlığında ifade edilenler:

“Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için vatandaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevî değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasa’da ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasî ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasî olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.” Md: 11 (MEB)

Bu ilkede ortaya konan anlayışın demokrasi ile ilgisi olmadığı çok açıktır. Bu ilkede demokrasi eğitimi adı altında aslında tek tip insan yetiştirme iradesi ortaya konmuştur. Milli Eğitim Sistemi iş görenleri arasında moral değerlerin yüksek olması gereken bir sistemdir. Bu ilke, sistem içinde moral değerlerin yüksek tutulmasına katkıda bulunabilecek bir ilke değildir.

Lâiklik ilkesi başlığı altında dile getirilenler:

Madde-12: *“Türk millî eğitiminde lâiklik esastır. Din kültürü ve ahlâk bilgisi öğretimi ilköğretim okulları ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.”*

Bu ilkenin iç tutarlılıktan yoksun olduğu ortadadır. Eğer din eğitiminin ilköğretimde zorunlu olduğu yargısı başka bir madde de düzenlenseydi, bu anlaşılabilir bir durum olurdu. Fakat *“Laiklik esastır”* dedikten sonra bu ifadeye yer vermek, laikliğin aynı zamanda bir ‘inanç özgürlüğü’ olduğunu savunan uygulayıcılar açısından bile bir çiftestandart oluşturur.

Bir an bütün bu amaçlar, ilkeler, genel ve yönetmeliklerle ortaya konan düşüncelerin ve programların başarılı olduğunu; 80 yıldır sürdürülen bilinçli bir çaba sonucu ülkemizde gerçekten çoğunluğun ‘Atatürkçü düşünce’yi kendine referans aldığı kabul edelim. Eğer bu doğru ise sistem içinde günümüzde yaşanan toplumsal gerileme, siyasal çatışmaya, huzursuzluğa ne anlam vermek gerekir? Yok, eğer sorun ‘gerçek’ anlamda Atatürkçü düşünceyi benimseyen çok az kimse olmasından kaynaklanıyorsa; o zaman da tek tip ‘vatandaş’ yetiştirme projesinin başarısız olduğunu ilan etmek gerekir.⁸

Gelinen noktada artık eğitim politikaları, uygulamaları ve planlamaları öğretmen, öğrenci, veli ve idareci ilişkileri, kesinlikle demokrasi ve özgürlük sorunuyla birlikte ele alınmalıdır. Öğrencilere bürokrasiye itaat değil özgürlük değeri kavratılmalı ve eğitim ‘organik eğitim’ anlayışı çerçevesinde yeniden tanzim edilmelidir. Yani eğitimin genel amacı bireyi tektipleştirmek ve belirli bir ideolojiyi aşlamak yönünde işlev görmemelidir. Bilakis bireyin yeteneklerini açığa çıkartan, hayata özgürce bakabilen, hayal gücü yüksek bireyler yetiştirme yönünde işlev görmelidir. Demokratik ülkelerin eğitim sistemlerinde ideolojik vurgular yoktur. Örneğin Hollanda’da eğitimin genel amacı, ‘çocukların hayatlarını bağımsız bir şekilde idame ettirebilmeleri için gerekli olan temel bilgi ve becerileri kazandırmaktır’ şeklinde özetlenir.

Yeni eğitim reformuyla birlikte Türkiye’de acilen çok yönlü ve kültürlü eğitim politikaları devreye sokulmalıdır. Eğitim mutlaka bireyi özgürleştiren bir işleve sahip olmalıdır. İnsan Hakları Evrensel Beyanname’si 26. Madde’nin 2. paragrafı eğitimin amaçları çerçevesinde; *“Eğitim insan kişiliğini tam geliştirmeye ve insan haklarıyla temel özgürlüklere saygıyı güçlendirmeye yönelik*

8 Ali Türer, Türk Eğitim Sisteminde Değişim ve Dönüşüme Engel Düşünsel Ayak Bağları Üzerine Bir İnceleme, Liberal Düşünce Dergisi, Eğitim, Piyasa ve Devlet, Sayı: 49, Yıl: 2008, s: 114-115.

olmalıdır. Eğitim, bütün uluslar, ırklar ve dinsel topluluklar arasında anlayış, hoşgörü ve dostluğu özendirilmeli” der. Bu anlamda Türkiye’de eğitimin dayandığı temel felsefe ciddi anlamda gözden geçirilmelidir. Özellikle 1973 yılında kabul edilen 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu dünyaya, gelişmelere ve yeniliklere ayak uyduran bir bakış açısıyla yeniden değerlendirilmelidir.

1982 Anayasası’nda Eğitim

1982 Anayasası’nın 42. Maddesi ‘Eğitim ve Öğrenim Hakkı ve Ödevi’ başlığını taşımaktadır.

Bu maddede; “Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılâpları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılmaz”⁹ denilerek eğitimin dayandığı temel anlayışın çerçevesi çizilmiştir.

Bakıldığında 1924 yılında çerçevesi çizilen eğitim anlayışının günümüz Türkiye’de geçerliliğini koruduğunu görmekteyiz. Gerek anayasalarda ifadesini bulan ve gerekse eğitim hayatını tanzim eden kanun, yönetmelik ve uygulamaların içeriğine bakıldığında, temel amaçların bu çağa uygun düşmediği görülecektir. Dolayısıyla eğitim hayatını tanzim eden yasaların bugün talepleri karşılamadığı bir gerçektir.¹⁰ Bunun için mevcut anayasanın 42. Maddesi’nde yer alan eğitim bölümünü kısaca masaya yatırmakta fayda vardır. Prof Dr. Ömer Çaha bu maddedeki sorunu şu şekilde izah eder:

“Bugün herkesin üzerinde anlaştığı, hem fikir olduğu bir Atatürk ilke ve inkılâpları anlayışı yoktur. Türkiye’de çok farklı Atatürkçülük anlayışlarının olduğunu hepimiz biliyoruz. Evet, Atatürk ve onun devrimi bazı şeyleri sembolize eder. Modernleşmeyi, asrileşmeyi, batılılaşmayı vs. sembolize eder. Ama hem sembolize ettiği değerlerin

farklı açılımları, hem de Atatürkçülük olarak ileri sürülen ideolojinin, dünya görüşünün farklı tanımları söz konusudur. Bu bakımdan Anayasanın bu maddesinde sorunlar olduğu kanaatindeyim. Yine bütün toplumun sadece belli bir anlayışa göre eğitilmesi, modern dünyayla, demokrasiyle, sivil toplumla, özgürlüklerle telif edilebilecek bir şey değildir. Farklı bilgiler, hakikatler, inançlar, dünya görüşleri söz konusu olacağına göre, devletin bunların içinden sadece birini eğitim anlayışı olarak topluma dayatması doğru değildir. Bu anlayış, tüm anlayışların en doğrusu, en hakikisi olsa bile bütün bireylerin tek bir anlayışa mahkum edilmesi kanaatinde doğru değildir.

İlgili maddede yer alan ‘çağdaş bilim ve eğitim’ ifadesi de problemlidir. Çağdaş bilim anlayışı hangisidir? Bilim felsefesiyle az çok meşgul olan biri olarak diyebilirim ki bu sorunun net bir cevabı yoktur. Cumhuriyetin kurulduğu dönemlerde çağdaş bilimsel yaklaşım pozitivism idi. Ama bugün pozitivism modern dünyada, akademiye fazla itibar edilmez. Bir sürü farklı bilimsel yaklaşımlar devreye girmiştir. Yorumu esas alan dünya kadar yaklaşım gelişmiştir ve bugün modern dünyanın giderek bilimsel yaklaşımını belirleyen çerçeve bu olmaktadır. Cumhuriyetin kurulduğu dönemde Durkheim sosyolojisi çağdaş bilimin merkezini oluştururdu. Ama bugün kimse artık bu sosyoloji geleneğine itibar etmemektedir. Max Weber’in yorumlamaya dayalı, dolayısıyla özneyi esas alan sosyolojik yaklaşımı bugün daha fazla revaç bulmuş durumda. O halde çağdaş bilimden neyi anlayacağız? Bu Anayasanın ilgili maddesinde bir sorun olarak durmaktadır.”¹¹

Dolayısıyla 2012 yılı itibariyle eğitim özgürlüğünün önünde görülen en büyük engel 1982 Anayasası’nda eğitimin tektipçi bir zihniyetle ele alınmasıdır. Türkiye’deki temel eğitim anlayışının özetlendiği ilgili maddelerde ilk göze çarpan unsur; eğitimin tek tip bir ideolojiye mahsus olduğu

9 <http://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm>

10 Ufuk Coşkun, Liberal Düşünce Dergisi Yıl 17, Sayı 66, Bahar 2012, s.111

11 Ömer Çaha, Sivil Toplum ve Özgürlükler Bağlamında Modern Dünyada Eğitim Sorunu

gerçeğidir. Oysa tek tipçi bir düşünce anlayışı bireyin seçme hürriyetini ortadan kaldıran, dolayısıyla bireyi tercihleriyle başbaşa bırakmayan bir düşünce biçimidir. Seçme iradesi elinden alınan, tercihlerine, zevklerine, düşüncelerine, inançlarına ve dillerine önem verilmeyen, kısacası bireyi teslim alan bir eğitim anlayışında doğal olarak bireyin yaratıcılığı körelecektir. Daha da vahimi, çocuklar özgürlük değerinin farkına varamadan yetişkin olacaklardır. Bu da ciddi bir insan hakkı ihlalidir ve eğitim özgürlüğünün önünde de bir engel teşkil etmektedir.

Bu bakımdan yeni anayasada eğitim çok kültürlü, çoğulcu, farklılıklara açık özgürlükçü bir temele yaslanmalıdır. Anadilde eğitimin önü açılmalı, zorunlu din dersleri dayatması kaldırılmalı ve isteğe bağlı olmalıdır.¹²

---

12 Ufuk Coşkun, Liberal Düşünce Dergisi Yıl 17, Sayı 66, Bahar 2012, s.111

---

2. DERS KİTAPLARINDA YER ALAN SORUNLAR

Türkiye’de ders kitapları; *“Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılâp ve ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır”*¹³ maddesi gereğince hazırlanır. MEB’e bağlı olarak çalışan ve görevleri arasında ‘Millî eğitim sisteminin nasıl bir insan yetiştirmeyi hedeflediğini belirlemek’ olan Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından ders kitaplarının içeriği belirlenir ve kitaplar buna göre düzenlenir.

2012-2013 Eğitim-Öğretim Sezonunda Okutulan Ders Kitaplarından Örnekler

Ortaöğretim Demokrasi ve İnsan Hakları Ders Kitabı

Kitapta tek parti döneminin gerekli olduğu vurgulanıyor: *“Ancak ülkemizin çağdaş, demokratik bir devlet olması için gerekli bütün atılımlar tek parti düzeni içinde gerçekleşti. Yeniden eski düzene dönülmemesi için bu zorunluydu.”* (Sayfa 56)

1960 Darbesi de naif bir üslupla dile getiriliyor.

“15 yıl süren çok partili dönem, Türkiye’de köklü bir demokrasinin kurulması için yeterli olmadı. Bu dönemde hükümetin bazı icraatları Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından şiddetle eleştirildi. 27 Mayıs 1960’ta Türk Silahlı Kuvvetleri, bir darbeyle yönetime el koydu. 1961 yılında ise çağdaş ve güçlü bir demokratik düzenin kurulabilmesi için yeni bir anayasa hazırlandı. 1961 Anayasası’nda, hak ve özgürlükler geniş, ayrıntılı ve sistemli olarak ‘Temel Hak ve Özgürlükler’, ‘Sosyal ve Ekonomik Hak ve Özgürlükler’, ‘Siyasi Hak ve Özgürlükler’ şeklinde düzenlendi.” (Sayfa 56)

6. Sınıf Müzik Kitabı

2011-2012 yılı için hazırlanan 6. Sınıf İlköğretim Müzik dersinin ilk konusu ‘İstiklal Marşı’nı anlamına uygun okumak’tır. Konu için gerekli olan araç-gereçlere bakıldığında silah, top, tüfek vs gibi ses efektleri olduğunu görmekteyiz. Etkinlikler bölümünde; *“CD çalara savaş efekti yerleştirilir. Ve sesi hafif bir şekilde açılır. Ülkenizde eskisi kadar özgür değilsiniz, dış tehditler ve saldırılar yüzünden sınırlarınız daralmış ve bu sınırların dışına çıkmanız kesinlikle yasaklanmış. Düşman askerleri ülkenizi bütünüyle ele geçirmek için tekrar acımasızca saldırıya geçer. Siz onlardan kurtulmak için uğraşıyorsunuz fakat ülkenizin sınırları sürekli olarak daralıyor ve her geçen gün baskılar artıyor. Artık bu baskıdan bunaldınız. İşte tam da bu esnada önceden görevlendirilen öğrenciler Türk bayrağını yukarıya kaldırarak İstiklal Marşı’nı okumaya başladılar.”* İfadeleri yer almaktadır.

Burada ifade edilenlerin Kurtuluş Savaşı’nın yaşandığı dönemde geçerli olduğu aşikârdır. Ancak oluşturulan ortam pedagojik açıdan bakıldığında çocuklarda farklı duyguların oluşmasına neden olabilecek türden bir ortamdır. Çocuklara ülkesini ve milletini sevme duygularının kazandırılmasının yolu ve yöntemi bu olmamalıdır.

---

13 <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>

5. Sınıflar Din Kültürü Kitabı

Konu: Vatanımızı ve Milletimizi Çok Severiz

“...vatanımızı çok sever onun içi her türlü fedakârlığı yaparız. Atalarımız Plevne’de, Balkanlarda, Çanakkale’de vatani korumak için düşmanlara karşı koymuşlardır. Bizler de atalarımızı örnek almalı vatanımızı korumak ve yüceltmek için her türlü fedakarlığı yapmalıyız... Atatürk yurdumuzu düşmanlardan kurtarmak için canını feda etmekten kaçınmamıştır.” (Sayfa: 114-115)

‘Tartışalım’ etkinliğinde ise şöyle bir soru soruluyor: “Birlik ve bütünlüğümüzü koruyamazsak hangi olumsuzluklarla karşılaşabiliriz?” Ve ardından Orhan Şaik Gökay’ın ‘Bu Vatan Kimin’ şiiri konulmuştur. Şiirde ‘Her taşı yakut olan bu vatan can verme sırrına edenlerindir. Şu kara toprağa girenlerindir’ gibi ifadeler yer almaktadır.

Burada da vatan millet sevgisi kazandırılmaya çalışıldığı bir gerçek; ne var ki bu duygu vatan için düşmanlarla savaşıma, can verme gibi ifadelerle verilmeye çalışılıyor. Sürekli düşmanların olduğu bunlarla savaşıması gerektiği duygusu verilmeye çalışılıyor. Nedense bu duygunun bilimsel alanda yeni icatlar üreterek ya da sanat, edebiyat ve teknoloji alanlarında yeni eserler meydana getirerek verilmesi gerektiği işlenmiyor.

11. Sınıf İnkılâp Tarihi Kitabı

‘Harf İnkılâbı’ bahsinde; “Gazeteler, harf inkılâbını destekleyerek eski harflerle yeni harfleri yan yana basmaya başladılar. Türk milleti bu yeni alfabeyle kısa zamanda benimsedi. Atatürk, düzenlediği yurt gezileri ile Türk alfabesini halka tanıttı. Millet Mekteplerinin uygulaması Türk basınında cehaletle savaş ve tarihin ilk bilgi kültür seferberliği olarak nitelendirildi.” İfadeleri yer alıyor. (Sayfa: 106)

Ders kitaplarında tüm inkılâpların halk tarafından hemen benimsendiği ifade ediliyor. Oysa Harf İnkılâbı sürecinin ciddi bir dil imhası olduğu ve toplum tarafından kolayca kabul görmediği

biliniyor.

“Atatürk, Türk tarihinin bilimsel metotlarla incelenmesini sağlamak için ‘Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti’ni kurdu (1931). Bu cemiyetin amacı, Türk tarihinin ortaya çıkarılmasını sağlamaktı. Daha sonra, Türk Tarih Kurumu adını alan bu kuruluş, bilimsel araştırmalar yaptı. Böylece millî tarihimize ilgili doğru bilgiler elde edildi.” (Sayfa: 107)

Oysa bahse konu olan eski kitapta Doğu Anadolu Kürtsüz bir biçimde ifade edilmiştir. Sürekli iç ve dış düşmanlardan bahsedilmiş ve her medeniyetin kökeninde Türk ırkının olduğu gibi bilim ve mantık dışı tezler işlenmiştir.

Aynı ders kitabında Şapka Kanunu’ndan; “Bölge halkı büyük bir içtenlikle Atatürk’ün yapmak istediği kılık kıyafet inkılâbını benimsedi. Atatürk’ün Kastamonu’da verdiği mesajı iyi değerlendiren Türk milleti kısa sürede fes, sarık ve diğer başlıkları terk ederek kendiliğinden şapka giymeye başladı. Atatürk’ü Kastamonu dönüşünde karşılayanların hepsi şapka giymişti. Türk İnkılâbı’nın çağdaşlaşma boyutunda bir adım daha atıldı.” cümleleriyle bahsedilmektedir.

Oysa tarihi vesikalara ve bu dönemle ilgili kalemeye alınan ilmî eserlere bakıldığında, Şapka İnkılâbı için nasıl bir dayatma yapıldığı ve kanuna uymayan yüzlerce insanın nasıl idam edildiği açıkça görülebilir.

Kısacası, ders kitapları konusu, saf zihinlere işlenen bu ve benzeri daha pek çok örnek sebebiyle hâlâ bir insan hakları ve özgürlük sorunu olarak 2012 yılında da geçerliliğini korumaktadır. Bu bakımdan Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı özel bir komisyon kurarak ders kitaplarındaki bu tür bilgilerin çıkarılması ve ders kitaplarının her kesimden insanı kucaklayan bir anlayışla yeniden yazılması yolunda kararlı adımlar atmalıdır.

---

3. YÖNETMELİK ve UYGULAMALARDA YAŞANAN SORUNLAR

'Andımız' Uygulaması

İlk ve orta dereceli okullarda öğrencilere 'rahat-hazırol' komutları eşliğinde 'Andımız' adlı bir yemin metni okutulmaya devam ediliyor. İlk defa Millî Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu 10 Mayıs 1933 tarih ve 101 sayı kararı ile 'Öğrenci Andı' uygulamaya koymuştur. Talim Terbiye Kurulu'nun bu kararına göre, öğrencilerin her gün tekrar edeceği 'Öğrenci Andı' ile ilgili olarak Millî Eğitim Bakanlığı, 18 Mayıs 1933 tarih ve 1749/42 sayılı genelgeyi yayımlamıştır. 'Öğrenci Andı'nın amacı ve söylenirken nelere dikkat edilmesi gerektiği bu genelgede açıklanmıştır. 29 Ağustos 1972 tarih ve 14291 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan ilkokullar yönetmeliğinin 78. Maddesinde 'Öğrenci Andı'na yeni eklemeler yapılmıştır. Öğrenci Andı'nın bugün söylenmekte olan metni, Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi'nin Ekim 1997 tarih 2481 sayısında yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'nin 10. Maddesi'yle belirlenmiştir. Son olarak Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği (Kurum: Millî Eğitim Bakanlığı,

Kabul Tarihi: 27.08.2003, RGT: 27.08.2003, RG No: 25212)'nin 'Öğrenci Andı' başlıklı 12. Madde ile düzenleme yapılmıştır.”

AK Parti'nin 2012'de gerçekleşen 4. Olağan Kongresi'nde dağıtılan 'AK Parti 2023 Siyasi Vizyonu' isimli kitapçıkta bazı vaatler yer almaktadır. Anadilde kamu hizmeti, kamu hizmetlerinde Kürtçe tercüme, Kürtçe savunma, ayrıca darbelerle mücadele bölümünde ise askerî okulların müfredatını yenileme gibi önemli ayrıntılar yer almaktadır. Kongrede açıklanan 62 maddelik yol haritasının 2 maddesi ise etnik ayrımcılık konusuyla ilgili. Burada “*Kamu hizmetlerinden yararlanmada her türlü dini, etnik ayrımcılığa son verilmesi*” ve “*Mevzuatta etnik ayrımcılık algısı yaratan bütün hükümlerin ayıklanması*” yer alıyor. Buna göre etnik ayrımcılık olarak algılanmaya müsait ifadelerin tespit edilerek yeniden düzenlenmesi ifade ediliyor. Yıllardır okul çocuklarına “*Varlığım Türk varlığına armağan olsun*” şeklinde ezberlettilen andımız adlı yemin metninin de artık bu doğrultuda kaldırılması gerekmektedir.

İlköğretim okullarında 76 yıldır okutulan 'Öğrenci Andı' neredeyse her dönem eleştirilen bir metindir. Yıllardır okullarda okutulan bu andı yazan kişi (23 Nisan 1933) 'dönemin Millî Eğitim Bakanı olan Dr. Reşit Galip'tir.

Hitler ve Mussolini de Çocuklara Yemin Ettirmişdir!

1920'li ve 30'lu yıllar bilindiği gibi dünyada faşizmin hâkim olduğu yıllardır. Esen rüzgâr Türkiye'yi de etkilemiş ve o yıllarda Türkiye'de de ideolojik bir yapılanma faaliyete geçirilmeye çalışılmıştır. Almanya ve İtalya gibi ülkelerde hüküm süren diktatörlerin, hâkim ideolojilerini çocuklara daha küçük yaşlardan itibaren empoze etmeye başladıklarını biliyoruz. Bu bakımdan dönemin liderleri eğitime ayrı bir önem vermişlerdir.

Dante L. Germino'ya¹⁴ göre eğitim faaliyetlerinde belki de en başarılı olanlar Hitler ve Muss-

---

14 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=154599>

solini olmuştur. İlköğretim öğrencilerine aşılması gereken en önemli duygu Hitler'e bağlılığın ne kadar kutsal bir şey olduğuydu. Bu öğretmenlerin de zorunlu bir göreviydi. Okulda her gün yaklaşık 10 dakika süreyle Hitler'in resmi önünde selamlamada bulunulurdu. Hitler okul dışında yaygın eğitime de önem vermekteydi. Okul dışındaki vakitler için kurulmuş olan öğrenci kampları yaygınlaştırılıyordu. Hitler 6-18 yaş arası çocukları kurduğu gençlik gruplarında yetiştirerek onlara nasyonal sosyalizmi, 'Führer'i ve Yahudi düşmanlığını aşıyordu. İlk zamanlar gönüllü bir organizasyon olan bu gençlik grupları 1936 yılından itibaren çocuklar için zorunlu tutulmaya başlandı. İdeolojik eğitimin ve beden eğitiminin verildiği gençlik kamplarında çocuklara şöyle yemin ettirilirdi:

"Führer'e adanmış kanımın her damlasıyla; ben tüm enerjimi ve gücümü Adolf Hitler'e ve ülkeme adayacağıma yemin ediyorum. Onun için, sahip olduklarımdan hatta hayatımdan bile vazgeçeceğime söz veriyorum ve bunun için Tanrıdan yardım diliyorum."

Almanya'daki bu pratiklerin benzeri İtalya'da da yaşanıyor. İtalya'da 'Duçe' lakaplı Mussolini de, çocukların ve gençlerin rejime bağlı bir şekilde eğitilmesine önem vermişti. İlköğretimden itibaren faşist ideoloji çerçevesinde yetiştirilen çocuklara ve gençlere şöyle bir yemin ettirilirdi:

"Tanrının adıyla ben liderimin bütün emirlerini yerine getireceğime, gerekirse bu uğurda kanımın son damlasına kadar mücadele edeceğime yemin ederim, yaşasın faşist devrim..."

Andımız Kaldırılmalıdır!

Günümüz Almanya ve İtalyasında artık faşist ideolojinin unsurlarını taşıyan yemin metinleri kaldırılmış durumdadır. Bizde ise ne yazık ki çocuklar hala "Varlığım Türk varlığına armağan olsun!" cümlesini her gün 'rahat-hazırol' komutlarıyla tekrar etmektedirler. 2012 yılında yeni eğitim reformu çerçevesinde okula yeni başlayan minik

öğrenciler belki de hayatlarında ilk kez askerî komutları duydular ve bir hayli şaşkıncılar. Çünkü bu tür uygulamalar çocukların sosyal, fiziksel ve psikolojik gelişim aşamalarına uygun düşmeyen, kısacası pedagojik açıdan da son derece sorunlu uygulamalardır. Çünkü militarist uygulamalar bireyin yaratıcılığını bitirdiği gibi, özgür ve bağımsız düşünme kanallarını da tıkar. Bakıldığında demokratik dünyanın hiçbir yerinde küçük çocuklara asker komutlarıyla bu denli ağır bir yemin ettirilmiyor. Ne var ki bazı kesimler 'Öğrenci Andı'nı maalesef Anayasa'nın değiştirilemez bir maddesiymiş gibi yorumlamaktadırlar. Gelinek nokta da artık 'Öğrenci Andı' bir tabu olmaktan çıkarılmalıdır.

Öğrenci Andı'nın çocuklara 'evrensel insanlık değerleri' adına kazandırdığı bir şey yoktur. Türkiye'de yıllardır insan hak ve özgürlükleri alanında yaşanan sıkıntılar eğitimden bağımsız ele alınamaz. Sorun özellikle bazı kesimler tarafından eğitimin tek parti zihniyetinin tekeli altında tutulmak istenmesi sorunudur. Bu bakımdan eğitim Türkiye'de öncelikle bir zihniyet meselesi olarak ele alınmalıdır.

Türkiye'de Kürt sorunu, Alevî sorunu, düşünce ve ifade özgürlükleri, din ve vicdan özgürlüğü gibi köklü sorunların çözümünün zorlaşmasında eğitim sisteminin sürekli ürettiği militarizmle ve tektipleştirici özelliğiyle ciddi bir payı bulunmaktadır. Bu bakımdan köklü sorunlar tartışılırken bu sürece mutlaka eğitim de dâhil edilmelidir.

Sınıflarda Tektipleştirici Uygulamalar

Her gün çocuklara 'rahat-hazırol' komutlarıyla ezberlettirilen bir yemin merasiminin yanısıra öğretmen içeri girdiğinde ayağa kalkılması, saygı duruşları, şiirlerin içeriği, okunma şekli, törenlerde öğretmenlerin bölük komutanı şeklinde dizilmesi, saç kesimi, tırnak bakımı, kılık-kiyafet, çanta-sıra kontrolleri, ütülü giyinmeye zorlama, soru sorulmadan, söz hakkı verilmeden konuşulmaması gibi

artık eğitimciler tarafından da kanıksanmış olan ve çocukların fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimleriyle örtüşmeyen birçok uygulama da yer almaktadır. Öğrenciler 2012 yılı itibariyle hâlâ kılık kıyafetlerinden ötürü okul idarecileri tarafından rencide edilmekte ve birçoğu kıyafet yönetmeliğine uymadığı gerekçesiyle evlerine geri gönderilmektedir.¹⁵ Bu türden yasaklar ve dayatmalar bireyin kişilik gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir. Bireyin kişisel tercih hakkı da yok sayılmaktadır. Aynı zamanda bu uygulama eleştirel bakış açısını zedelediği gibi bireyi tamamen kontrol edilebilir, itaatkâr bir konuma indirgemektedir.

Nöbetçi Öğrenci Uygulaması

Türk eğitim sisteminde askerî sistemi andıran bir diğer uygulama da ‘nöbetçi öğrenci’ uygulamasıdır. 211 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu’nun 76. Maddesi Askerlikte Nöbet Hizmetleri’yle ilgilidir. Bu kanunda nöbet hizmetlerinin belirli sıra ile nasıl ve ne şekilde yürütüleceğine ilişkin ifadeler yer alır. Kuşkusuz sözkonusu askerlik hizmeti olduğu için ‘nöbet sistemi’ bu kurum için gerekli bir uygulamadır. Ne var ki benzer bir uygulamanın ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında -yani okullarda- uygulanıyor olması manidardır. Bu uygulama, bir bakıma eğitim sisteminin ordu-millet geleneğine göre şekillendiğini göstermektedir.

Bakıldığında okula rengini veren uygulamaların militarizm kökenli olduğuna tanıklık etmekteyiz. Örneğin; öğrencilerin her sabah ikişerli sıraya dizilmeleri, öğretmenlerin keza bölük komutanı gibi bu sıraların başında durması, ‘rahat, hazırol’ komutlarının çektirilmesi, Beden Eğitimi derslerinde çocuklara asker yürüyüşlerinin yaptırılması, öğretmenin ‘günaydın’ demesine karşılık öğrencilerin hep bir ağızdan ‘sağol’ şeklinde cevap vermeleri gibi bir yığın uygulamaların ‘eğitim-ordu’

bütünleşmesini göstermesi açısından ibretliktir. Bu bakımdan eğitim sistemi eleştirilerine nöbetçi öğrenci uygulamaları da dahil edilmelidir.

Bilindiği gibi her yıl ilköğretim haftasında, bireyi okul duvarları içine hapsetmeyen, çevresiyle bütünleştiren, bilim, sanat ve teknolojide çağın yakaladığı seviyeye çıkartan, çevresinin doğal güzelliklerini koruyan, onu güzelleştiren, sorumluluk sahibi, demokratik, çağdaş, farklı görüşlere açık bir eğitim anlayışının devreye sokulması gerektiğine dair bir yığın görüş/temenni ortaya atılır. Bunun yanı sıra okulların derslik, finansman ve öğretmen yetersizliği gibi sorunları alabildiğine tartışılır. Eğitim sendikaları en önemli sorunun fizikî altyapı yetersizliği, ulaşım, sınıf mevcutları, öğretmen yetersizliği ve maaş sorunu olduğunu dillendirir. Milli Eğitim Bakanlığı ise yaptığı yeniliklerle övünür, açtığı dersliklerle ve yerleştiği öğretmen kadrosuyla gururlanır. Bunun yanı sıra eğitim sisteminin mevcut kusurlarının eğitim sendikalarının, basın kuruluşlarının ve kamuoyunun destek ve gayretleriyle giderilebilmesi gerektiğini ifade eder. Ancak kimsenin üzerinde pek durmadığı, eğitim sendikalarının dillendirmediği, bakanlığın ise sürekli görmezden geldiği bir mesele vardır ki; o da eğitim kurumlarının militarizmin kısıncasında olduğu meselesidir.

Bunun en somut göstergelerinden biri de nöbetçi öğrenci uygulamalarıdır. Eğitimde sürekli yeniliklerin konuşulduğu, toplam kalite ve AB standartlarından bahsedildiği devlet okullarında çocuklara nöbet tutturma bir gelenek halini almış gözüküyor. 5 bin mevcutlu bir okulun kapısının önünde nöbet tutturulan 5’nci sınıf öğrencisinin omzuna bindirilen bu görev ve sorumluluk duygusu biraz ağır olmuyor mu? 12–13 yaşlarında bir çocuğun, koskoca okulun bekçiliğini yaparak güvenliğini sağlama girişimi gerçekten vahim bir durumdur. Bir de okul çevresinde var olan tehlikeler dikkate alınacak olursa bu durum gerçekten yönetmeliği de aşan ciddi bir sorundur. Bu ciddi sorun militer bir eğitim sisteminin hâkim olduğu bu ülkede oldukça kanıksanmış olduğundan maaşesef Milli Eğitim’in gündeminde de bulunmuyor.

15 Ufuk Coşkun, Tek Tıp Üniforma Eğitimden Soğutur, Yeni Şafak, <http://yenisafak.com.tr/yorum/?i=382728>

Resmîgeçit Törenleri

Türkiye’de ulusal ve resmî bayramlarda yapılacak törenler hakkında bir yasa bulunmaktadır. 17/03/1981 tarih ve 2429 sayılı Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkındaki bu kanun; Cumhuriyet Bayramı, Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, Atatürk’ü Anma ve Gençlik ve Spor Bayramı ile Zafer Bayramı kutlama törenlerini düzenlemek ve yürütmekle görevli bütün resmî ve özel kurum ve kuruluşların faaliyetlerini kapsar. Yasanın 1 No’lu amacı: “*Bayramların anlam ve önemine uygun olarak coşku ile kutlanmasını sağlamak ve böylece Büyük Atatürk’e ve ilkelerine bağlılığı geliştirmek ve Ulusal birliği pekiştirmektir.*”¹⁶ Yönetmelik resmîgeçit törenlerine varana kadar resmî bayramların kutlama biçimlerini düzenler.

Ülkemizde ilköğretim ve ortaöğretimde okuyan çocuklar işte bu kanun gereği bayram hazırlıkları yaparlar. Resmî bayram hazırlıkları aylar öncesinden başlar. Çocuklar, gerek resmîgeçit törenleri gerek çeşitli gösteriler için, bayram gününe kusursuz bir biçimde hazırlanmaları için haftalar öncesinden öğretmenleri eşliğinde stadyumlara götürülür. Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı Yönergesi’ne göre bu hazırlıklar iki bölümden oluşur. Bunlar tören ve gösteri bölümleridir. 13. Maddenin (ğ) Bendine göre; tören geçişi; tören yöneticisi, bayrak grubu, flama grubu ve teknik komitenin geçişinden sonra; diğer grupların geçiş sırası ise teknik komite tarafından belirlenen sıraya göre yapılır. Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı gösterileri ise, çocuk kortejleri, halk oyunları, dans, bale, jimnastik gösterileri, bando gösterileri, seçilecek konuların müzik eşliğinde dramatize edilmesi gibi etkinliklerdir. Tüm bayramlarda gösteriler ve resmîgeçit törenleri büyük ölçüde protokol önünde gerçekleşir.

23 Nisan Çocuk Bayramı ve Kenan Evren

Her yıl kutlanan 23 Nisan Çocuk Bayramı ile ilgili ortaya atılan tarihî bir bilgi bulunmaktadır.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’nın 1923 yılından beri kutlanıldığına ayrıca bu bayramın çocuklara Atatürk’ün armağanı olduğuna dair yaygın bir kanaat hâkimdir. Mehmet Ö. Alkan bunun bir efsaneden ibaret olduğunu ifade etmektedir. Mehmet Ö. Alkan ‘23 Nisan’ın Gayri Resmî Tarihi’ adlı makalesinde; 23 Nisan’ın ilk kez 1921 yılında millî bayram olarak kutlandığını, ardından bugünkü Çocuk Esirgeme Kurumu’nun aynı günü, çocuk günü ilan etmesiyle örtüşmenin başladığını ve 1927’de aynı kurumca Çocuk Bayramı’na dönüştüğünü ifade eder. 23 Nisan, 1935 yılına kadar bir yandan Millî Hâkimiyet Bayramı, bir yandan da Çocuk Haftası olarak kutlanır; o yıl resmen Ulusal Egemenlik Bayramı olarak benimsenir. ‘Armağan’ öyküsü ilk kez 1957 yılında duyulmaya başlamış olup, 27 Mayıs sonrasında yaygınlaşmıştır. Alkan, 23 Nisan’ın resmî olarak Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı olarak kabul edilmesini 12 Eylül yönetimine borçlu olduğumuzu ifade eder. 12 Eylül millî egemenliğin temsil edildiği TBMM’yi kapatmıştı. Yaklaşmakta olan ‘Ulusal Egemenlik Bayramı’ 1935 yılındaki tanımlamaya göre kutlanması gerekiyordu. Açılış günü kutlanan meclis ortada yoktu. Durumun zorluğunu fark eden Kenan Evren hemen yeni bir yasa hazırlanması için emir verdi. 23 Nisan’dan yaklaşık bir ay önce 17 Mart 1981’de kabul edilen ve 19 Mart’ta Resmi Gazete’de yayımlanan kanunla bayramın adı ‘Ulusal Egemenlik Bayramı’ olmaktan çıkmış ve ‘23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı’ olarak değiştirilmişti. Bu kanunda ilk defa ‘Ulusal Egemenlik’ ve ‘Çocuk Bayramı’ birlikte kullanılmıştı. Kanun metninin ilk halinde bayramın sadece anaokulları ve ilkokullarda kutlanabileceğine ilişkin kısım, 1983 seçimlerinin yaklaşması üzerine kanundan çıkarılmıştır. Zira meclis açılmak üzeredir. İşte bu ortamda 23 Nisan’ı çocuklara Atatürk’ün armağan ettiği şekliindeki efsane işlenmeye başlanır.

Oysa böyle bir günü çocuklara Atatürk armağan etmemişti. Çocuk Bayramı olarak bugünün kutlanmasının Atatürk’le doğrudan bir ilgisi de

16 http://mevzuat.meb.gov.tr/html/17475_0.html

yoktu. Bayramın adını değiştiren TBMM'yi kapatan 12 Eylöl darbecileri 5 Mayıs 1981'de 51 No'lu Milli Güvenlik Kurulu Kararı ile Türkiye'ye Amerika'daki kiliselerin öncölüğünde kutlanan Çocuk Bayramı (Children's Day) kutlamalarından esinlenerek 'Çocuk Bayramı'nı armağan eden Türkiye Çocuk Esirgeme Kurumu'nu feshetmiştir.¹⁷

Resmigeçit Törenleri

19. Yüzyıl Faşizminin Ürünüdür

Bütünüyle 'ideolojiler çağı' olarak nitelendirilebilecek olan 20'nci yüzyılın toplumsal ve siyasal ikliminde ulusal bayram kutlamalarının ve bu kapsamda yapılan törenlerin; otoriter siyasî rejimlerin ideolojik temellerini güçlendirme, kuruluş felsefelerini ve temel doktrinlerini kitlelere yayma ve iktidarlarının meşruiyetini pekiştirme açısından vazgeçilmez bir araç işlevi gördüğü şüphesizdir. Bu bağlamda, kuruluş yıldönümlerinin kutlandığı meydanlarda yapılan gösterilerde atılan sloganlar ve verilen nutuklarla resmî ideolojiye bağlılık ve rejime sadakat duygusunun kitlelere etkili bir biçimde empoze edilmesi, devrimci tezler etrafında birleşme ve kilitlenme çağrısının yapılması, rejimin varlığına yönelik potansiyel tehditlere ve rejim düşmanlarına karşı uyanık olma ve mücadele etme bilincinin aşılması sağlanır.¹⁸

Özellikle 19. yüzyıl faşizminin ilham kaynağını Spartalıların oluşturduğu söylenir. Çünkü Spartalıların en belirgin vasıfları aşırı disiplinli askeri örgütlenmeleri idi. Spartalılar daha küçük yaşlardan itibaren askerî disiplinle yetiştirilirdi. Çelimsiz, zayıf çocuklar atıl durumda bırakılır genç, sağlıklı ve gürbüz çocuklar vatan savunması için özel yetiştirilirdi. Gerek faşist liderler ve gerekse ideologları bu anlamda gençlere özel bir ilgi göstermişlerdir. Örneğin bizde Nihal Atsız 'Türk

Gençliği Nasıl Yetişir?' adlı makalesinde Sparta devletine benzer bir asker-ulus yaratmak amacı güden eğitim programı sunuyordu. Atsız: "*İnsaflı düşünelim: Bir Türk çocuğuna güreş mi yakışır, yoksa aktörlük mü?*" diye soruyor ve eğitim sürecinin bir zorunlu askerlik hizmeti haline getirilmesini öneriyordu. Buna göre; "*Askerlik dersi nazarı ve amelî olarak çoğaltılmalı ve ciddi tutulmalıdır. Talebe askeri kanunlara ve cezalara tabi olmalı ve mektep üniforması giymeğe mecbur edilmelidir.*" Ortaokulda millî sporlar başlamalı, kılıç, güreş, cirit gibi ananevî sporlarla, yüzücölük, kürekçilik vesaire gibi savaşa yardımcı sporlar birinci mevkii tutmalıdır. Askerlik dersleri ile sporlar en mühim dersler haline getirmelidir. Hatta Atsız, "*Okullar birer kışla haline gelmeli, liselerin müdürleri yüksek rütbeli subaylardan olmalıdır*" teklifinde de bulunur.

Kısacası Cumhuriyet dönemi ideolojisine bakıldığında bizde de askerliğin, silahın, beden eğitimi ve sporun önemli bir yer tuttuğunu görmekteyiz. Dünyada esen faşizm rüzgârdan kuşkusuz Türkiye de etkilenmiştir. "*Her Türk Asker Doğar*" sloganının içselleştirilmeye çalışılması işte bu rüzgârın bir sonucudur. Oysa 2012 yılında artık bu ülkede çocukların askerliğe değil sivilliğe özendirmesi gerekmektedir. Çünkü eğitim kurumlarının askerî bir disiplin ve anlayışla işlev görmeleri durumunda bu kurumlardan asla bağımsız ve özgürlükçü düşüncelerin üretilmeyeceği bilinmelidir. Oysa eğitimin bireyi özgürleştirmesi beklenir. Öğrencilere sürekli olarak belirli bir ideolojiyi ya da bir kitleyi üstün görmeleri dayatılırsa; diğer ırk, renk, dil ve inançlara karşı bir önyargının oluşmasına olanak sağlanmış olunur. Onun için askerî ritüellerin ve yönetmeliklerin mutlaka okul ortamından uzaklaştırılması gerekmektedir.

2011-2012 Eğitim öğretim yılında Müsteşar Emin Zararsız'ın Milli Eğitim Bakanı Ömer Dinçer adına İl Milli Eğitim Müdürlüklerine gönderdiği "*...Başkent dışındaki il ve ilçelerimizde yönetmelikte yer almayan senaryo, değişik renk ve nitelik arz eden gösteri ve fon çalışmalarını*

17 Mehmet Ö. Alkan, "23 Nisan'ın Gayri Resmî Tarihi", Toplumsal Tarih, Nisan 2011

18 Doç. Dr. Ulvi Saran "Otoriter Gelenek ve 21.Yüzyılda Kutlama Törenlerinin Anlamı", Zaman-Yorum, 03.11.2011

gibi etkinliklere yer verilmemesi, bu kapsamda il ve ilçe kutlama komiteleri tarafından gerekli tedbirlerin alınarak çalışmaların anılan yönetmelik hükümleri uyarınca yürütülmesi hususunda gereğini...” şeklindeki yazısı medyada geniş yer buldu. Bakanlığın bu önerisini bir kesim sendikacılar ‘gericilik’ ve ‘sulandırmak’ olarak değerlendirdi. Oysa bu türden gelişmeleri olumlu bir adım olarak değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü artık eğitim kurumlarından askerî ritüellerin kaldırılması ve öğrencilerin de bayramlarını daha doğal yollarla ve eziyetsiz bir biçimde kutlamaları gerekmektedir.

Bir 12 Eylül Ürünü: 24 Kasım Öğretmenler Günü

12 Eylül askerî darbesinin yapıldığı dönemde askerî yönetimin başında bulunan Kenan Evren, Atatürk’ün 100. doğum yıl dönümü olan 1981 yılında, 24 Kasım’ın her yıl Öğretmenler Günü olarak kutlanmasını kararlaştırmıştır. Atatürk bile 24 Kasım’ı ‘Muallimler Günü’ olarak ilan etmişken, 12 Eylül darbecileri bugünü ‘Öğretmenler Günü’ olarak kutlamayı zorunlu hale getirmişlerdir. O dönemde bir taraftan 24 Kasım’ın Öğretmenler Günü olarak kutlanması zorunlu hale getirilirken, diğer taraftan da 1402 sayılı kanunla birçok bilim insanı üniversitelerden atılıyor, YÖK kuruluyor, öğretmenler meslekten atılıyor, sürgün ediliyor ve daha birçok baskıya maruz bırakılıyordu. Birçok öğretmenin “*Görülen lüzum üzerine*” ibaresiyle zorunlu olarak atamalarının gerçekleştirildiği, sendikacıların içeri alındığı, öğretmenlerin fişlendiği, meslekten ihraç edildiği, kısacası her türlü haksızlığın, hukuksuzluğun ve zorbalığın devam ettiği bir dönemde, Kenan Evren’in 24 Kasım’ı öğretmenler için özel bir gün olarak tesis etmesi hala sorgulanmamaktadır. 12 Eylül askerî cuntası, Atatürkçü olduklarının bir göstergesi olarak 24 Kasım’ın Öğretmenler Günü olarak kutlanmasını kararlaştırırken aslında Atatürkçülük kisvesi adı altında yaptıkları hataları, hukuksuzlukları kısmen de olsa örtmek istiyorlardı. Başka bir deyişle, o dönemde yapılan tüm

antidemokratik uygulamaların, şiddetin, baskının ve yasakların yanında, bir de ne kadar Atatürkçü olduklarını göstermeye çalışıyorlardı. Diğer taraftan 12 Eylül darbe zihniyetinin ürettiği bu anlayış; resmî ideolojiye kayıtsız-şartsız itaat eden, eleştiri kültüründen yoksun, sönük, bilim, sanat ve felsefe alanlarında kaliteli bireyler yetiştirmekten uzak bir öğretmen kitlesi oluşturmayı hedefliyordu.

Bilindiği gibi mesleğe yeni başlayan öğretmenler 2012 yılında da 24 Kasım’da ‘Öğretmen Andı’ içerek göreve başladılar. Öğretmen Andı; “*Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’na, Atatürk inkılap ve ilkelerine, Anayasa’da ifadesini bulan Türk milliyetçiliğine sadakatle bağlı kalacağıma; Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını tarafsız ve eşitlik ilkelerine bağlı kalarak uygulayacağıma; Türk milletinin millî, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyip, koruyup, bunları geliştirmek için çalışacağıma; İnsan haklarına ve Anayasa’nın temel ilkelerine dayanan millî, demokratik, laik bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarımı bilerek, bunları davranış halinde göstereceğime namusum ve şerefim üzerine yemin ederim*” şeklindedir.¹⁹

Herhangi bir ideolojik kurgunun aksine öğretmen, sıradan insan olarak kalan, fakat sürekli olarak kendisini geliştiren ve farklılaştıran, kendi bireysel evreninden diğer insanların evrenine geçmeyi bilen, diğer insanları kendi tecrübesinin bir parçası yapan, buyurma yerine konuşma ve dinleme olgunluğunda olan, insana dair hiçbir şeyi kendisine yabancı saymayan keşfedici mütevazı bir kişiliktir.

Türkiye’de darbe süreçlerinde kimsenin düşüncesine bakılmaksızın sadece statükoya itaat etmeleri istenmiştir. Eğitimin doğasına aykırı bir yığın militarist uygulamanın sistemleştirildiği bir ülkede bilim, sanat, edebiyat ve felsefe alanlarında çok ciddi kalite düşüşlerinin gözlemleneceği bir gerçektir.

19 <http://www.meb.gov.tr/belirligunler/24kasim/and.htm>

4. EĞİTİM SİSTEMİ İLE İLGİLİ SORUNLAR

4+4+4 Eğitim Reformu

Türkiye'deki mevcut eğitim sisteminin taşıdığı temel felsefe göz önünde bulundurulacak olursa eğitimin zorunlu hale getirilmesi meselesi daha net bir biçimde anlaşılabilir. Zorunlu eğitim bireyi farklı eğitim modelleri yönünden bir tercihle başbaşa bırakmıyor. Çocukların egemen gücün isteği doğrultusunda şekillenmiş bir eğitim anlayışıyla yetiştirilmesini öngörüyor.

Dünyada örneğin ABD, Kanada ve İngiltere gibi ülkelerde zorunlu eğitim dayatması giderek azalmakta ve 'homeschooling' denilen 'evde eğitim' modelleri üretilmekte ve giderek bu alan bir sektör haline gelmektedir. Türkiye'de ise süreç tam tersi işlemekte ve eğitimin devlet tekelinde bir hizmet olarak sunulma zorunluluğu getirilmektedir. Dolayısıyla aileler çeşitli alternatif eğitim modellerinden yoksun bırakılmaktadırlar.

Okula Erken Başlama Yaşı ve Anne-Çocuk İlişkisi

Milli Eğitim Bakanlığı 2012-13 eğitim ve öğretim yılı için yayımladığı genelgede 30 Eylül 2012 tarihi itibarıyla 66 ayını tamamlayan tüm çocukların okul kayıt işlemlerinin e-okul sistemi üzerin-

den merkezî olarak yapılacağını bildirdi. Bilindiği gibi, 0-6 yaş dönemi çocuklar için hayati bir öneme sahiptir. Çünkü çocuğun ileriki yıllarda kazanacağı karakter, benlik ve becerilerinin temeli bu yıllarda ailede atılır. En önemlisi de çocuk ilk temel davranış kalıplarını, inanç değerlerini, üretkenliği, sevgiyi, şefkati, ahlakı, erdemi vs. ailede kazanır. Dolayısıyla anne çocuğun ilk eğitmeni durumundadır.

Çocuğun ilk model aldığı kişi bir bakıma mentorü anne-babasıdır. Çocuk ilk kavramları, nesnelere annesinin diliyle öğrenir ve hayata onun penceresinden bakmaya başlar. 0-6 yaş arası çocukların çok yaratıcı, üretken, zeki ve özgür oldukları bilinen bir gerçektir. Çünkü ailede anne ve çocuk arasında güvene, sevgiye ve şefkate dayanan sağlam bir ilişki kurulmuştur. Daha da önemlisi anne ve baba okulun aksine çocuğun sadece sol beynini değil aynı zamanda sağ beynini de çalıştırmaktadırlar. Bilindiği gibi insan beyni iki bölümden oluşur. Sağ beyin yaratıcı, sezgisel, duygusal, üretken daha çok sanata, şiiire, hayal gücüne dayalı işler. Bütünseldir, duyuları ve duyguları serbestçe harekete geçirir. Sol beyin ise daha çok matematiksel zekâyı harekete geçirir. Kelime ezberleme, sayısal işlemler ağırlıktadır. Rasyoneldir, planlı ve programlı işlere uyumlu hareket etme işlevini yerine getirir. Okul tam da bu noktada sınavlar, söz dinleme ve tektipçi birtakım uygulamalarıyla bireyin özellikle sol beynine hükmetme gayreti gösterir. Dolayısıyla bireyin ailede edindiği yaratıcılığını, özgünlüğünü ve özgürlüğünü kısmen yok eder.

Çocukları haftada 30 saat ailelerinden ayıran bir eğitim uygulamasına geçildi. Oysa çocuğun hayatının ilk yıllarını ailesiyle geçirmeye hakkı vardır. Uluslararası Çocuk Hakları Beyannamelelerinde çocuğun ailede şefkat ve sevgi atmosferi içinde yetişmesini ve çocuğun yeteneklerinin geliştirilmesi ile uyumlu olarak, çocuğa yol gösterme ve onu yönlendirme konusunda ana-babanın, önemini dikkat çeker. Bu sebeple çocukları erken bir

yaşta okula almak yerine ebeveyn eğitimi üzerinde farklı projeler üretilmesi gerekmektedir. Özellikle gönüllü sivil örgütlerin 'kadın eğitimi' üzerine yapacakları çalışmalar ciddi oranda fayda sağlayacaktır.

Bu çerçeveden bakıldığında, çocukları erken yaşlarda okula almadan evvel iki önemli çalışmanın yapılması daha doğru olacaktır. Bunlardan ilki ve en önemlisi çocuğu ailesinden erken yaşlarda koparmak yerine ebeveyn eğitimi üzerinde projeler üretmek ve çocuğu daha fazla aile ortamında tutmaktır. Bir diğeri de; eğer devlet erken yaşta çocuğun okula gönderilmesinde ısrarcı ise, okulu çocuklar için yeniden düzenlemek olmalıdır.

Zorunlu Din Dersleri

Türkiye kamuoyu Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın 2012 yılında "*Dindar nesil yetiştirmek istiyoruz!*" sözlerini tartıştı. Bu meseleye Cumhuriyet dönemi eğitim ideolojisinin pozitivist dünya görüşü ve Türk milliyetçiliği üzerine inşa edildiği bir ülkede bir de 'Tevhid-i Tedrisat' çerçevesinden bakılması gerekmektedir.²⁰ Bilindiği gibi Türkiye'de 'millî eğitime' -Cumhuriyet dönemi boyunca- Kemalist ideoloji yön vermiştir. Eğitim kurumları resmî ideolojinin yeniden üretim merkezleri olarak kurgulanmış ve yönetmeliklerle eğitimin tüm unsurlarına sirayet ettirilmiştir. Resmî ideolojinin içselleştirilmesi için eğitimin her şeyden evvel millî ve pozitivist bir nitelikte olması gerekiyordu. Dolayısıyla başta din olmak üzere bu amaca zarar verecek her türlü aykırılığa asla müsaade edilmedi. Kısacası eğitim, ulus devletin ihtiyaçları doğrultusunda kurgulandı.

Bugün Türkiye'de farklı kesimlerin kendi inanç sistemlerine göre insan yetiştirmesinin önündeki en büyük engellerden birisi şüphesiz Tevhid-i Tedrisat Yasası'dır. Çünkü bu yasayla hedeflenen, tüm ulusun tek bir terbiye sistemi ile yetiştirilme-

sidir. Daha da önemlisi eğitim kurumları tamamen devlet tekeline alınarak birer ideolojik aygıtla dönüştürülmüştür. Din eğitimi, din görevlilerinin yetiştirilmesi ve tüm eğitim görevleri Maarif Vekâleti'ne verilmiştir. Bir bakıma din devletten ayrılmamış, bilakis devletin emrine verilmiştir. Yasa ile devlet tarafından kurulmuş olan din okulları kapatılmış, sivil okullarda din dersi kaldırılmıştır. Devlet okulları dışında din eğitimi verilmesi 1924 yılından itibaren suç haline getirilmiştir 1924'ten günümüze kadar da Talim Terbiye Kurulu'nun onayını almamış hiçbir ders kitabı devlet okullarında okutulmamıştır. Kısacası eğitim doğrudan devletin resmî ideolojisine uygun bireyler yetiştirme işlevini üstlenmiştir.

Kısacası Tevhid-i Tedrisat Yasası'yla birlikte devletin aynı zamanda 'dini kontrol altında tutma' yönünde bir politika geliştirdiğine tanıklık etmekteyiz. Bu bakımdan Sayın Başbakan'ın 'dindar nesil yetiştirme' talebi bir bakıma Tevhid-i Tedrisat Yasası'yla birlikte ele alınmayı hak etmektedir. Bugün Türkiye'de bir din ve vicdan özgürlüğü sorunu ile beraber din eğitimi sorunu varsa, bu sorunun kaynağını tek parti döneminin kendine has ürettiği laiklik uygulamaları ile Tevhid-i Tedrisat Kanunu, Tekke ve Zaviyelerin Kapatılması Hakkında Kanun vb. düzenlemelerdir. Dünyadaki gelişmiş demokrasilerin hiçbirisinde 'din' bir kurumun tekelinde bırakılmamaktadır.²¹

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin 18. maddesi din özgürlüğünü şöyle tarif etmektedir: "*Herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğü vardır; bu hak, din ya da inancını değiştirme özgürlüğünü ve tek başına ya da cemaat halinde, toplum içinde ya da özel olarak öğretme, uygulama, ibadet etme ve riayet etme yoluyla dinini ya da inancını açığa vurma hakkını içerir.*" Oysa Türkiye'de 2012 yılında Danıştay Antalya ateist bir ailenin talebini reddetti.²² Süreç içinde ailelerin çocukla-

20 Ufuk Coşkun, Tevhid-İ Tedrisat ve Eğitim Çerçevesinden "Dindar Nesil" Meselesi, Taraf, 20.02.2012

21 <http://www.sivildusunce.com/Ufuk-CoskunDevlet-Tekeliden-Din-Egitimi-Olmaz.html>

22 <http://www.taraf.com.tr/haber/sorunun-kaynagi-tevhid-i-tedrisat.htm>

rına kendi inançlarına uygun olarak dinî ve ahlakî eğitim verme hakkı tesis edilmelidir.

Anadilde Eğitim

Dil ve insan hakları ilişkisinde merkezi olgu, anadildir. Anadil, bireyin ilk öğrendiği, ağırlıklı ve kalıcı bir şekilde hayatında kullandığı dildir. Anadilde eğitim hakkı, her bireyin doğal insan hakkıdır. Anadilde eğitim görme hakkı, yaşama, mülkiyet ve inanç gibi temel bir hak ve özgürlük kategorisidir. BM Genel Kurulu'nun 1993 tarihli ve 47/135 sayılı kararıyla ilan edilen Ulusal veya etnik, Dinsel veya Dilsel Azınlıklara Mensup Olan Kişilerin Haklarına dair Bildiri'nin Madde-3'te; *"Devletler mümkün olduğu kadar, azınlıklara mensup kişilerin anadillerini öğrenmelerini veya anadillerinde eğitim almaları için yeterli imkânlarla sahip olabilecekleri gerekli tedbirleri alır."* denmektedir. Aynı şekilde Avrupa Konseyi'nin 1995 tarihli Ulusal Azınlıkların Korunması İçin Çerçeve Sözleşmesi de, azınlıkların eğitim hakkıyla ilgili olarak *"Taraf devletler gerektiği takdirde kendi ülkelerindeki ulusal azınlıkların ve çoğunluğun kültürü, tarihi, dili ve dini hakkındaki bilgileri geliştirmek için eğitim ve araştırma alanlarında tedbirler alır."* der.

1966 yılında imzalanan ve 1976'da yürürlüğe sokulan 'Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Paketi'nin (pakta Türkiye taraf olmamıştır) 27. Maddesi; *"Etnik, dinsel ya da dilsel azınlıkların bulunduğu ülkelerde, bu azınlığa mensup kişilerin kendi gruplarına mensup şahıslarla birlikte kendi kültürlerini yaşamak, kendi dinlerinin gereğini uygulamak ve kendi dillerini kullanmak hakkı yadsınamaz."* denmektedir. 01 Ağustos 1995 tarihinde Helsinki Nihai Senedi'nin imzalanması ile sonuçlanan Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansı'nda, insan hak ve özgürlüklerine ırk, cinsiyet, dil ve din ayrımı yapılmaksızın saygı gösterilmesi, siyasal, medeni, ekonomik, kültürel sosyal hak ve özgürlüklerin tam olarak gelişmesi için gerekli diğer hak ve özgürlüklerin teşvik edilip geliştiril-

mesinin Helsinki Nihai Senedi'ne taraf olan devletlerin sorumluluğunda olduğu onaylanmıştır. AĞİK çerçevesinde kültürel haklarla ilgili düzenlenen bir diğer belge de 1990 tarihli Kopenhag Dokümanı'nda ulusal azınlık üyelerinin kendi etnik, kültürel, dile ilişkin ve dinin kimliklerini özgürce koruma, geliştirme hakkına ve kendi istekleri dışında asimile edilmeme hakkına sahip oldukları belirtilmiştir.

Kişilerin kendi özel eğitim ve öğretim kurumları kurma ve işletme haklarının da tanındığı bu tip maddeler göz önündeyken bizde anadil eğitimi için gerekli hukukî düzenleme henüz yoktur. Çünkü Anayasa'nın 42. Maddesi buna manidir. Anadilde eğitim hakkı tanındığında bunun bölünmeye yol açacağı düşünülmektedir. Bireyin anadilinde eğitim öğretim yapmasının ülkeyi nasıl böleceği doğrusu insana olan güvensizliğin isbatından başka bir şey değildir.

Çağdaş insanın ortak birikimleri ve değerleri arasında İnsan Hakları ve Çocuk Hakları Evrensel Bildirgeleri de vardır. Her iki bildirge de insanın eğitim ve anadilinde eğitim hakkına özel vurgu yapar. Eğitim hakkı, insani, temel bir haktır. Anadilde eğitim ise çocuğun sağlıklı gelişimi açısından vazgeçilmez öneme sahiptir. Uluslararası sözleşmelerde kendine yer edinmesi de bu yüzdendir. Bilimsel araştırma ve gözlem süreçlerinin sonucunda kendine özgü kavramları olan bir içeriği de kavuşmuştur. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 20 Kasım 1989'da kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni Türkiye 1990 yılında bazı maddelerine çekince koyarak imzalıyor. Çekince koyduğu maddelerdeki hükümlerin en önemlileri ise şunlar:

17. Madde (d) Bendi: *"Kitle iletişim araçlarını, azınlık grubu veya bir yerli ahalیه mensup çocukların dil gereksinimlerine özel önem göstermeleri konusunda teşvik edilmesi"*

29. Madde (c) Bendi: *"Eğitimin çocuğun ana-babasına, kültürel kimliğine, dil ve değerlerine, çocuğun yaşadığı veya geldiği menşе ülkenin"*

ulusal değerlerine ve kendisinininkinden farklı uygarlıklara saygısının geliştirilmesi.”

30. Madde: *“Soya, dine ya da dile dayalı azınlıkların ya da yerli halkların var olduğu devletlerde, böyle bir azınlığa mensup olan ya da yerli halktan olan çocuk, ait olduğu azınlık topluluğunun diğer üyeleri ile birlikte kendi kültüründen yararlanma, kendi dinine inanma ve uygulama ve kendi dilini kullanma hakkında yoksun bırakılamaz.”*

Anadilde eğitim sorunu Türkiye’de 2012 yılı itibariyle çözülememiş sorunlar arasında yer almaktadır.

tarih-toplum

---

1. TARİHÎ MİRASA ve ŞEHİRLERE YANLIŞ MÜDAHALELER

Tarihî Yarımada'ya Bir Darbe Daha mı?: "Yenikapı Projesi"

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından gerçekleştirilmek üzere hazırlanan Yenikapı Projesi, son yıllarda tarihî yarımada'ya yapılan yanlış müdahalelere bir yenisinin ekleneceği endişesini doğuruyor. Yenikapı sahilinde denizin doldurulmasıyla gerçekleştirilecek bu projeye birlikte, 1 milyon kişinin toplanabileceği büyük bir meydan yapılması hedefleniyor.

Ancak proje pek çok açıdan önemli soru işaretleri taşıyor. Bunların başında tarihi yarımada'ya bir darbe daha indirilecek olması var. Yıllardır yapılan yanlış müdahalelerle iyici bozulan tarihi silüetin bu projeye daha da bozulacağı biliniyor.

İkinci olarak denizin doldurulmasının hem güvenlik açısından büyük riskler taşıdığı, hem de çevreye büyük zararlar verdiği uzmanlar tarafından dile getiriliyor. Yaşanacak doğal afetlerde doğanın bu gibi yapıları eski haline getirdiği, 17 Ağustos depremi sonrasında Gölcük örneği ile hatırlanabilir. Ayrıca bu tip projeler deniz ekolojisine ciddi biçimde zarar veriyor, özellikle balıkların doğal yumurtlama alanları yok ediliyor.

Üçüncü büyük tehlike ise şehirdeki nüfus yoğunluğunun artması ve şehir halkının yaşam alanlarının ellerinden alınması. Konuyla ilgili açıklama yapan mimar ve şehirciler, bu gibi projelerin çevredeki nüfus yoğunluğunu arttıracak bir etkiye sahip olduğunu, bunun da İstanbul gibi kapasitesinin çok üzerinde nüfusa sahip bir şehir için çok yanlış bir tercih olacağını öne sürüyorlar. Ayrıca zaten benzer yapılarla İstanbul'un neredeyse tamamında sahil şeridi çeşitli yapılarla kapatılmış bulunuyor. İstanbul'da şehir halkının kullanabileceği sahil şeridi yok denecek kadar az. Kamu arazilerinin AVM'lere ve inşaat şirketlerine verilmesi sebebiyle İstanbul'da kamu arazileri de tükenmiş durumda. Bu da yeni projeler için denizin doldurulması gibi, son çare olarak düşünülebilecek yöntemleri gündeme getiriyor.

Uzmanlar İstanbul'un böyle bir meydan ihtiyacının olduğunu, fakat tarihî yarımada içerisindeki Yenikapı'nın bu iş için doğru yer olmadığını ısrarla vurguluyorlar. Bu iş için Topkapı, Kazlıçeşme gibi daha uygun bölgelerin bulunduğu hatırlatılıyor. Ancak proje ile ilgili çalışmalar tüm hızıyla sürüyor. Her açıdan büyük soru işaretleri ile dolu böylesi bir projenin, ilgili meslek örgütleri, sivil toplum kuruluşları ve farklı fikirlere sahip kişi ve kurumlara danışmadan alınmadan hayata geçiriliyor olması da büyük bir yönetim hatası olarak değerlendiriliyor.¹

Yazar-düşünür Yusuf Kaplan, Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 7 Temmuz 2012 tarihli 'Emanet Bize İstanbul, Efendimiz'in Emaneti!' başlıklı yazısında, şehrin önemine vurgu yaptıktan sonra sözü İstanbul'a getiriyor. Son yıllarda İstanbul'da yaşanan tahribata değinen Kaplan, Başbakan Erdoğan'a seslenerek bitirdiği yazısında şunları söylüyor:

"Dünyanın en güzel şehirlerini de, en güzel insanlarını da biz "yetiştirdik": Özene bezene, üstelik de. Bir gül yetiştirir gibi, her sabah kokla-

---

1 <http://dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=215879>

arak, her vakit sulayarak yeşertiyor, yetiştiriyor-duk biz şehri de, insanı da. Bu aziz toprakların merhamet yüklü, rahmânî nefese ve vakte ayarlı aziz insanları için, şehir de, şehrin her bir köşesi de, tıpkı insanlar gibi 'emanet şuuruyla', üzerinde titredığımız, Rasim Özdenören Ağabey'in romanında olduğu gibi, adeta bir gül yetiştiren adam gibi, hatta gül yetiştiren adam yetiştirir gibi yetiştirdiğimiz bize emanet edilen varlıklardı.

Biz bu topraklarda, sadece kâmil insanın, erdemli insanın mayasını karmamıştık. Bizim emanet, ubudiyet ve hilâfet şiarımız ve şuurumuz, yalnızca insana ruh üfleyen bir hayat armağan etmemize imkân tanımıyordu. Dağa, taşta, toprağa, yaprağa, denize, kuşa ve ağaca da ruh üflememize ve onlardan ruh devşirmemize de imkân tanıyor, yüce şiarlarımızın verdiği şuuru şüire durduruyordu.

Şimdi, şuarsuz adamlar, kapitalizmin gökdelenperestleri, bize emanet edilen İstanbul'un bedenine, ruhuna, silüetine kastediyorlar. Doğrudan Efendimiz'de tecellî eden, Efendimiz'in emriyle fethedilen bu aziz şehrin dokusunu, bedenini, ruhunu katletmeye kalkışıyorlar!

Emanete, Efendimiz'in emanetine gözbebekleri gibi bakması beklenen insanlar, bu emanete, bu şehre ihanet ediyorlar!

İstanbul'un silüetini, ruhunu, dokusunu, bedenini yerle bir edecek, yok edecek gökdelenler dikilmesine, Haliç'e, Boğaz'a bön ve berbat köprüler inşa edilmesine izin veren, göz yuman insanlara, yöneticilere, yönetimlere isyan etmeliyiz.

Sayın Başbakan Erdoğan! Efendimiz'in 'emaneti' İstanbul, size emanet! Lütfen bu çılgınlığı duyun!"²

Süleymaniye'nin Akustiği Neden Bozuldu?

2007-2010 yılları arasında restore edilen Mimar Sinan'ın muhteşem eseri Süleymaniye Camii, en önemli özelliklerinden biri olan akustiğini kay-

betti. Bu olumsuz tablonun restorasyon sırasında uygulanan yanlış işlemler sebebiyle oluştuğu düşünüyor. Zira Süleymaniye Camii görevlileri, restorasyon işlemleri öncesinde en ufak bir sesin bile caminin her yerinde eşit miktarda duyulduğunu, namaz, hutbe ve vaazlar esnasında imam ve müezzinin sesinin cami içerisinde mükemmel bir şekilde dağıldığını, oysa restorasyon sonrasında bu özelliğin kaybolduğunu ifade ediyorlar. Yetkililer, özellikle Cuma namazları ve ramazan aylarında kılınan teravîh namazlarında büyük sıkıntı yaşadığını dile getiriyorlar.

Restorasyon işlemini gerçekleştiren firma ise suçlamaları kabul etmiyor, akustiğin bozulmasını kullanılan yanlış ses sistemine bağlıyor. Firma yetkilileri akustiğe zarar verecek bir uygulamada bulunulduğunu kabul etmediği gibi, restorasyon işlemleri sırasında akustiğe zarar verecek çimento tuğlalarla ilgili sorunu çözdüğünü iddia ediyor.

Ancak bu açıklamalar acı gerçeği değiştiriyor. Dünya mimarlık tarihi ve İslam medeniyetinin en seçkin örneklerinden biri olan Süleymaniye Camii, yüzyıllardır kendisine hayran bıraktıran özelliklerinden birini kaybetmiş bulunuyor. Yapılacak kurtarma çalışmaları ile Süleymaniye'nin kendine has akustiğinin yeniden hayat bulup bulamayacağı ise meçhul. Bütün insanlığın ortak mirası olan bu mabede verilen zararın bir bedelinin olup olmayacağını ise önümüzdeki günlerde hep beraber göreceğiz.³

Zeytinburnu, Rumelihisarı, Dolmabahçe ve Bayrampaşa'daki İnşaatlar Tarihi Silüeti Yok Ediyor!

İstanbul'un yüzlerce yıl içerisinde oluşan tarihi silüeti, son yıllarda yapılan gökdelenlerle yok ediliyor. Başta Kültür Bakanlığı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi olmak üzere yetkili mercilerin yanlış kararları, izinleri ve görmezden gelen tavırlarıyla dev şirketlerin ve inşaat firmalarının inşaa-

2 <http://yenisafak.com.tr/Yazarlar/?i=33133&cy=YusufKaplan>

3 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1095967&CategoryID=77>

fina terkedilen tarihî siluet, her gün yeni bir gökdelen inşaatıyla biraz daha zarar görüyor.

2011 yılında Zeytinburnu sınırları içerisinde inşa edilen, Ayasofya Müzesi ve Sultanahmet Camii'nin arkasında yükselen dev rezidanslarla bir kez daha kamuoyunun gündemine gelen tarihî siluet tartışmaları, İstanbul Büyükşehir Belediyesi yetkililerinin tatmin edici olmaktan uzak açıklamalarıyla tırmanmıştı. Tartışmalar üzerine İBB Meclisi'nde konu ile ilgili kararlar alındıysa da devam eden inşaatların tarihî siluete verdiği zararlar bertaraf edilemedi.⁴

Öte yandan, İstanbul'un çeşitli noktalarında devam eden benzer projeler, tarihî siluetin tahrip edilmesi sürecini hızlandırıyor. Bunların başında Dolmabahçe Sarayı ve Başbakanlık Ofisi'nin yanında inşa edilen 14 katlı otel geliyor. Tarihi Tütün Deposu'nun yıkılmasıyla başlayan süreç, Dolmabahçe Sarayı'nda çatlaklar oluşmasına neden olan inşaatla devam etti. Yetkililer, sarayın telafisi olmayan zararlar gördüğü ve yıkılma riski taşımaya başladığını ifade ediyor. 150 yıldır gördüğü depremlere karşın böyle bir zarar görmeyen sarayda herhangi bir çökmenin gerçekleşmesi, can kayıplarının yaşanmasına, eşsiz bir tarihi yapının tahrip olmasına ve müze objelerinin yitirilmesine yol açabilir. Sanat Tarihçi Prof. Dr. Semavi Eyice konu ile ilgili olarak şunları söylüyor: *"Tütün depoları şehrin endüstriyel belleği için önemli tarihi yapılarıdır. Tescilli binalar tescili kaldırılmadan yıkılmaz. Dolmabahçe'nin dibinde böyle bir inşaatla izin verilmemeliydi. Swiss Otel sarayın ense sine binmişti, bu bina da omzuna bindirilmiş. Yazık!"*⁵

Bu saldırıdan nasibini alan bir başka yapı ise Mimar Sinan tarafından Edirnekapi'da inşa edilen Mihrimah Sultan Camii. Bayrampaşa sınırları

içerisinde kalan ve inşaatına 2007 yılında başlanan bir gökdelen, bugün Mihrimah Sultan Camii'nin içinde yer aldığı tarihî silueti tahrip etmiş bulunuyor.⁶

İstanbul'un sembollerinden biri olan Rumelihisarı da benzer bir tehlikeyle karşı karşıya! Fetih hazırlıklarının başladığı tarihten itibaren büyük değer atfedilen, yüzyıllar boyunca da İstanbul'un en özel mekanlarından biri olarak korunan Rumelihisarı ve çevresi, bugün yanlış ve özensiz restorasyon çalışmaları, yasalara aykırı yapılaşma ve medeniyet değerlerimize gösterilen büyük saygısızlık sebebiyle tahrip ediliyor. Rumelihisarı'nın hemen yanında bulunan Nafi Baba Tekkesi, Şehitlik Dergahı ve çevresi, büyük bir özensizlikle sürdürülen inşaat çalışmaları sebebiyle büyük zarar görüyor. Nafi Baba Tekkesi üzerinde kurulan Boğaziçi Üniversitesi bugün Tekke'nin bulunduğu araziyi içinde barındırıyor. Kültür Eski Bakanı Atilla Koç ve Boğaziçi Üniversitesi Eski Rektörü Prof. Dr. Ayşe Soysal arasında imzalanan bir protokolle Rumeli Hisarı Nafi Baba Kültür Merkezi'nin restorasyonu için protokol imzalanmış fakat Koç'un bakanlıktan ayrılmasından sonra protokolün gerekleri yerine getirilmemiş.

Nafi Baba'nın soyundan gelen ve bugün Boğaziçi Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olan Yrd. Doç. Dr. Mehmet Nafi Artemel, konu ile ilgili olarak kendisi ile yapılan röportajda, Rumelihisarı'nın, 1980'lerden itibaren, geleneksel mahalle kültürünün hakim olduğu bir semtten bugünkü hale nasıl geldiğini şöyle özetliyor:

"Özellikle Rumelihisarı mahallesinin korunabilmesi için Boğaziçi Çevre Komisyonu olarak 1981 yılında validemin başında olduğu ve Hilmi Şenalp Bey'in de yardımcılığını üstlendiği ve projeyi hazırlayan ekip olarak Ali Alparslan, Güven Alpay, Süheyla Artemel, Günhan Danışman, Me-

4 <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=175356&q=siluet>

5 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1070585&CategoryID=77>

6 <http://www.radikal.com.tr/Radikal.aspx?aType=RadikalDetayV3&ArticleID=1093905&CategoryID=77&Rdkref=6>

tin Sözen ve Ahmet Yıldızci ile birlikte UNESCO Araştırma Projesi başlatılmıştır ve daha sonra daha da geniş bir gönüllüler ekibi ile 1983 yılına kadar tüm yörenin tarihi ve anıtsal değerlerinin envanteri hazırlanmıştır. Daha sonra proje UNESCO'ya teslim edilmiştir. Fakat, UNESCO eski yapıların, çeşmelerin renkli fotoğraflarını içeren dosyayı kaybettiklerini bildirmiştir. Eğer bu proje sonuçlandırılabilseydi belki bir şekilde Rumelihisarı özel bir statüde korunabilirdi. O zamanlar daha Rumelihisarı keşfedilmemiş ve bu yüzden de eski mahalle sakinleriyle otantik bir yerdi. Ama artık o nüfus gitti ve yerine tamamen farklı bir profil yerleşmeye başladı. Artık kimsenin kimseyi tanımadığı, selamlaşmadığı, müreffeh kitlelerin yüksek duvarların ardında, eski Osmanlı evleri ve bahçelerini havuzlu villalara çevirmiş mesafeli insanlar yaşar oldu. Sahildeki kafeler ardı ardına birer 'brunch' cennetine dönüştü!"⁷

Tarihî silueti tahrip eden bu yapılaşmalar, aynı zamanda şehrin ruhuna ve dokusuna da büyük zararlar veriyor. Yüzyıllardır dünyanın en güzel şehirlerinden biri olma özelliğini taşıyan, medeniyetlere evsahipliği yapan İstanbul, bugün maruz kaldığı bu muameleyle her gün biraz daha yıpranıyor ve sahip olduğu özellikleri yitiriyor. Şehrin dört bir yanından yükselen inşaatlar, günlük hayatı, milyonlarca insanın haletiruhiyesini, şehir-insan-toplum ilişkisini de olumsuz yönde etkiliyor. Gazeteci-Yazar Haşmet Babaoğlu, 9 Temmuz 2012'de Sabah gazetesinde yayımlanan 'Ülkeyi Müteahhitlere Bırakıp Gitsek mi?' başlıklı yazısında, yaşadığımız bu travma karşısında şunları söylüyor:

"Bazen hayalini kuruyorum..."

Keşke bu ülkeden bir tane daha olsa, bu şimdi içinde yaşadığımızı da müteahhitlere bırakıp gitsek!"⁸

---

7 <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=206664&q=siluet>

8 <http://www.sabah.com.tr/Yazarlar/babaoğlu/2012/07/09/ulkeyi-muteahhitlere-birakip-gitsek-mi>

---

2. MEDYA ve TV'NİN DEJENERASYONA ETKİSİ

Diziler Aile Kurumuna Zarar Veriyor, Çocuk ve Gençlere Kötü Örnek Oluyor!

Türkiye'de özel televizyon kanallarının açılmasıyla birlikte yaygınlaşan yabancı diziler, toplumun ahlakî değerlerine zarar verdiği gerekçesiyle eleştirilmişti. Ancak son yıllarda yabancı dizilerin yerini alan yerli yapımların, çok daha büyük bir dejenerasyona yol açtığı görülüyor. Zira Türkiye'de yaşandığı varsayılan, bu ülkenin insanlarının konu edildiği televizyon dizileri, çok daha büyük bir kitleyi, çok daha kolay bir şekilde ekrana bağlayabiliyor.

Ancak yayımlanan dizilerin pek çoğu, işlediği konular, bu konuları ele alış biçimi, karakterleri, kullanılan dil, toplumun moral değerlerine ve tarihî kimliğine gösteril(mey)en hassasiyet gibi kıstaslar açısından değerlendirildiğinde, son derece vahim bir tablo ortaya çıkıyor. Dizilerin, çocuklar ve gençler açısından kötü örnek teşkil eden karakterlerle dolu olduğu rahatlıkla söylenebilir. Öte yandan bu dizilerde aile içi ilişkilere, aile kurumunun saygınlığına ve mahremiyetine karşı da son derece saygısızca yaklaşıldığı görülüyor.

Dönem dizisi olarak seyirciye sunulan dizilerde ise, reyting uğruna tarihi gerçekler saptırılıyor, bir ülkenin kimliğini bulabileceği aslı unsurlardan biri olan tarih şuuru hiçe sayılarak toplumun değerleri ayaklar altına alınıyor.

Dizilerin neredeyse tamamı şiddet, cinsellik, aşırı tüketim ve popüler kültürle yoğrulmuş durumda. Batı tipi yaşam biçiminin dayatıldığı bu diziler, toplumsal yaşamın şekillenmesinde, özellikle yeni nesillerin kimliklerinin oluşmasında belirleyici rol oynuyor.

Türkiye yapımı dizilerin bu olumsuz etkileri yalnızca ülkemizde değil, bu dizilerin pazarlandığı Ortadoğu ve Orta Asya ülkelerinde de görülüyor. Son yıllarda Türk yapımı dizilere büyük ilgi gösteren bu coğrafyalardaki onlarca ülkede, sözkonusu diziler aracılığıyla sunulan yaşam biçimi ve canlandırılan karakterlerin özellikleri itibarıyla kötü örnek teşkil ettiği, yaşanan şiddet olayları ve boşanma vakalarıyla neredeyse kanıtlanmış bulunuyor.⁹

İnternet ve Sosyal Medya Alarm Veriyor!

Son yıllarda günlük hayatımızın olmazsa olmazları listesinin ilk sırasını internet ve sosyal medya işgal ediyor. Öyle ki, uykudan uyanır uyanmaz başlayan internet mesaisi ekran karşısında uyuklamaya başlayana kadar devam ediyor. Artık internetin olmadığı bir ortama tahammül edilemiyor. İnsanların sohbet etmek, birlikte vakit geçirmek için gittikleri kafelerde ilginç tablolar oluşmaya başladı; masada oturanlar birbirleriyle sohbet etmek yerine cep telefonlarından internete bağlanarak sosyal medyada vakit geçirmeyi tercih ediyor.

Bireylerin özellikle sosyal medyada kimliklerini ve kişiliklerini ne ölçüde koruyabildikleri ve karşısındakine dürüst bir şekilde yansıtabildikleri konusunda yapılan araştırmalar pek de olumlu

---

9 <http://www.dunyabulteni.net/?aType=haber&ArticleID=218444>

sonuçlar vermiyor. Sosyal medyanın, bireyleri yalnızlaştırdığı, gerçeklik duygusunu zayıflattığı ve sanal bir gerçeklik duygusu yarattığı ifade ediliyor.

Öte yandan internet, artık can ve mal güvenliği açısından da ciddi riskler taşıyor. İnternet üzerinden yapılan alışverişlerde kredi kartları ve banka hesaplarına ait bilgilerin ele geçirilmesiyle binlerce insan mağdur oluyor. Farklı insanlarla iletişim kurmak için kullanılan siteler ise özellikle çocuklar için ciddi riskler taşıyor. Tanımadıkları ve görmedikleri insanların verdikleri bilgilere inanan ve bu insanlara kendileri ve aileleri ile ilgili bilgi veren pek çok çocuk ve genç, ilerleyen aşamalarda gelen görüşme teklifini de kabul ediyor. Son yıllarda bu yolla gerçekleşen pek çok gasp, adam kaçırma, tecavüz ve cinayet olayı, çocuk ve gençlerin internet kullanımının nasıl olması gerektiği konusunda ailelere ve ilgili kurumlara ciddi bir uyarı niteliği taşıyor.

İnternet ve sosyal medyanın yarattığı tahribat bunlarla da sınırlı kalmıyor. Daha masum gibi görünse de, bireylerin internet yoluyla muhatap olduğu yaşam tarzı, ahlakî dejenerasyonu hızlandıracı bir rol üstleniyor. Toplumsal değerleri hiçe sayan, aşırı tüketimi teşvik eden, eğlence ve cinsellik üzerine kurulu bir yaşam tarzını benimsetmeye çalışan bu zihniyetle her gün saatlerce muhatap olan bireylerin, zamanla bu yaşam tarzını benimsemeye başladığını görmek zor değil.

---

3. TOPLUMU BİRARADA TUTAN DİNAMİKLERE ve AHLAKÎ YAPIYA OLUMSUZ MÜDAHALELER

Ramazan Ayı Yerel Yönetimler ve Medya Tarafından Festival ve Eğlence Ayına Dönüştürülüyor!

Son yıllarda özellikle televizyon kanallarında ramazan ayına mahsus yapımlar ramazan ayı ve yerel yönetimlerin düzenlediği programlarla bir festival ayına dönüştürülüyor. 2012 yılında da Türkiye benzer görüntülere ve uygulamalara şahit oldu. Ramazan ayı öncesi Diyanet İşler Başkanı Prof. Dr. Mehmet Görmez'in "ramazan ayı festival ayı değildir" şeklindeki açıklamasına karşın, gerek görsel medyada yayımlanan ramazan ayına mahsus programlarda, gerek belediyeler tarafından düzenlenen organizasyonlarda, ramazan ayının öncelikle bir ibadet ayı olduğu göz ardı edildi, ramazanın manevî kazanımlarına zarar verecek bir yaklaşım sergilendi.

Medya, her yıl olduğu gibi geçtiğimiz ramazan ayında da, ilmî çalışmalara konu edilmesi gereken tartışma konularını gündeme getirdi. Televizyonlar, halkın bu kutsal ayın manevî ikliminden daha fazla istifade etmesinin önünü açacak programlar yerine, sürekli tartışmaların yer aldığı programlar ve 'ramazan eğlenceleri' yayımlamayı tercih etti.

Yerel yönetimler de benzer bir yaklaşımla hareket etti. İstanbul'un pek çok noktasında kurulan platformlarda ramazan ayına yakışmayacak görüntüler sergilendi. Düzenlenen konserlerle halkın ilgisi çekilmeye çalışıldı ve gürültülü eğlence ortamları oluşturuldu. Örneğin İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından medeniyetimiz açısından özel öneme sahip Beyazıt Camii yanındaki Beyazıt Meydanı'nda düzenlenen konserler, halkın teravih namazını eda ettiği saatlerde de tüm hızıyla sürdü.¹⁰

Konu ile ilgili olarak kaleme aldığı yazısında Fatma Barbarosoğlu, ramazan çadırlarına eleştirel bir yaklaşım getiriyor. Yeni Şafak gazetesinde yayımlanan 1 Ağustos 2012 tarihli 'Çadır Ramazanları' başlıklı yazısında Barbarosoğlu, yapılanların ramazan ayının ruhuna uygun olmamasına rağmen kolayca kabul gördüğünü ve yaygınlaştığını dile getiriyor:

"Zenginler ile fakirleri aynı sofrada buluşturulan çadır iftarları yavaş yavaş anlamını kaybetti. Bendenizin başından itibaren anlamsız bulunduğu 'çadır konferansları', 'çadır panelleri' yerini çadır konserlerine bırakarak günümüze ulaştı.

Ramazan ve pop müzik konserleri ruh olarak birbirine hiç de akraba olmayan iki farklı eylem iken; muhafazakar belediyeçilik 'görgüsü', ikisini kes-yapıştır bir anlayış içinde bütünleyiverdi. Böylece idrak edilen gece ne Ramazan'ın ruhuna ne de müziğin ruhuna uygun olmasa da 'kitleler'i çadıra sığdırabildikleri oranda başarılı olduklarına kanaat getirdiler.

Sonun başlangıcı 'başarı' ile başladı.

Artık konuşmaya değer olan sadece rakamlardı. 'Ramazan çadırı' haberleri rakamlar üzerinden yer bulur oldu medyada. Rakamlar ve pop yıldızların verdiği konserler üzerinden.

Fakirler ve güçsüzler mi? Onlar kim ki!

Rakamların içine sığabildikleri oranda 'burada' idiler işte.

1980'li yıllarda 'nerede o eski Ramazanlar' nostaljisi yaygındı.

---

10 <http://www.timeturk.com/tr/2012/07/29/cami-golgesinde-pavyon-eglencesi.htm>

Nostaljinin sahipleri eski Ramazanların neşe ve eğlencesinden bahseder Direklerarası'nı anlata anlata bitiremezdi. Söylemeye gerek yok, geçmişte Direklerarası üzerinden yâd edenler Ramazan-ı Şerifi bir ibadet ayı olarak değil eğlence ayı olarak görüyordu.

Soru/sorun şu: Ramazan eğlencelerini muhafazakâr belediyeler değil de, mesela CHP'li belediyeler başlatmış olsaydı; vur patlasın çal oynasın/ eğlencenin dibini görelim anlayışını dindarlar bu kadar şeksiz şüphesiz sahiplenir miydi?

Öyleyse bu suskunluk, bu razı olmuşluk niye!”¹¹

Eyüp'te 'Bira' Festivali

Bilgi Üniversitesi'nin Eyüp ilçesinde bulunan Santral Yerleşkesi'nde bir bira firmasının sponsorluğunda gerçekleştirilen 'müzik' festivali, toplumun hassasiyetlerini hiçe saymaya devam ediyor.

İsmi İstanbul'un en önemli manevi sembollerinden Ebu Eyyub el-Ensari'den alan Eyüp ilçesi içerisinde ve İslam dünyası için kutsal kabul edilen üç aylarda, ramazan ayına birkaç gün kala gerçekleştirilen Efes One Love Festivali bölge halkı ve toplumun pek çok kesimi tarafından büyük tepki aldı.

14-15 Temmuz 2012 tarihlerinde Efes Pilsen adlı bira markasının sponsor olması planlanıyordu. Ancak oluşan kamuoyu tepkisi ve şikayetlerden sonra, bir üniversite bünyesinde alkollü içki tüketilemeyeceği gerekçesiyle sponsorluk iptal edildi, ancak festival gerçekleştirildi. Pek çok katılımcının yazılı ve görsel basın ve sosyal medya kanalıyla ifade ettiği üzere, 'müzikseverler' yasağı hiçe saydı ve festival alanında bol miktarda alkollü içki tüketildi.

Sınırsız eğlence talebini 'özgürlük'le açıklamaya çalışan ve içinde yaşadığı toplumun hassasiyetlerini hiçe sayan zihniyetin yanısıra, ilgili kurumların, bilgi yuvası olması gereken üniversite kampüsünde böyle bir organizasyonun yapılma-

sına nasıl izin verdiği de ayrıca tartışılmayı hak ediyor.¹²

AVM'lerle Çarşı Kültürü, Gökdelenlerle Mahalle Ortamı ve Komşuluk Yokediliyor!

Son yıllarda iyice artan göçle dünyanın pek çok ülkesinden daha büyük bir nüfusa sahip hale gelen İstanbul, tarihinin hiçbir döneminde olmadığı kadar korkunç bir hal almış bulunuyor. Her gün bir yenisi yapılan gökdelen ve AVM'ler, yüz yıllardır medeniyetlere evsahipliği yapmış İstanbul'a rengini veren en temel değerleri yok ediyor.

Bir şehri ayakta tutan en önemli unsurları yok eden bu anlayış AVM'lerle çarşı kültürünü, gökdelenlerle komşuluk bilincini yok ediyor. Halk, ürünlerin daha ucuz sunulduğunu gerekçe göstererek en ufak alışverişlerinde dahi AVM'lere yönelirken, bu ilgide popüler kültür de belirleyici rol oynuyor. Yürütülen kampanya ve reklamlarla, mahalle çarşısından alışveriş yapmak küçümseniyor ve marka kültürü aşılıyor. Özellikle yeni nesiller için semt çarşılarından alışveriş yapmak neredeyse imkansız hale gelmiş bulunuyor. Bu durum yıllardır başta İstanbul olmak üzere tüm Türkiye'de esnaf sınıfının büyük zarar görmesine, oluşan tekelleşme de gelir dağılımındaki uçurumun artmasına sebebiyet veriyor.

İstanbul'un tarihi silüetini yok etme pahasına her gün bir yenisi yapılan gökdelenler de, komşuluk kültürünü yok ettiği gibi, şehir hayatına da büyük darbe vuruyor. Apartman hayatına geçişle birlikte zarar gören ve toplumsal yaşamın en temel dinamiklerinden biri olan komşuluk ilişkileri, son yıllarda hızlanan bu furyayla birlikte yok olmaya doğru ilerliyor. İstanbul gibi, tüm insanlık için ortak bir miras olan, birçok medeniyete evsahipliği yapmış bir şehirde bu yapılara nasıl müsaade edildiği ise başlı başına bir soru işareti olarak duruyor.¹³

11 <http://yenisafak.com.tr/Yazarlar/?i=33433&cy=FatmaKBarbarosoglu>

12 <http://www.timeturk.com/tr/2012/07/09/eyup-te-bira-festivaline-hayir.html>

13 UHİM'in konu ile ilgili basın açıklaması: "İstanbul Yoksa Ben Yokum!" http://uhim.org/bildiri_uhim_detay.php?bid=73

4. STATÜKOCU ZİHNİYETİN UYGULAMALARI

Türkiye'nin Karanlık Geçmişine Dair Her Gün Yeni Bilgiler Elde Ediliyor!

12 Eylül, 1993, 28 Şubat ve sonrası... Türkiye, özellikle son 35 yıl içerisinde yaşanan akıl almaz olaylara ve süreçlere şahit oldu. 12 Eylül'ü hazırlayan süreçte gerçekleşen Kahramanmaraş ve Çorum Olaylarının darbeye zemin hazırlamak için sahneye konan provokatif olaylar olduğu bugün daha net anlaşılıyor. Türkiye coğrafyasında yüz yıllardır birlikte yaşayan farklı unsurlar arasına nifak tohumları ekerek toplumda Türk-Kürt, Alevî-Sünnî çatışması başlatmak ve böylece ülkede kaos ortamı yaratarak darbe için gerekli şartları sağlamak isteyen statükocu zihniyet, bu amacında başarılı olmuş ve yaşanan acı olaylar tarihimize birer kara leke olarak geçmişti. 12 Eylül sürecinde çatıştırılan toplumun farklı kesimleri statüko tarafından aynı oranda mağdur edildi. Sol görüşe sahip olanların Metris'te, sağcılarının Mamak'ta yaşadıkları, Kürtlerin 12 Eylül sonrasında Diyarbakır Cezaevi'nde yaşayacaklarının habercisi gibiydi. Diyarbakır Cezaevinde binlerce insanın maruz bırakıldığı akıl almaz işkenceler, bölgede silahlı örgütlenmelere de zemin hazırlamıştı.

Statükocu zihniyetin toplum içerisinde Türk-Kürt, Alevî-Sünnî ayrımı yapmaksızın uygulamaya

koyduğu politikalar, ilerleyen yıllarda da devam etti. Özellikle Güneydoğu Bölgesi'nde başta JİTEM olmak üzere, derin yapılanmalar eliyle sivil halka karşı gerçekleştirilen failimeçhuller Türkiye'deki 'Kürt Sorunu'nu derinleştirici bir rol üstlendi.

1993 yılı, Türkiye Cumhuriyeti tarihinin belki de en karanlık yıllarından biri olarak anılmayı hak ediyor. Sivas'tan Başbağlar'a, Turgut Özal, Adnan Kahveci ve Eşref Bitlis'in şüpheli ölümlerinden Binbaşı Cem Ersever cinayeti ve Uğur Mumcu suikastına kadar pek çok olay, bugün hala aydınlatılmayı bekliyor. Örneğin 2 Temmuz 1993'te Sivas'ta 37 kişinin hayatını kaybettiği olaylarla ilgili ortaya çıkan yeni bilgi ve belgeler, olayların toplumda Alevî-Sünnî ya da başka bir bakış açısıyla laik-şeriatçı çatışması çıkarmak için tezgahlandığı şüphesini kuvvetlendiriyor. Emniyet ve jandarmanın olaylara müdahil olmaması, fotoğraf ve video kayıtlarından hareketle olaylarda pek çok PKK elemanının provokatif rol üstlenmesi, otele bulunan ve hayatını kaybedenlerin pek çoğunun kurşunlanarak öldürülmesi gibi pek çok gerçek, olayların neden körüklendiği ve neye hizmet edeceği sorularının bugün daha güçlü bir şekilde sorulmasını gerekli kılıyor. Söz konusu delillerin dava dosyalarından çıkartılması ve açılan davalarda olaylarla ilgisi olmayan pek çok kişiye verilen cezalarla göstermelik bir yargı sürecinin işletilmesi de Madımak Oteli'nde öldürülen 37 kişinin kim tarafından ve hangi amaçla kurban seçildiğine dair önemli ipuçları veriyor. Bu olaydan yalnızca üç gün sonra Erzincan'ın Kemaliye ilçesine bağlı Başbağlar köyünde gerçekleştirilen ve 33 kişinin köy meydanında toplu şekilde katledildiği elim hadise ise, statükonun Alevî-Sünnî çatışması üzerinden beslenmek istediğini ortaya koyuyor.

Bu olaylardan birkaç sene sonra gerçekleşen 28 Şubat postmodern darbesi de, ordu, yargı ve medya tarafından sürdürülen bir tezgâhla Türkiye'nin nasıl yıllarca geriye götürüldüğünün yakın zamandaki çarpıcı örneklerinden biri olarak görü-

lebilir. Kurmaca karakterler oluşturularak yapılan senaryo haberler, toplumu kamplaştıran, galeyana getiren manşetler, orduya verilen brifingler, o dönemde medyanın üstlendiği rolü anlamak için yeterli delil sunuyor. Ordunun medya organları aracılığıyla verdikleri demeçler, yasama ve yürütme organlarını hiçe sayan direktifleri ve darbe imasıyla caddelerde yürütülen tanklar ise, sürecin nasıl gerilim dolu bir hüviyete büründürüldüğünü ortaya koyuyor.¹⁴

---

14 İlgili haberler:

<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1322097>

<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1318302>

<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1314605>

<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1314605>

<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1314605>

<http://www.zaman.com.tr/haber.do?haberno=1314605>

---

5. 'KADIN'IN İSTİSMARI

'Kadın' İmajı Bir Pazarlama Stratejisine Dönüşüyor!

Küresel kapitalist sistem, daha fazla satış için her yolu denerken, en fazla müracaat ettiği yöntemlerden biri kadın ve müstehcenlik oluyor. Özellikle reklamlarda müstehcenlik ve kadın imajı sıklıkla kullanılıyor. Akla gelebilecek hemen her ürünün reklamında kadınlara yer verilirken, kadın imajı böylece bir pazarlama stratejisine dönüşüyor.

Fuar, festival gibi organizasyonlarda da benzer bir durum yaşanıyor. Teşhir edilen ürün dekolte kıyafetli bayan mankenler tarafından tanıtılırken, cinsellik ziyaretçiler üzerinde bir baskı aracı olarak kullanılıyor. Aynı şekilde televizyon programları, diziler, hatta kimi zaman haber bültenleri dahi benzer bir yaklaşıma sahne oluyor.

Popülist Yasalar Kadına Şiddeti Engellemiyor!

Son yıllarda bireyci bir yaklaşım ve zihniyetin ürünü olan uygulamalarla geleneksel bağlarından uzaklaştırılan kadın, toplum içerisinde giderek daha yalnız ve daha çaresiz bir konum alıyor. Aile içi şiddeti engellemeye dönük olduğu iddiasıyla son yıllarda çıkartılan popülist yasalarda sorunları çözmek şöyle dursun, daha da derinleştiriyor. Yaşanan her olay üzerine yasa çıkaran anlayış, top-

lumsal değerleri dikkate almadan önleyici adımlar atmaya çalışırken, kadını toplumdan tecrit ettiğini, medeniyetimizin ve köklü değerlerimizin kadına biçtiği önemli rolü zedelediğini fark etmiyor. Nitekim son yıllarda kadına şiddeti önlemek, kadın haklarını korumak gibi gerekçelerle çıkartılan yasalara rağmen şiddet olaylarının arttığı gözlemleniyor.

Diyanet-Sen tarafından hazırlanan 'Kadına Yönelik Şiddet ve Manevi Kurtuluş Yolları' adlı rapor, Türkiye'de kadına şiddetin tablosunu ortaya koyuyor. Raporu İçişleri Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı'nın bazı verilerine yer veriliyor. İçişleri Bakanlığı'na göre son 7 yılda öldürülen kadın sayısı %1400 arttı. 2006'dan bu yana kadın ölümlerinin en fazla olduğu yıl ise 2011. Resmi kayıtlara göre her gün 5 kadından 2'si şiddet görüyor ve günde ortalama 5 kadın hayatını kaybediyor.

Adalet Bakanlığı verilerine göre de 2002 yılında 66 olan kadın cinayeti, 2007 yılında 1.077'ye yükseldi. Resmi olmayan rakamlara göre 2009'da 1.126 kadın öldürüldü. Raporu göre, Türkiye'de yaşayan kadınların dörtte biri fiziksel şiddete uğruyor. Şiddete uğrayan kadınların dörtte üçü eş tarafından şiddete maruz kalıyor. Cinayet sonucu ölen kadınların çoğu eş tarafından öldürülüyor.

Çalışmada, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine de yer veriliyor. Buna göre, tecavüz ve taciz gibi cinsel saldırı suçlarında son beş yılda %30 artış yaşandığı görülüyor. 2006'da 528, 2007'de 473, 2008'de 577, 2009'da 652 kadın tecavüze uğrarken; 2006 yılında 489, 2007 yılında 540, 2008 yılında 589, 2009 yılında 624 cinsel taciz olayı yaşandığı belirtiliyor. 2005–2010 yılları arasında, 100 binin üzerinde kadının cinsel saldırı sonucunda mağdur olduğu ifade ediliyor. Mağdur kadınların ise %40'ının hiç şikayetçi olmadığı kaydediliyor.¹⁵

---

15 <http://www.dunyabulteni.net/index.php?aType=haber&ArticleID=222398&q=aile+i%C3%A7i+%C5%9Fid-det>

Kadını Özgürleştirmek mi, Aileyi Güçlendirmek mi?

Son yıllarda 'eşitlik', 'özgürlük', 'ekonomik bağımsızlık' gibi söylemler üzerinden kadınların yaşadığı sorunların çözülmeye çalışılması, daha vahim bir tablonun oluşmasına zemin hazırlıyor. Kadını özgürleştirdiğini iddia ederken toplumun temel yapıtaşı olan aile kurumunu zayıflatan bu anlayış, sorunların kronikleşmesine yol açıyor. Kadınların yaşadığı problemlerin ve karı-koca arasında çıkan sorunların çözümünde erkeği saf dışı bırakan çözümlere yönelmenin sorunları çözmediği son yıllarda yaşanan eş cinayetleriyle bir kez daha isbatlanmış oldu. Bu palyatif uygulamalar giderek aile kurumunun zayıflamasına ve toplumu ayakta tutan bu en önemli dinamiğin zedelenmesine sebebiyet verirken, kadının toplum içerisinde hak ettiği değeri görmesine ve temel misyonunu üstlenmesine de engel oluyor. Oysa aile kurumunu güçlendirmeyi amaçlayan her uygulamanın, aynı zamanda kadını ve kadının toplum ve aile içerisindeki rolünü de güçlendirici bir etki yaratacağı bilinmelidir.